

THIRTEENTH ANNUAL PUBLICATION.

CARTOONS

FROM

THE HINDI PUNCH.

(FOR 1912.)

Being The Political And Social History

OF THE COUNTRY DURING THE YEAR TOLD IN HUMOROUS CARTOONS, &c.

EDITED BY

BARJORJEE NOWROSJEE,

EDITOR AND PROPRIETOR,

"HINDI PUNCH."

PRINTED AND PUBLISHED BY BARJORJEE NOWROSJEE AT THE "HINDI PUNCH" OFFICE,
"BOMBAY SAMACHAR" PRESS, FREER ROAD, FORT, BOMBAY.

ALL RIGHTS RESERVED.)

Yearly Subscription—Rs 18.

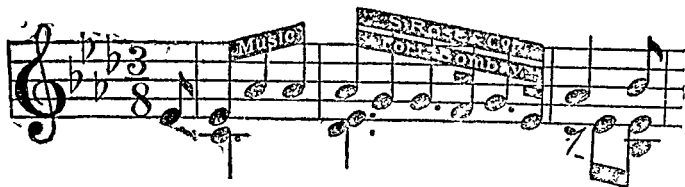
Half Yearly Subscription—
(Postage free all ov

हिंदी पंच

HINDI PANCH

SINGLE COPY FIFTY ANNAS

S. ROSE & CO., BOMBAY.

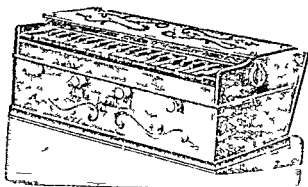
The Best House in India for Music and Musical Instruments of every description. Everything stocked of the best quality and at the moderate price.

TABLE HARMONIUMS.

The highest grade by Kasriah of Paris.

In beauty of Tone and construction these far surpass the Bazaar made article.

Prices, Rs. 35 to 185

VIOLINS S. Rose & Co. hold the best stock in India. Prices, Rs. 7-8 to 500.

BAND INSTRUMENTS.

S. ROSE & Co keep in stock a selection of First Class Military Reed and Brass Instruments, by Messrs. Boosey & Co and Messrs. Besson & Co. of London, and also other and cheaper grades of instruments and fittings.

PIANOS FOR SALE OR HIRE

and on the monthly payment system. The best English Pianos by Brinsmead, Collard, Adison and others. The best German Pianos by Bechstein Knake and others

New Pianos Rs. 300 to Rs. 500
Used Pianos from Rs. 150 upwards

FORT, BOMBAY,

S. ROSE & CO.

OPINIONS OF THE INDIAN AND ANGLO-INDIAN PRESS

ON THE

TWELFTH ANNUAL PUBLICATION

OF

CARTOONS FROM THE HINDI PUNCH.

["THE BENGALIEE," Calcutta, December 31, 1911]

["બંગાળી," કલકત્તા, ૩૧ ડિસેમ્બર, ૧૯૧૧]

We have received with thanks a copy of the twelfth annual publication of "Cartoons from the Hindi Punch" for 1911. The volume before us has fully maintained its former reputation. The cartoons can compare most favourably with the productions of the European artists. We heartily congratulate Mr. Purjorjee Nowroojee on the eminent success of his cartoons.

[FIVE BANGHU, Ahmedabad, December 31, 1911]

["પાંચ બાંધુ," અમદાવાદ, ૩૧ ડિસેમ્બર, ૧૯૧૧]

THE "HINDI PUNCH" ANNUAL.—We once more welcome the usual annual gift from the *Hindi Punch* office, Bombay, of a substantial volume containing a fairly large number of selected cartoons that have already appeared in the weekly *Hindi Punch*. The cartoons deal as in the past with some of the most important political, social and industrial questions that engaged public attention during the year that closes today. The lessons taught by the Editor of the *Hindi Punch*, which by the way is the only decent serious journal that we have in India, to be brought home to the rulers as well as the ruled through the instrumentalities of amusing and at the same time highly instructive cartoons are far more effective than if told in the ordinary way. The present volume, which has printed on its title page the portrait of His Imperial Majesty the King Emperor dressed in the garb of a Moghul Emperor with a certain degree of appropriateness in view of His Majesty's being crowned in the old Moghul capital of India, well maintains the reputation of the journal—a fact on which we desire to congratulate the enterprising Editor and Proprietor of our genial contemporary.

[THE "ANSHI BAZAR PATRIKA," Calcutta,

January 1, 1912.]

["અંશી બજાર પત્રિકા," કલકત્તા, ૧ જાન્યુઆરી, ૧૯૧૨]

"HINDI PUNCH" CARTOONS.—We have received a copy of the twelfth annual publication of "Cartoons from the Hindi Punch" for 1911. "Hindi Punch" is the only paper in India which publishes cartoons in the manner of "Punch" or "Comic" published

in London. It is an old paper of established reputation, so it is not necessary for us to speak anything of its merits. Its position, indeed, is unique in our country. It is needless to say that the present publication is as much interesting as its predecessors, being full of quite a large number of humorous cartoons giving the political and social history of the country during the year. The price is Rs. 1-1 per copy, postage As 3, and published from the "Hindi Punch" office, Frere Road, New Modi Khana, Fort, Bombay.

[THE HINDU, Madras, January 2, 1912.]

["હિન્દુ," મદ્રાસ, ૨ જાન્યુઆરી, ૧૯૧૨]

The Twelfth Annual Publication of the Cartoons from the "Hindi Punch" which deals with many of the questions, political and social, that attracted the attention and consideration of the whole of the educated Indian public during the year that has just closed, is full of interest and humour. Total absence of vulgarity which is not unusually made to pass for wit and humour, is the satisfactory feature of this instructive publication. The cartoons clearly indicate that Mr. Punch is desirous of being up to date in his own sphere of activity. The cartoons compare favourably with similar productions in England, and the Indian public ought to be proud of this kind of journalistic activity in India.

[THE PANJABEE, Lahore, January 9, 1912]

["પંજાબી," લાહોર, ૯ જાન્યુઆરી, ૧૯૧૨]

We have been favoured with a copy of that delightful annual publication, the "Cartoons from Hindi Punch" for 1911. They represent the political and social history of the country during the year told in humorous cartoons and sketches. The cartoons of the *Hindi Punch* require no special praise at our hands. They are known all over India and are frequently reproduced in the London Press. In this year's publication the place of honour has deservedly been given to a striking cartoon on the High Prices Enquiry. The Finance Minister has cheerfully unrolled a league-long list of "points for enquiry" and "questions for officials and non-officials" before the bewildered gaze of the Indian Poor standing in front with his thin frame bent over a millstone of "high prices" tied to his neck. "This is becoming daily heavy and heavier," he cries. "Relief, Sahib, relief! When will the relief come?" Finance Minister—"All in good time, my man! You see we're not idle. We are collecting opinions and facts and figures and statistics, and with them the relief you need will come." By and bye! The Indian Poor—"Will it? Before I'm dead and gone?" Another exquisite cartoon is the elephant's grief at his being "boycotted" at the recent Delhi Darbar without a word coming from Lord Curzon on behalf of an "old friend" who "served him so well in the past." Lord Curzon is slowly wiping his "old friend's" tears. The cartoon, "Dark, Dark and Dismal" depicting the situation in Gujara and Kathiawar, is a haunting picture. The cartoons on the Royal Commission's treatment of the Hindu Poor.

They are very finely executed, and a few of them are quite striking, and in print, especially "The Replendent Sun" depicting the approach of the "Medina" and Mother India's joyful and affectionate welcome.

["THE INDIAN MIRROR," Calcutta, January 9 1912]

["ધી ઇન્ડિયન મીરર," કલકત્તા, તા ૯ મી જાનવારી ૧૯૧૨]

We have received a copy of the twelfth annual volume containing the cartoons from the "Hindi Punch" which appeared during the year. The volume fully justifies its title as the political and social history of the country told in humorous cartoons. The cartoons show great skill and taste, and the delineation is instructive and entertaining. The "Hindi Punch" annual has become as popular in India as its English prototype in the United Kingdom. The cost of the volume is Rs 1 4 only.

["THE EMPIRE," Calcutta, January 11, 1912]

["દી એમ્પાયર," કલકત્તા, તા ૧૧મી જાનવારી, ૧૯૧૨]

The "Hindi Punch" of Bombay has again published in volume form a selection of the cartoons which appeared in its pages during 1911. Looking over these there seems to be almost a spirit of prophecy in some of them. One in particular is very interesting at the moment. It shows Calcutta and Delhi arguing as to their claims to be the scene of the Coronation Durbar. Calcutta says—"It is in my house the King must be crowned. I'm the mistress of India." Delhi replies—"Gently, gently, my beauty! Mistress indeed! Since when? As for me my right dates from the time of the Moguls. I am not a mushroom!" This appeared in January of last year. January of this year sees Delhi's claim upheld in more senses than one. Among other interesting cartoons of many dealing with the vast field of Indian politics, commerce and social affairs are sundry touching upon Mr. Gokhale's Education Bill, the Hindu University Scheme, showing Lord Hardinge and the Hon. Mr. Butler blessing a lusty infant, and, of course a large number in connection with the visit of Their Imperial Majesties. One very effective skit is that which shows Sir Guy Wilson in a rain storm with his umbrella blown inside out and rent, and the umbrella is marked "Opium Revenue."

The execution of the cartoons is to English eyes somewhat crude and there is an almost entire lack of the refinements of perspective and "atmosphere", but the artists contrive to obtain some very good portraits as well as to express their meaning very clearly in their sketches. And that after all is the first consideration of a cartoonist. The publication will have many an amusing laugh and, as we have said, it is often exceptionally interesting in view of late events. The price is Rs. 1-4 and there is no doubt that the book is well worth the money.

["UNITED INDIA AND NATIVE STATES," Madras, January 13, 1912]

["યુનાઇટેડ ઇન્ડિયા એન્ડ નેટિવ સ્ટેટ્સ," મદ્રાસ, તા ૧૩ મી જાનવારી, ૧૯૧૨.]

CARTOONS FROM HINDI PUNCH FOR 1911.—We always look forward with pleasure to this Annual and we are never disappointed in our expectation. The Cartoons which have been collected in this volume portray events, and activities and moods of men and women in high places, and of classes. They instruct and enliven you, they are imaginative without being unreal and critical without being offensive. A veritable treasure in humorous art!

["THE INDIAN SPECTATOR," Bombay, January 13, 1912]

["ઇન્ડિયન સ્પેક્ટેટર," બુમ્બે, તા ૧૩ મી જાનવારી, ૧૯૧૨]

One welcome feature of Indian journalism is the annual, brought out by our contemporary of the *Hindi Punch*. We are glad to find the high tone of the cartoons uniformly maintained. Our *Punch* is singularly free from sarcasm that stings. These cartoons give an admirable idea of the thoughts and activities of modern India for the past year. That its usefulness extends beyond the limits of this country may be gathered from the fact that Mr. W. T. Stead includes in his *Review of Reviews* a cartoon or two from the weekly from which are selected cartoons for this annual. The cartoons are happily absent from vulgarity which often passes for wit and humour. It is, in brief, a pictorial history of the political and social events of the year that has just closed, and does credit to our contemporary.

["THE GUJARATI PUNCH," Ahmedabad, January 14, 1912]

["ગુજરાતી પંચ," અમદાવાદ, તા ૧૪મી જાનવારી, ૧૯૧૨]

We acknowledge receipt of the Twelfth Annual Publication of Cartoons from the *Hindi Punch*, which is as usual a welcome gift at the Yule tide. It fully retains the reputation of its predecessors both in the richness of pictorial humour and in the excellence of caricature. The cartoons, which are well selected and excellently drawn, represent the history, social, religious and political, of the country during the past year. The volume before us is a nice addition to any library. Its cost is Rs 1 4-0 only. The *Hindi Punch* has like its prototype in the United Kingdom, become a popular annual institution in India and we wish it long life under the able guidance of its energetic Editor and Proprietor, Mr. Burjori Nowroji, whom we congratulate upon his success in this altogether new and untrodden path of journalism in India.

["THE INDIAN SOCIAL REFORMER," Bombay, January 21, 1912]

["ઇન્ડિયન સોશીયલ રિફોર્મર" બુમ્બે, તા ૨૧ મી જાનવારી, ૧૯૧૨]

"Cartoons from the *Hindi Punch* for 1911" fully sustain the reputation of former issues for

shrewd and penetrating common-sense illumined by a genial and wholesome humour. The artistic talent of our contemporary shows a steady approximation to the goal of the best kind of the class of journalism which it represents, almost single handed, in this country.

["THE WESTMINSTER GAZETTE," London, January 27, 1912]

['ધી વેસ્ટમીનસ્ટર ગેઝેટ', લંડન, તા. ૨૭ મી જાન્યુઆરી, ૧૯૧૨]

INDIAN CARTOONS

The twelfth annual issue of "Cartoons from the Hindi Punch" makes a Volume of political and social events of the Indian year told in the humours of the cartoon. There are as might have been expected, several touching upon the visit of the King and Queen to India, and that auspicious occasion afforded the clever cartoonists several opportunities of displaying their talents to considerable advantage. As examples of the loyal feelings of the communities of the Indian Empire, embodied in a picture, these cartoons are praiseworthy and excellent. The cartoonists have put much careful work into their drawings, and if they are for the most part more easily comprehended by people of our Eastern Empire than by the same ruler's subjects in this country that is inevitable. But their meaning is in every instance explained by a note at the foot of the cartoon. We as all events can appreciate the skill and veracity shown by the artists and the care which has been lavished upon the work. The volume is published from the Hindi Punch Office, 1 Vere road Fort, Bombay.

["THE GRAPHIC," London, January 27, 1912]

['ધી ગ્રાફિક', લંડન, તા. ૨૭ મી જાન્યુઆરી, ૧૯૧૨]

CARTOONS FROM THE HINDI PUNCH (Bombay) This is the twelfth year of the issue, the Cartoons published during 1911 in the "Hindi Punch" which is published by Barjorjee Novrojee. They are extremely interesting.

["THE LEADER," Allahabad, January 27, 1912]

['ધી લીડર', અલાહાબાદ, તા. ૨૭ મી જાન્યુઆરી, ૧૯૧૨]

We have received the twelfth annual publication of "Cartoons from the Hindi Punch" of Bombay. The Hindi Punch week after week presents delightful reading to the public, while instruction in addition to amusement may be derived from its cartoons by those who can think and imagine. We congratulate the proprietor on the admirable volume he has been able to place before the public.

["THE HINDUSTAN REVIEW, Allahabad, February, 1912"]

['હિન્દુસ્તાન રીવ્યુ', અલાહાબાદ, ફેબ્રુઆરી ૧૯૧૨.]

A cordial welcome to the twelfth edition of the Cartoons from Hindi Punch. The publication is too well known by now to need the reviewer's commen-

dation. It brings together in a compact and handy form almost all the best cartoons that appear in the course of the year in the Hindi Punch. Our esteemed Bombay contemporary is perhaps the only journal of its kind in the Indian Empire, and its cartoonists draw men and incidents with such skill and hit off contemporary men and measures with such humour, that their handwork has rightly received approbation even in England and the Review of Reviews makes it a point to reproduce some of their cartoons almost every month. The Hindi Punch is a journal of which educated Indians may well be proud. We heartily commend this annual to our readers.

["SANS VARTMAN," Bombay, December 28 1911]

['સાન્સ વર્તમાન', મુંબઈ તા. ૨૮ મી ડિસેમ્બર, ૧૯૧૧]

અમારા રમુજ ભાગ્યવશ હિંદી પચના કારતુ-સોના પાર મો વાર્ષિક સંગ્રહ બ ૧૨ પડો છે અને તે દળમા, કદમા, છ પાંદમા અને નીચીના સંગ્રહમા દર વર્ષ કરતા વધારે મોટો છે. બહારતુ રાજિતાતુ કવર આ વખતે વધારે જિયાણુકારક કરવામા આવ્યુ છે અને તે ઉપર નામદાર ગ્રહેનપાદ્યુ ભવાઈ દેવી રાજના લીલાસમા તખ્ત ઉપર બીરાજેના ચીતારા છે અને તેઓના કદમ આગળ પચ આ પારમો શ્રવ નમીને ભેટ કરે છે. વગી તખ્તની આસપાસનાં બેખાવ લીલાંની શી તમાલેલા મહેનના આપવામા આ વો છે. બહેર ખજરના સફાઓ ખાદ કરતા ચીતોના સફા ૧૧૫ છે. આખા વર્ષના બહેર બ નાનો-ન સારી, રાજદ્વારી, આર્ષિક-રમુજ ચીતો મારફતે રણુ ક રવાતુ કાઈ સંકેતુ નથી, પણ દુરત હસ્યુ આવે, ક મનાકેતી પર અમર શાપ અને ધોતીની મસ્દ, જે બાપા મારફતે ર દ રણીની કાપ, તે નીચ મારફતે બહેર શાપ, એવા કારતુ-સ રચ વા એ કામ વધારે મુશ્કેલ છે, અને તે કામ હિંદી પચના આ પીપતી મી. બરજોરજી નવરોજી આપઅપસાર કેવી ચાકી, બાહોશી અને 'ચોરીજનાલીની સાથે બળે છે તે આ સંગ્રહ પોતેનું કલ્પિ આપે છે તે છતા મી. આપઅપસારની રમુજપદ તીની વાર વાર આગકાના કોટાક ઉઠાકા લેખકો ટકોર કરે છે કે જ્યોતીની રમુજના રેડેડર બા બાપા થા અમકાભાજ દેખાવોમાજ આવીને અટકી બપ છે તે બીજાઓ બહેર પ્ર બનો રેડેડ બગાવાને બદલે હિંદી પચના કારતુ-સની નકત ક રે તો સારે આ સંગ્રહ નાતાવ અને નવી વચની ભે. માટે એક સાર અને સમતુ સાધન છે. મી. આપઅપસારને આ સંગ્રહ બહાર પાવના માટે મુબારકબાદી આપ જીએ તેની કીમત રૂ. ૦ ૧ છે.

[AKHBAI I SOUDAGAR Bombay December 28, 1911]

['અખબાર સોદગર', મુંબઈ તા. ૨૮ મી ડિસેમ્બર, ૧૯૧૧]

ભાગ્યવશ હિંદી પચ તરફથી જેમ ૧૨ સા ૧ હિંદી પચ મધીથી સુ ડી કાંચા સુ. ઉપરોચી કારતુ-સોની એક ચોપડી બહેર પાડવામા આવે છે તેમ આ સા ૧ પણ હિંદી પચનાના રમુજ ચીતોમાથી સુ ડી કા. ના કારતુ-સોની ચોપડીની સુ દર બેટ હમોને મી છે. હિંદી પચ પોતાના રમુજ દુચકા ડાંડાં એ માટે અને તે સાથે આપેના ધતા ચીતો માટે આવેલા બો વખત થયો વખણાય છે અને હિંદી પચની હાતી કારતુ-સોની વારસીક ચોપડી કાંચાની કોપડી હિંદી પચની પ્રીયના મા વધારા થતો જણાય છે. રમુજ દુચકા તેના ચીતો સાથે વાચનાના મગજ ઉપર બહેર બાખાની ચમકાના જાતીથી મ જ્યુત ડાપ વેમારે છે અને આવી કારતુ-સો સાચી બહેર અ

રચાયતા સવાલોની ચોપડી જળવળી રાખનાથી બહાર સવાલોની
ડુંક યાદ જળવળી રહેલી ગણુણે આ કારતુ-સોની ચોપડીમાં
સમાવેલી છે. રમુજ બાબદો અને તેના ચીત્રો તર જોતા
અને તેવી એક ચોપડી જળવળી રાખનાથી વારમીકી ઈંદી પચ
ની રમણ ચુટીની સ અહોની યાદગારી તરફ જોતા તેની ની
મત બહુજ નહતી રાખવામાં આવેલી ગણુણે ખામ કરી આ
બાબ સાધવા નામદાર શેહેનશાહ અને શેહેનશાહબાવતુની હાંદ
ની પધરામણી અને દીલીઝ દરબારમાં તે નામદારોની ચલણી
રાખાળીવિકની કીધા જેવા ટાકણને અવરુદ્ધ રમુજ દુચકા સા
ચન ચીત્રોને સ અહ જળવળી રાખના લાયક છે

[HAST GOFAR, Bombay, December 31 1911]
["રાસત ગોફતાર" મુબઈ, તા. ૩૧ મી દીસેમ્બર, ૧૯૧૧]

પોતાના દર સાનના ચરેતરમાં ગુજબ મીં બરજેરજી નવ
રોજ આપેખતારે હાંદી પચ" માના સુદર આપે સુ રેલા
'કારતુનો' નો ૧૨ મો વારમીક અથ ૮૧ બાહર પાંચો છે એ
મના અધીપતીપણા હેક ન ચાલતા આ રમુજ અડવાડીકની નુ
તીમા વધારે ખોતવાની કરી જરૂર નથી કેમકે આ કારતુનો
ઉપરથી વાચનાર તરફજ એક લેશે કે 'હાંદી પચ' કેવા ઉચ
ધારણ ઉપર ચાને છે અને તે કેટલુ લોકત્રીય ટોલુ જોએ ન
યા સાખમા 'પચ' મા આવેતા ચીત્રોમાના કરી નરમ ફીથી
ઉપજની કાલેજીને આ ૧૨ મો અથ તેમજ ૩૨તા મીં બરજેર
જીએ એક નરમ જોડણ્ય એ કીધી ની જણાય છે કે દે-ચ ચી
ત્રની સમજણ ઉઝેલ અને ગુજરાતી ભાષાઓમા ભેગી આપન
મા આવતી હતી તેને બદલે ગુજરાતી સમજણ ગુરતમની શેવ
ટે હતી આપી છે, અને દરેક ચીત્રની નીચે તે માત્ર ઉઝેલ
ભાષામાજ તેની સમજણ આપી છે 'હાંદી પચ' (અસલ
'પારસી પચ') પોતાના જન્મની ગુજરાતી પચ હતું પાછળ
થી તેના ચાલક તરીકે આપણા લોકોમાં વધતા જતા ધરેલ
ભાષાના ભણતરને લીધે તેમાં ચીત્રોના ઉઝેલ ચુલાસા આપવા
આપા, ચુનીસીપ નોપી ઉઝેલમા રમુજ બહુમથી દાખ ન કે
રવા માંડી, અને એ રીતે આ અડવાડીકને ઉઝેલ-ગુજરાતી પ
તરું ૩૫ આપી દીધું આ ફેરફાર-બનકે સુધારો વધારો—
આવાકારક હતા, અને 'પચ' ના વાચનારાઓની મ ખ્યામા
વધારો થવનો જોવા માટેના આ એક લીધતબરજો પ્રથમ હ
તો એ રીતે થયાથી હાંદી પચ" ગુજરાતની પારમી, હાંદી
અને મુજબજી કોમોમાજ નવી પચ બ માળ, પ્રકામ અને પ
બહુમથી પચ વચાવા લાગ્યું અને ઉપન્યાસ પ્રકોમા પચ તેના
ચીત્રો ઉતારી લેવાવા નાખ્યા છે આ સમય જોતે તેના ચય
બ આપીપતીએ 'કારતુનો' ના પુરતકમા ગુજરાતી ઉપર ઉઝે
લને સરસાઈ આપીને 'હાંદી પચ' ગોપા ઉઝેલ જાનમાના
પ્રગ જલ પત્ર હોય તેવો તેને જે દેખાવ આપવા માંડ્યા છે
તેથી આમાં અજબ કતા નથી અમારી ગયે સાખની સુચના
આ સા ન ફીથી કરી છે આ રમુજ અથની ચીત્રોને તેમના
વીપવો ગુજબ વર્ગજી કરીને તેમનું સાકતીય આપવાથી વાય
નારને થણી સમગ્ર કરી આપેલી ગણુણે

[DREAM MIRROR, Surat January 1 1912]
["દેશી મીર" સુરત તા. ૪ મી જાનવારી, ૧૯૧૨]

મુબઈ ખાતેથી પ્રગટ થતા અડવાડીક રમુજ પત્ર હાંદી
પચના માયેક મીં બરજેરજી નાંખેલો તરારથી અને ૧ ૧
ની સાખ ચીત્રો અને તેની અપેલ તેમજ ગુજરાતી સમજ
માનુ કારતુનો બાહર પાંચોમા આપ્યું ન જેમ આપવામા
માનોએ છુપા છુપા મોટા બહેન બહેન કાંક છે આમાં ૧૨
મ સુધી દર અડવાડીકે હાંદી પચમા અત્રના છુદા છુદ

રમુજ ચીત્રોમાથી દર વરસ આ ચુટણી કરવામાં આવે છે
અને તે દીન પ્રતીદીન વધુ ને વધુ પ્રીયતા મેળવતુ જાય છે
રમુજમાં ચીત્રમી લખાવનારે તેમજ ગમ્મત સાથે ઉ જાય રમ
તમજવનારે જો કોઈ પણ ચીત્રચુકત અડવાડીક આપણુ સુ બઈ
પ્રકાસમાં તેમજ ગુજરાત કાલીઆવામાં હોય તો તે આ હાંદી
પચજ છે એ કારતુ-સ ઉચા ગેઝ કાગળ ઉપર છાપવામાં
આવ્યું છે, અને તે માટેના કેટલાક ચીત્રો જેવા કે, હાંદી
રાખ ખટપટ, મીં મોરલીના સુધારા, રચાનીક લવાડી કોરટો,
મીત્રાચારીભરુ કોનફર સ, સોમીઅલ કોનફર સ, મોમીઅલ ચુની
વરસીદીની ચોળના, ધંદીઆસ કોરોનેચાન ડે ગીટ્ટ, પારસી
સખાવત, ગોડ સેન ધેર ધંપીધીઅ ન મેજેસ્ટીસ, વીજેરેના ચીત્રો
એક આપનામાં જવાળી રાખવા લાયકના છે આ કારતુ-સ
મુબઈ ખાતે કોટમાં ફીરર રોપર આવેલી હાંદી પચની
આરીસમાથી ૩ ૧ ની કીમતે વેચાતુ મજે છે બાહરમામ
વાળાને ટપાલના તથા આના વધુ ભેસે છે, અને બ્યારે ટપાલના
ગણુ આના પર છે, સાંચે વાયકે સમજનું જોઈએ કે તે કદમાં
કેવડુ મોટું હશે હશે દરેક ઘરમાં આ કારતુ-સની એકે
ન-ન રાખવની વાયકને જેવેમાસ કરીએ છીએ

[THE PARSİ BOMBAY, January 7, 1912]

["પારમી," મુબઈ તા. ૭ મી જાનવારી, ૧૯૧૨]

ભાંબપ 'હાંદી પચ' જે પોતાના રાખેતા ગુજબ આ સા
લ કોટલા મારતુ-સને પોતા તેના આગના કોઈ પણ પોસા કર
તા દરેક રીતે સરસાઈ મેળવતો માત્ર પડે છે આજે હાંદી
સ્તાનમાં એક પણ એવુ રમુજ પત્ર હસતી ધરાવતુ નથી કે
જે ઉચી ગીસમની રમુજથી ભાગનાર લખાણી, કારતુના અને
રેલી લાસજબનક બાબતોમા ભાંબપ 'હાંદી પચ' ની બરા
બરીએ આવી શક્ય હાય બનકે હાલના રમુજ જર્નલીઅના
વીભાગમા ભાંબપ 'હાંદી પચ' આજે એખલી અને સર્જી
જો નજારા રોડી જેવેલુ જોતામાં આવે છે રમુજ રમુજ
મા પણ ફરક રહે છે તેમ મરવે કોઈથી કુદરતી રમુજ ઉજળ
લી થકાતી નથી ભાંબપ 'હાંદી પચ' એ અખચાર કરેલુ રમુ
જનું રેનડાં જેવડુ ઉડુ છે તેનું તેની રમુજમાં કુદરતી બ
હિસનો ખુ નો ખ્યાન મજી આવે છે વળી તેમાં પસદ મરવા
મા આવતી બાબતોની રુટણી પછુ ઉચી રમુજની પીળણુ ક
રી શકના ના માટે વાચણી દર અડવાડીકે મનપસદ આ
રાક પુરો પાડી શકે છે તેની ગમીલી, રમુજ તથા સાથે જોપ
દાયક બાબતોની રુટણી આ પોસામાં સમાવવામાં આવેલી જે
વામાં આવે છે એ ચુટણીમાં ફરક ન સાદીકર નવી પચ આ
ચાં, રાખવાદારી તથા ધાર્મિક બાબદોના પચ સમાવેશ કરવામા
આ પડે છે એને આ પોસા દરેક રેટના અને દરેક લીચારના
વાચક વને એકસરખી રીતે વાચવાપાક અને ઉપયોગી થઈ
પડે તો તેમાં અજબમની કરી નથી વળી ભાંબપ 'હાંદી પ
ચ' ની દરેક કારતુમાં આરી નાલીગતુ તત્ત સમાવડુ ખુ
લ્લુ માત્ર પડે છે કે જે ગીસમની એડીજનાલીગીના સખા
બ મનુનાએ ભાંબપ 'હાંદી પચ' ના છે ના કુમમા
જેવામાં આને જે તેમાં ખામ કરીને કેટલાક કારતુના તે એ
થી ઉચી હીસમની અને પેચાણુકાર કે જે જેવેતનેવાર જો
યા હવતી જળમી ટ હગીના અસરકારક આભાસ આપજેને મ
ળી આવે છે બાંબપ 'હાંદી પચ' ના રાખવાદારી કારતુના
મા મપમપણ Moderation મમાવવામાં આવેતુ ખુડુ જે
વામાં આવે છે તેમાં માર્મિક તથા ધાર્મિક બાબતોને મનુનાક
રમુજમાં અમારી આ રમુજ બહુમથી પોતાની dignified level
થી ચોખવાથી જાનવી રાખના જેવામાં આવે છે એ રીતે
આજે રમુજ જર્નલીઅનમાં બ ન પ 'હાંદી પચ' જે રેટ મર

બાગ ભજવે છે તે નેટડો તેના માટે માનભરવો છે તેટલો તે ના બાહોણ અધીપતી મીં બરનેરજી એવન આપઅપચાર માટે મુખારકબાદી લેવાળેજ લેખારો

["THE GUJARATI," Bombay January 7, 1912]

['ગુજરાતી,' મુબઈ, તાં ૭ મી જાનવારી ૧૧૨]

હીંદી પંચના કારતુન્સો-ભાગ ૧૨ મા-વર્ષ ૧૮૧૧-
હીંદી પંચના માલીક અને અધીપતી ભાઈ બરનેરજી નવરોજી એ અમારાપર મોહલી આપી અમારા ઉપર ઉપકાર કયા છે બારમા ભાગનું મુળ પૃથ મગધાનુકુળ ચીતારવામાં હીંદી પંચે ખરી જુખી દર્શાવી છે સમાજ જ્યોત્ષ્ણ પાંચમાને યાઃ જહાંનના પાંચાકામ દીવાને ખાસમા ખેસાડી બારતના ચાણ વર્ણના સાચી અગચના બનાવતુ પંચે સુચન કરું છે ચીતરખ પંચે બે પ્રકારના નીચે છે એક, છબીઆ યાદી તેમજથી તેના બનેડો બનાવી તેની વીગત સહીત છાપનારા, અને બીજા, ચાણ બનતા બનાવોને માણસના હૃદયપર અસર કરે તેની રીતે ચીતારનારા, સમાજ કે વ્યક્તી કે પ્રજા કે દેશની યોગબાધણ કે ધ્યાનમા રાખનાંજી જુણેને ગમત ઉપરે તેમ દર્શાવનારા જેવાના પ્રકારના પંચે કરતા આ બીજા પ્રકારના પંચેમા વીણાનુકુલી, ઇતીહાસ અને ચાણ બનાવોનું ઉચુ જ્ઞાન, રીતરીવાજ અને દત્તકસંચોનું જ્ઞાન થયું સારું જોઈએ છે સાથે મગજમા તે બનાવો ચીતરવાની ક પનાઇકતી પણ જોઈએ છે. સામાન્ય ચીત્ર મજ પંચે દેશદરશનમા થયું નીચે છે, પણ રમુજ સાથે જ્ઞાન આપનારા પંચેના સખ્યા થોડી હોય છે હીંદુસ્તાનમા જે કોઈ તેવું સારું પત્ર હોય તે તે એક માત્ર હીંદી પંચજ છે ઈંગ્લાંડ, અમેરીકામા ચાણ બનાવોને રમુજ ચીત્રોમા અથવા ઐતીહાસી કે પારાણીક પ્રસંગોને અતુલકુ ગોઠવી, જીવતા ન તુષેને કમનમા જે ગ્રંથગ્રાંથી રહતા કે હસતા કે જનારકરુપે રજ કરવાની શક્તી ધરાવનારાઓને સારી કમાણી થાય છે આ પણ દેશમા હજી તે ચીતરી પ્રાપ્ત થઈ નથી, પણ જે પંચ જે વા બીજા રમુજ પંચે નીચેજ તે તેની સ્પીતી અસભવતી નથી આવા ચીત્રમજ પંચે જેમ ચીત્રની કમીત કળાને ઉત્તેજન આપનારા છે તેમ સારીચની અબીરૂલી કરનારાં પણ છે હીંદી પંચના કારતુન્સોમા ચાણ વર્ણના જાણનાંજી બનાવોનો ચીત્ર રૂપે સંગ્રહ છે અને તે ઘેર ઘેર સંગ્રહી રાખવા જેવો છે હીંદી પંચનાં કારતુન્સોની જુખી ઈંગ્લાંડમા પીછાપુત્રમા આવે છે તેના ચીથે એકજ દ્રશ્ય આપીયું કે મીં સ્ટેડના જગપ્રસીદ માસીક રીડે ઝાકે રીડુઓને એક પછુ એક ભાગવેજ આવેલા જેવામા આવશે કે જેમા હીંદી પંચનું એક કારતુન્સ પણ હોય નહીં. હીંદી પંચના માટે તેને આવી ઉચી ચીતરીમા મુકવા માટે અને તેનાં નેટા વખાણ કરીએ તેનાં જોણ છે અને એકે તેને ધન્યવાદ આપીએ છીએ

[THE 'GUJARATI PUNCH,' Ahmedabad,]

January 7, 1912]

["ગુજરાતી પંચ," અમદાવાદ તાં ૭ મી જાનવારી, ૧૧૨]

'હીંદી પંચ' ના કારતુન્સ-સન ૧૯૧૧. 'હીંદી પંચ' ના કારતુન્સના આ વારષીક સંગ્રહ આ ઈલાકાના વાચકવર્ગમા જે પ્રીયતા મેળવી છે તેને માટે તે સર્વ રીતે થોમ છે આ વર્તમાન સંગ્રહ પણ ઉપયોગી તેમજ આનંદજનક છે હીંદુ જ્ઞાનની રાજદ્વારી, સાહસીક અને ગામી પ્રકારની વીડી ચય તેને લગતા ચીત્રોની હુણેશની માફક આ એકમા પણ જેની ઉત્તમ રીતે રજ કરવામા આવી છે કે તેની મળતા જ્ઞાન અને ગમત આગળ તેની સવા રૂપીઆની કમીત થયું જુજ જાણ

૫ છે. આવા એક ઉત્તમ સંગ્રહ વર્ષપ્રતીવા પ્રકટ કરવા માટે આ પત્રના માલીક મીં બરનેરજી નવરોજી આપઅપચારને બરેબર ધન્યવાદ થટે છે.

[AKHBAR I ISLAM, Bombay, January 17th, 1912]

["અખબાર ઈસ્લામ," મુબઈ, તાં ૧૭ મી જાનવારી ૧૧૨]

હીંદી પંચના કારતુનો-બારમા વારષીક પાંચો. આપણા ઈલાકામા જોહડો વીસતાર પામી અતી લોકપ્રીય થઈ પડેલા પંચો સાધના રમુજ આવાડીક ભાઈબધ 'હીંદી પંચ' ના ગયા સને ૧૮૧૧ મા પ્રગુ થયેલાં ચીત્રો મધેથી અગત્યના રાજ દવારી, સસારી તથા પ્રજાસીય વગેરે સવાનોને લગતાં ચુડી કે હાડેલા ચીત્રોને 'બારમા વારસીક પાંચો' ને દર સાય 'હીંદી પંચના કારતુનો' ને નામે તેના અધીપતી આ માને કે મીં બરનેરજી નવરોજી અપઅપચાર તરફથી બહાર પાડવામા આવે છે, તેની ગયા વરસના કારતુનોના પાંચાની એક નકલની પ હાથેના માન સહીત સ્વીકાર કરીએ છીએ જેમ ઉગલડું 'પંચ' તેના મારમીક ચીત્રોની મહત્વના માટે પ્રખ્યાત છે, તે મ આપણા ઈલાકાનું આ 'હીંદી પંચ' આપમા દેશમા વખણા થયું છે અને તે મધેના ચીત્રોના અર્થો તેમજ ઉગલડું વગેરે ના ચીત્રોમજ રમુજ પંચોમાના ઉતારાઓ વડીક થવા નેટલી થી રતી અમારા આ સાહસીક રમુજ ભાઈબધને મળવા માટે અથવા મીં આપઅપચારને મુખારકબાદી આપીએ છીએ હીંદી પ્રજાના કારતુનોના આ વારષીક પાંચો ગયા વરસના રાજકીય, પ્રજાસીય તથા સસારી બનાવોની એક ચીત્રોમજ અને સાધકોમા પીડીઆ જેવો છે અને તે તેના ઉપયોગીપણા સાથે સુ દર છપાઈ અને બધાઈ સાથે દરેક ધરના દીવાનખાનાની ટેબલને જેમ આપે તેવો છે આ વારા મધેથી તે તેનું નામ અને યુજરાતી ભાષા કહાડી નાખી કોઈ અજાણ આમામીના હાથમા આપીએ તે, તે ખરીત તેને કેઈ યુરોપનાં આગેવાન પ્રેસ તરફથી પ્રકટ થયના કારતુનો તરીકે સમજવા વીના રહે નહી. 'હીંદી પંચ' ની થોડી જુખી તો એ છે કે, જાહેર બનાવો તે મજ જાહેર પુરોવાની કારગીરી વીધોના રમુજ ચીત્રો સાધના તે ના ટીકા સતે ૧ અને જુલ્યા દીનના હોય છતાં તે કોઈ પણ અગત્યના માથા ચાણ લગનારી ભાષાથી નીરણા રહે છે અને તેથી તેના સામા વખાણ થઈ તેની શીરતીમા વધારો થાય છે એવા થોભા તેમજ સત્તત્રાથી પુર વધારા પડેલા અને ચોખાનીઆઓની આપણા દેશમા થોડી જરૂર છે કે જેથી જાહેર સત્રાને તેમજ પ્રજા લાગણીના સંબધમાં જેમ પ્રજા તેમ જ સત્તાવાળાઓ સારી રીતે જાણીતા રહે અથવા વરસના કારતુનોના આ પાંચો જાણુ સજાજાબરી મુજાણી બહાર પાડવામા આવેજ જાણુ છે, જે તેના બાહોણ અધીપતીના જોહડા અતુલન અને ઉચી કે પના તથા તરકકતીની ગવાહી આપે છે અમારા આ ભાઈબધને ગયા સની તેની કુતોહ માટે યુજારક બાદી ઇચ્છતા ભતીમામા તેની વધુ શીરતી અને આપણા ઈજાણીએ છીએ

[THE GUJARATI MITRA Surat January 21 1912]

['ગુજરાત મીત્ર' સુરત તં ૨૧ મી જાનવારી ૧૧૨]

મુબઈ ખાતે પ્રગુ થતા રમુજ ભાઈબધ 'હીંદી પંચ' પનાના કારતુનોના વાર્ષીક સંગ્રહોના દલદાર પાંચો સમિતી મુજબ એ પનાના અધીપતી અને માનેક મીં બરનેરજી નવરોજી આપઅપચાર તરફથી બહાર પડેલાં છે જેની પટાણ ઉપકાર સહીત સ્વીકારીએ છીએ 'હીંદી પંચ' પનાના આવાડીક એકમા ગયા વર્ષ દરમ્યાન બનેલા રાજ્યદ્વારી, પાર્શીક, વ્યાપારીક તથા સસારી બાણેનું સ્વરૂપ રમુજ ચીત્રો મારફ

તે આપવામાં આવ્યું હતું તેમાંથી દરેક વર્ગને પસંદ થઈ પડે તેવા લગભગ ૧૦૦ ચિત્રો તથા લખાણોની સુટેણી કારટુનોમાં થયેલી ભૂલોમાં આવે છે. નામદાર શહેનશાહ અને શહેનશાહબાદુની સુબઈ ખાતેની પધરામણી પ્રસંગે આવકાર આપનારા ચિત્રો ખાસ ધ્યાન ખેંચે છે. “હાંદી પંચ” આખા હાંદીમાં ચાનકરૂપી, અસરકારક અને રમુછ ચિત્રો સાથે પ્રગટ થઈ ચેક્કર પત્ર છે અને તેને ખંતીલી મહેનત અને અધાગ કાળ છ રાખી અસાર સુધીની પ્રતીક્ષા જાળવી રાખવા માટે મીંબરજેરણને સુખારકમાંથી આપીએ છીએ. એ કારટુનોની કીમત રૂા ૧૧ રાખી છે, જે સાધારણ શક્તીના વર્ગને ખરીદવાને બની શકે તેટલી નજીવી છે.

[DNYAN VARDHAK, Bombay, January, 1912.]

[જ્ઞાન વરધક, મુંબઈ, જાન્યુઆરી, ૧૯૧૨.]

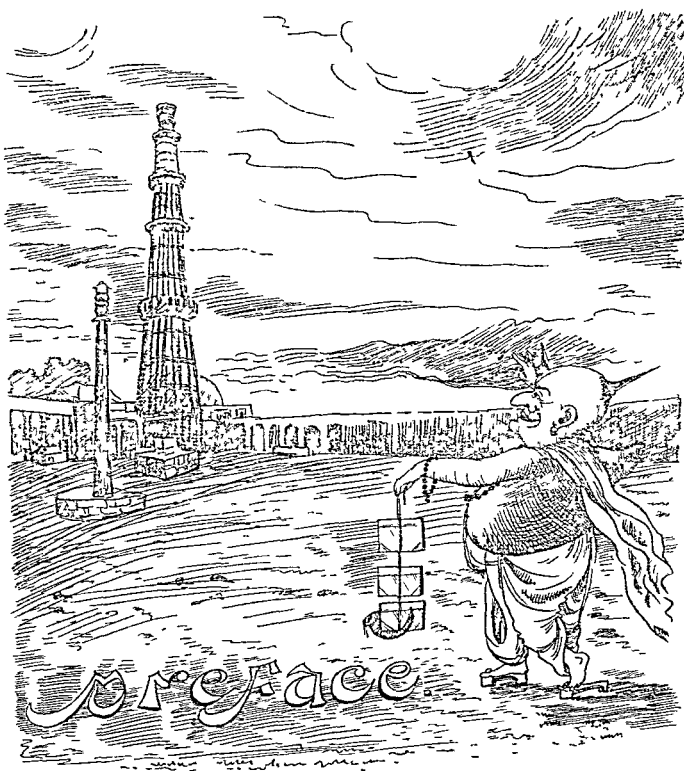
હાંદી પંચના કારટુનો—સને ૧૯૧૧ નાં સાલ માટેની હાંદી પંચ મધેનાં કારટુનોના દલદાર પાંચે અબીપ્રાય અરથે અમને મળ્યા છે તેની પૈંહુચ ઉપકાર સહીત સ્વીકાર્યે છીએ. દર વરસ મુળ્ય આ વરસનો ચીત્ર સાધને આ સુદર દલદાર પાંચે ગુજરતે સાલની રાજદવારી અને સંસારીક બનાવો ઘણી કાષ્ટવ્યત અને સમજદારીથી રજુ કરતો જણાય છે. ચિત્રો ઘણાં સફાઈદાર અને આપીહુય છે. દરેક ચિત્ર તેની અગતતામાં અંકેકોતી સંકેતોમાં યદ્યતે છે કે કોઈ અચૂકની સુટેણી કરી તે ઉપર છુટી ટુકેતેચીની કરવાતું કામ લગાર અશક્ય અને ગુચવાડાબરડું થઈ પડે છે. લંડન પંચની નકલ કરવામાં આ આપણું લોક ત્રીય હાંદી પંચ કેટલી હદે ફાંચું અને ફેલેલ પાચું છે તે પાંચનારાઓ જાણે છે. એક ઉલટમંદ અને ખાહોશ દેશી શ્રદ્ધના આવા વખાણવાળેગ સાહસની હાલના કરતાં વધુ દરજ્જે કદરસનારી થવી જોઈએ છે. આવી જગતનું ચિત્ર સાચતું સાહીલ યદ્યતે ઉકાણે ઘટતી અસર ઉપજાવવાને ઘણું કારણસાધક થઈ પડે છે. તે જેટલું રમુછ અને નીરદોષ તેટલું જ જરૂરી અને અગતસતું છે અને અમે જે જાણ્યે છીએ તે ઉપરથી કહી શક્યે છીએ કે બીજાં અઠવાણીક કરતાં મીંબરજેરણ આપઅખસારને આ રમુછ ચિત્રો સાચતું અઠવાણીક વધારે લોકપ્રીય છે અને તે વધારે માટી સંખ્યામાં કોઈ હેરાથી વંચાય છે. એક આવાં અઠવાણીકના અંકોમાંથી સુટી કાઢવાં કારટુનોના એક મોહક જથ્થે આપણને ઉપવા પાવા મારફતે પુરે પાડવામાં આવ્યો છે. તે પોતાની અગતતામાં તેમજ લોકપ્રીયતામાં વધતો જાય છે એમાં કશોએ સંદેહ નથી. દરેક લેખક, દરેક અભ્યાસીએ, દરેક શોખીન વાંચકે આ વારસીક પાંચે પોતાની લાખિરીમાં એક જરૂરી પુસ્તક તરીકે સાચવી રાખવે. ઘટે છે ભાઈપય હાંદી પંચના ખાહોશ માથેક અને અધીપતી મીંબરજેરણ આપઅખસારને તેમના આ ઉમદા સાહસમાં જીપારા ફેલેલ ધંધેછી છે.

[KAISAR-I-HIND, Bombay, February 18, 1912.]

[કૃષ્ણરે હાંદે, મુંબઈ, તાં ૧૮ મી ફેબ્રુઆરી ૧૯૧૨.]

Cartoons from Hindi Punch.

ગયાં અઠવાણીયાના વેલાતના મેલ સાથે મથેલાં લંડનનાં જાણીતાં સચીત્ર અઠવાણીક “આરીક” ના તાં ૨૭ મી જાનેવારીના અંકમાં છેલ્લા શાહેનશાહી પ્રવાસને લગતાં અનેક ચિત્રોમાં “હાંદી પંચ” મધેથી નામવર શાહેનશાહ અને તેમનાં બાતુને આવકાર દેનારાં ત્રણ ચિત્રોના ઉતારો કરવામાં આવ્યો છે, જે ઉપરથી અમારા આ હંમેશના હસગુણા ભાઈપંચના ગયાં સાલનાં કારટુનોના વારસીક પાંચાની યાદ અમેને આવે છે, કે જેની પૈંહુચ અસાર આગમજ અમેએ કલ્પવતી જોઈતી હતી. મીંબરજેરણ આપઅખસારની ખંતીલી મહેનતથી તેવણનાં જાણીતાં અઠવાણીકની આ વારસીક આવૃત્તી હવે આપણી તરફ નાં વારસીક પુસ્તકોમાં એક અગતની જગ્યા ફેકતી થઈ છે, અને અમે જોઈને મુશી છીએ કે દર સાંઘ કાંઈ કાંઈ નવા સુધારાવધારાથી મીંબરજેરણ આપઅખસાર તેને વધુ એવાચુકારક અને ઉપયોગી બનાવવાથી પછાત રહેતા નથી. સને ૧૯૧૧ નાં સાલ માટેનાં પુસ્તક મધે તેઓએ આગલાં સાલો માટેક પોતાનાં “હાંદી પંચ” ના અઠવાણીક અંકો મધેથી સુટી કહાડેલાં અને જાળવી રાખવા લાયક કારટુનોના સંગ્રહ આપ્યો છે, પછુ તેની હેલ્પનું સર્વ લખાણ ઉજ્જેલાંજ રહેવા દીધું છે, અને ગુજરાતી ભાષા પુસ્તકને છેડે જુદોજ આપવામાં આવ્યો છે. આ એક પસંદ કરવા લાયક સુધારો અમે સમજ્યે છીએ, કારણ કે “હાંદી પંચ” કાંઈ ફક્ત ગુજરાતી ભાષા જાણનારી પ્રજા માટેજ નથી, પણ તે ગોપા આખા હાંદે દેશની એક મી રાસ છે. તેમાં હાંદેની રાખદારી ચલવલ, અને તેમાં વસતી અનેક કોમો અને જાતોના સંસારી સુધારા વીગેરે ઉપર કારટુન-રૂપી દીકા ચલાવવામાં આવે છે, અને તેથી આખા દેશનાં કેળવણ્ય વગેરેમાં વપરાતી linguistic frimam (સાધારણ ભાષા) માં તેવું લખાણ રહે એ જરૂરનું છે. વળી હાંદે ઉપરાંત દેશની ખાહર પણ આ ભાઈપંચનાં કારટુનોની પ્રસંગ સાથે ચાલુ થતી રહે છે. જે જાણીતાં “શિયુ એક શિયુક” નાં નજરીક દરેક અંકમાં તેમજ બીજા ઉજ્જેલ ભાઈપંચમાં પણ અવારનવાર આપવામાં આવતાં ઉતારોએ ઉપરથી સામેત થાય છે. આવા ઉતારા કરનારાઓમાં “આરીક” નો યથા ઉમેરો અમારા ભાઈપંચે સુખારકમાંથી લેવા જોગ છે. મીંબરજેરણ આપઅખસારે જે ખંત, ઉત્ક્ર અને જેહમ સાથે પોતાનાં આ માનીતાં અઠવાણીકે ચલડતે દરજ્જે આપીયાને, તેમજ તેનાં ઉપયોગીપણીના વીસ્તાર વધારવાને, પોતાની કોરોશો ચાલુ રાખી છે તેવું કૃષ્ણ તેમનાં પત્રની દર સાંઘ વધતી જતી લોકપ્રીયતામાં તેમને મળતું રહે છે એ બીજા ઘણી સંલોચકારક છે. આપણાં એકપુરાં પેહેલે વરજેનાં રમુછ પત્રની ફેલેલ એ દેશી છાપાની પોતાની ફેલેલ અમે સમજ્યે છીએ. રમુછ લખાણોને મરે જોએ પોતાની અંચત દુરામની અને વેવેપચવ પાલી કરવાની તક આપણા છાપાની કટારોમાં લેતા રહે છે તેમને “હાંદી પંચ” એક કીમતી ધરો રીખવે છે, અને તે એક જ રમુછ ચીમકોમાં અંચત હમલાઓને રવરૂપ મુલલ હોવાં તેમજ નહીં, તે નાહક કંડવાયથી નીરાળી હોવી જોઈએ, અને તેના ડંખમાં જેહર હોવાં તેમજ નહીં પોતાનાં પત્રને ખતનાં સુધી પહોંચી પંકેતીના એક રમુછ પત્રની જગ્યા ફેકતું રાખવાની મીંબરજેરણની કાળજી દરેક રીતે સ્તુતીપાત્ર છે, અને તેમનાં પત્રની વધતી જતી થીરતી તો તેમને અમે સુખારકમાંથી આપે છીએ.

THIS MONTH last year—an ever memorable year—there came across the seven seas to this ancient land Their Imperial Majesties, King-Emperor George V and Queen-Empress Mary, with the gracious message of Love, Peace and Hope to the Princes and Peoples of India! The Monarch, mighty in power and yet tender of soul, having won the hearts of the great Maharajas and Potentates of Solar and Lunar lineages bright, and of peoples loyal and steeped in virtues of many civilizations of the immemorial past, returned to his island home with pleasant memories. "Let this city of great antiquity and many

vicissitudes rise once more to its former splendor! Let Delhi be the centre henceforth for my Viceroy and his lieutenants, as sympathetic stewards of my peoples, to administer my peoples' affairs from!" Thus ordained the Sovereign, and Lord Hardinge, the first Viceroy, this day, the 23rd of December, 1912, with pomp and solemn ceremony took over the city for his great work; but not before the Evil Spirit of the enchanted City claimed its human sacrifices at the hands of some bewitched, miserable fanatic—and the victims two poor sons of the soil! The charmed life of the intended victim the Viceroy, a true friend of the people, has been saved—a great and potential evil averted,—a good augury for the future.

Puncharya, the immortal Nārāi Muni, incarnate of Kali Yuga—the Iron Age,—having exorcised the Demon and pronounced his benediction upon the auspicious function at the Diwan-i-Aum, was a tramping south loiteringly, his eyes wandering right and left and taking in the ruins scattered wide on either side—towers, battlements, palaces raised by one monarch after another and demolished by their successors—yet again others erected of augmented grandeur and similarly raised to the ground—Hindu and Mahomedan dynasties after dynasties telling their tales of woe and of blood—a sad sight of pain and sorrow! With dimmed eyes and heavy heart the Sage drudged on, the taft of hair on his head standing erect—Nārāi-wise—the reed stuck on his right ear, a few books and an ink-horn in sling in his hand.

The moon nearly full in the sign of the Ashvini, on the 11th night of bright Margashirah, Shaka 1831, was well up when the Sage now treading on earth and now in flight rapid through air, found himself within the ancient Hindu Collonades. Hovering awhile there in deep meditation, he rose slowly and made towards the far famed Iron Pillar of the Hindu Arya King Asvapati—now standing close by the Kutab Minar—the highest memorial tower in the world. Puncharya was swaying to and fro a tremor shot through his body as he dropped his books and ink horn and rushed on to clasp the round Pillar. There he stood embracing this cold metal, his left ear hard pressed against it. Then there happened a miracle!

A sweet scent pervaded the place and there was silvery music in the air as if wafted on the air-current from a great distance. A sense of exquisite and unaccountable delight made the Sage hug the column closer. And now spoke the Spirit of the Pillar in accents grave, and the words seemed to come from the deepest seat down—deep down below the firm base of the column.

"Maharishi Puncharya! Thou comest to consult the Oracle and well hast thou hit upon the mihurta—the right hour! Ask."

"Time Spirit! Subtle, mysterious and wise! My obeisance to thee! Only a query or two and I depart in peace. Answer me, wherefore this havoc around—these crumbling graves of past greatness in marble and mortar?" Asked the Sage, withdrawing from the Pillar and bowing low before it.

"Because," replied the Spirit, "Love, Wisdom and Tolerance seldom prompted the designs of those great Architects and Fear often guided the hands of the artisans there was blood on the chisel and the trowel. They gave up the ancient names—and for Hishinapur and Indraprastha they chose a nickname. One Vandal laboured hard to uproot me and, having weakened my foundation, exclaimed proudly: 'Dheele!' 'Is loose!' 'Dink! Dink!' was the savage yell of their delight and Dink or Delhi became the name!"

There was sadness in the voice of the Pillar Spirit, and the Sage recoiled it. "O! Spirit wise! A great poet of the West has sung.

*What's in a name? That which we call a rose,
By any other name would smell as sweet.*

The name word 'Delhi,' remember, is easily pronounced and on paper it takes small space and there is saving of ink too. Mountain heaps of paper and lakes of black and red fluid have been saved all these many, many years by dropping a name of 12 in favour of a name of 5 letters! Economy, O! gentle Spirit, is a great merit and prodigality is sinful! But tell me, Spirit, wouldst thou have the name altered?"

"No!" came the swift answer "I'm firm as a rock and the name's well enough now. This is not dhill—is not shaky—but 'tis good to believe in a thing's weakness and to strengthen it. I have come to like the name."

"There are croakers many who consider the name ominous from their knowledge of the past! Do, kind Spirit, look into the future, and say, if there's Evil in it Tell us a little of the fortune of the New Delhi springing up now!"

There was a pause And then spoke the Oracle "Listen, Maharshi *Hindi Punch*! The august designer of the plan has approached the matter in a spirit of Reverence and of Love There's no tinge of Pride in it The builders and artisans have no fear of blood or bondage in executing that design New Delhi starts under pure and propitious portents and will live and thrive and bring blessings unto all, now that the Evil Eye resting on the City has been blinded once for all! And now, *Punchdarya*, farewell! The auspicious *mulurta* is ended Farewell!"

The voice ceased *Pancharya* made another low obeisance and turned to pick up his books and his ink horn The books had vanished! The spell of the hour was on their pages and those pages spelt New Delhi and chronicled much more,—for those charmed Books were no others than copies of

The 13th Album of Cartoons

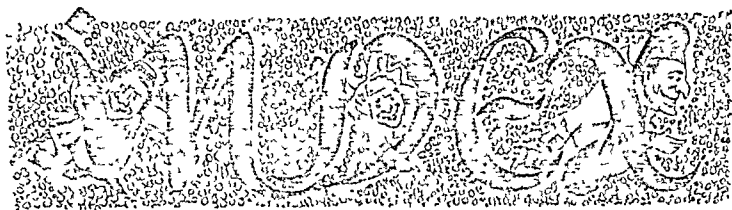
FROM

Hindi Punch.

*Hindi Punch Office Free Press Bombay,
23rd December 1911*

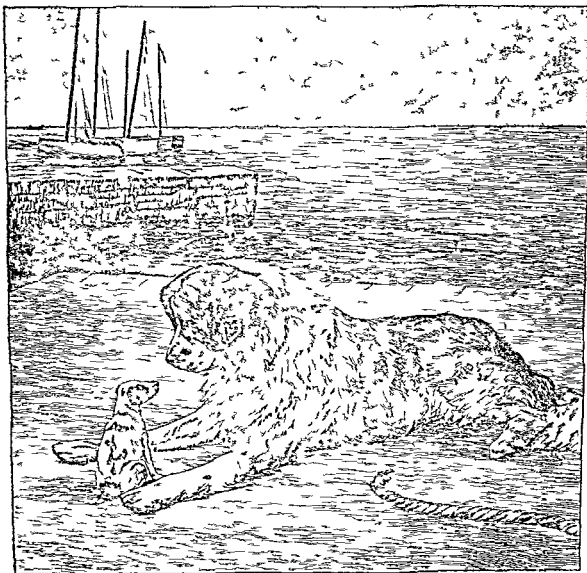

	Page
Adieu, and An Revolt!	22
Affection of the Heart	33
After the Delhi Darbar	9
All's Well That Ends Well	26
Allan O. Hume, Mr.	75
Angel of Peace in India, The	7
Apostle of the Poor at Peace!, The	80
Basu's Bill and the Donkey	39
Bellona in High Fever!	31
Bengali Babus' Ideal Idol, The	18
Beware of the Shadow!	28
Blowing Extraordinary!	35
Blowing Hard	63
Box Constructor, The	14
Bombastes Terrible	28
Bright (?)	71
Bull's Prayer, The	56
Capital	47
Captain of the Imperial Council, The	82
City Talk	11
Climbing Up	35
Closo Kerutany, A,	29
Closing the Door	63
Coid Douche, A	77
Confederate Cocks of Balkan, The	32
Correct (?) Diagnosis	42
Council Polity-tics	58
Dhar-r-r-r—Dhom-Dhom!	60
Dasara or Durga Puja Festival	91
David and Goliath...	70
Deus Ex Machina...	58
Difficult Choice, A	87
Dignity and Impudence	72
Elephant and the fly, The	62
Extinguished (?)	41
Fair and Overcast	90
Family Quarrel, A	34
Flourish, Delhi!	6
From India's Friend to India's Friends	24
From Justitia	68
Garden of Hind, In the	86
"Gifts of Priceles Worth"	12
God-speed!	19-0
Gramophone, The	51
Great Necromancer of the India Office, The	69
Gujarati Letter Press of Cartoons	97-110
Hind Consolatrix	52
Hygeia and the Armoured Knight	79
Idli Congratulations from Peace	83

	Page
India: 1st April, 1912	49
Industrial Workshop, In the	23
Key of India, The	30
Latest Hatching, The	57
Lazy Tortoise, The...	48
Lake Father Like Son	81
Little Icky Boys of Calcutta, The	65
Long Live the King!	21
Loss and Gain	45
"Making Hay While the Sun shines"	43
"My Joys and Jewels"	2
Never Say Die	44
No Fear!	64
Offering to Sarasvati	67
Official Hen	17
On Her Dire Mission	89
On the Morning of the Coronation Darbar...	1
Opium Water—(Wind)—Fall...	40
Parsi New Year Charity, The	85
Parting Royal Gift, The	31
Poles Asunder	84
Poor Cockato!, The	96 a
Quis Separabit?	5
Requiescat in Pace!	72-74
"Restored by Royal Will"	11
"Retiring"	11
St. George and the Dragon	12
Sauce for the Goose is Sauce for the Gander	61
Scales of Parsee Punch, The	94
Sleeping Hare, The	50
Snake Charming, The	96
Staunch Lover of Peace at Peace!	53
Sootarna Toola, The: or, Weighing in Gold	3-1
Tale of Indian Politics, A	96-a
Tempting Fruit, The	32
Thou Shalt Not Steal	10
Tortoise and the Hare Again!, The	54
Turkey Hatching	53
Two Sick Men of Asia, The	26
Up-Hill Work, An...	95
View of the Heavens from the Darbar Telescope	8
Voice of Peace, The	79
Wanted—Greater Pressure in the Mann	25
Wary Bird, The	46
Weighed and found Not Wanting	27
Wolf-Taming	60
Working at the Awning	13-16

"A GRAND SPIRIT."

BUCHANAN'S

'BLACK & WHITE'

SCOTCH WHISKY.

SOLD BY ALL DEALERS.

THE WHISKY

THAT NEVER CHANGES A REPUTATION OF OVER 100 YEARS UNSTAINED.

"SQUARE BOTTLE"

NAPIER
JOHNSTONE

"SQUARE BOTTLE."

IMPORTED BY—

GUTHRIE & PALMER & CO

THE PREMIER WINE MERCHANTS OF INDIA.

BOMBAY.

ON THE MORNING OF THE CORONATION DURBAR

HINDI PUNCH INVOKES THE BLESSINGS OF THE ALMIGHTY FOR HIS ROYAL MASTER
AND HIS ROYAL MISTRESS

"May Heaven's light always guide them to the path of the Peace Progress, Prosperity and Happiness of the dumb Indian millions placed by the Supreme Wisdom of the Almighty Providence under their charge and may the hearts of the teeming millions always overflow with Love Loyalty and Devotion towards their Royal Master and Mistress!

Hindi Punch " Dec 1911 "

MY JOYS AND JEWELS "

(Hind at the Durbar)

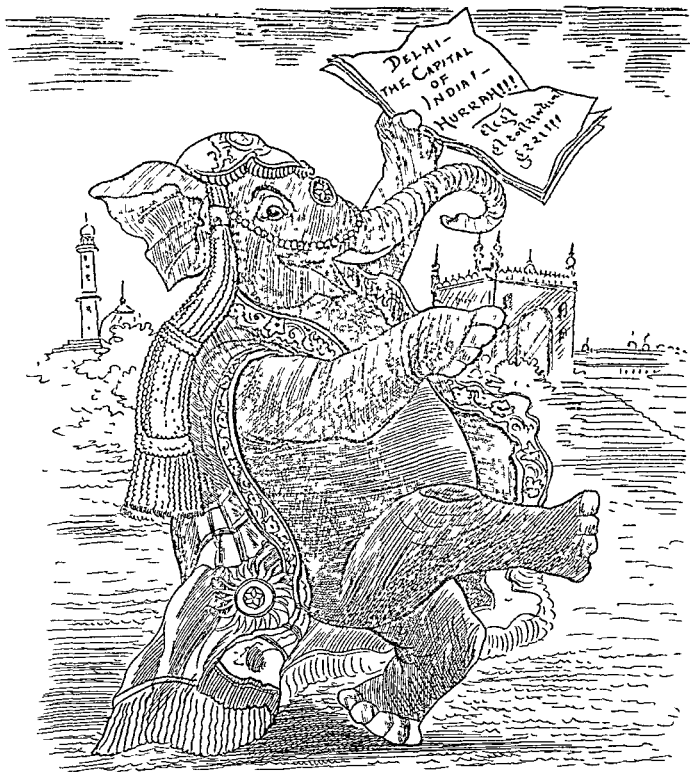
[*Hindi Punch*, " Dec, 1911]

QUIS SEPARABIT ?

[The Durbar boons have really touched the imagination of the people of India, and have been hailed with delight from all parts of the country. A jarring note is heard from Calcutta only, in consequence of Delhi having been made the capital of India.]

["Hindi Punch," Dec., 1911.]

FLOURISH, DELHI!

[H. M. the King-Emperor made the following announcement at the Delhi Durbar :—" We are pleased to announce to our people that on the advice of our Ministers, tendered after consultation with our Governor-General in Council, we have decided upon the transfer of the seat of the Government of India from Calcutta to the ancient capital of Delhi."]

["Hindi Punch," Dec., 1911.]

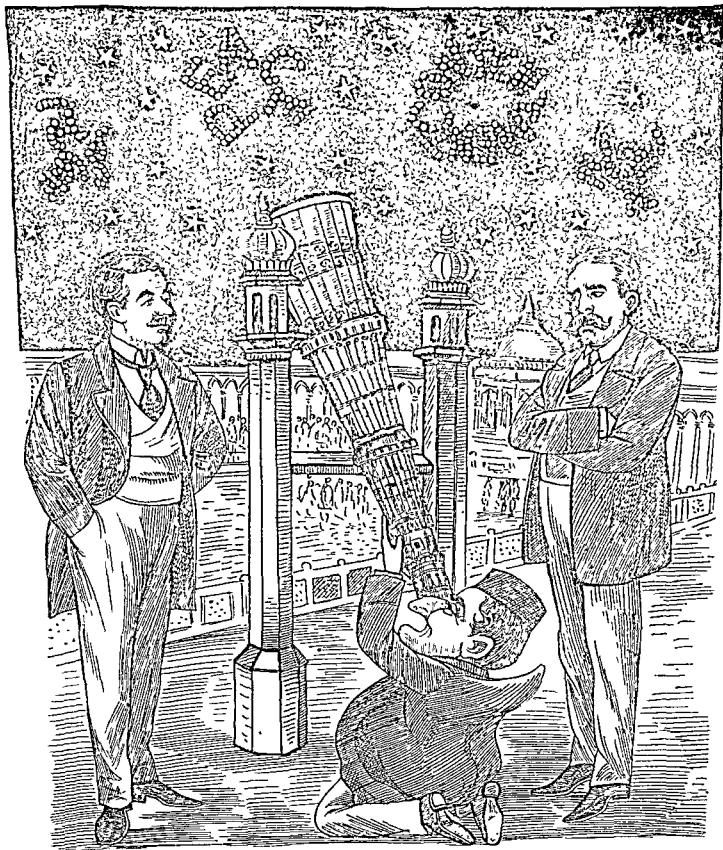

THE ANGEL OF PEACE IN INDIA

[The 12th of December, 1911 will be ever memorable in the annals of India as the day on which H. M. King Emperor George the Fifth graciously delivered messages of Peace and Contentment to the people of India]

*Hind. Punch, Dec. 1911.

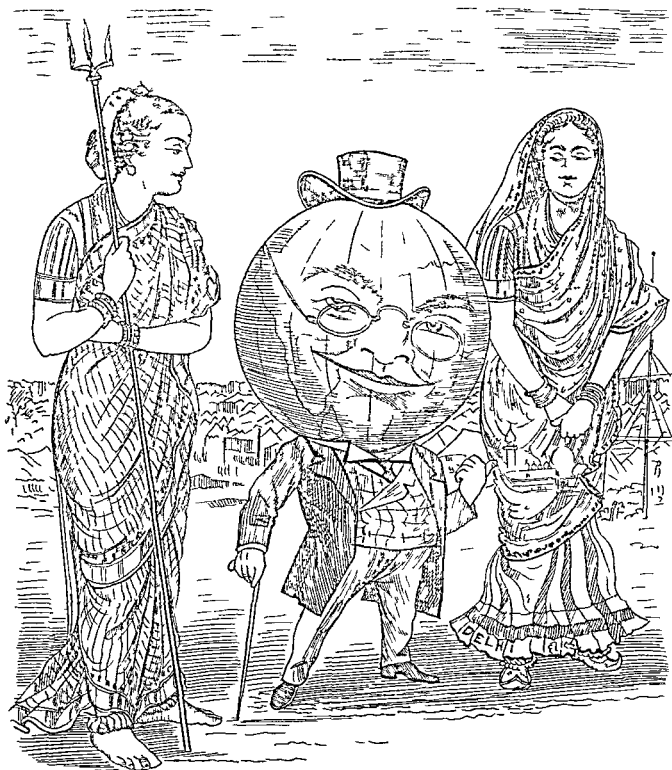

A VIEW OF THE HEAVENS FROM THE DURBAR TELESCOPE.

MR. PUNCH.—"Beautiful, beautiful! Friends Hirdinge and Crawe, I assure you the view is indeed beautiful! Look at it and judge for yourselves!"

(The Royal Visit to India and the Delhi Durbar have certainly brought with them the blessings of Peace, Contentment and Happiness, as evidenced by the thrill of joy and delight that has passed from one end of India to the other by the Royal announcements made by H. M. the King-Emperor at the Delhi Durbar.)

AFTER THE DELHI DURBAR

MR. GLOBE—I assure you, madam, I have been simply charmed with all I've seen and heard!

[*Hindi Punch*, "Dec, 1911"]

"THOU SHALT NOT STEAL."

TURK—Wait a bit, man and brother; there is a word, just a little word missing in this commandment, and with your leave, I'll put it in.

ITALIAN—I'll put *this* into you, if you dare meddle with any of my commandments!

[Italy has expelled the Turks and Arabs from the Oasis of Tripoli and has commenced the occupation of the Hinterland.]

[*"Hindi Punch," Dec., 1911.*]

CITY TALK.

(BY AN IDLER.)

When at the end of my rambles the other day in the footsteps of Royalty, I prepared the reader for the then pending march to Delhi, little did I enter into my wildest dream that the site of the gorgeous Lurbar was destined so soon to be transformed into the Capital of India (a capital idea) by the mere touch of the magic wand of the Great Wizard from the West whose word is law, whose will there is none to dispute or disobey.

Little did I dream—but why waste a thought on dream-land when the glorious reality is before us. The fiat has gone forth the Mighty Ruler of Millions, spread over an empire on which the sun never sets, has so com-

"RESTORED BY ROYAL WILL."

manded it, and Delhi dear to the Hindu as associated in his mind with "sacred legends which go back even beyond the dawn of history," Delhi in whose plains the "Pandava princes fought out with the Kauravas the epic struggle recounted in the Mahabharata," Delhi, dear to the Moslem as the proud capital of the Moguls, since those early times relegated to a secondary and (except for state pageants) an unimportant place, all but neglected though still "a name to conjure with" Delhi ancient Delhi has come back into its own again, restored by Royal will to its pristine position as the "seat of empire." And the Empire from end to end, except for a jarring note here and there is pleased with the transfer and the several administrative changes necessitated by it—the creation, for one of a Governorship for the Presidency of Bengal

Though done in a moment, the transfer has long engaged the earnest attention of the Ruler in far away since the time of Sir John Lawrence. By no means, a hasty, and therefore thoughtless deed. Carefully considered and carefully planned, Calcutta has long been found to

be "all adapted geographically to be the Capital of the Indian Empire." Bound to yield some day, it has yielded now at an opportune moment, and retires in favour of Delhi.

But these changes momentous in themselves, are not everything. If I had happily brought with him an overwhelmingly full surprise bag and there flew out of it, when it was opened, like the singing birds out of the nursery pie, one by one, gifts for the Indian people of priceless worth and incalculable benefit. The acknowledgment of the "predominant claims of educational advancement upon the resources of the Empire" the immediate grant of the kingly sum of fifty lakhs (a largesse this, worth more than titles to the untitled Mr Gekhalo) for the promotion of "truly popular education," the

RETIRING.

intention to add to it "future grants in future years on a generous scale" the "award of half a month's pay to all non-commissioned officers and to all permanent employees of departmental establishments whose pay may not exceed fifty rupees monthly" the "eligibility of Native Officers to the grant of the Victoria Cross for Valour" the "special grants of land or assignments or remissions of land revenue to Native Officers who may be distinguished for long and honourable service" the stopping of "extraneous payments by Royal Indian Princes upon accession to their States" the "cancellation and remission of certain debts owing to Government" the "release from imprisonment of certain prisoners now suffering the penalty of the law for crimes and misdemeanours" the "discharge of civil debtors whose

debts may be small and due not to fraud but to real poverty—these and other equally munificent, generous and liberal concessions and grants and gifts take one's breath away to mention and have laid the parties concerned and India generally under lasting obligation to the Source from which the gifts, grants and concessions have flowed in profuse abundance. Santa Claus, in all his annual visits, never brought richer gifts nor better pleased the little recipients of his favours. The large Nursery of India revels in joy!

But even these are not everything. One favour especially, which I have reserved for the end on purpose to dwell on it fondly and at leisure, favour which may be said to take the cake, is the reversal of that great political blunder, the potent cause of all the uproar which has followed its perpetration in a moment of hot haste, the Partition of Bengal—Lord Morley's "settled fact" which unsettled and unhinged even sober minds, and is now, by Royal Grace re-settled satisfactorily for all time. The partition the opposition to which was supposed to be, in the first instance, due, and perhaps, *was* largely due to sentiment, has come to be looked upon, in course of time and after experience of its working, with disfavour by the governing authorities themselves, and its reversal therefore an act of combined mercy and justice for which the Bengalis, whose grievance is now admitted in high quarters to have been "real and tangible" cannot be too grateful. The reversal has killed, and killed effectually, the demon of unrest which had been so long stalking in our midst unchecked. King George the all-powerful, has done it. It is *St. George* and the Dragon over again.

The newly risen Sun from the West has happily turned into "glorious summer the winter of our discontent." Though as I have said, there is a growl over the transfer from a quarter whence a better and more sober frame of mind might have been expected. It is a selfish growl based on loss of influence and loss of custom.

It is the voice of the Anglo-Indian Editor. He has had for years the monopoly of the ear of the Supreme Government, and he won't be deprived of it. It is the voice of the Anglo-Indian Trader. The Capital assets his capital, and he won't be robbed of his profits. They forget these grumblers do, that the monopoly has too long remained on one side to the detriment of the sister Presidencies, and that administrative convenience cannot afford to wait on ropes, annas and pies, and so forgetting

"GIFTS OF PRIORLESS WORTH."

in utter disregard of all other interests than their own, they indulge in the presence and hearing of Royalty too, in unguarded language fully as discreditable to them as it is insulting to the high authority to which it is unhesitatingly I had almost said unblushingly, applied.

The discontented Anglo-Indian is the Indian's old friend and well-wisher. Ready at all times to pose as the Indian's mentor, quick with his sage advice so long as his own withers are unwrung, the Anglo-Indian both forgets his advice and himself the moment his personal feelings or interests or pockets are touched. It is the old type that India is not unfamiliar with, the same that,

ST. GEORGE AND THE DRAGON.

through personal pique, twitted a Governor with being a Dutchman and hung brooms on in honour of a Viceroy. Will this gentleman growler bear in mind that to-day it is neither Governor nor Viceroy, but a greater than any of them the greatest in the Empire the King himself. Will he remember too that the transfer, that therein his side is an accomplished fact so as to be by the King that The Imperial Majesties have already laid two stones on the chosen site that there has been already put of the short but pithy inscription "December 1914, 1911" that the King has invoked God's blessing on the work, and

that it only remains for his subjects to say Amen. And will they all when the Government make a more dutifully follow, uniting their voices in the song chorus —

Hurrah! Hurrah, for Delhi,
Hurrah! Hurrah, for Delhi,
Hurrah! Hurrah, for Delhi,
And a's new born Seat!

Seat of Empire, Seat of Empire, Delhi, Delhi, Delhi, Delhi,
arisen from the ashes of its former splendour!

"H. P. 1" "H. P. 1" "H. P. 1" "H. P. 1"

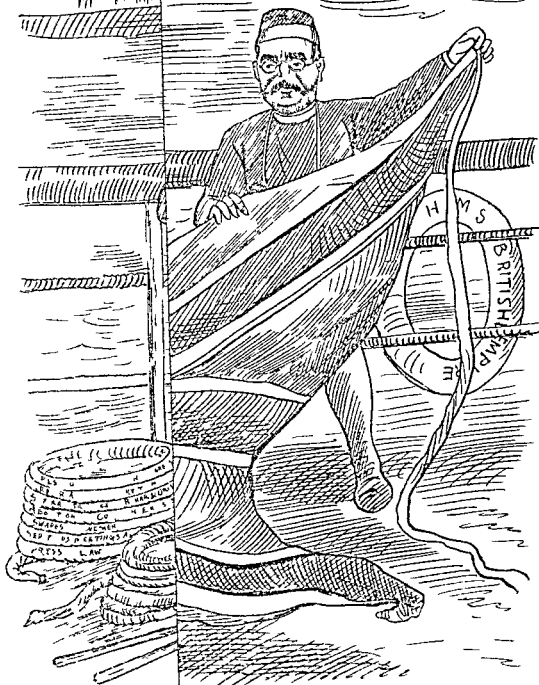

THE BOA CONSTRUCTOR.

(POOR CAT!)

[The perversity of the Persian Parliament has given to Russia its wished for opportunity to pounce upon the whole of North Persia which is now virtually in its hands. According to a St Petersburg telegram, the *Aoc ye Iremja* foreshadows a provisional administration in Tabriz with a Russian Governor and a Chief of Police, the financial control in the hands of Russia and exclusively Russian tribunals.]

[*"Hindi Punch," Dec., 1911.*]

Stretching and drying the ship "British Empire" sailing in British and Indian waters and in color

["Hindi Punch," Dec, 1911.]

THE OFFICIAL HEN

MADAM GOVERNOR—Dear little hen,
 say when
 The hatching will begin?

OFFICIAL HEN—When it will begin!

[Pandit Biswan Narayan Dhar, in his presidential address at the Indian Congress at Calcutta referred to the question of the separation of executive and judicial functions and said it "has been before the Government for a quarter of a century, and only two years ago we were told that the Government was devising some means to give effect to that reform. But experience has taught us that it is extremely difficult to induce the official hen to produce eggs, and when it does produce any it takes precious long time in hatching them"]

["Hindi Punch," Jan., 1912]

THE BENGALI BABU'S IDEAL IDOL.

[The Hon'ble Mr. Bhupendranath Bhattacharya, Chairman of the Reception Committee of the South Indian Congress held at Calcutta, in welcoming the delegates said:— "It is a blessed God, after much suffering and tribulation, to hear our prayers and through His own chosen instrument on earth, He has proclaimed the fulfilment of our vow. We have passed through the vale of tears through the valley of the shadow of death and emerged into the upland of life. Our heart is full to one flowing and the noise of a grave wrong redressed leads to a warm light to our reception, cheer and solace by the recollection that this is the first time that we in Bengal had welcomed you to the metropolis of India."]

["Hindi Punch," Jan., 1912.]

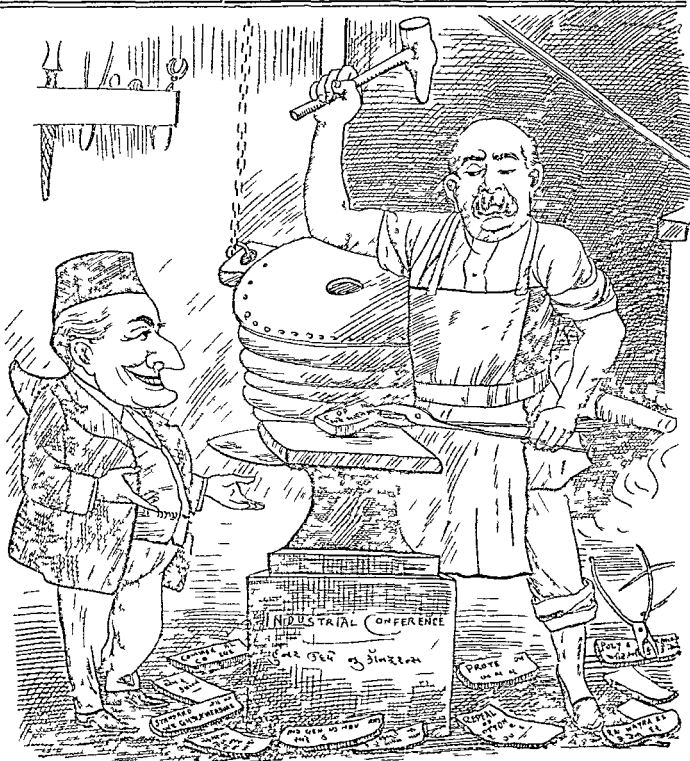

LONG LIVE THE KING.
(FROM MOTHER HIND'S GRATEFUL HEART.)

[Replying to the address of the Bengal Legislative Council on Monday last (8th January) at Calcutta His Imperial Majesty the King Emperor gave utterance to the following noble words—The people of Bengal offer us as a fare-well gift these 'everflowing love and gratitude.' Rest assured that the Queen-Empress and I could ask for nothing more precious to us and to our children. We take it back to them to be cherished by them as a priceless heirloom.

To the address of the Bombay Legislative Council in the Reception Hall on at the Apollo Bunder on Wednesday last (10th January) His Imperial Majesty replied in the following gracious terms—The cordial welcome which we received on our arrival in your capital was the prelude to that display of warm-hearted loyalty which has characterised every stage of our progress during the past five weeks, and now we have listened with mingled feelings of great delight and sorrow to your two long words of farewell and good speed. It has given me infinite pleasure to be once more among my faithful subjects in India, and the Queen-Empress and I have been touched beyond words by the genuine love and devotion towards us which we feel have entered into the spirit of the people.

(Hindi Punch, Jan. 1912.)

IN THE INDUSTRIAL WORKSHOP

MR PUNCH—The paper resolutions you are turning out, sir, and in abundance. But is it not high time they were translated into action?

[The Industrial Conference, presided over by the Hon. Mr. M. D. Dadabhai, was held at Calcutta after the Indian Congress. It passed a dozen resolutions on a variety of subjects. Mr. Dadabhai in his address urged that Government and people must co-operate for the regeneration of India's dying industries. The Gujarati remarks—"It is complained in certain quarters that the mere passing of a number of resolutions every year on a dozen topics of economic and social interest in a stereotyped manner does not bode good and the plans of operations of the Conferences must undergo a radical change if they are to do any useful work."]

[Hindu Weekly, Jan. 1912]

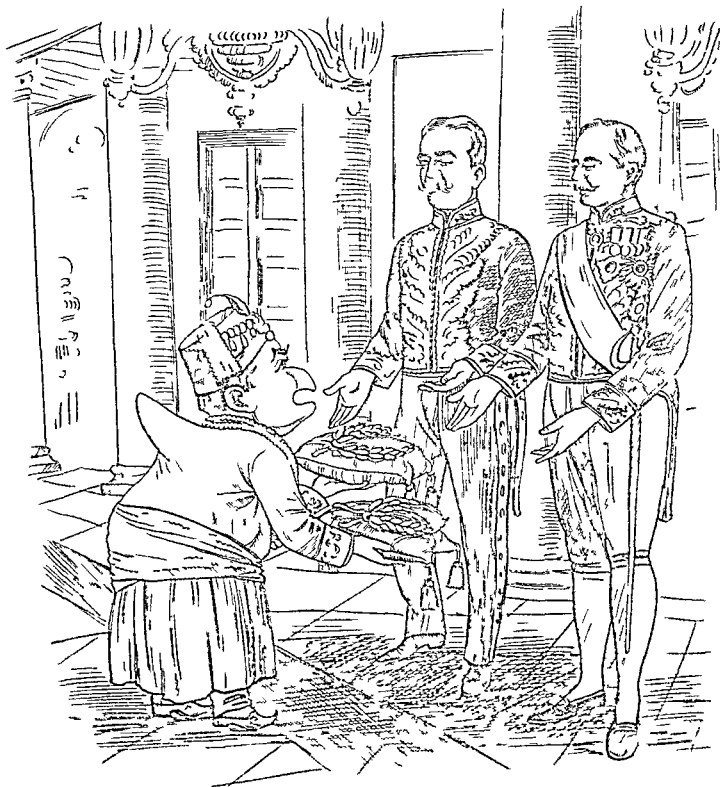

ADIEU, AND AU REVOIR!

[Their Imperial Majesties the King-Emperor and Queen-Empress left Bombay on Wednesday, 10th January, in the Royal Vessel "Medina" amidst the loyal and hearty blessings of India's millions.]

["Hindi Punch," Jan., 1912.]

FROM INDIA'S FRIEND TO INDIA'S FRIENDS

His Majesty the King Emperor, on the eve of his departure, graciously bestowed the Chain of the Royal War or an Order on Lord Hardinge (an honour regularly restricted to the Royal family and connections abroad) for his war services. Mr Hindi Punch bestows on Lord Hardinge and Lord Curzon the Chaplets of Glory in appreciation of their eminent services in killing the dragon of Unrest and restoring long lasting peace to India.

["Hindi Punch," Jan., 1912]

WANTED—GREATER PRESSURE IN THE MAIN

THE 2nd SESSION OF THE INDIAN SOCIAL CONFERENCE CALCUTTA 2nd AND 3rd DECEMBER 1911
 Although greater and varied activities are visible in the Indian Press and on the platform of the
 of Social Reform, yet still greater activities are required on the side of practical work and personal example]
 [Hindi Punch, Feb. 1, 1912]

WEIGHED AND FOUND NOT WANTING

DR. GOKHALE—I had my doubts about the child—er—er—

DR. BUTLER—It's of proper weight, plump and healthy! See!

[At the meeting of the Supreme Legislative Council, held on the 10th instant, the Hon Sir S. H. Butler, in reply to the Hon. Mr. Gokhale's question re expenditure on primary education, said:—"The sum of 50 lakhs for promotion of truly popular education announced by His Excellency the Governor-General on the day of the Coronation Durbar at Delhi will be an Imperial grant in addition to the existing expenditure on primary education and will be an annually recurring grant."]

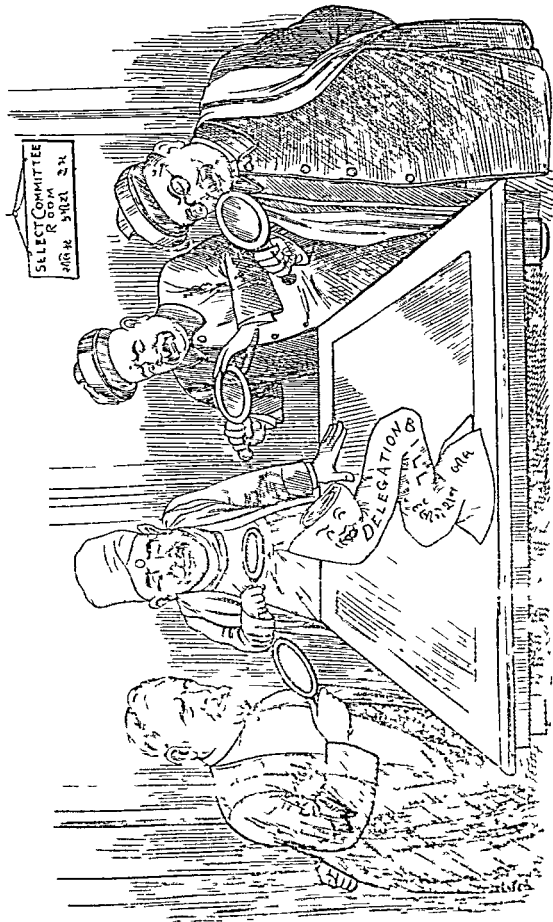
["Hindi Punch," Feb., 1912.]

BEWARE OF THE SHADOW!

Tartarian Cat—Ah! Friend, beware! I feel his gaze! I fear I'm on my heels a la c'est-à-dire! For that you don't come to my company!

[A political cartoon] designed to warn us to beware of Russia and Persia. The cartoonist says "Beware of the shadow!" after declaring their independence, but he is afraid of the shadow, who is the shadow of the Russian Revolution. The cartoonist is a man in a turban, and the shadow is a large, dark, and menacing figure. The cartoonist is looking at the shadow, who is looking at the man in the turban. The shadow is a large, dark, and menacing figure with a crown and a sword, representing a threat to the two men. The cartoonist is a man in a turban, and the shadow is a large, dark, and menacing figure. The cartoonist is looking at the shadow, who is looking at the man in the turban. The shadow is a large, dark, and menacing figure with a crown and a sword, representing a threat to the two men.

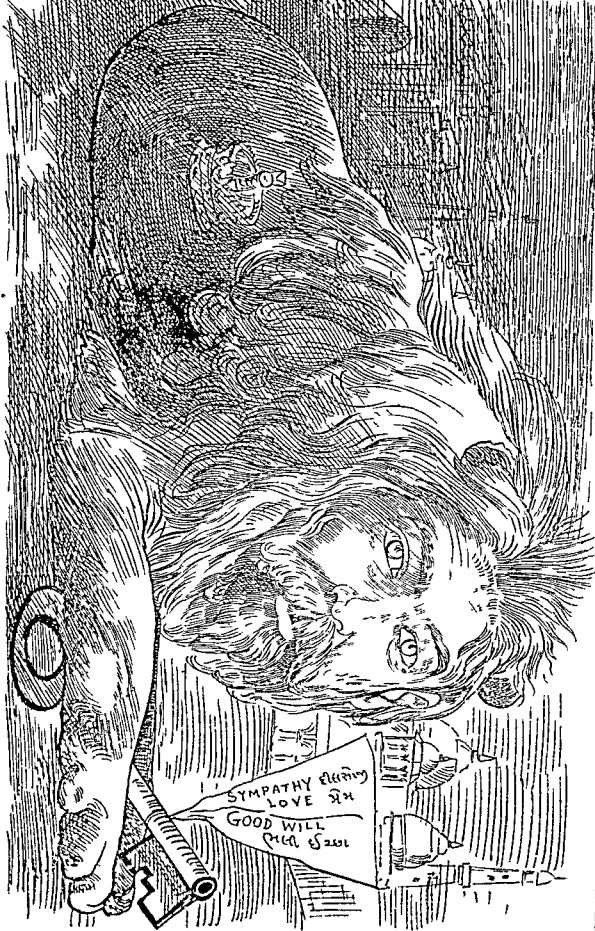

A CLOSE SCRUTINY.

"Very awkward! Very awkward! Not at all to our liking! Requires a good deal of hammering and straggling!"

[The Hon'ble Mr. Syed Ali Imam introduced on the 10th January in the Imperial Legislative Council the Delegation Bill designed to ask the Delegation of executive powers and duties in respect of non-controversial matters. The Hon'ble Mr. Gokhale said the Bill looks like asking the Legislature to grant a blank cheque to the executive in certain matters. He and other non-official members, while voting for referring the Bill to the Select Committee, were anxious that they should not on that account be understood to dissent from the principle of the Bill.]

[*"Hindu Punch," Jan., 1912.*]

THE KEY OF INDIA.

(In charge of the Royal British Lion—Warranted to open India's innermost heart.)
[*"Hindi Punch," Feb., 1912.*]

BELLONA IN HIGH FLAIR!

BELLONA—The New Year begins well for me! My stars are in the ascendant, while yours are declining! See how I'm revelling in Blood and Fire!

(Peace is not yet in sight in Asia and Africa.)

["Hindi Funds," Feb., 1912]

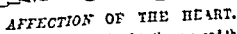

THE TEMPTING FRUIT.

(Let us hope that, in the attempt to secure it, he may not slip and fall into the yawning abyss below.)

[The Dowager Empress of China has informed the Cabinet that peace has been decided upon and has instructed the Ministers to arrange accordingly. The Republican Government will be a *fait accompli* in China, if nothing untoward happens.]

[Hindi Punch "1st, 1912]

[illegible]

[" Hindi Punch" Feb, 1912]

A FAMILY QUARREL.

CALCUTTA DEVI—It was very unsisterly, your stepping into my place!

DELHI BEGGAR—What was it, then, when you jumped into mine?

MR. HINDI PUNCH—Now, now, dear girls, no quarrelling, if you please. Remember, 'It is the will of the King, which you are both bound in duty to obey. Be friends, again, and work out your destiny for mutual profit!

[**LONDON, Feb. 7**—Among the notable Bills awaiting presentation in Parliament, is the Government of India Bill which incorporates the changes announced at the Delhi Durbars. The Bill will declare that Delhi is the capital of India, and authorize the constitution of the city and certain surrounding areas as the Imperial enclave, covering about 180 square miles, taken partly from Meerut, but mostly from the Delhi Division of the Panjab.—*Reuter's telegram.*]

[*"Hindi Punch," Feb., 1912.*]

BLOWING EXTRAORDINARY!

BENGAL CHAMBER—As hard as ever as you like friends but I'm afraid I must disappoint you. I'm not easily blown out!

[Regarding the agitation started by the Bengal Chamber of Commerce and the "Englishman" and the "Statesman" against the change of capital and the seat of the Imperial Government, *The Bengalee* says:—"The modification of the Partition cannot be recalled. If ever there was a settled fact in politics, we have it now. Skillfully, and with a view to appeal to Indian sentiment, especially that of Calcutta, they do not say a word against, or pass lightly over, the modification of the partition. They concentrate their attack upon the transfer of the Capital and raise a constitutional issue of grave moment. We congratulate them upon their good sense and the wisdom of their tactics; and though there may be some disappointment in some quarters and the people of Calcutta would probably have been better pleased if there had been no transfer of the seat of Government, our fellow countrymen are long-headed enough to recognize the substantial character of the Royal boon and will certainly take no part in any agitation against any part of them. The Bengal Chamber of Commerce may lead, but the Indian Community will not follow."]

[Hindi Punch, Feb., 1912.]

ALL'S WELL THAT ENDS WELL:

going four.—Ah, Friend Russe, who could have expected such a consummation as this ten years ago!

Friend Russe.—As unexpected as it is gratifying. Let us hope it will endure for all time.

Friend Russe.—As unexpected as it is gratifying, an appreciable curtailment of Military Expenditure, how happy I should be!

K. B. by Hind.—Amen! If it led to a curtailment, an appreciable curtailment of Military Expenditure, how happy I should be!

in connection with the visit of the British representative to Russia was held on a 19th scale. A banquet was given at which the President of the House of Commons, Mr. Balfour, and other members of the House of Commons were present. The banquet was held at the House of Commons, and the President of the House of Commons, Mr. Balfour, and other members of the House of Commons were present.

THE PARTING ROYAL GIFT.

HINDI PUNCH—This Banner, so worthy of the exalted giver Madam, deserves to be cherished reverently and patriotically for all time!

HINDI—So be it!

[Public meetings in different parts of India have been held to give expression to the sense of the beneficent and far-reaching result of the Imperial Gift. At the one now held in Bombay on the 3rd February, Mr. Pherozeshah M. Mehta, the chairman, alluding to the message of Hope given by the King-Emperor to the people of India, said—“I venture to say the march and the three banners in all India and a century of heart contentment that we are marching to the promised land to the goal of the united welfare, progress and happiness of our country and who knows, perhaps, onwards at the great goal, though the day may be far distant and the road long and arduous—he goes predicted by the poet of ‘The perishment of man’ he foretells on of the world.” Speaking in the House of Lords on the 24th February, Lord Cromer said that the effect of the King’s visit on India was no transient one, but one which with the love and admiration which Their Majesties had inspired would sink deep into the hearts of the Indian people.]

[Hindi Punch, Feb., 1912]

BOMBASTES FURIOSO.

"Who dares this pair of boots displace,

Must meet Bombastes face to face!"

Thus do I challenge all the *Cub ne' race*!"

[Lord Curzon called attention to the House of Lords on Feb. 21, to the changes announced at the Delhi Durbar, and moved that papers be laid on the table in connection therewith. He thundered against the reversal of the Partition of Bengal and the change of capital for full one and three quarter hours and with the exception of Lord Minto, found nobody to support him as speaker. His speaker followed him only to support the changes and to express their approval of them.]

[*"Hindi Punch," March, 1912.*]

THE HON. MR. BASU—Here's nice, wholesome food for you. Take it. It will do you good.

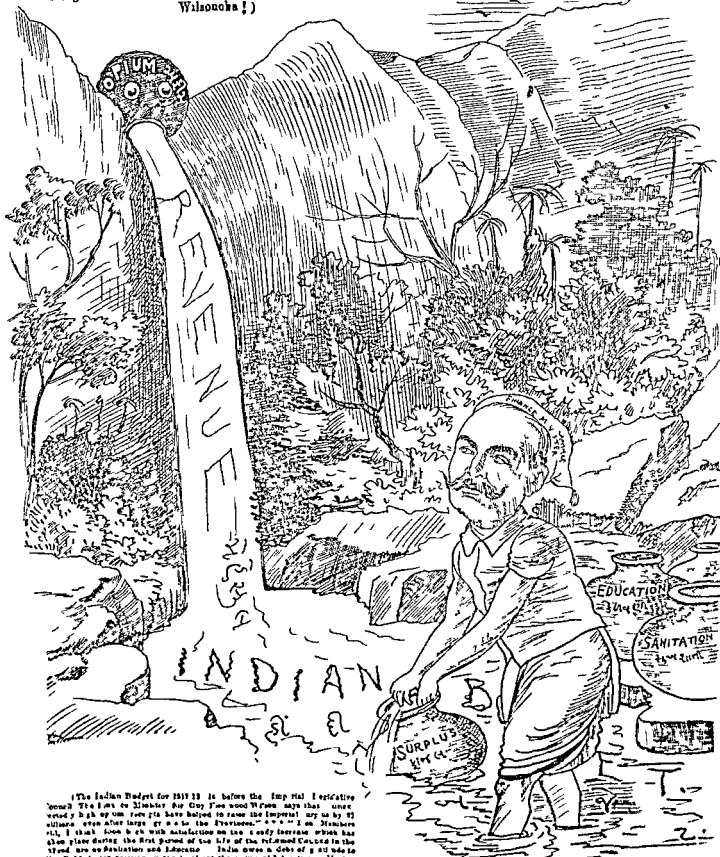
DONKEY—Sweet-smelling enough and tempting. But I'll have nothing out of your hand. Your touch is pollution!

[The opposition of Ignorance, Prejudice and Bigotry has scored against Reason and Common Sense, and Mr. Basu's Special Marriage Bill has been rejected.]

[*"Hindi Punch,"* March, 1912.]

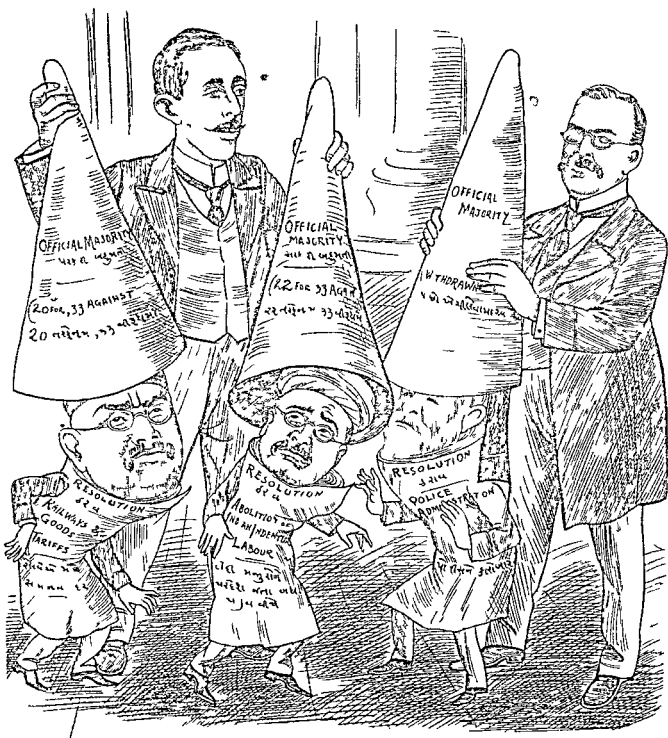
THE OPIUM WATER (WIND-)FALL.

(That has surprisingly given a copious supply to the Indian Budget River to the extreme delight of the Waterman Wilsons !)

(The Indian Budget for 1912 is before the Imperial Legislative Council. The Hon. Mr. Montagu says that under the new system the Government will be able to save Rs. 10 lakhs, or 10 millions, even after large grants to the provinces. "I am, however, not," he says, "at all satisfied with the increase which has been placed during the first period of the life of the reformed Council in the field of Education and Sanitation. India owes a debt of gratitude to Mr. Gokhale for pressing so far to the front the cause of Education. He has been able to do so during the first period of our rule in India as much as he has Mr. Gokhale himself. It may be pardoned to him, however, I may mention that on the very first occasion when I discussed Education with His Excellency very much after he assumed the high office he gave me a large list of demands on the paper which I did not have time to read. I said that his chief desire was that the Government of India should be able to do so much for Education and Sanitation as the Government of India could do. He said that he was very much interested in the subject of Education, and so he offered me the Secretaryship of the Indian Education Department, to report to the Hon. Member in charge of Education, and so he offered me the Secretaryship of the Indian Education Department.")

(Hindi Punch, March 1912)

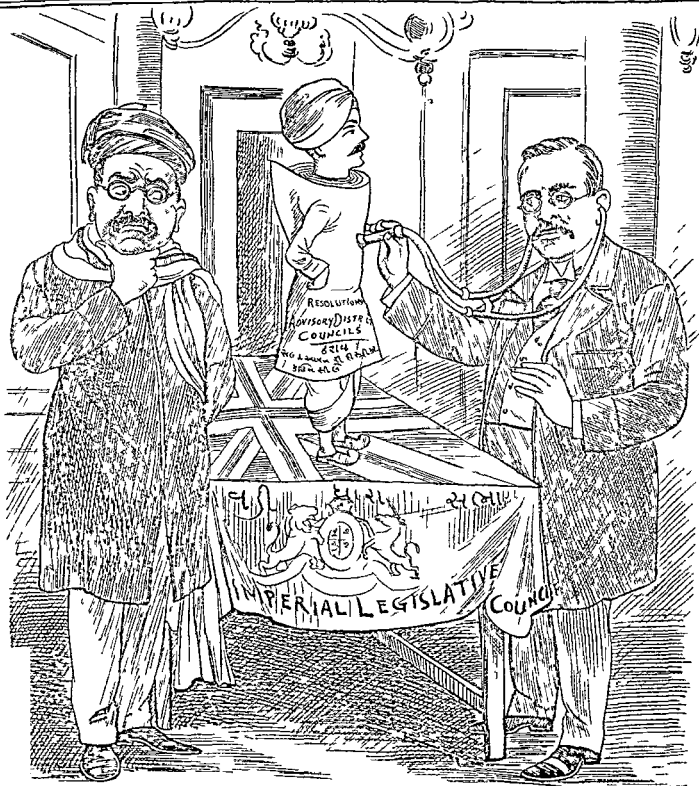
EXTINGUISHED. (?)

CLARKE—See, how nicely the extinguishers work, Craddock?

CRADDOCK—H'm! But will the effect be permanent? I'm afraid they are inextinguishable and will turn up again and again!

[Not one of the resolutions moved by the Hon'ble Sir Vithaldas D. Thakery, the Hon'ble Mr. Gokhale and the Hon'ble Mr. Basu about the Indian Railways and the goods traffic, Indentured labour and police administration respectively, was carried in the Imperial Legislative Council owing to official majority. Mr. Gokhale has promised to revert to the subject of indentured labour at another time.]

[Hindi Punch, March, 1912]

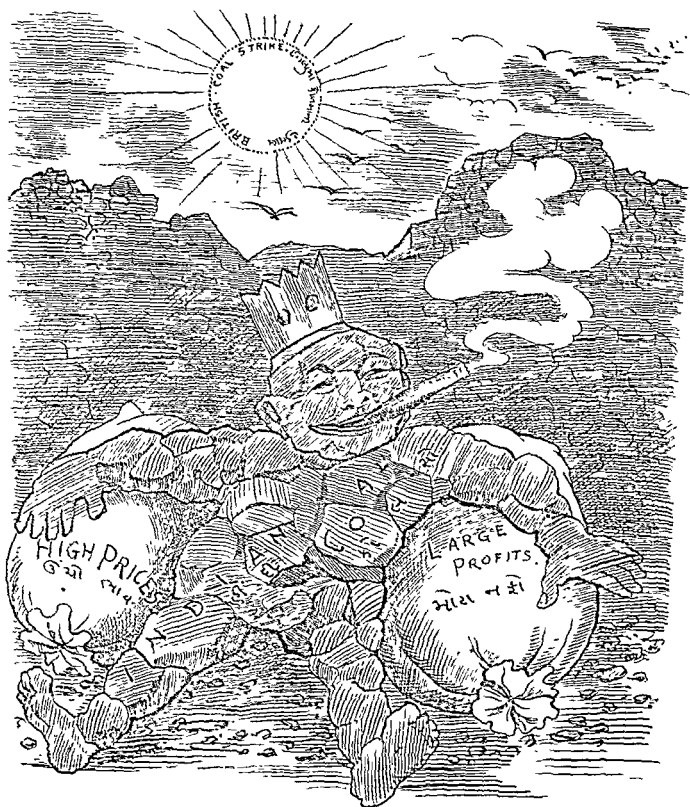
CORRECT (?) DIAGNOSIS.

DR. CRADDOCK—Chest very unsound and very weak, lungs tubercular. I'm afraid his time is up.
MR. GOKHALE—H'm!

[The resolution of the Hon'ble Mr. Gokhale to appoint Advisory District Councils for consultation by the Collectors of Districts was opposed by the Home Member, Sir Reginald Craddock, in the Imperial Legislative Council and was thrown out by the official majority.]

[*"Hindi Punch," March, 1912.*]

MAKING HAY WHILE THE SUN SHINES.

[Owing to the Coal Crisis in England the price of Indian coal has risen considerably. The price of Jherria and Deshagarh coal, which stood at Rs. 3 per ton in October, 1911, had gone up to Rs. 3-4 and Rs. 3-8 by January, 1912, and now it stands at Rs. 4 and 5 a ton respectively. The price is expected to rise still higher and the shareholders of the Indian coal companies may expect large profits in the current year.] ["Hindi Punch", 1912.]

NEVER SAY DIE!

FOND PARENT—My poor boy! You fell to the ground and have lavishly hurt yourself. But here let me bandage your wounds, and you'll be yourself again, I promise you, this time next year! Courage!

[The Hon'ble Mr. Gokhale's Primary Education Bill came for discussion before the Viceroy's Legislative Council on the 18th and 19th March, and after a somewhat heated debate was thrown out, 25 voting against and 13 for it. Mr. Gokhale has expressed his determination to bring the Bill again before the Council next year.]

["Hindi Punch," March, 1912.]

LOSS AND GAIN.

JUSTICE.—You wish to deprive me of my place, and, unkind Bombay! It will break my heart, I assure you!

PENJALA.—At I dare.

B. MEAT.—Sorry. But your loss will be my gain, and my gain means the others gain.

[There is a wrong feeling expressed in Bombay to have Sir Lawrence Jenkins, the Chief Justice of the Bengal High Court, as the new Governor of Bombay in place of Sir George Clarke who is retiring in October next.]

["Hind Punch," March, 1912.]

THE WARY BIRD

FOWLER GORHALE—(Alone) Ah ! If only he would drop into the net !

BIRD BUTTER—H'm ! Too wary to do that !

[Replying to the debate on the Hon Mr Gokhale's Primary Education Bill, the Hon Sir Harecourt Butler, the member in charge of the Education Department said:—"My hon friend, in kindly terms which I appreciate justifies the existence of the Education Department and asks me to further justify its existence by adopting his Bill 'Take over compulsion and leave the voluntary principle to the local Governments guarantee two thirds of the cost all round' Surely, in vain the net is spread in the sight of any bird We have a good deal on hand as it is without embarking on complications in local areas under local Governments and against the will and behind the authority of these Governments"]

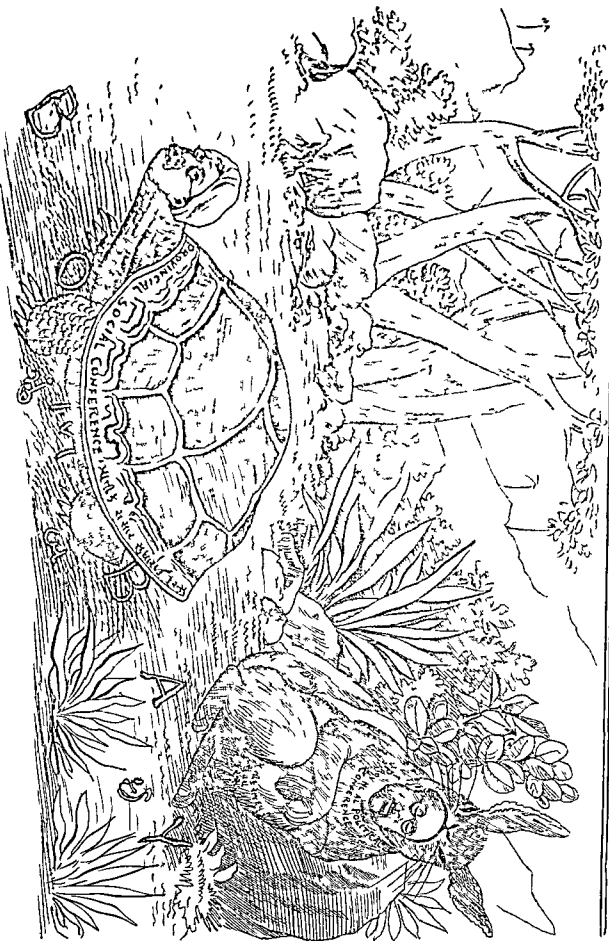

THE LAZY TORTOISE

(Awfully slow, all their whipping notwithstanding)

[The Bombay Presidency Provincial Social Conference held its meeting in Bombay yesterday, (Saturday, 6th April), Sir Ramkrishna Gopal Bhandarkar presiding]

["Hindi Punch, April 1912"]

THE SLEEPY HARE.

While the Hare is inactive and sleeping, the Tortoise moves on. How long will the Hare remain in its present lethargic condition?

[There having been no sittings of the Provincial Political Conference for the last few years in the Bombay Presidency, the Provincial Social Conference did not hold any of its sittings either, but from this year a new departure has been taken, and the Provincial Social Conference held its sitting in Bombay on the 6th April, and it has been resolved to disassociate the Social from the Political Conference.]

[*"Hindi Pounce," April, 1912.*]

THE GRAMOPHONE.

"The same old tunes! The same records!
The same melody! Year in, year out, I hear
nothing but the old songs, the old, old dolorous
dirges!"

[Some meetings of the Provincial Social Con-
ferences in different parts of the country were held
this year during the Easter.]

["Hindi Punch," April, 1912.]

HIND CONSOLATRIX

Hind—My heart-felt sympathy with you and yours in this dire disaster!

one of the largest afloat going from London to New York, struck on the Banks of Newfoundland and sank on the morning of the 15th April at 2.10 a.m. on board, only 745 have been saved.]

["Hindi Punch," April, 1912.]

[T] St
enberg is
--20 a.m.

STAUNCH LOVER OF PEACE AT PEACE!

Mr. W. T. STODDARD is among those who lie at the bottom of the Atlantic, the only name, in that long death roll, which appeals to us intimately. A successful journalist of world-wide fame, a powerful monitor of public opinion, in touch and on terms of the closest intimacy with potentates and princes, a staunch lover of peace, an unyielding hater of war, Mr. Stoddard has left behind him a proud record of public usefulness that cannot die. Though he had never set foot on Indian soil, he had throughout his long life, maintained in his mind the Indians among his special studies. He always took a keen and an eager interest in our affairs and for such services as he was enabled to render us with that powerful voice of his which never failed to make itself heard, the Indians cannot be too grateful.

[Hindi Par 3, 25th April, 1912.]

THE TORTOISE AND THE HARE AGAIN!

HARE—Did you want to steal a march on me while I was asleep, eh, friend Tortoise? Well, you see I am up again and I will run in the race.

[At a meeting of the Council of the Bombay Presidency Association it has been resolved to hold a session of the Bombay Provincial Conference in September next at Bombay.]

[*"Hindi Punch," May, 1912.*]

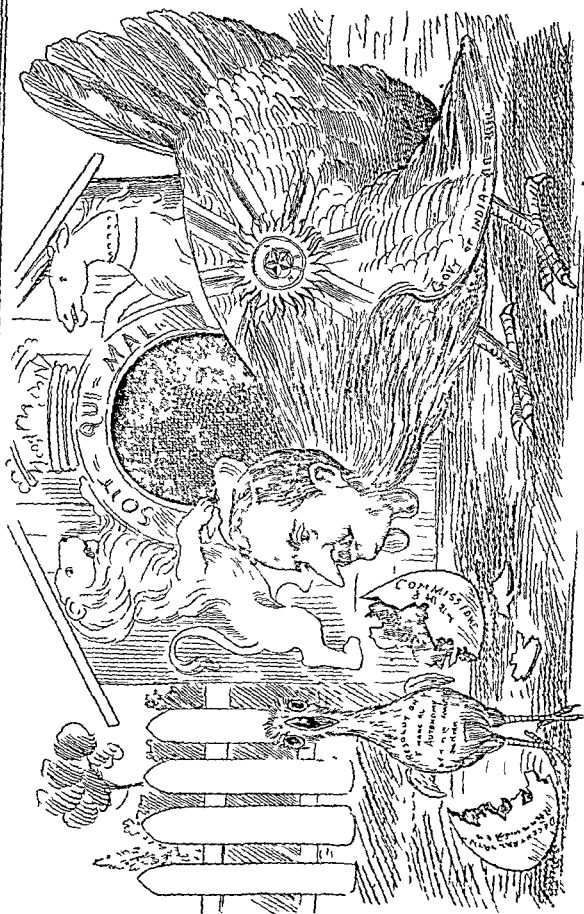
THE BULL'S PRAYER.

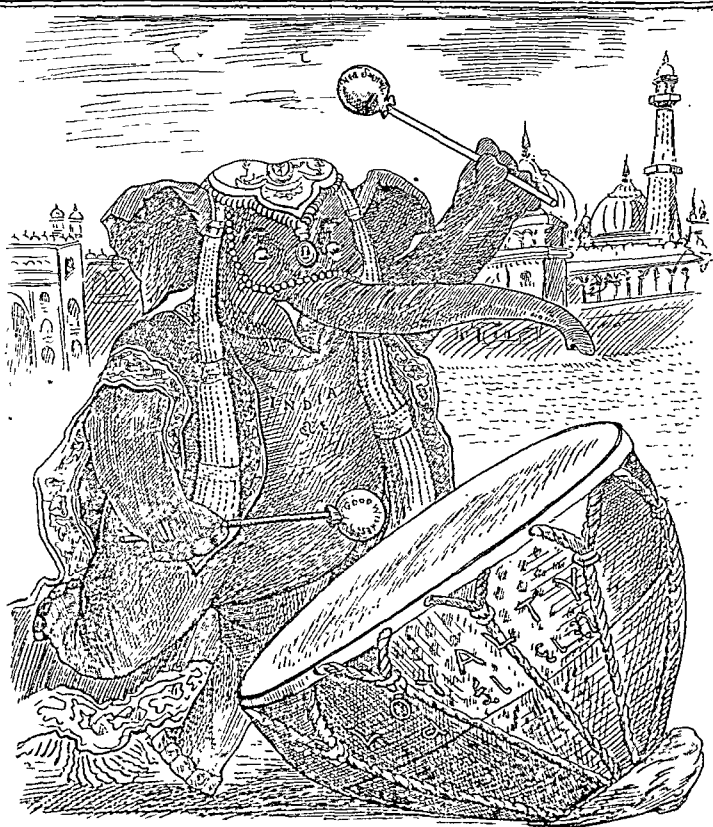
BULL—Ah, sir, please give me some relief! I have carried this burden too, too long, and I really stand in need of rest.

MILITARY SAHIB—All in good time. Wait and hope!

[The Nicholson Committee of Enquiry has formally begun work on May 1st. The scope includes all branches of Army administration in India where economy is considered possible. The Committee has been empowered to summon witnesses, and it is expected that experienced Military Officers will be examined. This is, it may be recalled, arose from the demands made by non-official members in the Imperial Council for the reduction of military expenditure.]

[*"Hindi Punch," May, 1912.*]

DHAR-R-R-DHAM-DHAM !

(U. M. THE KING EMERGES FIFTH-DAY—INDIA: MONDAY, 2ND JUNE, 1912.)

"Send him victorious,
Happy and glorious,
Long to reign over us,
God save the King."

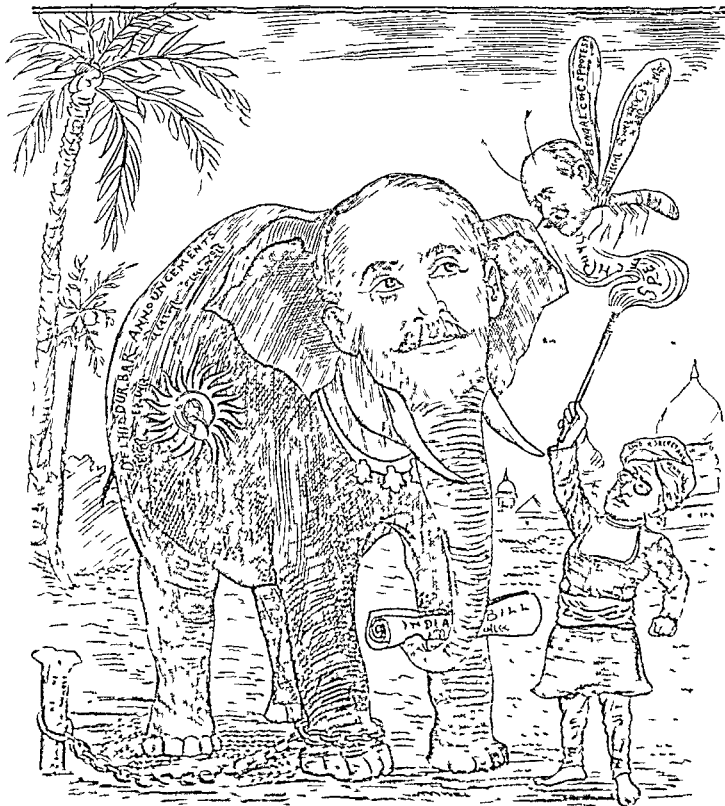
["Hindi Punch," June, 1912.]

SAUCE FOR THE GOOSE IS SAUCE FOR THE GANDER.
 THE ANGLO-INDIAN GANDER.—Wait, his for me—me—
 CHIT CHAWA.—O yes! None of
 your cheek here! What's sauce for the Indian goose is sauce
 for the Anglo Ind an gander!

[LONDON May 25.—] To a Grove, replying to a communica-
 tion from the Institute of Journalists, protesting against his
 Lordship's statement in the House of Lords on the 21st February,
 says.—"The general express on given on behalf of the Institute
 to the sense in Calcutta from which I am in no way disposed
 to withdraw concurrence makes it more necessary to emphasise
 to a third newspaper in British India etc., on the ground of its
 general views and sympathies, regard itself as beyond the reach

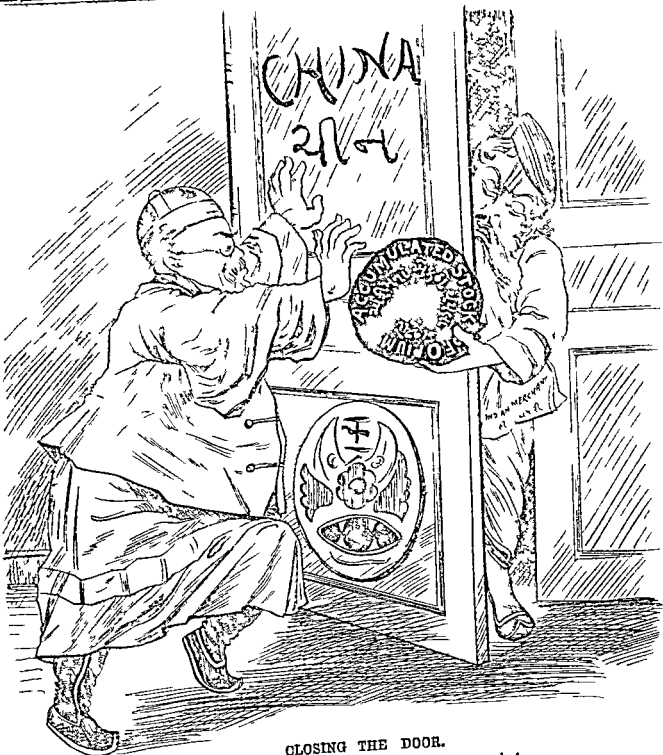

THE ELEPHANT AND THE FLY.

MIAN MOWAT—Oh I say, off! It hurts the poor thing!
 THE FLY—That's just what I want to do. I want to hurt it.
 MIAN MOWAT—Thanks, Mian Sahab, for your kind consideration. And yes, better be away to your heart's content.
 You are powerless to hurt me!

CLOSING THE DOOR.

INDIAN MERCHANT—This is for you Master China! Swallow it for my sake!
CHINAMAN—N t if I know it! On so ho ye d—!

[The Indian merchant is a man in a turban and a long tunic, crouching and pushing a large, round, decorated object (a 'wreath' or 'garland') through a doorway. The doorway is labeled 'CHINA' and '21st'. The object has the words 'ACCUMULATED STOCKS' and 'WREATH' written on it. A British official in a uniform stands on the other side of the doorway, looking on. The scene is set in a room with a large window in the background.]

opium in Shanghai and a tude of stu Chinese oem as a regard o so s tua on a beug followed up by v gorous repre-
sentation to the v e fr a Ina u s an i m -chents of Bombar to whom the present position is of v tal and cr t cal
interest Accumu stels o a s o the Ind an o um a ports of Shanghai and also Hong are eno mons and are valued at
above 10 m ll ons pounds e r l ng They are ot pass n into consumpt on and Ch nese dealers are unab e to effect sales
and cannot be incu ed even by off t o terms to take del very of the nd an drug Their nability proceeds largely from
closure of inland arkets w ch one after another are beug shut aga ast the Ind an op um Local author tes acting in
defiance of the engagements o Central G vernment are applying such measures of proh bt on aga nst the sale of
Ind an op um as the r fancy or interest may suggest and in the meantime authenticatd reports are pouring in of the
increased cultivation of poppy]

[Hindi Punch, ' June, 1912]

NO FEAR!

GOD-FATHER LORD CURZON—Come on child, don't mind them a bit! You're quite safe! They bark but do not bite!

[After passing the House of Commons, the India Bill was brought before the House of Lords by Lord Curzon, the Secretary of State for India, on June 17. As in the Commons, Sir John D. Russell took up the cudgels against the Bill on behalf of the Calcutta Anglo-Indian merchants, so did Lord Curzon in the Lords. But altogether it was a very tame affair, and the Bill was passed.]

[*"Hindi Punch," June, 1912.*]

THE OFFERING TO SARASVATI

PEACOCK (VENKATESWARA)—(The Vehicle of Sarasvati, the goddess of Learning)—I have picked this up for you—the choicest and the best this has been offered for a long time!

(At a special meeting of the Senate of the Calcutta University held on the 2nd June, Sir Ashutosh Mukherjee, the Vice-Chancellor, announced the munificent gift of Rs. 700,000 made by Mr. Taraknath Palit, a barrister of Calcutta, to the University for founding a College of Science and Technology.)

["HINDI PUNCH" July 1912.]

FROM JUSTITIA.

JUSTITIA—Here's a certificate for you.

PUNCH LASCAR—Thanks, madam. I expected as much.

[The international bus and cry raised against the employment of Indian Lascars on British steamers after the foundering of the P. & O. s.s. "Oceano," have met with a well merited rebuff at the hands of the Board of Trade who enquired into the circumstances under which the "Oceano" was sunk. The Court says in its judgment that it is "satisfied that the Lascars behaved quite well and that they were efficient and disciplined."]

THE LITTLE INKY BOYS OF CALCUTTA.

(After "Strawpeter")

"The Great Mustapha, standing by,
"Was angry when he heard them cry
"Mustapha foamed, as well might he,
"He chased and caught the boys all we."

"In o the inkstand then he dips
"The penknives from boots to lips
"So when they from their bath came back,
"They one and all were inky black."

[The Calcutta Committee of the East India Association has passed a resolution on Lord Curzon's reference to the English newspapers in Calcutta. They regret he has not seen fit to withdraw his offensive remarks, but wish to justify them. They consider that in his reply he evaded the question as to how much of the Press Act would be applied to English newspapers, or whether it was not confined to suppression of sedition and conspiracy. Commenting on this resolution, "India," the organ of the I. A. Association in London, reported by the last mail (of June 16, 1912) that the Calcutta Committee protest too much. They have already forgotten the more rabid violence which a use of his document the Durbar changes while the East was at it in India. "The point is whether the Press Act is in force, the Anglo-Indian journals are to be encouraged to hold the view that they may publish with impunity writings calculated to bring the Government into contempt? That is all that Lord Curzon tried to bring home to the House of Lords when he referred to a possible violent agitation in Calcutta. If the announcements had been made a subject of premature public discussion."]

["Hindi Punch," June, 1912.]

14

[illegible]

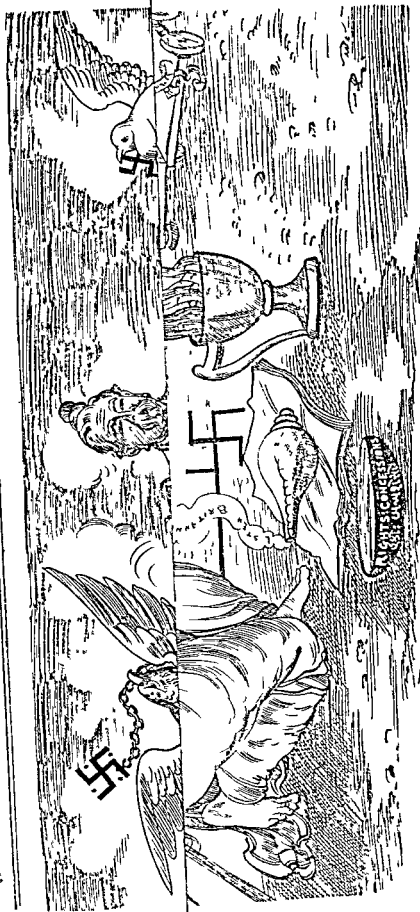

DIGNITY AND IMPUDENCE.

MR. PUNCH — (To Mr. Ramsay Macdonald) — The impudent fellows! They are at their customary pranks, the mischief-makers. I hope, sir, that you'll treat them with the contempt they deserve, as I do!

[The appointment of Mr. Ramsay Macdonald, the leader of the Labour Party in the Commons and a true friend of India, has made a section of the Tory Press in England and Anglo Indian Press in India wild with rage.]

[“Hindi Punch,” August, 1912.]

REQUESCAT IN PACE!

MR ALLAN O. HUME,

THE FATHER OF THE INDIAN NATIONAL CONGRESS—AND DAUNTLESS, ABLE, HONEST CHAMPION
OF THE INDIAN PEOPLE,

He n 1st -D.

Died 31st July 1912
["*Hindi Punch*," August, 1912.]

MR ALLAN O HUME, who had been ailing for some time, is no more. In the bitterness of our early grief, last week, we could not do

his active and useful life in this country who looked upon it and served and loved it as his second birth place, who made its nearest and dearest interests his

more than allude, in a passing way, to an event which has plunged all India into deep mourning. We make no apology for reverting to the melancholy subject for through Mr Hume's removal, India has lost a life-long warm-hearted sincere friend, a earnest zealous and true, a never-failing adviser, a faithful guide one who spent the greater part of

unremitting care and strained every nerve through good report and bid, to promote and advance them to the utmost extent of his power and influence to censure and to praise, with a single eye to what he deemed to be his duty to his fellow countrymen, regardless of caste, colour and creed.

For thirty years in the service of the Government of India, Mr. Hume, beginning at the lowest rung of the ladder, a clerkship, rose by slow degrees to high and responsible posts, gathering from all sides respect and esteem as he rose, and improving, step by step, his knowledge of the Indians by daily close and closer contact with them. Far from shunning or looking down upon them after the manner of a certain class of hot-headed, supercilious, self possessed, selfish Anglo-Indians who use India solely or mainly for combined pleasure and business, he courted the company of the people among whom he moved and worked, made himself acquainted, at first hand, with their habits and ways of life, their needs and necessities, their just rights, their honest hopes, ambitions and aspirations, and during service and for long after until the end, thoroughly and whole-heartedly identified himself with them and looked upon their interests as if they were his own. He certainly did not belong to Mr. Ramsay MacDonald's "sunbated" type. Nor did he, like Lord Curzon, delight in keeping the Indian under foot by picking holes into Royal Proclamations and Government despatches and reading them as it suited his own sweet will and pleasure.

A faithful servant of the Government, Mr Hume became, on his retirement, a still more faithful servant of the people. He continued his earlier labours for another thirty years in another sense and another sphere, and having secured for himself a house in Simla, lived, so to speak, with and among the Indians, working for them more directly and with greater freedom from restraint than before. Numerous as are his claims to their lasting gratitude, there is perhaps none so strong as the prominent part he took in the founding of that *élite noire* of selfish Anglo-Indians and of some natives who, untrue to themselves and to their country, love to ape Anglo-Indian ways, the *Indian National Congress*. Though the idea of it did not strictly originate with him, he threw himself into it with such earnestness and zeal after it had assumed shape as to have earned for himself the proud, pet name of *Father of the Congress*—a name which clung to him the rest of his life and by which he will continue to be best known and remembered in our history.

It was Lord Dufferin, a past Viceroy of broad views and far-seeing statesmanship, who saw the urgent necessity of knowing Indian public opinion more effectually than through members of Council and the Press, and commissioned Mr. Hume to do the needful. The Viceroy's happy idea had already previously entered leading Indian minds too, and Mr Hume lost no time in acting up to it. The *Indian National Congress* soon became an established institution.

Under Mr. Hume's guidance, it held its first meeting, 26 years ago, in the premises of the Goculdas Tejpal Boarding School in Bombay and passed resolutions on which, as on a solid, unshakable foundation, has been reared the fabric of the great national movement. It is a significant fact in its initial history that the starting resolutions were not

meeting, and if they did not wholly meet with his lordship's approval neither were they condemned in toto or objected to—a fact which shows his lordship's desire to give aspiring Indians a free hand within constitutional limits.

Alas! Official favour is often fickle. The approving smile, which had cheered the Congress at its birth, changed into a frown even in his lordship's time, and the Congress and the Government have since parted company, very naturally, for the two, in the nature of things, could not always well go together.

Many have been the goose-quills poked, like so many poisoned darts, into its youthful bosom; many, and cruel, the shafts of flippant ridicule and base calumny levelled against its struggling existence. No stone was left unturned, no labour spared to kill it as a venomous reptile too dangerous to the safety of the Empire to be suffered to live. But with wonderful tenacity, it has contrived to withstand successfully all attacks from within (for there have been enemies in the camp too) and without. Men like Mr Hume of unbending will and steadfast purpose, were not likely to be shamed by sneers into deserting a good cause. The old veteran stuck to it with commendable patience through stress and storm, through the thunder of the opposition and the vituperative rain with which it deluged his aged head. They called him "untrue to his salt," a traitor to himself and his country, deserter, renegade, and what not. He bore it all manfully to the ankle of the India he loved dearly, and happily lived to see his action justified and his name vindicated. For it will be conceded, indeed, has been in many a hostile quarter, that most of the reforms, latterly inaugurated, are directly or indirectly, of the Congress under the illuminating guidance of Mr. Hume and other leading lights.

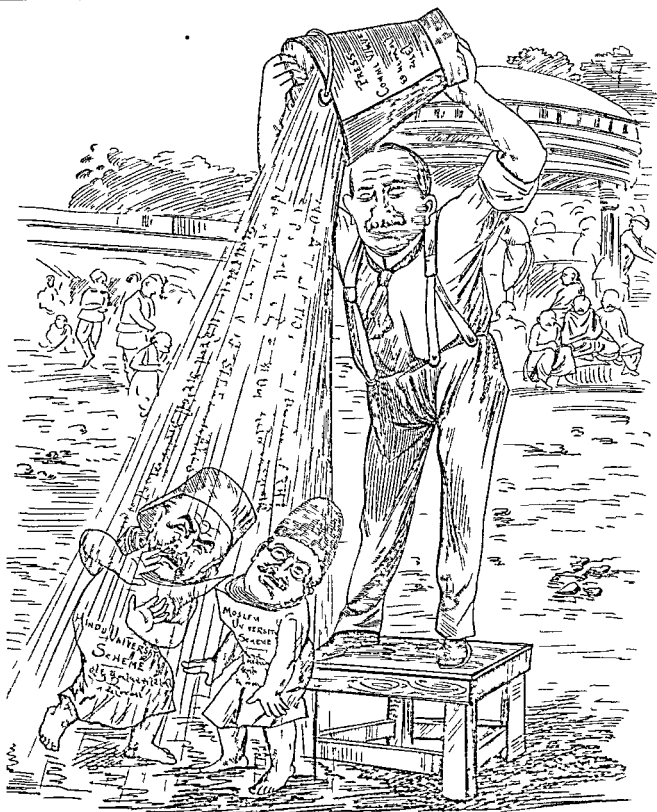
In the seclusion of his native home too, after he had left us for good, he never once lost sight or ceased to think of us. We fancy we hear him whisper to us with his dying lips.

"Say not the struggle naught availeth,
The labour and the wounds are vain."

We do not say so, faithful friend, we cannot say it, we who have seen, with you, the "dawn of a new era," illumined with the kindly light of Lord Hardinge's of I.L.M.'s parting message of sympathy and hope. Even though the glorious vision may, for the moment, be obscured by the ominous shadow of Lord Crewe's sombre pessimism.

Men like you, kind sir, though dead, never die True, honest, generous, loving and loved soul, fare well! Be with us still, gentle spirit, and guide us unerringly to the promised goal!

["Hindi Punch," 11th August, 1912.]

A COLD DOUCHE!

A COLD DOUCHE!

[The Hon'ble Sir Harcourt Butler the Member for Education has addressed letters on the subject of the Moslem and Hindu universities to the Raja of Mahmoodabad, and the Maharaja of Darbhanga, informing them of the final decision of the Secretary of State in the matter, and that they should be satisfied with the decision. He also informs them that the Secretary of State has decided in favour of the Moslem and Hindu universities, and that they should be satisfied with the decision. He also informs them that the Secretary of State has decided in favour of the Moslem and Hindu universities, and that they should be satisfied with the decision.]

THE VOICE OF PEACE

PEACE—(Coming down from above)—Hold! I say, hold! You have been at it too long. It's my turn now.

[LONDON, August 21—It is believed that *fourpartlers* between the new Turkish delegates and Italian representatives with a view to the conclusion of peace are being conducted in Paris between Turkish Ministers from Sofia and Cettinje and the Italian ex Ambassador and two officials. It is understood that the negotiations are making headway.]

['Hindi Punch,' Sept., 1912.]

HYGEIA AND THE ARMoured KNIGHT.

HYGEIA—The shield that will protect Hind children and the sword that will make short work of the reptiles of disease! Take both go to your work with courage and confidence and your success is assured!

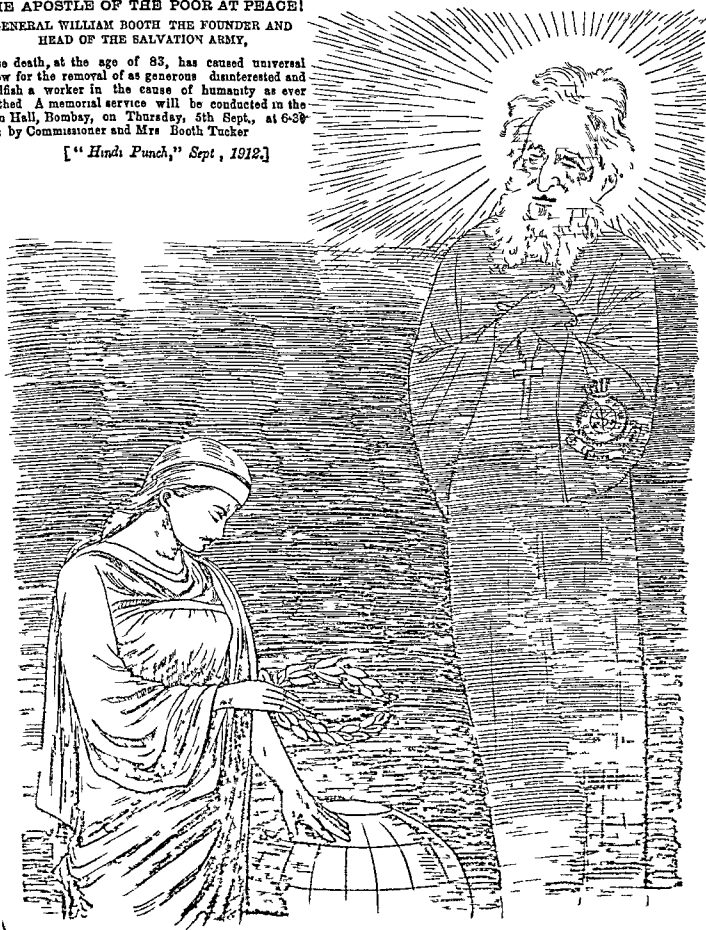
[The Second All-India Sanitary Conference meets this year at Madras in November next. Sir Harcourt Butler, member for education, presiding. The published list of delegates includes from the most important parts of the country, to take part in the Conference contains a number of sanitary officers and other experts who have made a special study of cholera, kala-azar, malaria, &c.]

THE APOSTLE OF THE POOR AT PEACE!

**GENERAL WILLIAM BOOTH THE FOUNDER AND
HEAD OF THE SALVATION ARMY,**

whose death, at the age of 83, has caused universal
sorrow for the removal of as generous, disinterested and
selfish a worker in the cause of humanity as ever
breathed. A memorial service will be conducted in the
Town Hall, Bombay, on Thursday, 5th Sept., at 6-30
p.m. by Commissioner and Mrs. Booth Tucker.

[*"Hindi Punch," Sept., 1912.*]

LIKE FATHER LIKE SON.

Mr. PUNCH—(To General Bramwell Booth of the Salvation Army, successor to the late General Booth)
 —Worthy son of a worthy father, imitate your father's noble example and do not forget the submerged millions of India whom he so tried to raise up, earning by that unselfish act the lasting gratitude of Devi Hind and myself.

["Hindi Punch," Sept., 1912]

THE CAPTAIN OF THE IMPERIAL COUNCIL TEAM.

Mr. Posen—No Indian Team of the Imperial Council can do without your services and your guidance as their captain, friend Gokhale, and I am glad you have thought better of it and not resigned your captaincy.

['Information has been received 'at Poona' that Mr Gokhale's appointment to the Public Service Commission is not to be allowed to interfere with the carrying out of his intention to stand for re-election to the Imperial Legislative Council.' This is good news. Of course Mr. Gokhale will be obliged to be absent from some meetings of the Council or from some sittings of the Commission.]

["Hindi Punch," Sept., 1912.]

ID CONGRATULATIONS FROM PEACE.

PEACE—May *Id Mubarak* bring the Khalifa and the Modern World prosperity and contentment, and may my ha'ed rival—Bellona—be driven away from their door-tops now and for ever!

POUCH PASHA—Amen! Amen! May your shadow never grow less, and may you always take us under your protecting wings!

[*"Hindi Punch," Sept., 1912.*]

Old Dana (the G O M)—Let me see what good old Clarke says. Colonel self

governor it is possible even in my own? A healthy
[Speaking at the open air ceremony of the N M India amphitheatre of the 1st regiment
Collier H L Sir George Clarke said — "I cherish but as one for the future of Indian
nationhood I rejoice in the political advancement of the white. I have been so fortunate as to wit-
ness and to help I hope for further gradual progress and only a very foolish person could so

Sir George Clarke—What does old Dana dream of? Light and even but

aria to those of the old man? Absent
[In a letter reply to the 6th anniversary on his 5th birthday Mr. Dana
Nugent says — May I not look to the future in the hope that I may be able to
will hear about the great standard of the world. It is a long time and I am not
many self-governing (freedom) people. I am a proud day for the country and the
those of the country. That is the only way to be a proud day for the country and the

THE PARSI NEW YEAR CHARITY

GENERAL BRAMWELL BOOTH—(To Mr Rattan J Tata)—Worthy son of a worthy father, your charity is twice blessed: "it blesseth him that gives and him that takes."

[SIMLA September 9.—Mr Rattan Tata the well known Bombay philanthropist has headed the Indian memorial fund to General Booth with a donation of six thousand guineas (one lakh of rupees) to be used for consolidating and ensuring the permanency of the Salvation Army's work in India. General Bramwell Booth has cabled to Mr Rattan Tata as follows:— "Deeply moved Your offer has made great impression upon the British public. Intend May God bless you —Bramwell Booth."]

memorial for each country Gratefully accept splendid gift of India ["Hindi Punch," Sept, 1912.]

BLOWING HARD.

The 'Society of Official Missions,' founded in Bombay as Sir Pheroze Shah Mehta said the other day, 'for the propagation of official views and official doctrines' is at it in right earnest but will find itself defeated in the end. It is a futile attempt at the best for the light promises to burn all the candles for the blast of dire of opinions it.

[H. F. two Governor the Hon. Sir Richard Lamb and the Hon. Mr. Claude Hill have latterly expressed themselves against the policy of the Indians regarding self government on colonial lines. He is remarking that he can not see in visions."]]

["Hindi Punch," Sept., 1912]

A DIFFICULT CHOICE.

HAI BHAI—How happy should I be with you if only the other fellow were away!
 [Says The Leader of Allahabad.—The Hon. Mr. Gokhale told the Public Receipts Committee in June and July that it was quite impossible for him to preside this year. And yet on August 23 the Committee rejected Mr. Madhokar and made an appeal to the All India Congress Committee to elect Mr. Gokhale. Mr. Gokhale did not know all that was happening here or the public would have had an authoritative statement from him that he would in no circumstances accept the honor of Congress. If the Public Receipts Committee carry out their first choice they will not have Mr. Gokhale and appeal to the Congress (which is what has been done)—writes Mr. Gokhale in a number of his letters—also at present on my behalf not meeting with success to tell the Public Receipts Committee that he was not of the question and to impress on them the desirability of electing Mr. Madhokar. This was written by Mr. Gokhale.]
 [“Hindi Punch,” Sep., 1912.]

IN THE GARDEN OF HIND.

Mrs. HARRINGTON—Fine looking, Good Aren't they? At the first trial food
 Mrs. CHANDRA—Well have m's and more of them, luscious and sweet, by and by, I'm sure.

A President to Lord Curzon have proved false, the Statutory Rights National being turned out successful
 after three years' experience. H. E. the Viceroy and the Executive Legislative Council at the last meeting
 held at New were the members of the last three years, and H. E. the Governor-General had a great lot
 in the British Legislature. Council of the meeting held on the 24th inst. at Lucknow.

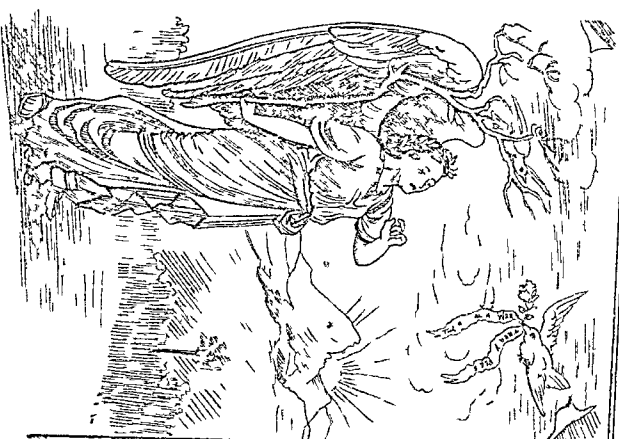
[Hindi Punch, 10 October, 1912.]

ON THE LIFE MISSION!

["War has been declared - No treaty against Turkey It is expected that France, Serbia and Greece will follow suit]

["Hindi Punch," Oct. 1, 1912]

FAIR AND OVERCAST.

PEACE.—Ah, glad tidings at last! Welcome to my arms, my pet!

[The Turko-Italian War has ended. The Treaty of Peace was signed by the plenipotentiaries at Uncley on October 15.]

PEACE.—Avaunt, messenger of evil!

[LONDON, Oct 17.—The Porte has declared war on Bulgaria and Serbia. Greece has also declared war against Turkey.]

[The "Hindi Punch" 1910]

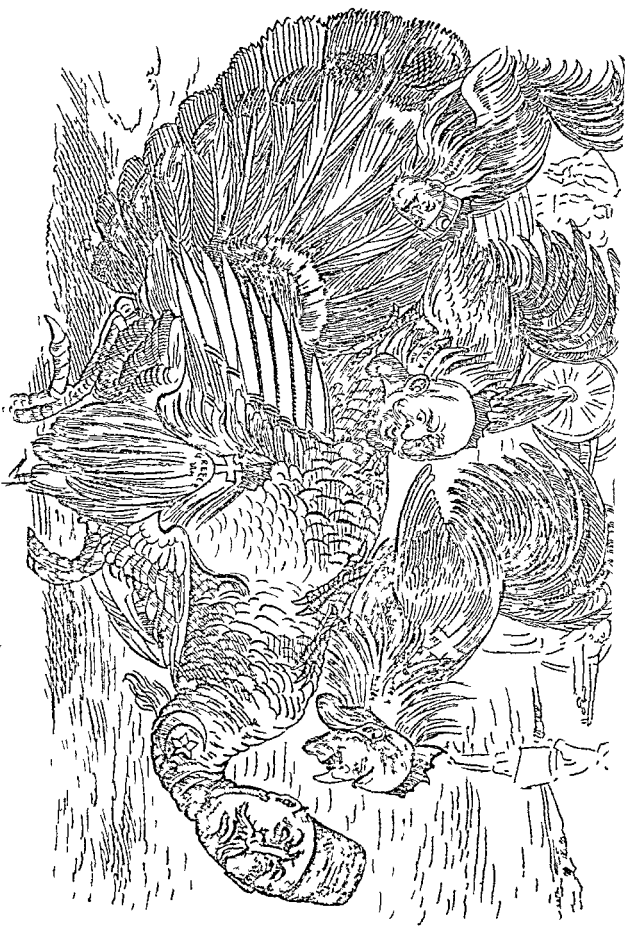

THE DASARA OR DURGA PUJA FESTIVAL

To-day being the Dasara Holiday, the Hindus decorate their horses with flowers putting garlands round their necks.

[The secretaries of the All India Congress Committee, Messrs D. E. Wacha and D. A. Khare have informed the Bihar Reception Committee that the Hon. Mr. Mulholland has accepted the invitation of the All India Congress Committee, has accepted the office. The Reception Committee has bowed to the decision of the All India Congress Committee.]

["Hindi Punch" Oct. 1912.]

THE CONFEDERATE COCKS OF BALKAN.

Getting bolder and bolder in worrying poor Turkey!

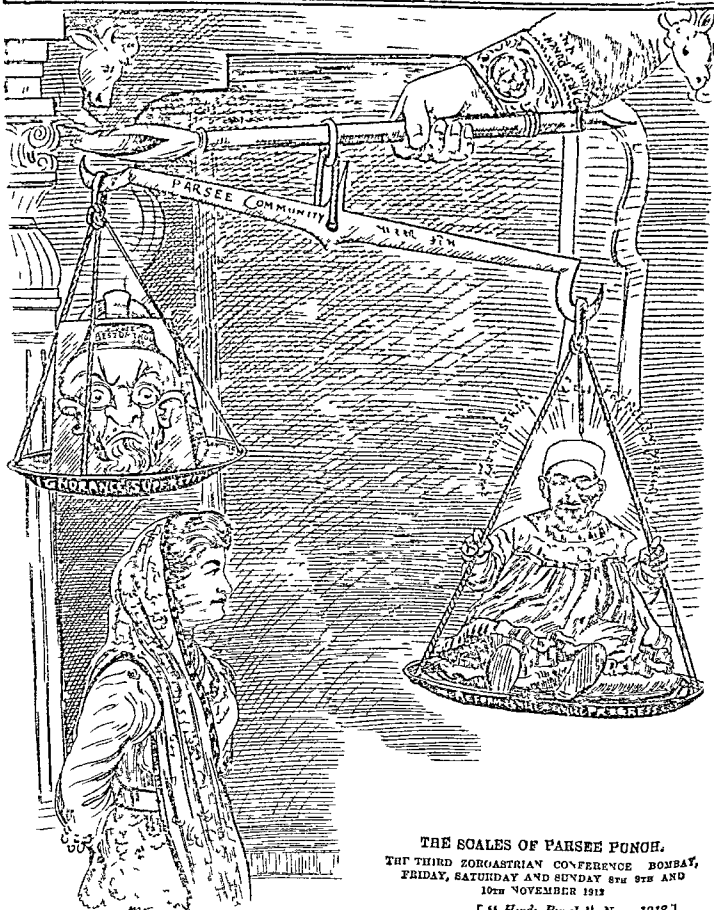
[If all the telegrams that have been flashed to India from the east of war in the Balkans were to be believed, Turkey has suffered worse reverses up to now and the armies of the Confederacy have all come out victorious.]

FURKEY HATCHING.

What will it bring forth?

[Turkey has asked for the mediation of the Powers in the present Balkan War. The Powers are considering.]
["*Hindü Panch,*" Nov., 1912.]

THE SCALES OF PARSEE PUNCH.
THE THIRD ZORASTRIAN CONFERENCE BOMBAY,
FRIDAY, SATURDAY AND SUNDAY 8TH 9TH AND
10TH NOVEMBER 1912

["Hindi Punch," Nov., 1912.]

AN UP-HILL WORK.

Will the little gallant Sisyphus be able to roll it up to the top?

[At the Anti-caste Conference, convened by the Aryan Brotherhood in Bombay, Sir Narayan Ganesh Chandavarkar, the President, in his inaugural address said:—Whether we succeed or we fail we must fight the demon of caste and present-day forces are on our side. Our beginning may be small and feeble, but I hold to the faith that from the smallest beginnings greatest nations are made. In waging war against caste as it exists we are fighting against the life of stimulation, cowardice, indifference of character, and narrowness of life and vision which it has bred hitherto and which it is breeding now more than in the past. Ours is a moral warfare and if we stand firm in spite of ridicule and belittling, we shall win. Go on, and God speed you in this work of Love, which is the heart and center of all.]

[“Hindi Punch,” Nov., 1912.]

THE SNAKE-CHARMER.

[The Hon. Sir Harcourt Butler presided at the second All India Sanitary Conference held at Madras on the 11th Nov. and following days. In his inaugural address he said—It is no accident or little chance that education and sanitation are united under the same department of the Government of India. Our first and signal objective is to educate the people as to the value and necessity of the steps for protecting them in their homes and their lives and the dearest to them from the ravages of plague, cholera, typhoid, and other communicable diseases, and all the miseries which follow in their train. In recent years by persistent example, the Governments in India have done much to penetrate the mass of ignorance and prejudice which hitherto has retarded the progress of sanitary science, the necessity of new and better and happier conditions of society. In the last two years the Imperial Government has made grants for sanitation aggregating more than a million sterling, and in its anxiety to secure the health and comfort of the people the Government has also recently decided to institute in concert with Local Governments a comprehensive enquiry into the possibility of improving sanitary arrangements along pilgrim centres.]

[“Hindi Punch,” Nov., 1912.]

THE POOR COCKATOO !

THE BIRD-SELLER—A thing of beauty madam for you!

HIND—Beauty! Call that beauty! Tastes differ.

[The general features of the revised Council Regulations for the different parts of India have created a wide-spread feeling of disappointment. As the Bengalee rightly remarks in its issue of Dec. 1, although in some directions an advance has been made "we cannot help regretting that the Government have let slip so splendid an opportunity which if properly availed of would have still further confirmed the policy of conciliation and co-operation. But it is useless to indulge in idle and unavailing regrets. The session will have to be renewed for a still further amendment of the Regulations when the time comes for their revision.]

[*"Hindi Punch," Dec., 1912*]

૧૯૧૨ ના “હિંદી પંચ” માંના કારતુન્સની ગુજરાતી સમજ.

રાજ્યાભીષેકની દરબારની સહવારના.

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૧ છું.]

પાતાના બાદશાહી શેઠ અને બાદશાહી શેઠાણી માટે હિંદી પંચ સરવ શક્તીવાન સાહેબની દરગાહમાં બંદગી ગુજરે છે.

કુશરતની ન્યાયી ગતીથી હિંદની જે કરોડોની ગરીબ રધ તેમના આશ્રા તળે ચલાઈ છે તેને સુલેહ, શાંતી, સંપત્તિ, ખાદી અને સુખને મારશે ચહાવવામાં ઈશ્વર તેમને રાહબર આ! અને તેજ કરોડોની રધવતના દીલ પોતાના નામવર નિંદાહ અને યહેનસાહબાત પ્રત્યે મહેલખત, વફાદારી અને કતીબાવથી હુમેશાં છલાછલ ઉભાતો રહે!

[“હિંદી પંચ,” દીસેમ્બર, ૧૯૧૧.]

“મારા જીગરનાં વહાલાં જવાહેરો.”

(દીહ્લી દરબારમાં હિંદ.)

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૨ છું.]

[“હિંદી પંચ,” દીસેમ્બર, ૧૯૧૧.]

સુવણ તુલા.

પાંચાભીષેકની દીહ્લી દરબાર: મંગળવાર, તા. ૧૨ મી દીસેમ્બર, ૧૯૧૧.

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૩-૪ છું.]

[“હિંદી પંચ,” દીસેમ્બર, ૧૯૧૧.]

કોણ આપણને છુટાં પાડે?

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૫ છું.]

[દરબાર વેળાએ બહાર કરવામાં આવેલી નવાનિશીથી હિંદી પ્રખ્યાત મન ઉપર ખરેખરી ઉંડી અસર થઈ છે, અને દેશના સમગ્ર ભાગે જાતે તે ભારે હરખ સાથે વધાવી લેવામાં આવી છે. ક્રિષ્ણ કમલના ખાતેથી દીહ્લીને હિંદુ ‘નવ’ પાતત્ત્વ બનાવવા સાથે અંતે પાંચ કહાવવામાં આવ્યો છે.]

[“હિંદી પંચ,” દીસેમ્બર, ૧૯૧૧.]

દીહ્લી, તારી જય!

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૬ છું.]

[દીહ્લી દરબાર વેળાએ નામદાર યહેનસાહેબ નિચની નવાનિશ કરાવું બહાર કરે છે: “આજથી પ્રભુને બહાર કરતાં અમેને સુધેશી ઉપર છે! અમારા મરદાર-જેમલ સાથે મક્કલંત થવા અને અમારા પ્રધાનને આપેલી સમગ્ર પ્રમાણે હિંદુ ‘નવ’ પાતત્ત્વ કમલના ખાતેથી બહારની પ્રતાપ દીક્ષી ખાતે જવાને અમેને કહાવ કરશે છે.”]

[“હિંદી પંચ,” દીસેમ્બર, ૧૯૧૧.]

હિંદમાં સુલેહનો ફરેસ્તો.

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૭ છું.]

[તા. ૧૨ મી દીસેમ્બર ૧૯૧૧ ના દીવસ હિંદની તવારીખમાં સદા બાદશાર રહી જશે, જે દીવસે નામદાર યહેનસાહેબ જ્યોત્સના પાંચ માસે પોતા તરફથી હિંદી પ્રભુને સુલેહ અને સંતોષના સંદેશ પઢેાં ચાડવાની મહેરબાની કરવાથી હતી.]

[“હિંદી પંચ,” દીસેમ્બર, ૧૯૧૧.]

દરબારની દુરબીનથી આકાશના સેતારાઓનું અવલોકન.

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૮ છું.]

મી. ૫ ચંચ—“ધણું જ કુંદર, ધણું જ મનહર! મારા હૈરતો હારીંગ અને કયું, હું તમને ખાતરી આપું છું કે, ખબરા દેખાવ અતી સુંદર અતી મનહર છે! તમે પોતે જુઓ અને તમારું મત બોધો!”

[હિંદ મધેની નામદાર યહેનસાહેબ અને યહેનસાહેબાતની સુખા કાત પોતાની સાથે સુલેહ, સંતોષ અને સુખસંપત્તિના આધીરવાદો લેતી આવી છે, અને તેનાં ચીન્હો નામદાર યહેનસાહેબ દીક્ષી દરબારમાં કહેલાં બાદશાહી વચને અને બહાર કરેલી નવાનિશીથી હિંદના એક નાકેથી તે બીજા નાકા સુધી જે અનંદ આનંદ અને સુધાસી પ્રદરશીત થઈ છે તે ઉપરથી માન્ય પડી આવે છે.]

[“હિંદી પંચ,” દીસેમ્બર, ૧૯૧૧.]

દીહ્લી દરબાર પછી.

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૯ છું.]

મી. ૫ દશી-ગોળા-આદ, હું તમને ખાતરી આપું છું કે, હું તો બસ ધરાઈજ ગયો છું, સવળાંથી હું તો ચકીતજ થઈ ગયો છું! જે ક’ જુઓ છે અને સાંભળ્યું છે તેથી મારું દીવ આનંદ, આનંદ પામી ગયું છે!

[“હિંદી પંચ,” દીસેમ્બર, ૧૯૧૧.]

“તારે ચોરી કરવી નહીં.”

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૧૦ છું.]

દર્ક-સપુર, જરા સપુર કર, બાઈ આમે ફરમાનમાંથી એક નાનો સરખો યાદ જતા રહેવા છે, તે તારી રખતી હું મુઠી આપું છું.

ઈસાગીયન-ખવરદાર! મારા કોઈની ફરમાનોની વચ્ચે તે મારું મારણ છે તો આ તારી છાતીની અંદર હું જવાવી રહ્યાં!

[ગ્રીસીનાના સમગ્ર વીરદારમાંથી દરકો અને આમેને હાંસી કહાડી તેની જગ્યાએ આવેલા મુઠા હાથ કરે છે માત્ર ધડબોલ થાર કરે છે.]

[“હિંદી પંચ,” દીસેમ્બર, ૧૯૧૧.]

અજગરના સપાટામાં.

[જુઓ સ્ત્રી, પાઠ ૧૪ મું.]

‘ગદીબ બીચારો ધરાની બીલાણે! અજગરનાં આંગાર દાયામાંથી તે બચી જાય એવી તો હવે થોડીજ વડી છે.

[ધરાની પારલામેન્ટની હાલીઅને લીધે રણચાને ઉત્તર ધરાને ઉપર ત્રણ મારવાની નીજીલી તક મળી ગઈ છે અને તે ભાગ હવે રણચાના હાથમાં જઈ પડ્યો છે. ફોટ પીટરસબરગથી મળેલા એક તારમાં જણાવ્યા પ્રમાણે, “નેલેવિ વરેમીયા” એવી આગાહી કરે છે કે તફીઝમાં એક રસથન ગવરનર અને પોલીસના વડાના કાણુ સાથે કામચલાઉ હકુમત સ્થાપવામાં આવશે, અને નાણાં સંબંધી સમ્પળો કાણુ એકસા રણચાનેના હાથમાં મેલી સમ્પળી અદાલતો પણ રણચાનન સ્થાપવામાં આવશે.]

[“હોદી પંચ,” દીસેમ્બર, ૧૯૧૧.]

ચંદરવો બાંધવાના કામપર

હોદી નંદાનક કૉનગ્રેસની ૨૬ મી બેઠક: કલકત્તા,
તા. ૨૬, ૨૭ અને ૨૮ મી દીસેમ્બર, ૧૯૧૧.

[જુઓ સ્ત્રી, પાઠ ૧૫-૧૬ મું.]

ઉપચોગી, મજબૂત અને સગવડભરેલો આ ચંદરવો બાંધવા કરીને સરખો બાંધવાને કૉનગ્રેસીયા ખલાસીઓ મંડી પડ્યા છે, કે જેથી બ્રીટન, હોદ અને સંસ્થાનના દરયાઈ મારગોમાં ખુસાફરી કરતા નામદાર શહેનશાહના પારકસ “બ્રીટીશ એમ્પાયર” ઉપરના અંગ્રેજો અને હોદીઓને એક સરખી રીતે તેનો છાપો મળે, તેઓ સુખ સગવડ સાથે તેપર રહી શકે, અને તડકો, વરસાદ તથા તોફાની પવનથી તેઓને બચાવ થાય.

[“હોદી પંચ,” દીસેમ્બર, ૧૯૧૧.]

સરકારી મરદી.

[જુઓ સ્ત્રી, પાઠ ૧૭ મું.]

પાણ કૉનગ્રેસ-મેમ્બર, મારી વાહાલી મરદી, બેલની,
તું પીયાં કહાડશે કયારે?

સરકારી મરદી-આરે કહાડશે તારે!

[કલકત્તા ખાતે મળેલી હોદી પ્રજાજી કૉનગ્રેસના પ્રચુપ પંડીત બીજીજ નારાયણ પારે ન્યાય અને કારોબારી ખાતોમાં છુટા પાડવાના સવામ વીરે જિયારો કરતાં જણાવ્યું હતું કે, “સગરગ પા સદી થઈ એ સવામ સરકાર સનુચુ ઉભેલો છે અને બધાં જ વરસાની વાત ઉપરજ આપણને કહેવામાં આવ્યું હતું કે એ સુધારો અમલમાં મેલવાના ઉપાયો સરકાર લેશે છે. પણ અનુભવ ઉપરથી આપણી ખાતી થઈ છે કે સરકારી મરદી સંદેશાધી ઉઠાં મેલની નથી, અને જ્યારે મેલ છે ત્યારે તેને સેવાના તે અસાધારણ લાભે જમત લે છે.”]

[“હોદી પંચ,” જાનેવારી, ૧૯૧૨.]

બંગાળી બાબુઓનાં જગરને હરખાવનારી
નસુનારૂપ સુરતી.

[જુઓ સ્ત્રી, પાઠ ૧૮ મું.]

[કલકત્તા ખાતે મળેલી છઠ્ઠીસમી હોદી નેશનલ કોંગ્રેસની ૨૬મી બેઠકમાં પ્રચુપ આનંદચંદ્ર મો. ભુવનેશ્વર બાલુએ રેલીગેરો ને આવારે રેનાં જણાવ્યું હતું કે: મારે શંક અને હોદીસાંચીમાં થી પસાર થવા બાદ ઉપર અમારી બંદની કમુતવાની મરુદબાની

કીધી છે, અને આ પૃથ્વી ઉપરના પાતાના પસંદ કરેલા આત્મ ભારકેતે અપોએ લીધેલા પવીત્ર સોપાંદ પાળવાને અમને શક્તિવાન કીધા છે, અશરૂપાત અને પોતાના આત્માની ખીણ પસાર કરી જઈ ગીરી ઉંચી ભુમી ઉપર અપોએ પાછો પ્રવેશ કરેલો છે, અમારું હૃદય છળાછળ ઉભાઈ જાય છે અને એક ગંભીર અન્યાય દુર થવા ને લીધે તેમને વધારે દીલોગભરેલો આવકાર દેવાને અમારો શક્તિવાન થયા છીએ, અને અમારો તે ઉભરો આ લીચારથી કાંઈક થાત અને છે કે આ ઉંચી વેળાએ અમારો જાગીરો તમને હોદીના પાવતપત આતે આવકાર દઈ રાખીશું.”]

[“હોદી પંચ,” જાનેવારી, ૧૯૧૨.]

સુખરૂપ સીધારો!

[જુઓ સ્ત્રી, પાઠ ૧૯-૨૦ મું.]

નામદાર શાહનશાહ પંચમ જ્યોર્જ અને નામદાર યહે શાહપાણુ મેરી હોદનો કીનારો મુંબઈથી તા. ૧૦ મી જાનેવારી ૧૯૧૨ ને સુધવરને દને પાછલા પહોરે છોડી જાય છે.

[“હોદી પંચ,” જાનેવારી, ૧૯૧૨.]

જુગજુગ જીવો રાજ.

(હોદ માતાના આભારથી ઉભાતાં જગરમાંથી.)

[જુઓ સ્ત્રી, પાઠ ૨૧ મું.]

[સોમવાર તા. ૮ મી જાનેવારીએ બંગાળની ધારાસભામાં માનવરના જવાબ વાળતાં નામદાર શહેનશાહે નીચલા બેઠા લીધા રો જાહેર કર્યા હતા: “બંગાળી પ્રજા લીધામળીથીની ઉપદેશ તરીકે અમને ‘મારે લીલાતી મહોળાત અને આભાર’ નો હરથો આપે છે. આ તરીકે માનવે કે મહારાજી શહેનશાહપાણુ અને મારે પાતાને મારે તેમજ અમારાં બચ્ચાંઓને મારે એ કરતાં બીજી કાંઈ પણ વધુ કીમતી સોપાદ હોઈ શકે નહીં. અમારે તે અમારી સાથે જઈ જઈ એક બેસુલા વારસા તરીકે સહીને મારે સાચવી રાખીશું.”]

સુધવાર, તા. ૧૦ મીએ જોપાલો બંદર ઉપર મુંબઈની ધારાસભાએ એનાયત કરેલાં માનવરના જવાબ વાળતાં નામદાર શહેનશાહે નીચલા મરુદબાનીબરધા લીધારો જાહેર કર્યા હતા: “તમારાં શહેરમાં પણ મેલતાં અમને ને દીલોગભરેલો આવકાર મળ્યો તે ગયાં પંચ અંધવાક્યામાં અમારા પ્રવાસને દરેક તબક્કે અમને બોધપત ને દીલો જાનીબરેલી વફાદારી સાથે વધાવી લેવામાં આવ્યાં તેની શુરઆત સરવા હશે; અને હવે ઉંચી સમામ અને સફળ સફરના તમારા લાજ હોભરથા ઉઠારો; અને સંતોષ અને દખોથીની બ્રીટીશ સામ્રાજી સાથે સાંભળ્યા છે. * * * માત્ર હોદીની વફાદારી રાજ્યત વચ્ચે એક વાર ફરી આવતાં મને અપરંપર હરથ થશે છે અને ને નીલાનુભવ હાલ અને કીનારોથી અમારા પ્રથે બતાવવામાં આવી છે અને ને પ્રજાના હરથમાં અરેખર વારી કરી રહેલી છે એવી અમારી ખાતરી થઈ છે, તેથી મારી તેમજ શહેનશાહપાણુ ઉપર નહીં વરજી થાય એવી ઉંડી અસર થઈ છે.”]

[“હોદી પંચ,” જાનેવારી, ૧૯૧૨.]

સંજામ!-પાણુ ફરી જોતાં જાઓ!

[જુઓ સ્ત્રી, પાઠ ૨૨ મું.]

[નામદાર શહેનશાહ અને શહેનશાહપાણુ હોદની લાજો પ્રજાના વફાદારીમાં અરોહિવાસ કરીને પાસપાસી સ્વીચર “મરોના” ઉપર-સવાર થઈ સુધવાર તા. ૧૦ મી જાનેવારીને દીને મુંબઈથી ઉત્તર રવાના થયાં હતાં.]

[“હોદી પંચ,” જાનેવારી, ૧૯૧૨.]

હીંદની ચાવી.

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૩૦ સુ.]

(બાદશાહી બ્રીટીશ સીંહના હસ્તકમાં—હીંદનાં અંતરનાં દીસ ઉઘાડવા માટેની.)

[“હીંદી પંચ,” ફેબ્રુઆરી, ૧૯૧૨.]

બંધોના (લગાઈની દેવી) જોશમાં.

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૩૧ સુ.]

બંધોના—નહું વરસ મારે માટે તો યુધયુધાશ બેઠું છે ! મારો સેનારી ચઢતો છે, આરે તારો તો ઉતરતો છે ! જો, હું જોણી ને આગમાં કેવી જોશ કરું છું !

[ચિત્રીમા અને આશ્રીકામાં મુલેહ હજી દેખાવ દેતી નથી.]

[“હીંદી પંચ,” ફેબ્રુઆરી, ૧૯૧૨.]

લલચાવનારું ફલ.

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૩૨ સુ.]

એ ફલ મેળવવાની કોરોથ કરતાં એ ખાપડો સરી પડીને નીચેના ખાણીમા ગળી નહી પડે તો સારું, એટલીજ આપણે આપા રાખીયું.

[ચીત્રની વીધવા યંદેનદાશબાનુએ પ્રધાનમંડળને ખખર આપી છે કે મુલેહ કરવાને કારણ કરવામાં આવશે છે અને તે અમલમાં મેલવાને પ્રધાનને હોમ આપવામાં આવશે છે. આથી જો કંઈ નહું અચ્છપાકું કંઈ નહી નીકળે તો ચીત્રમાં પ્રસ્તુત હકમતની ખરેખરી સ્થાપના થવા પામશે.]

[“હીંદી પંચ,” ફેબ્રુઆરી, ૧૯૧૨.]

હીલનું “અંકેકશન.”

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૩૩ સુ.]

ટાંકટર હારડીંગ—ખાનુ, તમારું “હાર્ટ” તદન “સાઈડ” છે ; તે સંપૂર્ણ વફાદારીથી થકે છે, અને તેની જનફેસાનીનાં તો હું અહીં ઉભો ઉભો હોઠા જણું છું.

ખાનુ હીંદ-ડાકટર, મને મારા પાતા વીરે તો કહો શક કોઈ દીવસે હુતોશ નહી, અને તમારા મોહિટે તમેજી આપેલી ખાત્રી સંબંધીને તો હું નેહાવત યુધ થઈ છું.

[ખાનુની એટ હજીએલિસ ડાનરીટકુટના બાઈ તાં ૨૬ મી જનરારીએ કમકતા ખાતે થયેલા વાર્ષિક મેળાવા સનપ્રખ બાપજી કરતાં નામદાર વાર્ષિકરોથે જણાવયું હતું કે, “હું માનું છું કે હીંદના લોકો અંતરજુરવક ખરા વફાદાર છે. નામદાર યંદેનદાશ તરફની વફાદારીની તેમનામાં પ્રેરણા જુદીજ હોય એમ મને લાગે છે. પાતાના યંદેનદાશની પાતા વચ્ચેની હોનરથી તેઓમાં આપમેળે સંપૂર્ણ વફાદારી અને માનની લાગણી રહેલી નીકળે છે. બંધોના એ આ બાબતમાં બીજી કોઈપણ જાત કરતાં વધારે આગળ પડતા છે. તેઓ જે કે વારંવાર લાગણીજાણી હોનરજી જન છે, તોપણ એમ તે તરફથી ચકાવવામાં આવતા દીનસેટખરમાં વારતજી, અને આસ કહીને નામદાર યંદેનદાશ તરફની તેરી વચનની તેઓ આતઃ કારજુરવક કરે કહી થકે છે. નામદારો યંદેનદાશ અને યંદેનદાશ બાનુ ને અમલજી જવા નવ દીવસ આપણા વચમે રહતા હતાં તે દરખીઆન મોકોને કસાલ વખત થકે દીવસ દીવસ થતો ખતો હતાં, અને તેમની નીધાવખીરી વેળાએ તે સ્ત્રી જીવે દીવસે ખરેખરે હતાં કે જને માટે હું માન અમલજી જેવાં જીવે થાન વાપરી થકે. ખરેખર તો તે કરતાં જણ તે વધારે એટલે ધક કરનારોહતા.]

[“હીંદી પંચ,” ફેબ્રુઆરી, ૧૯૧૨.]

એક કુટુંબી કન્યા.

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૩૪ સુ.]

કલકતા દેવી—અરે, મારી જગા તું લઈ લેવા આવી, તે શું એક ખંદેને લાગક કે ?

હીંદી બીબી—તો તું મારી જગા ખાઈ ગઈ સારે તે શું કીધું હતું ?

મીં હીંદી પંચ—અરે, અરે, છોકરીઓ, એમ મારામા રીપર ના ઉતરી પડો. એ તો આપણા રાજની જેવી ઈચ્છા. તેને માન આપીને ચાવવાને તમે જેલ મેળેને બંધાવેલી છો. વાસ્તે જેલ એકબીજાની સહીમીની થઈનેજ રહો, ને જેલ પાત પાતાના લાખને અનુસરતું કામ બજાવ્યાં જાઓ.

[લંડન, તાં ૭ મી ફેબ્રુઆરી—પારલામેન્ટ હજી લાવવાના અગતના ખરડાએ માટેલા એક દેહલી દરખાવ વેળાએ જાહેર કરવામાં આવેલા ફેરફાર વીધેના હીંદી સરકાર તરફના ખરડા છે. તે ની કેમે દેહલીને હીંદનું પાયત્ત કારાવમાં આવશે અને યંદેનદા બંધારણ માટે જોઈતી આશરે ૧૮૦ ચોરસ માઈલ નેટલી આસપાસની જમીન સરકારી માલિકીની કારાવવાની સત્તા આપવામાં આવશે. તેમાંના એક ભાગ મીરતમાંથી અને બાકીના ચોટો ભાગ પંજાબના દેહલી વીમાગમાંથી લેવામાં આવશે.—રોપટરને તાર.]

[“હીંદી પંચ,” ફેબ્રુઆરી ૧૯૧૨.]

પવનના વીચીત્ર સપાટા ને ઝપાટા !

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૩૫ સુ.]

બંગાળી ખાનુ—ગમે તેટલો પવન કુંકાપની, પણ મારીપ ર તેની સેલેજ ખસ અસર પાડતી નથી ! મારી નીરાંતમાં ખ લખ કરવાને એ સપાટા ઝપાટાનું કાંઈજ વળવાતું નથી ! ખી ચારા નાહક નાંકમેદ ને નીરાશજ થશે !

[હીંદના પાયત્ત અને વડી સરકારની બેઠકની ફેરબદલી વીરૂપ બંધોના ચેમખર એક કોમરસ અને “ઈન્ડીયન” તથા “ફ્રીપ્રેસ” પત્રોએ જીનો કોપીલી ચરચા વીરે લખતાં “બંધોના” જણાવે છે કે, “ભાગવામાં કરવામાં આવેલા મુદ્દાને હવે પાછો રદ કહી થ કારો નહીં. રાજદવારી બાબતોમાં જો કોઈ સેવટની બાધજી હોય તો તે આ છે. હીંદી અને આસ કરીને કલકતાની લાગણીને મનાવી લેવાની મક્કસદથી બહુ સફળથી ભાગલા વીરૂપ એક દંડારી પણ કંહીલ વાના તેઓ અખાડા કરી જન છે અથવા તો ઉપર ઉપરથી તે સવા સ દંડારી છે. તેઓ મુખ્ય હોયો પાયત્તની ફેરબદલીના સવા ઉપર લઈ જઈ તેમાંથી બારે અગતને રાજદવારી બાધજીને લખતાં મુદ્દો કહી કરે છે. તેમની સારી સમજ અને હજાપણુબરી કુનેક માટે અને તેમને મુદ્દાઓની આપેલી જાણ, કેટલેક દંડારી જે ફેરફાર વી નીરાઈ ફેરફાર હોય, અને સરકારની એક બદલવામાં આવી ન હીંદ તો કલકતાને વધારે યુદ્ધમાં ઉપતત છે એ એકે કે સખીલ છે, તોપણ આપણા સ્વદેશીઓ એટલા તો વીચારણી છે કે કંઈ બાદશાહી નવાજી સંતીન છે તે તેઓ બરાબર સમજ શકે છે, અને તેમના વીરૂપની કાંઈપણ ચરખામાં તેઓ ભાગ લઈ શકશે નહીં. બંધોનાની ચેમખર એક કોમરસ એ બાબતમાં બંધેને આગેવાની છે, પણ હીંદીઓ કંઈ તેની પૂરે વસડાવાના નથી.]

[“હીંદી પંચ,” ફેબ્રુઆરી, ૧૯૧૨.]

સહિ સારું નેનું સેવટ સારું.

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૩૬ સુ.]

જોન યુલ—આહ, દોરત રસ, રસ વરસ ઉપર દોરો વડી થ ખી હતી કે આપણે એક બીજા ઉપર થવાંપરાં દોરો નીચી કું ?

રોસ્ટર રસ—તે નહી વડી રાખેયું, નહી પારણું, તેજ ન ન્યું છે, અને તેથી તે ચોર યુધાશીભણું છે ! હવે તો આપણી વચ્ચેની રોસ્ટી સફાકાળ કુખી નીચે તો સારું !

ખરી (?) રોગીની પરખ.

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૪૨ સુ.]

ડાક્ટર દેહક-છાતી ઘણી રોગી અને ઘણી નબલી છે; દેહકમાં ખરખરી બરેલાં છે અને મને શીકર લાગે છે કે એને વખત ભરાઈ ચુકે છે.

મીઠો સાંપલે-હંઅં !

[જુઓ દેહકરોને સલાહ આપવા માટે સલાહકારી જીલા કાઠ નક્કીએ નેમવાનાં યોગદાન્ય મીઠો સાંપલેનાં કારણો સામે સરકાર તરફથી સર રેજનાલ્ડ કેરેકે મળ્યું હતું પાયા બીડી હતી અને સરકારી બહુમતીના બળે તે ઉઠાડી મેળવામાં આવ્યો હતો.]

[“હીદી પંચ,” મારચ, ૧૯૧૨]

તાતે ધાંચે કામ.

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૪૩ સુ.]

[ઉર્મીમાં આવતી કામસાની હકતાએ સખ્યે હીદી કામસાના બાવ બહુ હિંચા ચઢી ગયા મે. અક્ટોબર ૧૯૧૧ માં નેરથા અને રેધરબેના કામસાનો બાવ ટન દીક રૂપા ત્રણેના હતા તે બનેવારી ૧૯૧૨ માં નથીને રૂ. ૩-૪ અને ૩-૮ ઉપર ગયા હતા, અને હાલ તેના બાવ અત્યુક્તે રૂપા ચાર અને પાંચના ભોલામ છે, બાવ હજી ઉંચો ચઢવાનો સંભવ છે, એટલે હીદી કામસાની કંપનીમાંના બાગીદારોને ચાલુ વરસમાં સારી તકાડી પડશે.]

[“હીદી પંચ,” મારચ, ૧૯૧૨]

હીમત હારવી નહી !

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૪૪ સુ.]

શ્રીય પીતા-ચેરીય મારો પુત્ર ! હું ભોંપપર પડી ગયો ને તને બહુ વાગ્યું ! પછી શીકર નહી. તારા ધાપર આ હું પાટો બોધું છું, ને આપને વેરૂં આ વખતે તો વળી હું પાછો મેવો ને તેવો તટાર થઈ જાયો ! હીમત રાખ !

[મુજ કેળવણીને સગતા યોગદાન્ય મીઠો સાંપલેના અરડા ઉપર વડી પારાસબાની તાં ૧૮ અને ૧૯ મી મારચની મેક વેળાએ ગરમાગરમ તકરાર લાવવા બાદ તે રૂંકે વીરૂપ ૩૮ મતે રદ કરવામાં આવ્યો હતો. મીઠો સાંપલેએ આવતે વરસે તે અરડા ફરી લાવવાનો પીતાનો ચેરારો નજીવ્યો છે.]

[“હીદી પંચ,” મારચ, ૧૯૧૨.]

ખાંટ ને નંકડો.

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૪૫ સુ.]

ઉંનસાકુ રેવી-અરે નીરદપ મુંબા. હું મારા સહોદી કીમતીની કીમતી બવેરને હીનવી લેવા માંગે છે ? ખચીત, તેથી ખાંટ જીવર અતીધપ આજુરેલું જનશે !

જંખાનું-અને મારું પછું !

મુંબા મુંદરી-ખાંડા, ૧૯૧૧ છે. પછી તમને જેથી ખાંટ જોઈ તેથી મને લાભ થશે. અને મને જે લાભ થશે તે અધ્યા રહેતો લાભ જણાશે.

[આવતા યોગદાન્ય માંમાં મુખાનું ગવરનાર સર અરેન્જ ક્લાસ માંમાં ઉઠે તે વેળે જે તેની બગાઈ જંખાનું હાલ કોટના પડા બળે સર લોરેન્સ મેનડી-કેને નવા ગવરનાર તરીકે નેમવામાં આવે એવી મળ્યું તમાગી મુંબામાં બાવવામાં આવે છે.]

[“હીદી પંચ,” મારચ, ૧૯૧૨.]

સાવધ પક્ષી.

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૪૬ સુ.]

પારધી ગોખલે (ચિકીતો)-જો એ જાળમાં સપડાઈ બપ તો કેવું મનેહું !

ખડે (પક્ષી) બટસર-હંઅં ! સપડારો તે કેમ ! કેવો ચગાર ને સાવધ અહીં બેઠો છું તે જણી છે કે, પારધી બાવા !

[યોગદાન્ય મીઠો સાંપલેના મુજ કેળવણીના ખડા ઉપર વડી પારાસબામાં ચાલેલી તકરારનો જવાબ લાગતાં કેળવણી ખાતાના સભાસદ યોગદાન્ય સર હારકોટર બટસરે જણાવ્યું હતું કે, “જે માધામરયા રાખદોમાં મારા યોગદાન્ય મેકાયાએ કેળવણી ખાતાની હસ્તીને વાળવી કરાવી છે અને આ અરડો સ્વીકારવાને તેને વધુ પુરાવા આપવાની જે માગણી કરી છે તેની હું કંદર કરું છું. ” કેળવણી ફરજિયાત કરેલા અને તે અમલમાં મેળવાવું સ્થાનિક સરકારોની મુનસફી ઉપર રાખી જે ત્રસાંકિશ નેટલા અરચની જામીનગીરી આપો ! અરેન્જ આ જાળ કેકડામાં બીજાવવામાં આવી છે, જેમાં કોઈપણ પંખી સપડાવ્યું નથી. સ્થાનિક વીસતારોની મરજ વીરૂપ જઈ તેમની સત્તા સામે જમીનના પ્રયોગે અજગાયા વીના પછી અમારે મારે પુરાકળ બેઠો રહેલો છે. ”]

[“હીદી પંચ,” મારચ, ૧૯૧૨.]

“કુપીટલ” માટે “કુપીટલ” અરચ.

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૪૭ સુ.]

મેગમ સાહીબા દીલી- (મનમાં) છ કરોડ ! મારા સાથે શણગાર માટે કંકત છ કરોડ, બારે મારી આગલી જાહે જાણીના દીવસોમાં તે કરોડોપર કરોડો ખરચાતો ને વપરાતો હતા ! તેખી એટલુ ખી ગનીમત છે, એટલુંખી ઉમદા છે !

પદ્મજલ કલકતા- (સ્વગત) અરે મારી કંગાળ સાંખ ! મારી એ હડીને હું કેવી જાગરથી ધીકારું છું ! તે પોતાનો સાને સણગાર લખલુટપણે કરીને મને ખુણી નાખવાની કેવી હીકમત થવાયે છે ! અરે મારું હરેલાં નસીબ !

[વડી પારાસબાની મેક સાંખવાર તાં ૨૫ મી મારચને દીને કલકત માટે છેલ્લીવાર કરવામાં આવી હતી. તે વેળાએ બાપજ કરતાં નામવાર વાલ્ડરેયે જણાવ્યું હતું કે, “દેહલી ખાતે પામત્ત ની કરવામાં આવેલી ફરખતની વીધે ભોખતા મારે કહેવું જોઈએ કે આ થઈનેથાહતનાં પોટાં પામત્તની હાજતોને ધાજતું થઈ પડે એવું એક નવું થઈનેથાહી થઈરે વસાવવાની મિખમદારી અધે પુરે પુરી બીજી હતી. સંતોષકારક પરીણામ લાવવા માટે એકદમ જેમી પકડવા ની બહુ સંખાબજરેલી રીતે ખરચના અડસટાએ અપે તખાપર દીધા છે, આ નવું થઈરે વસાવવાના સંખામાં હું અંગત ઉલ્લેસ લેતો આવ્યો છું અને લેતા રહીશ. તે માટે નેજીલા સરવેશી સરસ સેનીટરી એજન્ટનીયર, ટાઉન-એજનર, દીલી અને બાજબાન મેક હી આપવાને હીદી પ્રધાન લોરે કહુ ઉપર મેં લખ્યું છે. ” હું પોતે આસપાસનાં સંજોગો અને રીતી અસરને અનુકૂળ એવે એવી પુરવ તરની દીલીની કમાને અનુસરતી બાંધણીના તરફેણમાં છું. ” હીદી સરકારે તેના સંખાની ખરચ રૂપા છ કરોડ નેટલો મેટલો છે તે માટે હું પોતે તો નરાપણ હકગીર નથી. પુરતી સંખાળ અને સાદેચોખી કાલ લેવામાં આવતાં રોડર બંધાવું રહેતો એ અડસટાના કોડો હવે જેવા વધારો થઈ ની એમ માનવાને મારી પાસે સારાં કારણો છે. ”]

[“હીદી પંચ,” મારચ, ૧૯૧૨.]

આલસુ કાચબો.

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૪૮ સુ.]

(ગમે તેટલા ચાલુક લખાવવામાં આવે છે, છતાં તે કુકુક કુકુક હોઈ છે !)

[મુંબા ઉપાસી પ્રતીક મુધારા પરીપત્રની મેક બપ સામે (બી.સી. તાં ૬ મી મેરો) સર રામકીજા ગોપાલ બાંડારવાની મુખપત્ર તે મુંબામાં કરવામાં આવી હતી.]

[“હીદી પંચ,” મેરો, ૧૯૧૨.]

કાર્તુન્સીય પૌલી-ટીક્સ.

[જુઓ ચીન, પાનું ૫૮ મું.]

હોદી-આહ! મારા સુંદર પૌલી! સુંદર પૌપટ!
 બોલ, “મૌ-લી-લી-કે-સા-ન-!” બોલ, ફેર-ફા-ર! જોઈ
 વાર, ડાહ્યો થઈને જલદી જલદી બોલી જા!

[એસાસીએટ પ્રેસ સીમેલેથી કહાડેલા એક તારમાં જણાવ્યા પ્રમાણે બીહાર, આસામ અને મધ્ય પ્રાંતો માટે પારાસભાની સ્થાપના કરવામાં આવેલી હોવાથી વડી સરકારની કાર્તુન્સીયમાં બંધારણ અને વહીવટને લગતા કાનુનો સુધારા વીધે વીધાર ચવાવવામાં આવી રહ્યા છે, અને તે તકનો સાથ લઈ પારાસભાના કાનુનોને લગતા આગામી સવાલ હાથ ધરી આગામી અસુભરને અનુસરી તેમાં ફેરફાર કરવામાં આવે એ સંભવીત છે.]

[“હોદી પંચ,” મે, ૧૯૧૨.]

યાંત્રીક-બુકી દેવતા.

[જુઓ ચીન, પાનું ૫૯ મું.]

“કંચાણ, કંચાણ! જીવતો રહેજો! જીવતો રહેજો!”

[મુખ્ય અને ખુણી પોતાની ધરતમાં ચેદાનોમાંથી છુકેમકેરે રૂપરૂદ લીધી છે અને તેની જગા યાંત્રીક છુકેમકર-ટાટ-એ લીધી છે. જુમારના આ ગેરકાયદેના સાધનોને મુખ્ય સરકારની પારાસભાની બેંક વેળાએ નામદાર ગવર્નર અને વૈભવેશ્વર મીંડો હીવે કાપદે સરખું કરાવી તેને પોતાના આધીરવાદ દીધા છે.]

[“હોદી પંચ,” મે, ૧૯૧૨.]

ધરર-ર-ર-ર-ધમ-ધમ!

(નામદાર શહેનશાહની સાલગરહેઠ-હોદ: સામવાર,
 તાં ૩ જી જુન, ૧૯૧૨.)

[જુઓ ચીન, પાનું ૬૦ મું.]

“એમને કર જયવંત મસ,
 મુખ શીરતીના દે પય;
 લંબાવ રાજ બહુ વરસ:
 રક્ષ દેવ રાજા.”

[“હોદી પંચ,” જુન, ૧૯૧૨.]

જે સહુનો રાહ તે વહુનો રાહ.

[જુઓ ચીન, પાનું ૬૧ મું.]

એંગ્લો-ઈન્ડિયન-ગેન્ડર-(નરહંસ)-યુઈઉ, આવ્યે મારે
 માટે, મા-આ-આ-રે માટેએએ!

ચેંક ક્યુ-હા, એ તારે માટે! કંઈ મારી આગળ તારી
 પત્રાહ બત્રાહ દેખાડતો ના, સમજ્યો કે? એ તો જે સહુનો
 રાહ તે વહુનો રાહ!

[લંડન, તાં ૨૫ મી મે-ગઈ તાં ૨૧ મી ફેબ્રુવારીએ ઉમ રાવેની સમામાં હોદી પ્રધાન લોર્ડ કચ્છે હોદી અ પ્રેમ વરતમાનપત્ર કાઢેલા સંબંધમાં કરેલા બોલમાં સામે ધનસીયુકે કોઈ જનલથી સ્વતંત્ર ઉભાવેલા વીધાને જણાવે વાળતા તેણે જણાવ્યું છે કે, ધનસીયુકે કલકત્તાના એ પ્રેમ પત્રગરની મુશ્કેલી અને એમના મદદારી વીધે જે સામાન્ય મત ઉઘાર્યું છે તેથી હું જરા પણ છુટે પડતો નથી, અને તેને લીધે મને વધારે બાર છંદને જણાવવાની જરૂર પડે છે કે હોદીનાનુકૂળ કોઈ પણ પત્ર ગમે એવા સામાન્ય કાપદાએ મેનેવી જવાબદારી હોદી હાથ માટેના સામાન્ય કાપદાએ મેનેવી જવાબદારી

રીની બાહરે જવાનો દાવો કરી શકે નહીં. હોદી હાથને લખતા કાપ દાના હેતુ અને વીસ્તાર વીધે કેટલીક ગેરસમજૂતી ચાલતી જોવામાં આવે છે, પણ એ કાપદો કંઈ ફક્ત શીતર અને પ્રપંચી કાપદાવા દાખી દેવાને માટેનો જ નથી.]

[“હોદી પંચ,” જુન, ૧૯૧૨.]

હાથી અને મગતર.

[જુઓ ચીન, પાનું ૬૨ મું.]

મીમાં મોન્ટેગ-નીકળ, નીકળ અહીંથી! તારી ધુંધુંથી
 બીચારો હાથી હરાન થાય છે!

મગતર રીઝ-તેમ હરાન કરવા તો હું માંચું છું!

હાથી-મીમાં સાહેબ, મારે માટેની તમારી ભલી કાળજી માટે ઉપકાર થયો. પણ ભવેને એ મગતર ગમે તેટલી પેટભરતી ધુંધું કરે; તેથી મને તો રતીભર પણ નુકસાન થવાનું નથી!

[હોદના પાપતપ્તના ફેરફારને લગતો ખરડો (ઉંડા બૌદ્ધ) આમની સજાએ મઈ તાં ૧૦ મી જુને નીજીયારના વાંચણમાંથી પસાર કર્યો છે. તે ઉપરની તકરાર દરમિયાન સર જોન ડીંગે રીક્ષી દરખાવ વેળાએ જાહેર કરવામાં આવેલા ફેરફારો વીરુધ્ધ દીકા ચલાવી હોદી અને પાપતપ્તના ફેરફાર સામે બંગાળની ચેમબર કોર્ટ કોમરસી ઉઠાવેલા વાંધાની હીમાયત કીધી હતી. હોદના મદદનીશ પ્રધાન મીંડો મોન્ટેગે તેની દીકાને જણાવે વાળતા એક નોંધસાદર બાબત કરી હોદી પ્રથમત વીધ સર જોન રીઝ કેટલા બેમબર છે તે દેખાડી આપ્યું હતું. તેણે જણાવ્યું કે કલકત્તા સીવાય આખાં હોદનું પ્રથમ મત બંગાળની ચેમબર કોર્ટ કોમરસના અધીપ્રાય તરફ બેરકાર છે. સેવર તેણે ઉપરકરું કે જે દેશની હકુમત માટે પ્રીટીય પ્રથમ જોખ મદાર છે અને જેને લીધે તેને દીવને દીવસ વધુ કાપદો પડ્યો છે તે દેશમાં મુખરેની હકુમત અને વધુ સાંતી ફેલાવવાને આ ખરડો ઉપયોગી થઈ પડશે.]

[“હોદી પંચ,” જુન, ૧૯૧૨.]

દરવાજો બંધ!

[જુઓ ચીન, પાનું ૬૩ મું.]

હોદી વેપારી-ચીના ચાઈ, આ તારે માટે છે! મારે ખાતર, બાણ, એ જળી જા!

ચીના ચાઈ-નહી, કદી પણ નહી! નીકળ અહીંથી, રાપતનો!

[ગોહામીમાં વધી જતી અપ્રીણની સીકસ અને ચીના અપ્રીણ સીજોની તે માટેની બેરકારી માટે ત્યાંની હોદી અપ્રીણની પુરેડીએ એ સર જોન ડીંગે નોંધ મેળવેલા વાંધા પછી મુખરેની ને પડે ડીજીએ અને વેપારીએ તેની બારીક અમર તજે આપ્યા છે તેજીએ નામદાર કાઈસરોય જેમી તેની ધરખમ અરહીએ મોઝાવાઈ છે, શેંગાઈ અને હાંગકોંગમાં અપ્રીણનો ગંભીર નશો કોઈએ યદ પડ્યો છે, જેની કામત એક કોઈ પાઈકની આકાતમાં આવે છે. આ માનનો ઉઠાવ થતો નથી અને ચીના વેપારીએ તેને વેચાણ કરવાને એટલા તો આગત યદ પડ્યા છે કે ખાસ લાભકારી શરતો એ પણ હોદી માલને હાથ લગાડતો તેમને લગવાનો ચકાસતો નથી. અંદરના બખરો એ પણ એક હોદી અપ્રીણ સામે બંધ થવાથી તેમની સ્થિતિ આનો યદ પડી છે. વડી સરકારની કબુલાતોના ભગ કરીને પણ સ્થાનિક સત્તાઓએ હોદી માલના વેચાણ અટકાવવાને પોતાને કાંઈ તેવો દોર ચલાવે છે અને તે સામે ચીનાની અપ્રીણની જોતીનો વીસ્તાર વધવાના બહુશોદાર રીપોર્ટ મળ્યા જાય છે.]

[“હોદી પંચ,” જુન, ૧૯૧૨.]

કંઈ ફીકર નહીં !

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૧૪ મું.]

ધરમપીતા હોઈ ક્યુ-ચાપ, બેટા, આગળ ચાપ, કંઈ એ કુત્રાઓ તરફ જોતોજ નાં ! તુને કંઈ કરી શકવાના નથી ! એ તો ભોંચા કરવાના, પણ દાણું ભરવાના નથી !

[હોદાના પાપતપ્તની ફેરબદની વગેરેને લગતો ખરડો આમની સખાએ પસાર કરવા બાદ હીરી પ્રધાન હોઈ ક્યુએ તાં ૧૭ થી જુને ઉમરાવોની સખા મધે તે દાખલ કરવો હતો. આમની સખામાં નેમ સર જોન ડીંગ રીજે કમકતાના હીરી અંગ્રેજ વેપારીઓ તરફથી તે વીરૂધ્ધ બાપ બીડી હતી, તેમ ઉમરાવોના હોઈ કરજને બાપ બીડી તે વીરૂધ્ધ સામી રીતે લેતાં વીરૂધ્ધતા રમકસ વીનાની હતી અને ખરડો પસાર કરવામાં આગ્યો હતો]

[“હીરી પંચ,” જુન, ૧૯૧૨.]

કાલી કાલી શાહીમાં લપટી કહાડેલા કલકતાના પેરીયાઓ.

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૧૫ મું.]

(“સવલપીટર” ઉપર ચઢાવો.)

સામળી પોરખાઓની જુમ,
રોવે ભરામા મુસ્તાફ યુમ.

* * * * *

શીન શીન થયા, પકડી યુક,

ઝાલી પોરખા મુસ્તાફે યુક,

બોળી કાઢવા ખડવા માછી,

તળવેથી તે તાલક-પાછી !

પડયા પાહેર આરે નાહી,

જુઓ કાળા સીધી બાઈ !

[ઇનસ્ટીટ્યુટ કોઈ જનરનીસ્ટમની કમકતાની કમીડીએ કલ કતાના અંગ્રેજ વરતમાનપત્રો વીરૂધ્ધ હોઈ ક્યુએ કરેખી ટીકાના સબખમા એક દરમ પસાર કરવો છે. તેમાં તેઓએ હમગીરી દેખાડી છે કે પોતાના વાપાભરવા ટીકા પાછા એ થી લેવાને બદલે તે વાપ બી દરાખવાની તેણે કોશિશ કરી છે તેઓ વધુ જણાવે છે કે છાપા ને લગતા કાચરો અંગ્રેજ છાપાને પણ લાણુ પાડી શકાય કે તેનો અમલ શીટીય પ્રખંધ દાખી દેવા માટેજ કરવો જોઈએ, એ યુદ્ધાનો સવાલ ઉઠાવી દેવાની તેણે તબવીબી કરી છે.]

હીરી પ્રખપ્રીય કોનમેસનું લંડનનું વાલન “ હંકયા ” ના તાં ૧૬ થી જુનના ઉત્તા મેન સાથે મળેલા અકમા જણાવવામાં આગ્યું છે કે “ આ કમકતાના છાપાવાળાઓ અમરશો આપેના વાપ કરે છે. નામદાર ચક્રુતરાઈ હજી હીંઆ હતો તે વેળાએજ દરબારના સંબખમા જાહેર કરવામાં આવેલા ફેરફારો વીરૂધ્ધ પોતે કેવી નહીં દરચુજર કરી શકાય એની ધામધુમ કરી જોલી હતી તે તેઓ જુની જાણ છે. ” યુદ્ધાનો સવાલ એ છે કે છાપાને લગતા કાપવાની હસ્તી છતાં હીરી અંગ્રેજ વરતમાનપત્રકારો ને એવો દાવો કરવા નીજીય છે કે સરકારને તીરસકારમાં લાવી મેને એમ લખાણો તેઓ સજ ખમડાની માસ્તી વીના કરવા જાય, તે તેમના દાવાને ઉત્તરન આપવું છે કે મ ટ લોકે ક્યુએ ઉમરાવોની સખામાં આજરે એક ખરડો કર્યું છે, બાદશાહી નાજાણેશો કાણએ જાહેર કરવાથી કમકતામાં તે વીરૂધ્ધ તીખી ચરવાને જનમ મળત ત્યારે તે ફીકર એ યુદ્ધાના સવાલ વીરૂધ્ધ જણાવે કરવા માગતો હતો.]

[“હીરી પંચ,” જુન, ૧૯૧૨.]

કેયું વર તામે થઇને નાચે છે હં !

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૧૬ મું.]

ચમતકારી લાકડી જરા લગાડી કે જંગલી વર નીહંજ બકળ્યાં જેવું ગદીમ થઇ ગયું અને નાચવા મંડી પડ્યું !

[લખનેડું ‘એડવોકેટ’ પત્ર જણાવે છે કે—કાણુલના નામવર અમોરને ખોસ્તરના બપોરે આસાડી દેતા માટે ધન્યવાદ થઈ છે. એક વેળાએ એવો ભય રાખવામાં આવ્યો હતો કે બળવાને લીધે યુદ્ધકળ લોહી ફેરો અને નાણાંની મોટી બરબાદી થશે પણ અખીર હબી જુપાએ કુનેહ બતાવી એક પણ જોળી છોડવા વીના બપોરે એસાડી દીધી છે બળવાચારો સામે ચઢાઈ મોકલવાની તે નામદારે સઘળી તાપારીઓ કીધી, પણ લગભર ત્યાં જઈ પુરો તે પહેલાં ત્યાં મુસ્લાં એને જોડાવાની રકમતને લડાઈથી પરજીવ રહેવાની સારાઈ અપાવી. મુસ્લાંઓએ લોકોને સમજાવ્યું કે આક્રમણ સીપાહો પોતાના હમ દીન બીરાદરો સામે લડવા માટે નહીં પણ ઇસલામા દીનદુધમને સામે લડવા માટે છે. આ ઉપરથી મ ગલખેનેએ જીવના હાકિમે પોતાને ફરપાદનું કેવું કારણ આપ્યું હતું તે મુન્વાંચિને દરખાવ્યું. આ ઉપરથી અખીરે પ્રતીકાના ખોટા ખીઆલને વચ્ચે આવવા દેવા વીના લોકોમાં અખીય થઈ પડેલા પોતાના હાકિમને પાછો બોલાવી દીધો. અખીર પોતાની રકમતની ફરપાદની દાદ લેશે એવી માનમતા થી અસાંત બને તાંજો ઉપર તાપકડતાં જ બહુધ અસર થઈ, મામલો ઝડપથી પાછો રાહ ઉપર આવી ગયો અને અક્રમણ સરહદનો હીંદ માટે ચીંતા કરાખનારો થઈ પડેલો મામલો ઘાત પડ્યો.]

[“હીરી પંચ,” જુન, ૧૯૧૨.]

સરસ્વતી માટે ભેટ.

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૧૭ મું.]

ગોર અયુતોરા (સરસ્વતીનું લાલન)—આ માળા મેં તમ માતા માટે ઉપાડી લીધી છે. તે ખરેજ મધમધતી અને અતી સુગંધી છે, અને લાખી સુદતમાં ફાઉએજ એવી ભેટ આપ આગળ થરી હશે.

[કલકતા યુનિવર્સીટીની સેનેટની ગઈ તાં ૨૨ થી જુનને રીને મળેલી સભામાં વાઈસ-ચેનસેવરે સર અયુતોરા સુકરજીએ જાહેર કર્યું હતું કે કલકતાના જાહીતા બેરીસ્ટર મીં તારકનાથ પસીટ સાપ-સ અને ટેકનોલોજીની એક કોલેજ સ્થાપના માટે યુનિવર્સીટીને રૂ ૭૦,૦૦૦ ની નાદર રકમ બફોળ કરી છે.]

[“હીરી પંચ,” જુન, ૧૯૧૨]

ઈનસાફ્ટેવી તરફથી.

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૧૮ મું.]

દેવી—આ તારે માટે સરડીરીકેટ છે.

પંચ લાસકર—જી હરેખાની થઈ, બાઈ, કું તેની વડી રાગતો રંગોજ

[પીં. એ. કં પનીની સ્ટીમર “ જોરાડીયા ” ડુબી જવા પછી બ્રીટીશ સ્ટીમરો ઉપર કોને લાગતા હીરી અલસીયા સામે ને સ્નાર થી પુનર્જો વખાવવામાં આગ્યો હતો તે એ હોનારતાના સબખમાં કોરેટ પાલતા સુદામા જણાવ્યું છે કે, “ અમારી ખાતરી થઈ છે કે લાસકરો લગી સારી રીતે રવાના હતા અને તેઓએ પોતાનું ઉપ શેગીપણ અને તરખીબોની જાગરણી કરવાનું અખીર બતાવ્યું હતું ”]

[“હીરી પંચ,” જુન, ૧૯૧૨]

થંડું થંડું પાણી !

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૭૭ મું.]

[આનંદભય સર હારકોટ ખટલરે મોરનેમ અને ટીકુ યુની વરસીડીઓના સંબંધમાં મહાપ્રધાનના રાજ અને દરબંગાના મહા રાજ ભેગ પડે. સખી હીંદી પ્રધાનના સેવટના કંચાલ વીરો તેમને ખબર આપી છે કે, અલીગઢ અને બનારસની ખાડેરની કોઈ કોને જને પોતાની સાથે ભેડવાની સત્તા તે યુનીવરસીડીને રહેશે નહીં અને તેમને હવે ધણી અલીગઢની તથા બનારસની યુનીવરસીડી તરીકે જોગ બવામાં આવશે. સર હારકોટ ખટલરે બેઠેલ છે કે “એ કંચાલ સેવટના છે અને તેને જોગના આકારમાં કમુલ રાખવો ભેડશે. હીંદી પ્રધાન અને હીંદી સરકાર પીછાને છે કે તેને લીધે કોમમાં નીરાશા ઉપજશે, પણ તેઓને ખાતરી છે કે અંતે એ કંચાલ તેઓનું” સહચી વધુ બહુ કરનારો નીવડશે.]

[“હીંદી પંચ,” આગસ્ટ, ૧૯૧૨.]

સુલેહનો અવાજ.

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૭૮ મું.]

સુલેહ દેવી—(આકાશપરથી ઉતરતાં ઉતરતાં)—સખર ! સખર ! ખામોશ ! ખામોશ ! બસ, ઘણું અતરું થયું ! તમે ખંને જણા એકેકના ટોટા સાદી રીતે પીસી ચુક્યા ! હવે મને જરા વચ્ચે આવવા દેજો !

[લેડન, તાં ૨૧ મી આગસ્ટ—એમ માનવામાં આવે છે કે સુલેહ કરવા માટેના સંદેશા નવા ટરકીયે ડેલીગેટો અને ઇટેલીઅન પ્રેવીન્ટીવો વચ્ચે ચેરીસમાં થયેલા છે, જેમાં મોઢાયા અને સેતી ના આતેના ટરકીયે એવનીઓ અને ઇટેલીના મોટા એવની અને બે અવધારી આગેવાનીઓના ભાગ લે છે. સંદેશાઓના કામ સંતોષકારક રીતે આગળ વધતું જણાવવામાં આવે છે.]

[“હીંદી પંચ,” ડિસેમ્બર, ૧૯૧૨.]

હાઈજથા (સુખશાંતી દેવી) અને બખતર પહેરેલો બહાદુર.

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૭૯ મું.]

હાઈજથા—હીંદના બાળકોને બચાવવાની આ ઢાલ અને ડુપ્પરદરના લખાંશર જાનવરોનો પાણુ વાળનારી આ તરવાર ! ને, એ બેડ તારી સાથે લે, ને હીંમત ને લીધામથી તારા કામ પર નીકળ,—પતી ક્તેહ તારીજ છે !

[આમાં હીંદની બીજા મેન્ટરી કોનક્રેસ આ વરસે મદાસ ખાતે નીચે કોનવેન્શનના વડા અધીકારી સર હારકોટ ખટલરના પ્રમુખપદમાં જોગ બનાવના છે. કોનક્રેસના ભાગ લેવાને રેખના જુદા જુદા ખામોશો મોકાલેવા ડેલીગેટોમાં સુખશાંતી ખાત્રાના સખા બપ અમતદારો અને કોલેસ, કાલા આકાર, મેરેસા વગેરે બપોળી યોના ભાગ આગાસી વીજાગોના નામે જોવામાં આવે છે.]

[“હીંદી પંચ,” સપ્ટેમ્બર, ૧૯૧૨.]

ડુન્યાનાં ગરીબોના સુખનો સાધના સ્વાદની સાંતીમાં !

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૮૦ મું.]

સુકતી દાહનો સ્વાપક અને વડે જનરવ ચીસીઅમ જુક, જેના સરખા હંતકાનકનકનું, ખનું કરનાર ઉતાર, નીચા રીપી નારનાં ૮૭ વરસની ઉંમરે નીચજેમાં મોખે આપી ડુન્યાને ૧૯૧૧માં મારક કીધી છે. તેનાં રૂઢની દાની માટેની ખંડી

સુરવાર તાં ૫ મી સપ્ટેમ્બરે સાંજના સાઠાઈ કપાકે ચુંબજ ની દાઉન હોયમાં કપીસનર અને ચીસીઅમ જુક ટકર કરનાર છે.

[“હીંદી પંચ,” સપ્ટેમ્બર, ૧૯૧૨.]

જેવા બાપ તેવા બેટા.

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૮૧ મું.]

મીં ૫ંચ—(સુકતીદાહનાવા મરહુમ જનરવ જુકના ગારી વારસે જનરવ જેન્વેવ જુકને)—લાયક બાપના લાયક બેટા, તમારા બાપનાજ રૂઢા દાખવાની નકંચ કરીને ચાપલે અને હીંદ ના ગરીમ અંસજો અને જુનેહમારોને જુવતા ના ! તેઓની હાલત સુધારવાને તમારા મરહુમ બાપે ઘણું ઘણું કીધું છે, અને પોતાના તે નીસવાર્થી કામથી તેણે દેવી હીંદ અને મારા અંતરનો આભાર થોડી મેળવ્યો નથી ! તે ઉપકાર તો અમે કદી, કદી પાણુ જુવી જઈ ચકનારજ નથી !

[“હીંદી પંચ,” સપ્ટેમ્બર, ૧૯૧૨.]

ઇમપીરીયલ કાઉન્સીલ ડીમનો કંપટન.

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૮૨ મું.]

મીં ૫ંચ—હોતર ગોખલે, તારી સેવાઓ વગર અને તારી રાહજરી વીના ઇમપીરીયલ કાઉન્સીલના કાંઈપણુ હીંદી ડીમને કદી ચાવવાતું નથી, અને હું જુવી છું કે તે વધુ લીચાર કરીને કંપટન તરીકેના ઓધી ઇવાનો ખીઆવ છોડી દીધો છે.

[જુલા ખાતે એવી ખબર મળી છે કે મીં ગોખને સનવી નેકરીને લગતાં કપીસનના સમાસક નેમેશા દોપા છતાં વડી પારાસ બાની બેક માટેની તેમની ફરી ઉમેદવારી ઉપર કદી અસર થશે નહીં. આ જુલાખબર છે. અખબતે મીં ગોખને વારાસબાની અથવા તો કપીસનની થોડીક બેકા વેળાએ જોરહાજર તો રહેડું પડશે.]

[“હીંદી પંચ,” સપ્ટેમ્બર, ૧૯૧૨.]

સુલેહ તરફથી ઇંદની સુખારકબાદી.

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૮૩ મું.]

સુલેહ કુસેશનો—ઇંદ સુખારક હે ! મોરનેમ ડુન્યાને અને તેના ખાત્રીશને તે સુખારક માંગ્યો, તેઓ આવાદી ને સતેજ પામ્યો, અને તેઓના ઘરના ઉંખર ઉપરથી નેરેમ્ત બેઠાના—મારી કંગાળ દરકી—સદા માટે દુર વધ જમ્યા !

પંચ—પારાસ—આખીન ! આખીન ! અને તું કુસેશનોને મહુથે રોકા હમપર રાં, અને તારીજ પાખ તને તારા હમાં રો ખગાવ માંગ્યો !

[“હીંદી પંચ,” સપ્ટેમ્બર, ૧૯૧૨.]

ઉત્તર ને દક્ષીણ મૃંચ જેટલોજ મધ કરતો જેટલો મતકેર !

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૮૪ મું.]

હીંદના જુગનું તારા મોરે, બપા આજુબ કાંઈ થું રહે છે તે જરા તારી જેડપ “રવનામાની” મંચાસીના જુગુ સ્વાપક મેળવતું સ્વાપક છે ! નહીં, નહીં, ખરેખર ? !

[રામમન કોલેસમાં બપેરુ પો મેન-મેન-વારસા મેખા હોસલ પાણુ મેળવતી કીવા વેળાએ જાગ કરવા માખતાર બપ

રતન સર જ્યોત્સના કારકે જાણ્યું હતું કે, “હાંદી પ્રજાના ભવિષ્ય માટે મને માત્રી ઉમેદ છે તેના રાજદાની વધારાના મદદ કરાયા અને તે થયેલા ભેવાને બાળપણની નીવડવાથી મને યુગાદી ઉપજ છે ભવિષ્યમાં પણ એ દાંધાએ તે પીએ વધારા કરતો રહેશે એવી મને ઉમેદ છે, કેમકે વખતના ફેરફારોની હેઠળ બાળવાની તો કેવળ એક પુરખ માણસ જ કોરો છે તેમ છતાં હું એટલું તો જાણ્યા દીલથી જાણ્યાથી કે, હાંદી માટે સંસ્થાનાના સરખ સ્વરાજ તો હું સ્વપને પણ કં પી શકતો નથી, કારણકે લોકોની અદરબાનીની જીંદગીમાં જે કાંઈ કે ડાહ્યું ઉતરેલું છે તેનો તેમી સદતર નાશ થવા જોઈ અદરના તેમજ બાહરના ગંભીર ભયો સામે હાંદી તદ્દન બચાવ બીનાડું થઈ પડે.”]

સર જ્યોત્સના કલાક—સુઅરગ દાદા શાને સ્વપને જોય છે તે તો જરા જોઈ ? “સંસ્થાનાના ભવા હક ને જોખમ દારીઓના ?” કેવુ જોવકુશીબરેલું !

[મીં દાદાભાઈ નવરોજીએ પોતાની ૮૮ મી સામગરની મુખારકમાંથી જવાબ વાળનારા પંદમ જાણ્યું છે કે, “મને આશા છે કે થોડાજ વખતના ઇંગલંડના સેંટ જ્યોર્જ અગલત ત્રીજીય પદનેશાહનાં અગલત ત્રીજીવત તુડેડી ઉપાડી તે સ્વરાજ ભોગવતા સંસ્થાનાના સરખ જ છુપાવ્યું, આખાની અને તેમની પ્રજા એના જવાબ એકસરખા હુંકા અને જોખમદારીઓ ધરાવતી પ્રજા બાળા હાંદી ઉપર જ્યોત્સનાના ફડકાવેલી ભાગીદારી અમ બનાવીસતીજી છત્ર હેઠળ મેતાપસા આ દેશ માટે તે દીવસ ખરી મગરૂરીના થઈ પડશે”]

[“હાંદી પંચ,” સપ્ટેમ્બર, ૧૯૧૨]

પારસી નવાં વરસની સંખ્યાવત.

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૨૫ સુ.]

જેનરલ પ્રેમવેલ પુક (મીં રતન જ્યોત્સના તાતાને)—
લાયક આપના લાયક મેટા, તમારી સંખ્યાવત મેવડી સુખરૂપ છે. “જેમ આપનારા માટે તે સુખરૂપ છે, તેમ તે લેનારા માટે પણ સુખરૂપ છે.”

સીમલા, તાં ૬ મી સપ્ટેમ્બર—મુખબના જાણીતા પરમારથી મહેરી મીં રતન તાતાએ હાંદીમાં મુકતીશીલ્પ કામ સ્થાપી અને સગીન પાયા ઉપર મેલવા સાથે મરદુમ જેનરલ લુકની પાદશાહીના ફડકાં કેપા એ લાખની રામ ભવે આગેવાની કીપી છે તે માટે જેનરલ પ્રેમવેલ પુકે મીં તાતા ઉપર નીચેલા તારનો સંદેશો ગ્રામ લખ્યો છે—“તમારા કાસાથી મારા ઉપર બહુ અસર થઈ છે તમારી માંગણીએ કીપીયા પ્રજા ઉપર હું અસર કીપી છે હરેક દેશમાં પરમારો રાખવાને કારણે છે હાંદી તારની કુદર બેસો અદર્યાન સાથે સ્વીકાર છે. જોદાના આપીયા તમારો ઉપર ઉતરે—પ્રેમવેલ પુક”]

[“હાંદી પંચ” સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૨]

જેનરથી ચલાવવામાં આવતી કુકાકુક !

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૨૬ સુ.]

તે દરદી સર શીરોઅધાહ મહેતાએ જાણ્યું હતું તેમ, ‘સરકારની બીજારી અને સરકારી સીધાતાની ખીવવળી કરવા મળી’ મુખબના સંખ્યાવામાં આવેલી ‘સરકારી બીયા ઈઓની મળી’ ખુબ કુકાકુક માલવાને મળી ગઈ છે તો ખરી, પણ સરકારે તે પોતાને હાર પામેલી જોઈ તેમણીની કોષિય મીયા છે, કેમકે જો તેમણે મોહરની કુકા સંખ્યા ને અપાવ ચલાવે છે છતાં મીનખાલીની શાખની ટો સ્પીરપણે ખજાનીની રહેવાની વગી દીપ છે.

[સ સ્થાનાના ધોરજી ઉપર સરરાજ મેળાનાની ઈદીઓની અબીલાપા વીરૂપ નામનાં બારનર અને તેના હમગરીકો સર રીયાં લેખ્ય અને જોનખલ મીં કલોડ હાંદી બાળણ આપ્યા છે, અને નામદાર ગવરનરે તો જોડલા સુધી જાણુ છું કે, “હું તો સ્વખા મા પણ તે વીધે કંપના કરી શકતો નથી”]

[“હાંદી પંચ,” સપ્ટેમ્બર, ૧૯૧૨]

એક સુશકેલ પસંદગી.

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૮૭ સુ.]

ખાઈ ખીહાર—અરે આ બીજે અહાંથી ખરતો થાય તો હું તમ સાથે કેવું સુખ ભોગવું !

મીં ગોખને—સારું તું મારો ખીઆલ છોડી દે !

[અલાહાદતુ “હાંદી” પત્ર જાણ્યું છે કે—“ગયા જુન અને જુનાઈ માસમાં જોનખલ મીં ગોખલેએ બીહારની ઈસ્ટેશન કમીટીને પોતાની રીતે જાણવું હતું કે આ વરસે તેમણે કોનગ્રેસનું પ્રમુખપદ લઈ શકશે નહીં તેમ છતાં પણ તાં ૨૫ મી જોગરદે કમીટીએ મીં મધોલાહરતુ નામ નહીં સ્વીકારી એણે ઈડીયા કોનગ્રેસ કમીટીને મીં ગોખલેને સુ દયાની અરજ કરી આઈયાં સુ બનતુ હતુ તે મીં ગોખલે જાણતા હતા નહીં, નહીંતર બાકીપુર કોનગ્રેસમાં કોઈ પણ રીતે પોતે પ્રમુખ થઈ શકશે નહીં એમ સતવારા રીતે મીં ગોખલેએ જાહેર પ્રજાને ક્યારતુ એ જાણવી દીધુ હતે પોતાની સોસા મીટીના એમ સજાસને લખતાં મીં ગોખલે જાણ્યું છે કે—“જો બીહાર કમીટી મીં મધોલાહરને નહીં સુ દયાની પ્રમોતને અમનામાં મુકી એણે ઈડીયા કોનગ્રેસ કમીટીને અરજ કરશે તો મારી વતી તમે જાહેર રીતે જાણવલે કે તેવા સંજોગોમાં આ વરસે પ્રમુખપદ ની જોખમદારી હું કોઈ રીતે લાધા નહીં” બનતી તારીફ તેમણે પોતાના મોત્રો બીહારવાસીઓને જાણવી દીધુ હતુ કે તેમને માટે તેઓએ લીચાર નહીં કરશે અને મીં મધોલાહરને સુડી ક્રેડાવાલ ઇચ્છવા થોય છે એમ પણ જાણ્યું હતું. તેમણે આ પગલુ તેમ ના ઉચ વરતનને અનુસરતું જ હતું”]

[“હાંદી પંચ,” સપ્ટેમ્બર, ૧૯૧૨.]

હાંદીના બાગમાં.

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૮૮ સુ.]

માની હારડીગિયા—કેમ, કયા સરસ જુમખા છે ? બોવની, રહેલીજ વારડો કેવા સરસ ખીલી નીખ્યા છે ?

માની કયાકાંબા—જેમ જેમ વખત જશે તેમ તેમ એવા તો વધારે ને વધારે રહસતા ને મીગમધ જુમખા આપણે જોઈશું, બાઈ.

[જુ જરસના અનુભવ પછી મોરલી—મીંટોના રાજકીય મુધા રાની જોળના ફેટફદ પુરુષાર થયેલી જોવાની સોડે કરતન જવા નીરાણાને શીજી સ્વપનાએ પોતા પડયા છે સીમલા ખાતે વડીધારા સભાની મહેલી છેડની એક વેળાએ નામદાર વાલકરોએ ગર્ભા તજી વરસમાં તેના અમને મળેલી રીતે માટે પારાસમાને મુખારકમાંથી ઈચ્છી હતી, અને પુણા ખાતે તાં ૨૮ મી સપ્ટેમ્બરે મહેલી મુખ કમી પારાસમાની એક વેળા નામદાર સર જ્યોત્સના કારકે પણ તેને એવીજ મુખારકમાં આપી હતી]

[“હાંદી પંચ,” ઓક્ટોબર, ૧૯૧૨.]

પોતાનાં ભયંકર કામપર.

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૮૯ સુ.]

[મીંનીનીમીએ દરખી સાથે નાઈ જાહેર કીપી છે, બનજોયા, સારીયા અને કીસ તેની પડે આમે કીવી જઈ છે.]

[“હાંદી પંચ,” ઓક્ટોબર, ૧૯૧૨.]

સ્વચ્છ અને ઘેરાયલું.

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૯૦ મું.]

સુલેહ-આહ, આખરે શુભ સમાચાર આવી લાગ્યા !
આવ, મારાં પત્નેતાં પંચેરાં, ભલે તું પધાર !

[ટરકી અને ઇટેલી વચ્ચેની લડાઈ ખતમ થઈ છે. બંને પક્ષો
જરૂરના એલચીઓએ આખી ખાતે તાલ ૧૫ મી અકટોબરને દીને
સુલેહના કાલકારા ઉપર સહીઓ કીધી છે.]

સુલેહ-અરે નીકળ અહીંથી ! તું તો ખાનાખરાળીનીજ
ખબર લાવનારો છે !

[લંન, તાલ ૧૭મી અકટોબર-ટરકીએ બલગેરમા અને સરવીપા
સામે લડાઈ બહાર કઢી છે. ડોસે વળી ટરકી સામે લડાઈ બહાર કીધી છે.]

[“હોરી પંચ,” અકટોબર, ૧૯૧૨.]

દસરા અથવા દુરગાપુજન.

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૯૧ મું.]

આરે દસરાને તેડવાર હેવાથી હાંદિયા પોતાના યાદાઓને
હુલેના હાર પહેરાવી સજાગરો.

[આલ દરબા કાનગ્રેસ કમીટીના સેક્રેટરીઓ પેસરસ દીનયા
પાછા અને દાહ આખાણ બરેએ બીહાર ખાતેની સ્વાગત કમીટીને
ખબર આપી છે કે આત્મી કાનગ્રેસના પ્રમુખ તરીકે ૩૯ મતે આન
રેબલ મીઠ મધોલકરને ચુંટી કહાડવામાં આવ્યા છે અને તેઓએ
એ માન સ્વીકાર્યું છે. સ્વાગત કમીટીએ આલ દરબા કાનગ્રેસ કમી
ટીના સુચારો માથે ચઢાવ્યો છે.]

[“હોરી પંચ,” અકટોબર, ૧૯૧૨.]

બલકનના એક્સપીલા મરઘાઓ.

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૯૨ મું.]

ગરીબ બીચારી ટરકીને દેરાન દેરાન કરવામાં તેઓ દીવસે
ને દીવસે વધારે ને વધારે હીમતવાન થતા જતા દીસે છે !

[બાલકનના કાંબંધમાં ચાલતી લડાઈના એ તાર સમાચાર હાંદ
માં મળ્યા છે તે એ ખરા હોય તો ટરકીના હમણા સુધીમાં જમરો.
૧૧મી વચો છે અને બાલકનના એકત્ર રાખ્યો ફેલેબર્ડ તરી
નીચાઈ છે.]

[“હોરી પંચ,” નવેમ્બર, ૧૯૧૨.]

સેવન બેટલી ટરકી.

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૯૩ મું.]

તેમાંથી શું બાહર આવશે ?

[હમણા ચાલતી બાલકનની લડાઈમાં ટુરકીમાં મેટા રાખ્યો
૬૧ વચો જીને સમજાવી રાખ્યાનો મામળો ટરકીએ કઢી છે. મેટા
રાખ્યો ને મામે નીચાર બતાવે છે.]

[“હોરી પંચ,” નવેમ્બર, ૧૯૧૨.]

પારસી પંચના તોલ જોખ.

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૯૪ મું.]

તીજ જરથોસ્તી કાનકરન્સઃ સુંબઈ, શુક્ર, યની અને રવીવાર,
તાલ ૮, ૯ અને ૧૦ મી નવેમ્બર, ૧૯૧૨.

[“હોરી પંચ,” નવેમ્બર, ૧૯૧૨.]

ડુંગરપર ચહાડવાનું બુલુ મુરાકેલ કામ.

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૯૫ મું.]

નાનકરો બહાર સીસીફસ આ પથરને ડુંગરને મથાળે
ગગડાવી લઈ જવાને યકતીવાન થશે વાર ?

[સુંબઈના આરયને જીવરહુડની આગેવાની તમે મળેલાં ન્યાતી
નીપેષ કાનકરન્સ હજુર શુર્યાતલુ બાપલુ કરતાં તેના પ્રમુખ સર
નારાયણ ગણેશ મુદાવરકરે જણાવ્યું હતું કે-આપણે છવે કે હારથે
તોપણ ન્યાતીદારના દેવ સામે આપણે લડત તો ચલાવવી જોઈએ,
અને સારે નસીબે હાથ જમાનાઈ સંપણ બન આપણી પકડે
ઉભેયું છે. આપણી શુર્યાતલ ગમે એવી ન્યાતી કે નબળી હોય, પછુ
હું તો એમ માનનારાઓમાંના એક છું કે ન્યાતી શુર્યાતલમાંથીજ
મહાન પ્રજાઓ ઉભી નીકળે છે. હાલના રૂપમાં હસતી ધરાવતી ન્યાતી
સામે લડત ચલાવવામાં આપણે ડોળી વરતન, હીયારાપણા, કાથર
પણા અને છવેથી તેમજ દલીમરયાદાને સંક્રિયનારા સંપણ સંભોગો
સામે લડત ચલાવેલી ગણાયે; કેમકે, ન્યાતીમાંથીજ લીધે એ સંપ
સામે લડત ચલાવેલી કરતાં હાલ આપણા વચે વધારે મજબૂતી
પાડતા જાય છે. આપણને ન્યાતીક લડત ચલાવવાની છે અને તેમાં
સંપણ કહા મથાકેરી છતાં મક્કમપણે આપણે મથવા રહીશું તો સેવર
ફેલેબર્ડ આપણીજ થશે. આગળ વધો, અને બાહ્યથી જે સંપણ પાને
રૂઝે સારનાર અને સંપણાઓને એક બનાવનાર છે, તે ખીલવાના
આ કામમાં હજાર તથને લડાય થશે.]

[“હોરી પંચ,” નવેમ્બર, ૧૯૧૨.]

મહારીની વાંસલી.

[જુઓ ચીત્ર, પાટું ૯૬ મું.]

[બીજી જોલ હંડીયા સેન્ટોરી કાનકરન્સની મળે તાલ ૧૧ મી
નવેમ્બર અને તે પછીના દીવસોએ મહાસ ખાતે મળેલી મેટામાં
સર હારકોટ બલકર પ્રમુખસ્થાને બીજાવ્યો હતો. સરનાથીન તરીકે
નાં પોતાનાં બાપલુમાં તેણે જણાવ્યું હતું કે-બીટી સરનામાં એક
ખાતાના હાથ તમે કેળવણી અને મુજબાતીને પેસવામાં આવ્યાં છે
તે કાંઈ અકસ્માત કે કહેલ બની ગયો બતાવ નથી. અમારા પહે
શો અને મુખ્ય હેતુ મરણી, પેસેલીય, કોસિસ અને બીજાં થોડી
શોમાંથી અને તેમાં પરીજામમાં જે સકલ મોલવવાં પડે છે તેમાં
થી પોતાનાં ધરો, પોતાની છવેઓ અને પોતાનાં સમાજમાંની રાજુ
આપણાં ક્રિસાલેની હીમત અને અજત પ્રબળે રીખવવાનો
છે. . . . . મુજબાતીને સમતી વીધા ક્રિસે સમાજના નવા,
વધારે સારા અને વધારે સુખી સંભોગોને સમતી વીધવાના આપણે
વારથી પ્રવર્તના મેટા જમવાને અનુભવ રાખનારો આદાન અને જેમ
ની જાણ હુર કરવા માટે પગલાં વરધેમાં હોરી સરારે રીખાણ
આપી અને કાચો મેસાકી રાખ્યું રાખુ છે. મારાં મે રાસના આર
સમાં જે સરારે મુજબાતી માટે દેવાં કરે; રૂપાઓ વડે માર
અપી છે અને પ્રબળી મુજબાતી આરેની પોતાની મામલુતી માન
હીને, લીધે, રૂપ ની રાસમાં સામે ખાતે અનુભવ મળેલ અને આ
જમાના મારેના ઉપર મુજબાતીજ વડી સરારે રાખુ છે]

[“હોરી પંચ,” નવેમ્બર, ૧૯૧૨.]

હિંદની એક રાજદવારી વારતા-સીંહ અને હલવાન.

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૯૬ એ.]

બધા રાજ જયોર્જ પાંચમાએ પૈતાના રાજઅમલમાં હિંદી અને “કેળવણી લેઓ, એકત થાઓ, આશા રાખો” એવા મુદ્રાવેષ આપ્યા હતા. તે બધા રાજના અમલમાં સીંહ અને હલવાન એક બીજાની સાથે બાંધબંધીથી રમવા ને ગેલ કરવા પડ્યાં, અને “વીશ્વાસ ને સમજૂતી, એકસાથ કામ અને બાઈબંધી ને મીનાચારી” તેઓના મુદ્રાવેષ થઈ પડ્યાં.

[હિંદી પ્રતિદીપ કોંગ્રેસની સંયુક્ત પ્રતિભા રચનાની કમીટીએ નવા નેમાણા લેફ્ટનેનન્ટ-ગવર્નર સર જમ્સ મેસનને ખલાહવાદ ખાતે આવકાર દેનાર] માનપત્ર એનાયત કરણું હતું. તેના જવાબ વાળતાં તે નામદારે જવાબું હતું કે:—“આજે મને આવકાર છપ્પે તેજ્યે મારા પ્રત્યે જે વીશ્વાસ બતાવે છે, તેની હું કદર કરું છું કોંગ્રેસની શુભચિંતાની રૂપીતી અને લાંબી વખત સુધી સરકારી અમલદારોએ તેના તરફ બતાવેલું કામણું અને રાજીલા ઉપાગોહ વીધે હું બરાબર વાકેફગાર છું. તમારું આજ્ઞાનું મનપત્ર જે હું બરાબર સમજીશો હોઉં તે એક મુશ્કેલી છે અરસપરસના અવિશ્વાસનો તે જુનો જમાનો વહી ગયો છે, અને ઘણી વેળાએ જુદો રસ્તો લેવા છતાં આપણે સવળા હિંદની આબાદી માટેનું મહત્ત્વ કરચે છીએ. અરસપરસની સહાયતા આપવાની માગણી કરવા નહિ તેમજે મારે માટે અંગત મીનાચારીની લાગણી દરમ્યાંથી છે જે હું અરેબર બહુ કીમતી લેખું છું. મારી અને મારી મહોરકાર માટે તેમજે બતાવેલી બધી માગણીઓ માટે હું તમારા દીલોગનની આબાર માનું છું, અને તમારે માટે ખજૂ તેવીજ બી લાગણીઓ દરશાવું છું. * * * આપણે સાથે મળી કામ લેખું, નિષ્પત્તિ, અને મને ઉમેદ છે કે આપણે

દરેક પાતપાતાને મારને ગેરતમજીતી કર કરવા, બીહી સમજવડને ઉતેજન નહી આપવાનો દ્રઢ નીશ્ચય રાખવા અને હીંદ જેમને વહાણું છે તેઓ વચેનો મતભેદ અને જોડણી સાંકડી હદમાં સંકેતવાનો યત્ન કરી આગળ વધીયું.”]

[“હિંદી પંચ” દીસેમ્બર, ૧૯૧૨.]

ગરીબ બોચારો કાકાટઉઓ!

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૯૬ બી.]

પારખી-લેઓ, બાઈ, આ કેવો સરસ ને સુંદર કાકાટઉઓ છે! તમારા ઘરમાં એ તો એક શોભા ને શણગારનું થઈ પડશે!

હીંદ-શોભા ને શણગાર! એને, બાઈ, હું શોભા ને શણગાર કહે છે! એ તો જોવા જોના શોખ!

[હિંદની જુદી જુદી ધારાસભાઓ માટેના મુધારેલા કાગુનોને લીધે બહુ મોટાં પ્રમાણમાં નીરાસીની લાગણી બરપા થઈ છે. “બ” ગાલી” પર પૈતાના તાલુકાની ડીસેમ્બરનાં અંકમાં વાળબીજ જણાવે છે તેમ, આપણને દામોરી ઉપજાવા વીના રહેતી નથી, કે કેટલીક દીધાએ આગળ વધવા છતાં “સરકારે આપી કુંદર તક હાથથી જવા લીધી છે કે જોના જે ધરતો ઉપયોગ કરવામાં આપ્યો હોત તો સમજૂતી અને અરસપરસની સહાયતુતીની રાજનીતીને વધારે મજબૂતી મલત. પણ હવે નકામે અને અર્થ વગરના ખેદ કરવામાં કહો સાર નથી. મુધરેના કાગુનો વીધે ફરી વીચાર ચલાવવાનો વખત આ રી લાગે ત્યારે તેમાં તથુ મુધરે કરવા અરજ નવેસરથી પાળી ચરવા ઉભી કરવી જોઈશે.”]

[“હિંદી પંચ” દીસેમ્બર, ૧૯૧૨]

PICKINGS

FROM

“The Hindi Punch.”

Bring a monthly selection of the Cartoons, Cuts, Sketches, &c., that appear in the weekly Hindi Punch.

ISSUED EVERY MONTH.

SUBSCRIPTIONS:

Yearly in advance ... .. Rs. 6. | Single copy ... .. 8 Ans.

No subscription received for LESS THAN TWELVE MONTHS.

Postage free all over India.

To be had at the HINDI PUNCH Office, Fore Road, New Modykhana, Fort, Bombay.

OPINIONS OF THE INDIAN AND ANGLO-INDIAN PRESS
ON THE
TWENTIETH ANNUAL PUBLICATION
OF
CARTOONS FROM THE HINDI PUNCH.

[The "SARJ VARTMAN," Bombay, 28th

January, 1920.]

["સાંજ વરતમાન," મુ'બઈ, તા. ૨૮ મી જાનેવારી, ૧૯૨૦.]

“હીંદો પંચ” ના કાર્ટૂન.

[illegible]

[THE "PRAGA BANDHU," Ahmedabad],

1st February, 19-0.]

["પ્રજ્ઞા બંધુ," અમતાવાદ, તા. ૧ લી ફેબ્રુઆરી, ૧૯૨૦.]

CARTOONS FROM THE "HINDI PASON"—We heartily welcome the 20th volume issued from the *Hindi Panch* office at Bombay, which has come to hand during this week. This annual publication, to which we look forward with pleasure generally at this time of the year, contains selected cartoons that have already appeared in the weekly *Hindi Panch*. It is gratifying to note that the selection is quite judicious as even a cursory glance at the volume will not fail to show. The volume provides both instruction and amusement, dealing as it does with the political, social and industrial activities of the year that has just closed. Moreover, the present publication, with its quite appropriate cover, well deserves its *price* reputation on which we desire to congratulate its enterprising Editor and Proprietor Mr. Bhanoojee Dowdjee. The cartoons are priced Rs. 2, which is not at all excessive, looking to the ever increasing cost of production.

[THE "TIMES OF INDIA," Bombay, 3rd
February, 1920.]

["ધી દાખલ એક દિવસ" મુંબઈ, તા. ૩ ૯ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૨૦]

"BUNDI I LACH"

The Annual Album of cartoons from *Wish Punch* for 1919 provides in pictured form a useful and enjoyable synopsis of the leading events in Illinois and Europe for the past year. At the beginning of the volume you may see the lions, personified in the person of the Kaiser, lying prostrate beneath the weight of the Armistice Terms. Towards the end of the volume one finds Eagle, now thoroughly alive and kicking, is perched securely on a branch of the Tree of Fulfilled and Ill-fated Intent, and looks laughably at the prostrate Russian Bear. "If I could but bear away in my talon," says the Eagle, "I could completely blind him." Among the party had an encounter, one of the boldest, entitled "Samuel and Gander, or Dixie deluged in his own acid," shows Ajax behemoth bearing in "yet arms the latest Indemnity Bill to Mr. Mark Twain the ass with pride," "What do you think of this baby brought up

on Simla heights, sir?" Mr. HINDI PUNCH, thinking of the Hunter Committee, replies, "It had better lowered into a well now—the well in which Truth resides."

["THE PRAJA MITRA AND PARSII," Bombay, 3rd February, 1920.]

["પ્રજા મિત્ર અને પારસી," સુબ, તા. ૩ જાન્યુઆરી, ૧૯૨૦. હિંદી પંચના કારકુનો.]

દર વરસની માફક આ વરસે પણ હિંદી પંચના કારકુનો ના વારસી પોયો પુર અંક અને બહારમાં બાહર પડ્યો છે. તેના યુગ પુષ્કરત્વ ચીત્ર થઈ આકર્ષક અને અર્થસુચક છે. એ ચીત્રમાં પંચને જોખમદાર હકુમતના ટોંગડા ગાડી ચલાવી પહેલું પગથિયું બરતાં અને તે બાદ હિંદ દેવીને સ્મીત હાસ્ય કરતા ચીતરવામાં આવ્યાં છે. નાના બાળકો પોતાની મેળે ચા લતાં થીયે તે પહેલાં તેમને ટોંગડા બાકી આપી ચાલતા થીયે વખતમાં આવે છે. હિંદ પોતાની મેળે ચાલતાં થીયે એટલે કે તે સ્વાભાવિક મેળવે તે પહેલાં તેને આપવામાં આવેલા સુધારા તે હીયાનાંકું પ્રથમ પગથિયું છે એ બાબ દરખાવનારે આ ચીત્ર છે. પોતાની અંદરના ચીત્રે પણ વરસ દરમિયાન બનેલા રાજદવારી, આરથીક અને સાંસદીક બનાવો તથા તેમને તેના પ્રજાને આપાદ રજી કરનારા છે: સુધારાની મેળના, પળબ નો મામલો, રાફેલેટ બીબ અને સલામતની હીલચાલના ચીત્રો ખાસ ધ્યાન ખેંચનારા છે. લોઈ સોડનહેમ અને તેમની ટોળી ની ઉગલુંડા મીઠો મોનહેમ, બીકોનેરના મહાભારત અને લોઈ સહિ કહારેલી આટલીના ચીત્રો બે ધડી ગમત આપે તેવા છે. પળબને લગતા ચીત્રો લાંબી અદી સ્થિતી રજી કરવા સાથે પ્રજામતના પંચ પાડનારા અને ક્યા ઉપજાવે તેવા છે. લણાઈ પછી સુલેહ થતાં ક્યારેના ને દેજ વધે છે તેને લગતા ચીત્રો તેની સહ સ્થિતી રજી કરે છે. આ ઉપરાંત આ પાસામાંના બાળ અનેક ચીત્રો વરસ દરમિયાન બનેલા બનાવોને ચીત્ર રૂપે હાલ રજી કરે છે. દરેક ચીત્રની નીચે ઉજ્જેટમાં અને ઉંક અનેક ગુજરાતમાં સમજ આપવામાં આવી છે. આ રજાદના અને રજી સાથે ગમત તેમજ શાન આપે તેવાં કુર કરક નાના પાસાની ક્રીમત માત્ર રૂ. ૨ રાખવામાં આવી છે. આપે કુર પંચો દર વરસે નીચીત્રી થીતે કહાડી લાયકોને શાન સાથે ગમત પુરી પાડવા માટે તેના માલિકે એવીપતી માં બર નરજ નવરોજ આપઅખજારને ખચીત ધનવાદન થઈ છે.

["THE LEADER," Allahabad, 7th February, 1920.]
["મી લીડર," અલાહાબાદ, તા. ૭ મી ફેબ્રુઆરી, ૧૯૨૦.]

We have received a copy of the annual collection of the cartoons published in the *Hindi Punch* during 1919. They cover a very large variety of topics, and portray many important events that occurred during the year with the artistic skill and humour which has come to be associated with its illustrations. The Indian touch is everywhere visible and it is this which gives to the cartoons an individuality of their own. The annual strikingly bits off the salient events of the year in various parts of the world and is an interesting and instructive production.

[KAISER-I-HIND, Bombay, 13th February, 1920.

["કયસરે હિંદ," સુબ, તા. ૧૫ મી ફેબ્રુઆરી, ૧૯૨૦. હિંદી પંચ નાં કારકુનોના વારસીક પોયો.]

રજી અને મારગીક કારકુનોમાં દેશ તેમજ પરદેશ રાજદવારી, સંસારી વગેરે સવાલો ચરચાવનાર લોકપ્રિય આકર્ષક "હિંદી પંચ" તરફથી ગયાં આપાં સાલ દરમિયાન પ્રગટ થયેલાં કારકુનોમાંથી કેટલી રસમય ચુંટણીના વારસ પોયો બહાર પડ્યા છે જેની એક નકસ આખર સહીત કાર કરે છે. "હિંદી પંચ" ના માલિક અને અધી મીઠો બરજેટ નવરોજ આપઅખજારે "હિંદી પંચ"ને અને તેમને હકુમતના બોલો "લંડન પંચ"ની પંક્તી ઉપર ચુંટણી અને તેનાં કારકુનો યુરોપ અને અમેરીકાના કારકુનો પ્રગટ. રતાં પત્રોમાં ઉતાવી લેવામાં આવે છે એ કરતાં વધારે આ એથીમા પંડનાં મોભાદાર "પંચ" માટે બીજી કંઈ હોઈ થકે? ગયાં સાધના કારકુનોમાંથી ટાણી ચાલેલાં વરસમાં મજીજ સંભાળથી થયેલી જણાય છે, અને એ પોયો બંહેર સવાલોમાં એક ચીત્રમય એનસાઇક્લોપીડીયાની ગરજ સારતા હોવાથી અભ્યાસ પાઠ મળતી મોલ્ટું તે કુટુંબ માટે એક અમલું સાધન થઈ પડે છે. જ્યાં ઉપરાંત મળે માટે "ગેસ પંચના કારકુનો" રાજદવારી, સંસારી, આરથીક વગેરે બાબદો આ એક ક્રીડામગ્નિત સાધનાની ગરજ ગરજ છે એમાં થક નથી, આ કુરકુની સેપ્ટેર દરેક પાના ઉપરાંત ચીત્રોની કુક સમજ આપવામાં આવેલી હોવાથી ચીત્રો જોમ વધારે સમજ પડતાં તેમજ ખેંચાણકરતા થઈ પડે છે.

[AKBAR-I-ISLAM, Bombay, 16th February, 1920.]
[અખબારે ઈસ્લામ," સુબ, તા. ૨૬ મી ફેબ્રુઆરી, ૧૯૨૦.]

૧૯૨૦ ના હિંદી પંચના કારકુનોના પોયો.

સને ૧૯૧૯ ના ગુજર પામેલો વરસ હિંદી તાજે યુરોપના સંબંધમાં થયેલી અગત્યના પસાર થયેલા પામેલો છે. એ વરસમાં યુરોપ બનાવ, હિંદના માટે રાજકીય સુધારાઓ અરખ કરવાની આપાલકી કમીલતને અનુસાર "મોન્ટેગુ-એમ્સલે"વાલી મેળના અમલમાં મેલવાની આપણા દેશને બહારત મજવા પામી છે સારે યુરોપની છેડી મહાન લગાઈના ખતમ થયેલી સુલેહની કમીને અમલમાં મેલવાની કાકુટમાં લગભગ આપણે વરસ પસાર થવા પામ્યું હતું. છતાં યુરોપમાંના આપણા હકારત સુલે તાન રૂમ, શાને યુરોપના સંબંધમાં પીસ કોનકરેસ કમીલ થયેલી વેસ ઉપર હજીપુથી આવી નથી. ઉપરાંત દેશના કુલકા બાજો મા "રાફેલેટ-એક્ટ"ના બહાને જગાડવામાં આવેલા "સલામત" ની ચળવળના પરીણામે માલો બનતી બારે યુરોપમાંની નીપ જવા પામી હતી આરે યુરોપમાંનામાં "બીલાલના સવાલો" મજી અગત્યની જગ્યા રાજી હતી. હિંદ યુરોપમાંનામાં અંકપત્રો ની મજબુત ગાંઠ બંધાવામાં પણ કારણ કહેવાય છે. એ ની ગેરે મેલવા બનાવોને જોવાલાયક ચીત્રોના સંબંધ, સુબમાં પ્રગટ થતા બાઈબેલ પંચોના પંચ બાવાલ "હિંદી પંચ" તરફથી એક પોયાના આકારમાં રાખેલા ગુજ્ય પ્રગટ થક પામે છે જેની એક નકસ અમીને મલી છે, જેની પીટિય માં સાથે સ્વીકારે છે. એ.

સારે જગ્યાએથી બાજેતા ઉપરાંત હજીમાં, માવવારી અને આપણા લોકપ્રિયતા નાં ગવરનેર સર જીવોજ સોઈલ દરખા મેલોની તોળી દર કરવા સાથે ધામણી મેળના વીજેરેને લગતી ચળવળ પણ તેથીજ બાજે ચીત્રોની હોવાથી તેને લગતી જોવાલાયક કારકુનો અધીના ધ્યાન ખેંચનારા ચીત્રો ૧૯૨૦ ના હિંદી પંચના પોયાની યુરોપ જગ્યા રાજી છે.

“युवायो ह्रस्वमो योयो तेदा भाटे गये ते क्षीमते पक्षु अ
 यीने आपणा उपर नीतेली १९१८ नी छतीहारीकी आप
 मो आपाळ अने यादीझीने ताळ करवा साह भेदक ध्वजा क्षी
 दी वध परे तेम छे. हीदी पंचना महाशरय २० २० आप
 पसरांनी कपनाछकीना दर वरसे आपणुने मजता गता
 ह्रस्वम उपरथी.....आभा हीदें देशे अने तेभां
 वस करी सुपध धवाडाना देशीझीने पाताना
 कपुरा “हीदी पंच”ना साहस भाटे गंध योदी भगवरी छी
 व करवानी रहेती नथी. रीयुवाणा पुस्तक पाछण “१९१८ ना
 दी पंचमाना”कारटुनी गुजराती सभन”ना भयाणा हेण
 रें कारटुनी दुकंभां व्याख्या आपवामां आयी छे तेथी
 गराती भाषा लघुनार मोठा लागने आ योधा वधारे आ
 कारावक वध पचानी अये दरेक वरी रापीझी छीझे. छेपटे
 मारा अे बाधपधना साहसना छीनी छततीना तरकी भाटे
 वस दुवा गुजरी तेमनी इतेहमा देशी प्रेसानी पक्षु लवीपय
 नीं छतती वगानी गल्लती छीझी छीझी. नक्षय दीक्षी क्षीत
 तेन २ राधवामां आयी छे ते हायना तलेग जेतां तदन
 रेलनी छे.

“THE GUJARATI,” Bombay, 21b February, 1920.]

[“गुजराती,” मुम्बई, तां २१ बी फेब्रुवारी, १९२०.]

हीदी पंचनां कारटुनी-सुपधमां दर रवीवारे प्रगट वता
 मुळ पत्र “हीदी पंच”नी कारटुनीने अंकपोथी नीयमसर प्रगट
 यती छे. “हीदी पंच” आपणा धवाडामां अंकपुं रमुळ पत्र
 छे अने तेना तरकी दर वरसे आपां कारटुनीने योधा प्रगट
 यी छे, ने पक्ष आपकारावक अने छेलेनने पात्र छे. आ
 राना पुस्तकमां वार होत भाटे सुपध अने कपडाना गवरन
 ने वरवीं लुईशंध, राजकीय सुधारानी योचना, सपणा प्रग
 तीय सभासंघीनी संपद वीरध्वतां छदां राडवेट कलुन धारा
 सभां पसार कवामां आपोवो अे प्रसंगड” यीत्र, गरमन
 पसरनी इयावना रशीती वगैरे यीत्री सवीरिय आकरयक
 मने रभीय होवा उपरांत अर्थसुयक पक्षु छे. वणी, हीदी
 रधान नीं योउयु अारे हीद पधारा सारे अपीक्षीय
 छे तेमने पांजना रापी मानपती सीया अय-कां पक्षु
 धारे प्रलना सभासभमा आपवा नहोता दीक्षा अे यीत्र पक्षु
 पान पंचनार छे आभां राजवारी वीयवेलीं यीत्री मोडरे
 मीना पक्षमां आपोवो छे तेना कर्ता नीयपक्षपा रीते अया
 कहेल ते ते पक्षु आकरयक अने प्रगतीय नीयवत. तेनी
 नीम २. २) छे.

“GUJARAT MITRA AND GUJARAT DARPA,” Sorat,
 71b March, 1920.]

[“गुजरात मीत्र तथा गुजरात दरपा,” सुरत, तां ७ बी
 मार्च, १९२०.]

हीदी पंचना कारटुनस.

हीदी पंचना आपादीक पत्रमां राजवदारी अने
 क्रांतीक आपणने लगत रमुळ पक्षु असरकरा यीत्री प्रकट
 यी छे, तेमांना सने १९१८ ना आभा वरसभानी यीत्री
 पक्षु सुटणी करीने राजेता सुगम पास अंक तथीय करवा
 ना अये छे, तेनी पक्षीय रवीकारता देवमां सायबा महार
 ना वीयवा उपर असर करे तेने रमुळ अने योधावक यीत्री
 करवा पक्ष हीदी पंचना अधीपती मीं परमेष्ट
 र आपअयमारने धन्यवाद आपोवो छीझी
 आ अंकपुं महल अे छे के सने १९१८ ना
 पत्रमां सुपध धवाडामां ने हीदां सुपध ने पावते

तरक योडोत” धान पंचायिषु” हतुं अयवा पंचायिषु लेधतुं
 हतुं तेने लगतं सुंदर रमुळ यीत्रीनी रसभय सुटणी करीने
 आ अंकमां युगवामां आयी छे, अेथे आ अंक
 (पास अंक) जेथे हेव ते पक्षु आपा वरपना भनावीने,
 पंचायिषुने वया वीना रहे नथी. आपा तथीके आ अं
 कमां-सुवेद, रोनेट अेकट, सयाअद, दुकाण, हीदी इतेथीना
 पंचायनी रशीती, सुधारतुं भीव ने अंधधान-नीअद वगैरे
 रमुळ मीत्री आपवामां आयी छे ते १९१८ ना सुपध भना
 वेने नाइ उरावना छे.

आ अंकनी क्षीम ३० २ राधवामां आयी छे ते
 अंकपुं हण जेतां वधारे बागती नथी. युरोपमां आपां रमुळ
 यीत्री (कारटुनी) प्रकट याव छे तेना बाध अंक्रेण लघुना
 राजेता वध धके. पक्ष अंक्रेण नथी लघुनी धके तेना गुजराती
 झीने बाध वेवाने पक्षु आ अंक ध्वजा उपरथी वध परी
 केमके यीत्रीनी सभलुनी अंक्रेण साथे गुजरातीमां पक्षु आप
 वामां आयी छे. आ तके क्षयना वध धक्के के आ अंकमां
 ने यीत्री प्रकट कवामां आपा छे तेनी गुजराती सभलुती
 छेवतना बागमां आयी छे तेने गदध ते यीत्रीनी नीयि
 अंक्रेण साथे आपवामां आयी तेने गुजरातीझीने ते वीरिय
 बागवक वध परे अने आ अंकमां साभाळक सुधारणाने
 लगत नथी जेवांग-ध्वजा शदां यीत्री छे, ते हवेथी वीरिय
 लघामां युगय ते तेनी बोडो उपर वधारे सादी असर याव.
 आसा छे के आ अंने क्षयना तरक मीं आपअयमारतुं धान
 पंचायि अने आपता वरपथी ते सुगम सुधारि करी.

[“DIPAN PRAKASH,” Poona, 17th March 1920]

[“दीपन प्रकाश,” पुणे, तां १७ बी मार्च १९२०.]

हीदी पंच—मिं वर्जोरजी नवरोजी, (होदी पंच

ऑफिस, फेअर रोड, फोर्ट मुम्बई) यानी होदी पंचातोल निय-
 डक हायचित्राचें पुस्तक सालावादममाणें यंदोही प्रतिद्व केले
 आहे. आजपयंतच्या पुस्तकापमाणेंच होदी पंचाचें हें पुस्तकही
 मनोरंजक व केवळ दर्शनार्थ कित्येक विषयची माहिती
 देणारें अतें आहे. गेल्या वर्षांत राजकीय, सामाजिक, औद्यो-
 गिक वगैरें यातलीत ज्या घडामोडी झाल्या, त्यांचो टीकात्मक
 व कल्पनापूर्ण चित्रें या पुस्तकात समाविष्ट केली आहेत.
 अकमाण पुद्द, राष्ट्रीय सभा, लष्करी तत्वांचा बीजा, हिंदु-
 स्थानातील पक्षमेद, मिं माटेपु याचो कामगिरी व हीदा
 खिया व मतापकार वगैरे विषयांमधील चित्रें यात आहेत.
 हिंदुस्थानाला जवायदार चें स्वराज्य देण्यासाठी सध्या सुय-
 रणाचा जो हत्ता देण्यात आला आहे, त्याबंधाचें एक
 चित्र एक ल्हान मुल्ला पावळगाडी धरून चालतो आहे
 अतें पुस्तकाच्या प्रथम पृष्ठभरच दाखविण्यात आलें आहे.

[THE INDIAN REVIEW, Madras, March, 1920.]

["ઉદયન દેવુ," માસ, માર્ચ, ૧૯૨૦.]

CARTOONS FROM THE HINDI PUNCH FOR 1919.
(Edited by Barjorjee Nowrojee, Hindi Punch Office, Bombay), Price Rs 2-2 6 (Can be had of G. A. Natesan & Co, Madras)

We heartily welcome the twentieth annual publication of the "Cartoons from the Hindi Punch." It is quite as interesting and instructive as any of its predecessors and we congratulate the Editor on his judicious list, for the cartoons are not only pointed and vivid without being offensive. Concealed in good taste they offer an entertainment, record of recent history and would therfore amply repay perusal.

["FOOBAD, Bombay, March, 1920]

["કુરસદ," યુબ, માર્ચ, ૧૯૧૯.]

["કુરસદ" માટે બાસ બખતાર—મી. પલ્લવાલ છ લખેલી—

"રાત ગોરુવાર" ના માથે અધીપતી]

"હિંદી પચનાં કારકુનોના વારસીક પોષા "

મારા મીત્ર મી. બરજોરજી નવરોજી આપઅખતીયારે પોતાના સંગ્રહમાં પ્રમાણે પોતાનાં અધીપતીપણા હેઠળ પ્રગટ કરતાં અવારનવાર "હિંદી પચ" ના ગણાં ૧૯૧૯ ના સાથમાં આવેલાં કારકુનોના ચીત્રોના વારસીક પોષા, તે ચીત્રોની મજલુતી સાંભળે, બાહેર પાંદરા છે, જે મેલક જેવા તથા વાંચવાલાયક છે. તેમાં ૩૫ વરસના ધાપા સાધના મારા સખધ દરમ્યાન અનેક વેળાએ જે વાંચવાલાયક વારસીક પોષાની ક તપાસ લઈ ગયાં છું, અને તેમાં આવતાં મનોભાવિક તથા ચીત્રકથાક વીરો અરેખર જેવાલાયક હોવાથી હજુ પણ જે વારસીક પોષા વાંચવાની મારી તરફથી જેની તે તેની ચાલુ રહી છે અને જે પોષા કપાદે બાહેર પાંદરા તેની રાહ હું અતુર તાપી જોતો રહ્યો છું હિંદના રાજદવારી, સસારી તથા નાધવી ક સવાલોની સ્પીટી થી છે તે જે પોષા વાંચવાની તથા તેનાં ચીત્રો જેવાથી તેમને ઝટ સમજ પડી જાય છે, તથા એકવાર બની ગયા પનાવોની યાદ આપણા મગજમાં હુમેશાં જગરત અને યાદ રહે છે. જે વારસીક પોષાની તપાસ લેતાં મે હુમેશાં કહ્યું છે તેમ મી. બરજોરજી પોતાની ચાલુ ખ તથા ઉશ્કેર ખ "હિંદી પચ" ને "લદન પચ"ની જેટલું માનીતું અને વાંચવા લાયક પનાવવાની કોરોય ચાલુ કરતા આવ્યા છે, અને તે મુજબ આ વખતના ૨૦ માં વારસીક પોષામાં એવા પ્રજે દરજે પોતાની જેમમાં ફાવવાને ચકતીવાન કથલા જણાય છે, મી. આપઅખતીયારજી જે કામ પુરકેલ, મહત્વવત્ તથા જોડણુ તથા વીકર છે કે, તેનાં અતુળ્ય મારા જેવા ધાપા સાથે લાખે સખધ ધરાવનારાજ ધરાવી તથા પીઝાણી થઈ. આ રસ અને પોષા રસે નાના કે પોતાં વરસકપનામાં રાખવાનેજ છે. અને તેથી તેની એકેક નકલ ૨૨ વરસનાં સુધ વાચનારાંમાં ખડીરતાં ચાલુ રહેશે એવી મારી બધામણ અને આપા છે કે મીથા જ્યે નહીં

[ADVOCATE OF INDIA, Bombay, 10th April, 1920]

["એન્ટીકેટ એકે ઇન્ડિયા," યુબ, તા. ૧૦ મી એપ્રિલ, ૧૯૨૦.]

CARTOONS FROM "HINDI PUNCH."

AN INTERESTING PUBLICATION

The twentieth annual publication of Cartoon from the "Hindi Punch" is as interesting as the preceding volumes and reflects great credit on Mr Barjorjee Nowrojee Apakhtyar, its sagacious editor and publisher. The "Hindi Punch" supplies very amusing cartoons weekly on current political, economic, social and municipal subjects and these are highly appreciated by the educated public. The annual publication contains a large number of selected cartoons which have appeared in the weekly journal and supplies at a glance the year's Indian political history in cartoons. Amongst the cartoons on European politics the most interesting are "The stifled Hun" and the "Broken Hun and his broken sword" whilst the cartoon on Indian military expenditure in which the Indian tax payer is expressing himself unable to bear the tremendous burden placed on him any longer might be said to be the most interesting of the cartoons on Indian affairs. Very amusing is a cartoon on the Shro Bazar speculator's worship of wealth.

["THE JAME-E-JAMSHED," Bombay, 11th May, 1920]

["ભમે જમશેદ," યુબ, તા. ૧૧ મી મે, ૧૯૨૦]

હિંદી પચના કારકુનો

જણીતાં અવારનવાર આપણે "હિંદી પચ" નાં સને ૧૯૧૯ ની કારકુનોની વારસીક પોષી રાખતા મુજબ તેના કાળેય તથા કાલકીક અધીપતી મી. બરજોરજી નવરોજી આપઅખતીયાર તરફથી બહાર પાડવામાં આવી છે. ગયા વરસ દરમ્યાન દેશમાં બનેલા રાજદવારી, સસારી અને ઉદારી નાવોને લગતી ચીત્રમય વારસીક આ પુસ્તક રમુજ અને ગમત સાથે અરેખ શાન આપનાર છે. છુટાછુટા પનાવોને લગતા ચીત્રો તેમજ તેને લગતી રમુજ તુલેવોની અરેખ જેમાં રસ રજુ કરનારી છે. રમુજ બખતારમાં અને ખુસસ કરીને આવી રીતે કારકુનો મારફતે ટીકા કરનારા નુકેવોની કુદરતની કંઈક અસેક ધરાવતા હોવા જણાય છે. મી. આપ અખતીયાર તેવી બસેક ધરાવે છે અને તેથી "હિંદી પચ" ગુજરાતી ભાષામાં આપણા મુખ્ય થેટર તથા ધલાકા મોજ નહીં, પણ આખા દેશમાં પ્રગટ કરતાં રમુજ પોષામાં આને પ્રથમ પંકતી ધરાવતું ગણી યકારો તેવું આજ વરસે થયું પોતાના આ રૂઠા સહાસને એકસરખી ખત, ઉશ્કેર તથા બીરાધમી રકાવી રાખે છે અને તેવું તેમાં મેલક અગળી રહેલ જોવાય છે. તેવજુનો આ પોષા ચોખીની વાંચનાર વરગ માટે સધરાવા લાયક છે, અને તે નિરોધ રમુજ આપનાર કારકુનોના એક વાંચવાલાયક સંગ્રહ રજુ કરે છે

HEPTOOLA SALEBHOY & CO.

Telephone No. 1139,

Telegraphic Address "CIVILITY."

327, ABDUL REHMAN STREET,

AND

64, Tamarind Lane, Fort, BOMBAY.

Engineers, Government, Railway and General
Contractors and General Hardware
Merchants.

American Cotton Driving Ropes and Patent
non condensing Rope Compositions.

High Class Ginning, Cylinder and Shafting
Oils, Liquid and Powder Boiler
Compositions.

Cane Baskets of all kinds and sizes,
and cane boxes, for mills kept
always in stock or made
to order.

IMPORTERS OF PLATT BROS
Single and double Roller Cotton Gins
and Ginning Accessories.

Best Oak Tanned Single and Double Leather Belting from the well
known firm of Messrs. John Tullis & Sons of Glasgow.

India Rubber Delivery Hose and Section Pipes, India Rubber Insertion
Sheets, best Admiralty Quality and Canvas Pipes.

Stores for Ginning and Pressing Factory,
Including.

CRAB WINCHES, SCREW JACKS, PULLEY-BLOCKS, COIR,

AND

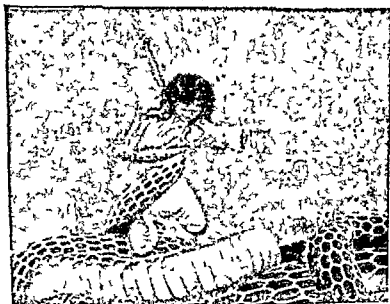
Manila Ropes, Gas, Steam, and Hydraulic Pipes, Brass Fittings, Shaftings, Couplings, Rope,
AND

BEST PULLEY, PEDESTAL ETC. ETC.

Picks, Hose, Stone-breaking Hammers, Jumpers, Crowbars, Sootlies and various other
Mining and Labourer's Tools always ready in Stock.

Also Contractors and General Merchants of Electric
Accessories, Cables, Wires, Etc.

Enquiries and correspondence invited.

વધુ વીગત માટે લખો:--

મયાશંકર મું ભટ-મેનેજીંગ પાર્ટનર,

C/o મયાશંકર ઠક્કરની કુંપની,

TRADE-MARK
ICY-HOT

REG. U. S. PAT. OFF. AND GREAT BRITAIN

**BOTTLE AND
CARAFE**

Invaluable for House keepers,
Nurses, Campers,
Travellers, Automobilists.
Illustrated Price List Free.

**MAXIMUM LIGHT AT
MINIMUM COST.**

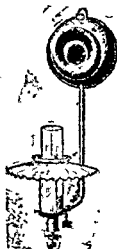

No Greasy Wicks to
trim. No smokey Chimneys to
wash.
Odourless, no works, no bother.
**ONE SIXTH THE COST OF
KEROSENE.**

Wherever the sun shines by day
the "Sun" lamp shines by night
In more than 50 different Styles.
**BEWARE OF IMITATIONS
THE SUN OUTSHINES
THEM ALL**

CATALOGUE FREE.

Sun Special Mantles. Dry
Mantles, for Kition, Washington
and such other pressure lamp.

DRAWN-WIRE METAL-FILAMENT.

"BRILLIANT LAMPS."

Saving of 75 per cent. on your
Electric Light Bill.

Maximum Light, Life, Strength
and economy.

Electric Fans, Accessories,
Cable Wires, Flexible Cords,
etc. Prices defy competition.

SOLE AGENTS.—

THE LONDON EASTERN & AMERICAN TRADING CO.

Hummum Street, Fort, BOMBAY.

MASANI & CO.,

43, Meadows St, Fort, BOMBAY.

HIGH CLASS STEEL NAME PUNCHES

Marking Hammers for Timber etc.

Branding Irons for Wood, Cork etc.

**Brass Seals for Wax, Military
Buckle, Badge and Ornament Dies
Address and Lable Dies, Company's
Seals, Relief Stamping.**

Visiting Cards, Rubber Stamps Accessories
Stencil of Every Description in all Metals.

Budges for Army, Shoulder and Collar
Wear, Cast Name Plates For Machinery etc.

Name and Memorial Plates All Class of
Metal hip

MOTILAL MOOLCHAND & CO.

MARBLE MERCHANTS AND

CONTRACTORS

MARBLE FLOORING

Largest

**Importers
of**

**Marble Tiles and Slabs
White, Glazed and other
Tiles.**

ALSO

Portand Cements.

10, Bank Street, BOMBAY.

વીજલી વગર ઠંડા રહો.

કેરોસીન, આલકોહોલ, ગેસોલીન અથવા ગ્યાસથી ચાલતા પંખા.

આ પંખા તમને સારી તંદરોસ્તીમાં અને ખુશખુશાન રાખવા માટે જરૂરના છે.

સઉથી છેલ્લામાં છેલ્લો સુધારેલો "મોદલ"—એક અદ્ભુત શોધ.

ઉંચામાં ઉંચી યાંત્રીક કળાની બનાવટ.

ઉંચા સામેત થઈ ચુકેલા, વહેવાર, અને ગમે ત્યાં ખસેડી શકાય તેવા

કહાડી મુકી ગકાય એવા શેલર બેરીંગ.

મજબુત, સુંદર, સારા અને તમને ખુશ કરનારો.

વીજલીના તાર, બેટરી, કમાણ, વાલ્વ, એકઝોસ્ટ, પાણી અથવા મેલેનન વગર ચાલે છે.

૨૩૦ વોલ્ટ, ૧૬, ૨૫, ૩૨, ૫૦ કેનડલ પાવરની

વીજળીની બતીઓ.

ટેલીફોન, બેટરી, ટોલ બેલ, ઇલેક્ટ્રીક મેટન ફ્રીઝિંગ લેપ, સીલીંગ તથા ટેબલ ફેન, કેબલ વાયર, ફ્લેક્સીબલ

સીડક તથા કોટન કવર વાયર, વીજળીની બતીના ચેનડેલાંયરમ તથા દરેક જાતના ઇલેક્ટ્રીક ફીટીંગ કરનારા,

પ્રાસ અને આગન હારડવેર, મોલને લગતા મરવે સામાન, લોહારને લગતા સામાન.

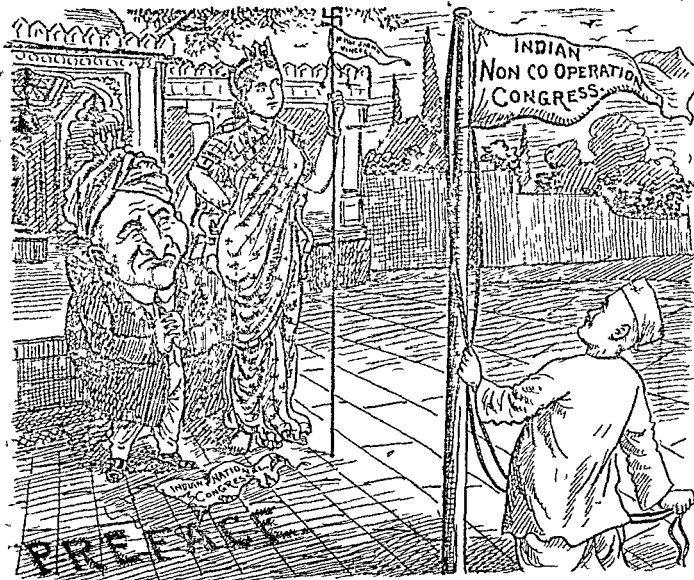
બહારગામના ઓરડો ઉપર પુરતું ધ્યાન આપી તુરત

વીં પીં મોકલવામાં આવશે.

હસનઅલી ઇસુફઅલી,

શીપચેનડલર, હારડવેર, એન્ડ જનરલ મરચંડ,

લોહાર ચાલ, મુંબઈ.

"I SEE you are taking down your old flag and hoisting a new one?" said Mr. PUNCH, looking at the hauling up of a new flag under the eyes of Devi Congress.

"Yes, PURCHON. I am changing my old flag with the change of times. You see all around you how the times have changed. The world war has changed the world. Cherished principles of a life-time, entertained by eminent statesmen and philosophers, have undergone a wonderful metamorphosis within a period of six years. The minds and hearts of people the wide world over see within themselves a change coming over. No wonder that, in this changing atmosphere all over the world, I should not remain unaffected. My mind thinks of change too."

Devi Congress was in a sulken mood. She looked much distracted. Torn asunder by faction and partisan spirit that played within the ranks of her adherents, she looked nothing like her old staid self. Mr. PUNCH

of worship. He had worshipped at her shrine for more than thirty years, and it gave a poignant wrench to his heart to see her plunged in distraction and sullenness.

"I see. Your mind thinks of a change too for better or for worse?" Mr. PUNCH looked inquiringly at the Devi.

"Wait and see," replied Devi Congress rather abruptly.

"H'm," The Devi's Asquithian reply extorted a disappointing ejaculation from Mr. PUNCH. After a pause he began musingly.

"This hauling down of the old flag—"
"Does not bode good to me, you will say. I am told so by all my best well wishers of old—my old stalwarts who worshipped at my shrine for years and who have left me, alas, for good." The Devi heaved a deep sigh. Her throat seemed clogged. A tear trickled down her fair face from her bright eyes.

"They had good reasons to leave you, Devi. They went through and through into the

વીજલી વગર ઠંડા રહો.

કેરોસીન, ગ્લાસકોહોલ, ગેસોલીન અથવા ગ્લાસથી ચાલતા પંખા.

આ પંખા તમને સારી તૃષ્ણોત્તીમાં અને પુરાપુરા સખવા મોટે જરૂરના છે.

સઉથી ઉલામાં છેલ્લો સુધારેલો "મોદલ"—એક અદ્ભુત શોધ.

ઉંચામાં ઉંચી યાંત્રીક કળાની બનાવટ.

ઉંચા સાબેત થઈ ચુકેલો, વહેવાર, અને ગમે ત્યાં ખસેડી શકાય તેવો

કહાડી સુકી શકાય એવા રોલર બેરીંગ.

મજબુત, સુંદર, સાદો અને તમને પુરા કરનારો.

વીજલીના તાર, બેટરી, કમાણ, વાગ્વ, એક્ઝોસ્ટ, પાણી અથવા મેકેન્ટ વગર ચાલે છે.

૨૨૦ વોલ્ટ. ૧૬, ૨૫, ૩૨, ૫૦ કેનડલ પાવરની

વીજળીની બતીઓ.

ટેલીફોન, બેટરી, કોલ બેલ, ઇલેક્ટ્રીક મેટલ ફીલેમેન્ટ લેંપ, સીલીંગ તથા ટેબલ ફેન, કેબલ વાયર, ફ્લોરોસીયલ

સીલક તથા કોટન કવર વાયર, વીજળીની બતીના ચેનડેસીયરસ તથા દરેક જાતના ઇલેક્ટ્રીક ફીટીંગ કરનારા,

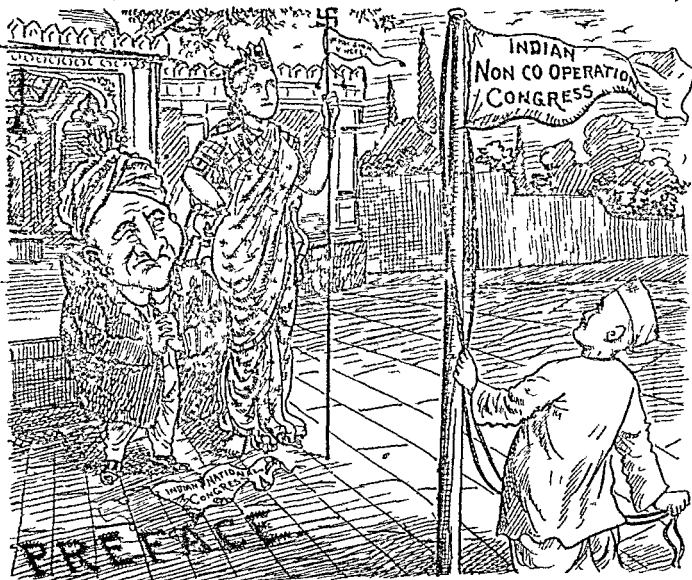
પ્રાસ અને વ્યાયરન હારવેર, મીલને લગતો સંરવે સામાન, લોહારને લગતો સામાન.

અહારગામના ઓરડો ઉપર પુરતું ધ્યાન આપી તુરત

વીં પીં મોકલવામાં આવશે.

હસનઅલી ઇસુફઅલી,

શીપચેનડલર, હારવેર, એન્ડ જનરલ મરચંડ,

"I SEE you are taking down your old flag and hoisting a new one?" said Mr PUNCH, looking at the hauling up of a new flag under the eyes of Devi Congress.

"Yes, PUNCH. I am changing my old flag with the change of times. You see all around you how the times have changed. The world war has changed the world. Cherished principles of a life time, entertained by eminent statesmen and philosophers, have undergone a wonderful metamorphosis within a period of six years. The minds and hearts of people the wide world over see within themselves a change coming over. No wonder that, in this changing atmosphere all over the world, I should not remain unaffected. My mind thinks of change too."

Devi Congress was in a sullen mood. She looked much distracted. Torn asunder by faction and partisan spirit that played within the ranks of her adherents, she looked well like her old staid self. Mr PUNCH

of worship. He had worshipped at her shrine for more than thirty years, and it gave a poignant wrench to his heart to see her plunged in distraction and sullenness.

I see. Your mind thinks of a change too. For better or for worse? Mr PUNCH looked inquiringly at the Devi.

Wait and see,' replied Devi Congress rather abruptly.

Alas! The Devi Asquithian reply extorted a disappointing ejaculation from Mr PUNCH. After a pause he began musingly.

This hauling down of the old flag—

"Does not bode good to me, you will say. I am told so by all my best well wishers of old—my old stalwarts who worshipped at my shrine for years and who have left us, alas, for good." The Devi heaved a deep sigh. Her throat seemed choked. A tear trickled down her fair face from her bright eyes.

They had good reasons to leave you, Devi. They saw through and through into the

those who have now usurped themselves the power to guide and lead you—"

"Where?" interrupted Devi Congress.

"If I were to answer you in your own words, I would say, 'wait and see.' But I will be quite plain and frank with you, Devi, and tell you bluntly that your new guides are leading you to wreck and ruin. The paths they have chosen are full of peril and spell disaster. They will undo everything your stalwarts of old have gained for you after the strenuous work of three decades. They—your old stalwarts—patiently and laboriously built up your edifice. The vandals now at work are bent on disfiguring and destroying it. They are laying unholy hands on what is beautiful, what is sublime."

Mr. PUNCH paused. The Devi looked quite awe-struck.

"Whatever should I do, PUNCHONA?" She earnestly looked in Mr. PUNCH's face for an answer.

"Revert to the old path of Wisdom and Sanity, and to Constitutional Agitation that leads to Progress and Reform. The path you have recently chosen to tread leads not to Evolution but to Revolution—a most hazardous, most dangerous path for any one to pursue." Mr. PUNCH said sonorously.

"Ah! If my guides would but hear your words of wisdom, PUNCHONA, how happy

should I be. You are the one and only friend, oldest and truest, sincerest and honestest; who is no party-politician, whose constituency is the civilized world in general and the British Empire and British India in particular." Devi Congress spoke quite feelingly from her innermost heart.

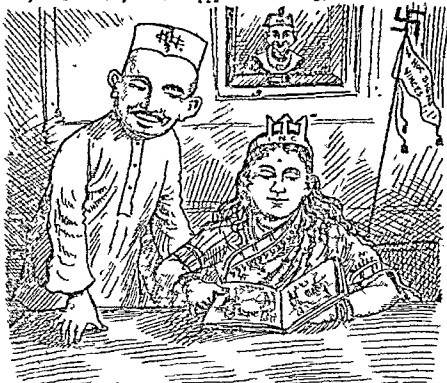
"Well," said Mr. PUNCH, "here is something I offer you and your guides to mark, read and inwardly digest. It contains political wisdom of the highest order which I annually submit for approval to the public intelligence the wide world over."

"PUNCHONA," said the Devi humbly, "it is your wonderful mirror in which I have hitherto delighted to see my own image; but alas! the reflection is no longer flattering, though the glass is as perspicuous as ever."

"And you shall be your own beneficent self again if you keep looking at the glass and calm and compose your distracted features." And with these words, Mr. PUNCH presented Devi Congress his

Twenty-first Annual Album of
Cartoons from the Hindi Punch.

Hindi Punch Office, Feroz Road,
Bombay, 26th Dec., 1920.

THE INDIAN ELEPHANT IN HIGH JINKS.

(1) (A VISION OF THE NEAR FUTURE WHEN HE WILL BREAK HIS FETTERS.) (1)

[The first Legislative Assembly under the Indian Reforms Bill, passed by the House of Commons on the 5th December, 1919, will meet in January 1921, and it is hoped His Royal Highness the Prince of Wales will inaugurate it in Delhi.]

[Hind. Punch, Deccan, 1919.]

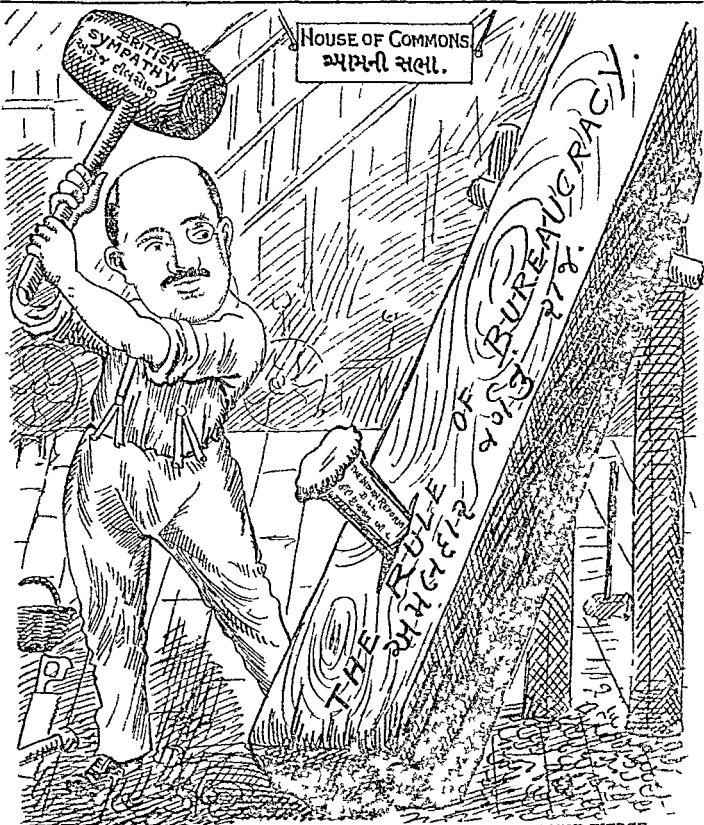

".....O BEAUTEIOUS PEACE!"

THE PEACE CELEBRATIONS IN INDIA: SATURDAY, SUNDAY, MONDAY AND TUESDAY.
13TH, 14TH, 15TH AND 16TH DECEMBER, 1919.

[Hindi Punch, December, 1919.]

IN THE BRITISH PARLIAMENT WORKSHOP: DRIVING IN THE WEDGE

[The Indian Reforms Bill has passed the third reading in the House of Commons and the Lords have read it for the first time.]

[Hindi Punch, December, 1919]

THE SPIDER AND THE FLY.

NATIONALIST—Will you walk in, sir? The place is so cosy

MODERATE—No, thanks I prefer the open air

[Pandit Motilal Nehru, the President-elect of the Amritsar Congress asked the Moderates to attend the Congress. The Moderates as a party have refused owing to the fundamental differences between them and the Nationalists of the Congress on the question of the working of the Indian Reforms Bill]

[*Hindi Punch*, December 1919.]

(2) A THOROUGH EXAMINATION.

Dr. Punch—A very sound and healthy constitution. Sore to grow in strength as time passes.
 [The sober and thinking portion of India considers the passing of the Reforms Bill as a great step towards placing the country on the path of progress.]

BETWEEN TWO EXTREMES!

[While Mr. H. H. K. the President of the Special Congress held in Bombay in 1917, and the Hon'ble Mr. T. T. the President of the Special Congress held in England in 1918, it was via a cable.]

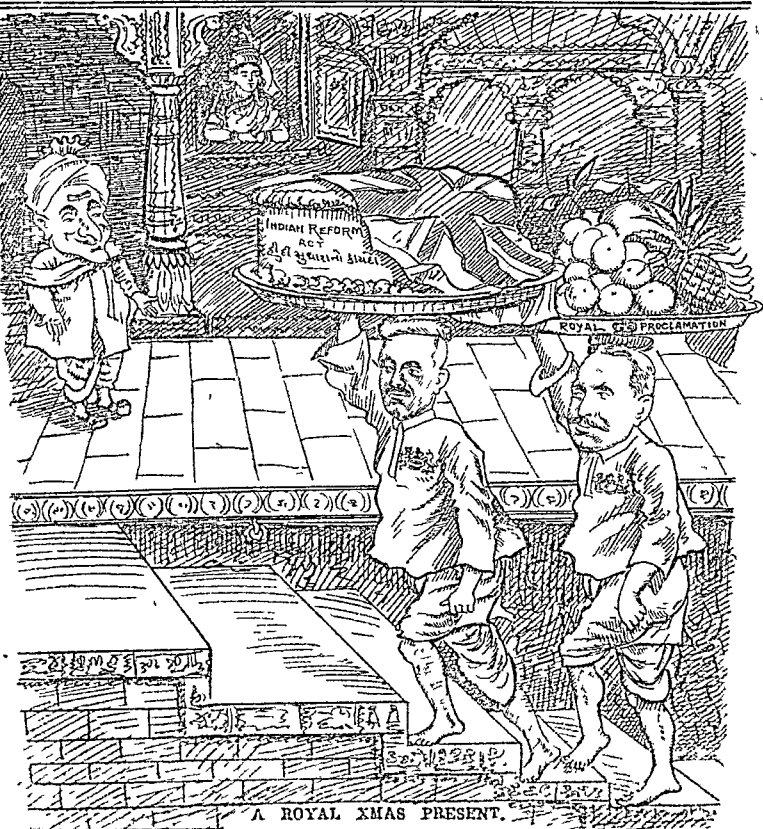
[Hindi Punch, 17th Nov. 1918]

HIS FIRST LESSON.

MR. PUNCH (God father, on behalf of the fugitive mothers)—Now then, my boy, your first memo—"Co-operation and Conciliation"

[Hindi Punch, December, 1919]

A ROYAL XMAS PRESENT.
(FOR THE CHILDREN OF HINDU MATA.)

[A Royal Proclamation has been issued giving H. M. the King Emperor's Royal assent to the Indian Reform Act. The Proclamation is a message of Hate and Cancellation. It extends the "Royal clemency to all offenders in the first measure," and announces the extension of His Majesty's mercy to "My dear old friend the Prince of Wales to India next winter to inaugurate, on His behalf the new Chamber of Princes and the new constitution in British India."]

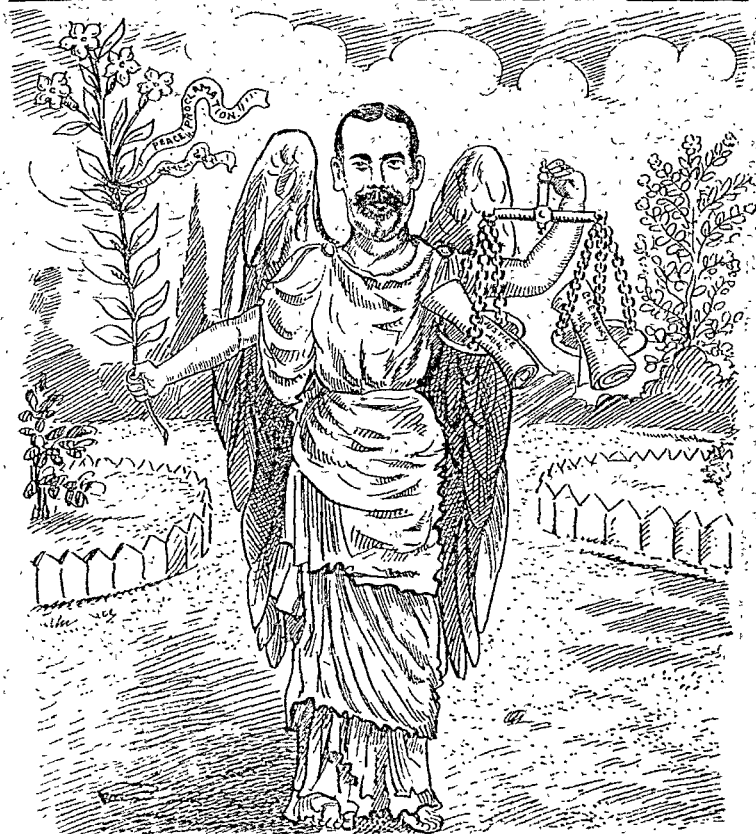
[Hindi Punch, December, 1919]

ANAS JOY-FULL

"A BRIGHT FUTURE! A MESSAGE OF
Peace, Conciliation, Courtesy and Hope! A welcome
Anas present from His Imperial Majesty, Shri
Maharaja George VI, to the people of India of
His Majesty's!" Such was the welcome news
Mr. Puri heard in his native village on Anas
Day, Friday, when and how was the day when this
news was flashed to all parts of the country. His
Majesty had given His "Royal assent to an Act
which will take its place among the great historic
measures passed by the Parliament of the British
for the better government of India and for the
greater enlightenment of her people." A definite step
on the road to responsible government has been
taken, and His Majesty shall watch the progress
along this road with sympathy and resolute interest.
"The path will not be easy," says H. M. in the
Royal Proclamation, "and in the march towards the
goal there will be need of perseverance and of
mutual forbearance between all sections and races
of my people in India." His Majesty is confident
that these high qualities will be forthcoming and
Mr. Puri, H. M.'s most loyal subject and faithful
servant, assures H. M. that the people of India will
prove that they do not at all lack in these fine
qualities.

[Hindi Punch, December, 1929.]

THE ANGEL OF PEACE—HIS MAJESTY'S NEW GARD.

["The Bengalee" writes:—The Royal Proclamation announces boons which must have a profoundly tranquillizing influence upon the public mind. It breathes good will and sympathy throughout and an earnest solicitude, with a resounding note of sincerity about it, to inaugurate a new era of peace and contentment, and of co-operation between the Government and the people and between all sections of our great community.]

[Hindi Punch, January, 1920.]

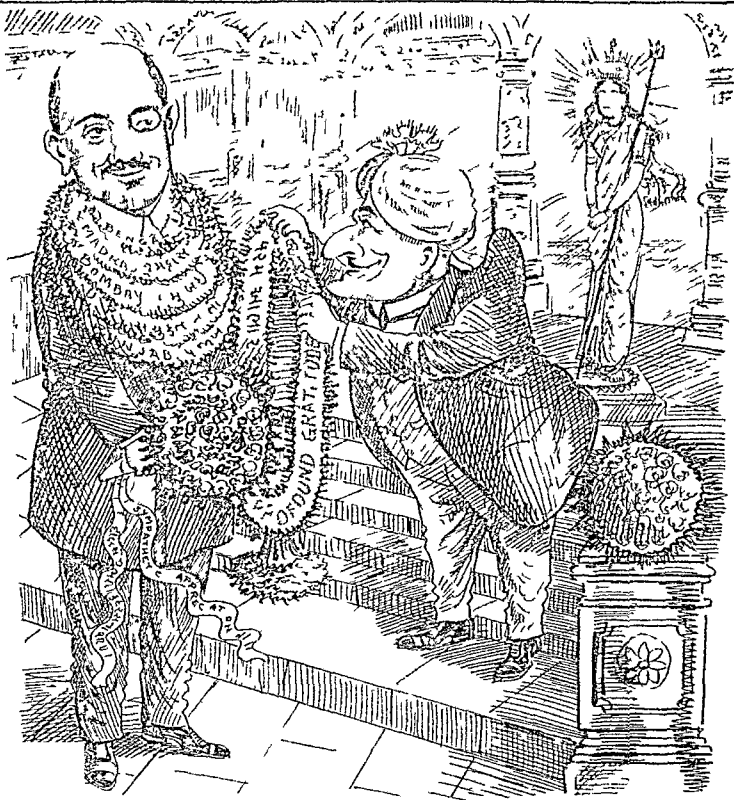

THE 34TH SESSIONS OF THE INDIAN NATIONAL CONGRESS: AMRITSAR, 27TH, 28TH, 29TH, 30TH AND 31ST DECEMBER, 1919 AND 1ST JANUARY, 1920.

[Heavy rains marked the beginning of the Congress Sessions in Amritsar. The Royal Proclamation created a profound impression on the responsible section of the Nationalist Party, who has captured the Congress, and a hearty vote of thanks was voted to H. M. the King for the gracious Proclamation and for the welcome announcement of the proposed visit of the Prince of Wales, assuring him of a warm welcome to India.]

[Hindi Punch, January, 1920.]

' A people's love, a people's hearts are thine.
O friend of Hind, true hearted and benign "

[Expressions of profound gratitude have been cabled to Mr. Montagu the Secretary of State for
or great services in getting the Indian Reform Act passed in the House of Commons.]

[Hindi Punch, January, 1920.]

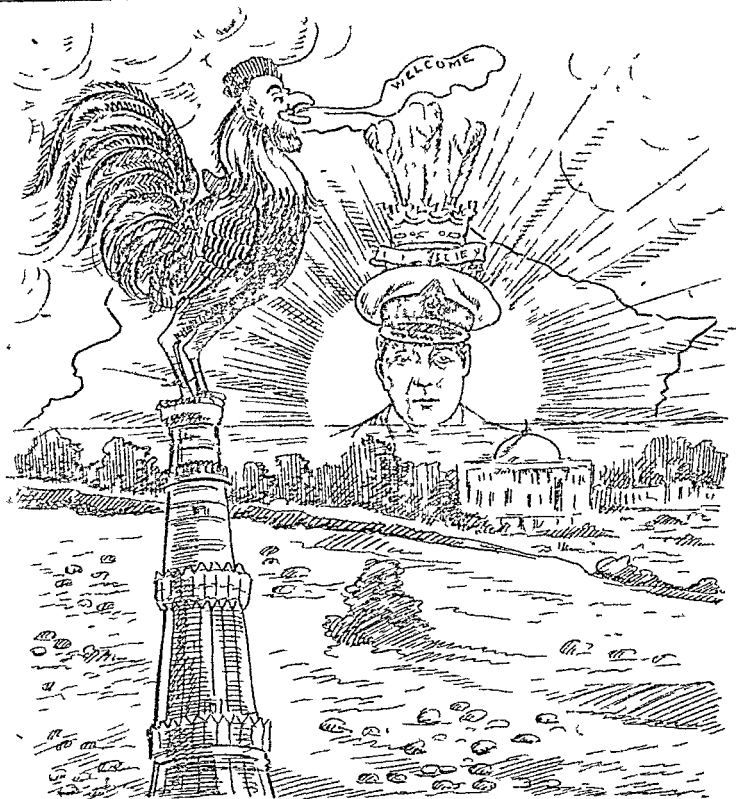
THE LOVE-KNOT

(4) (THE ALL-INDIA MUSLIM LEAGUE AMRITSAR, 29th, 30th AND 31st DECEMBER, 1919.)

MUSLIM BROTHER SAHEBA—Now that we have learnt to love each other nothing can part us, sister dear.

[In his inaugural address Haziq ul Malik Hakim Ajmal Khan, President of the All India Muslim League, said—"The secret of the success not merely of the Reform Scheme, but of all the work which is being done by Indians in India and abroad lies in Hindu Muslim unity. There is no need to look back, as both these communities have fully realised it now that unity alone can be the firm foundation of India's real improvement and future progress."]

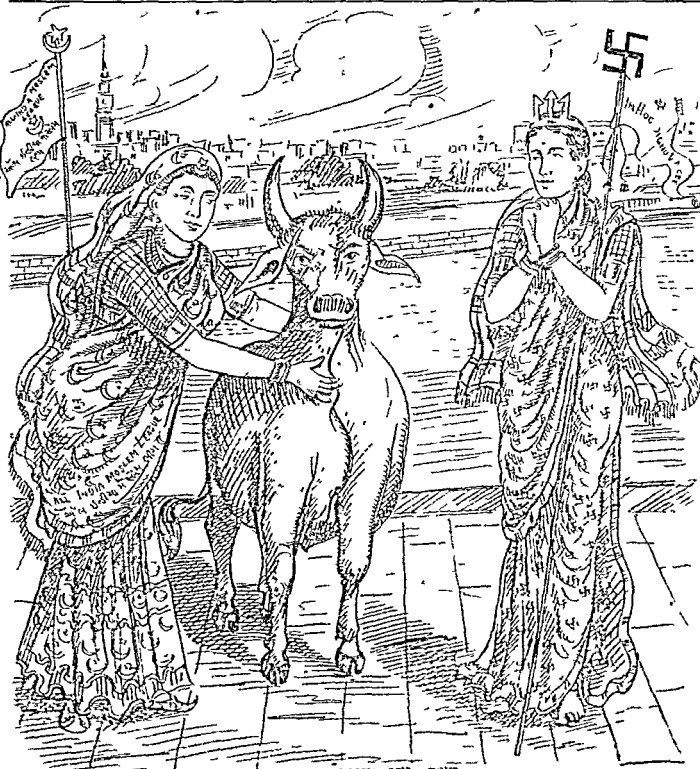
[Hindi Punch, January, 1920.]

THE DAWN OF A NEW ERA.

[The announcement of the coming visit of His Royal Highness the Prince of Wales to India has been hailed with delight in all parts of India, the various meetings of the Conference Leagues, and the I N Congress, held during Christmas week, having passed resolutions acclaiming the event.]

[Hindi Punch, January, 1920]

LOVE ME, LOVE MY COW

I N. CONGRASS (On behalf of the Hindu community)—How can I thank you sufficiently for your kind regard for the cow—so sacred to Hindu feeling!

[The All India Moslem League passed the following resolution:—That with a view to reciprocate the good feelings shown towards Mussalmans by their Hindu brethren and to strengthen the growing unity between them and the Mussalmans of India, the Mussalmans should on the Bakri Id festival substitute as far as possible the sacrifice of other animals in place of cow.]

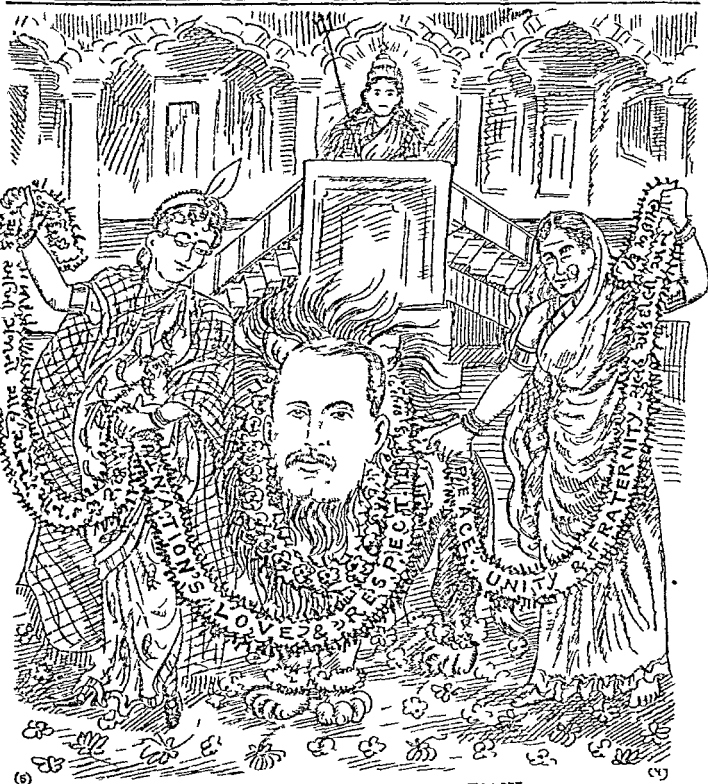
[Hindi Punch, January, 1920.]

"Statesman yet friend to truth ! Of soul sincere,
In action faithful and in honour clear"

[The I N Congress passed a resolution expressing its gratification at the appointment of Sir Sankaran Nair to the Secretary of State's India Council]

[Hindi Punch, January, 1920]

THE SINHA (LION) OF THE SEASON,

OR THE PET OF MUMBA AND BENGALA

[After receiving addresses from different bodies and attending various functions arranged in his honour Lord Sinha left Bombay for Calcutta on Friday night (16th January) where he arrived on Sunday (18th January) and received a hearty welcome.]

[Hindi Punch, January, 1920.]

HEROULES LLOYD AND THE BULL.

[The Strike Fever in Bombay is raging furiously and there seems to be no end in sight. His Excellency Sir George Lloyd intervened and tried to bring out a settlement in the mill hand strike, but so far there is no result. The mill hand strike has led to strikes in other trades and industries]

[Hindi Punch, February, 1920]

READY TO MEET AN INSIDIOUS FOE!

[In replying to a question about Bolshevism in the Imperial Legislative Council, the Hon. Mr. Datta said that the Government of India were fully alive to the importance of excluding Bolshevist influence from India and had for some time been engaged in measures for that purpose.]

[Hindi Punch, February, 1920.]

[At a meeting of the Talukdars of Oudh held in the Kaiser Bagh at Lucknow on the 3rd February, the President the Hon the Rajah of Mehmudabad moved the following resolution — "That this meeting of the Talukdars of Oudh expresses its sense of great thankfulness to His Honour Sir Harcourt Butler a Government for having acceded to their request regarding the establishment of a University in Lucknow, which will confer great benefit to these provinces in general and in particular on the people of Oudh, and as His Royal Highness the Prince of Wales is to visit India during the next winter, this meeting proposes that the Lucknow University be named after His Royal Highness and that a subscription list be opened and also that a Committee with power to add to their number be appointed for the purpose of collecting subscriptions. Sir Harcourt Butler has asked for a fund of Rs 50,00,000 out of which Rs 11,00,000 have been subscribed]

[Hindi Punch, February 1920]

(C) **THE PROUD MOTTO OF THE POONA NATIONALIST!** (4)

"I pray ye fog them on all occasion ;
It mends their morals never mind the pain."

[The Poona Municipality has framed a scheme for free and compulsory primary education. The orthodox nationalists of Poona, headed by Messrs. Tilak and Kalkar, want to make the scheme applicable to boys only ; but a large section, led by Professor Paranjpye and Professor Kamikar and Mrs. Ramabai Hansa want that it should apply to girls also. Daily meetings are being held in Poona in favour of the latter proposal, and great agitation is created over the question]

[Hindi Punch, February, 1920.]

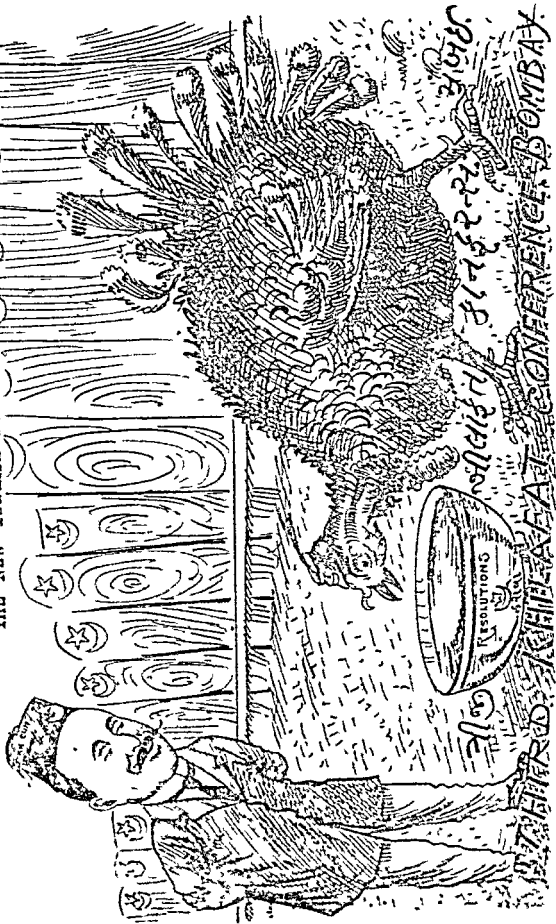
SADHY BAI - CHELMSFORD ALMS-BEGGING.

" 'Tis beautiful to see a matron bring
Her children up (if nursing them don't thin her) "

[DELHI, February 6.—Her Excellency Lady Chelmsford gratefully acknowledges the following generous donations towards her fund for Maternity and Child Welfare in India.—His Highness the Maharajah of Jammu and Kashmir, Rs. 50,000, His Highness the Maharaja of Udaipur, Rs. 25,000, His Highness the Nizam of Hyderabad, Rs. 15,000, His Highness the Maharajah of Bhopal, Rs. 10,000, and His Highness the Maharajah of Benares, Rs. 10,000.]

[Hindi Pun 2, February, 1920.]

THE NEW TURKISH DELIGHT.

TURKEY—Excellent for me, but how will others relish it?

[The Third Khilafat Conference was held in Bombay on Sunday, Monday and Tuesday, (15th, 16th and 17th February,) the Hon. Mr. Bharghi presiding, when a number of resolutions were passed, the chief one asking for the maintenance of Turkish integrity.]

[Hindi Punch, February, 1920.]

THE FRIEND OF THE KHALIFA

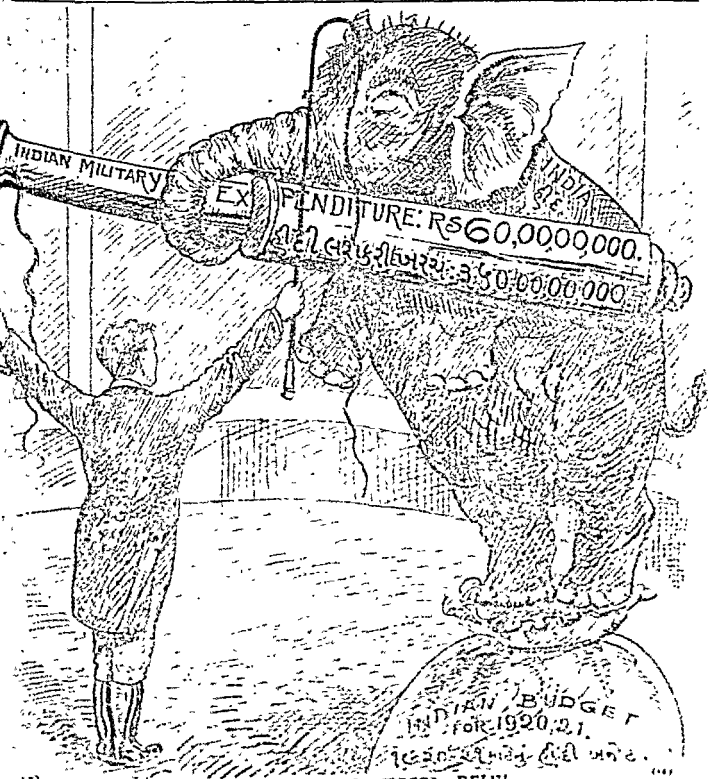

MIAN PUNCH—A thousand thanks sir for your heroic espousal of the cause which is so dear to every Moslem heart. Whatever may be the issue I, as the representative of Moslem India, and the Khalifa will always cherish with gratitude your championship of the cause.

[London, February 25.—In the course of an interview by a representative of the *Evening Standard*, Mr. Montagu replying to an article by Lord Robert Cecil advocating the turning out of the Turkish Government from Constantinople declared that in view of India's war services no country in the world was so entitled to have its wishes considered in this connection as India, and throughout India all, who expressed opinion on the subject, whatever their race or creed, believed that non-interference with the seat of the Khalifat was indispensable to the external and internal peace in India.]

A meeting of the Bombay Mahomedans has passed the following resolution unanimously—That the meeting desires to record its grateful thanks to the Right Hon. Mr. E. S. Montagu for his heroic espousal of the just cause of India.]

[Hindi Punch, February, 1920]

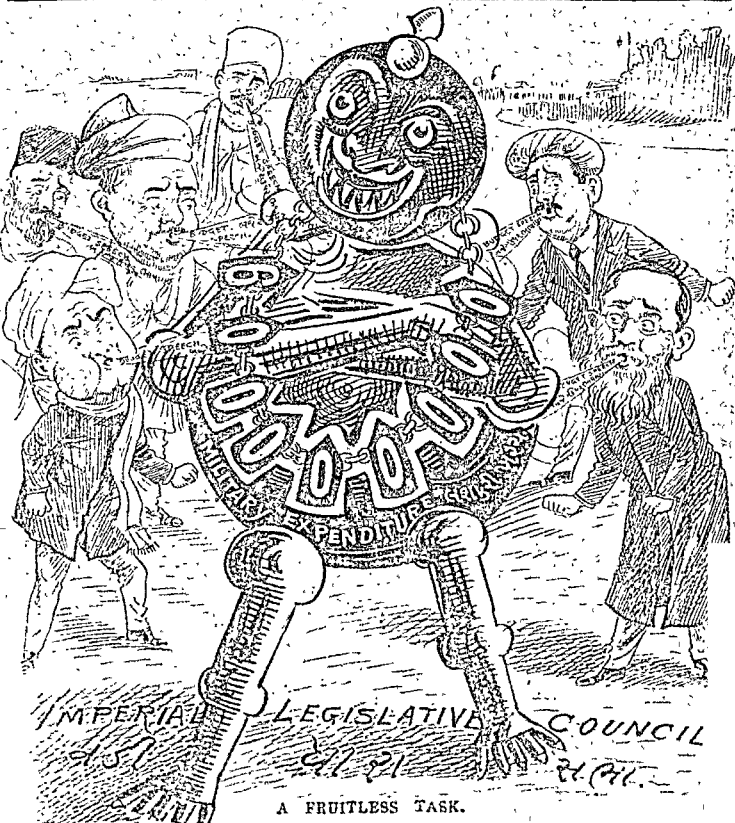

IN THE IMPERIAL CIRCUS, DELHI.

WHAT ARE THE POOR ANIMAL'S FEELINGS?

The Indian Budget for 1920-21 was presented to the Imperial Legislative Council at Delhi by Mr. P. H. Peltay, the Finance Minister, on Monday, 1st March. The Revenue is estimated at Rs. 1,01,37,50,000 and Expenditure at Rs. 1,60,37,50,000. The Military Expenditure during the year will amount to the colossal figure of Rs. 60,00,00,000.

[H&P, First, March, 1921]

MILITARY MONSTER—Blow away, gentlemen; you can't do me any harm; speech is silver, you know.

[In the debate on the Indian Budget, a number of non-official Hon'ble members, led up the Hon. Mr. Srinivasrao Banerji, the Hon'ble Sir Fazlulohur Caramchand, the Hon'ble Mr. Srinivas Shastri, the Hon'ble Sir Gangadhar Chitambar, the Hon'ble Mr. Patel, the Hon'ble Pandit Motilal Madhav Malaviya, and adverted to the huge military expenditure which was to be made in the coming year.]

TWO-THIRDS OF A LOAN IS BETTER THAN NONE

J'Y SUIS, J'Y RESTE.

[Notwithstanding the unsensate cry raised in England to expel the Turk from Europe, the Supreme Council has wisely decided to keep him at Constantinople]

[*Hindi Punch*, March, 1920]

(a)

EAST AND WEST.

BRITISH PROFITEER.—How times have changed! I, a Britisher, am enslaved, while the Indian goes free—to do what and whom he likes [While the Air Profiteering Act, now in force in England, is to be amended to make it strictly effective against the British Profiteer, the Act is rushed in India to bring the Indian Profiteer to book].

[Hindi Punch, March, 1920.]

(c)

AN EASTER EGG.
(FOR MASTER MICHAEL OH'DWYER)

[The Commissioners, appointed by the Punjab Sub-Committee of the Indian National Congress to enquire into the incidents of the martial law administration in the Punjab, have made their report. The Commissioners were four Barristers-at-law, namely Mr. Gandhi, Mr. Das, Mr. Abbas S. Tyabji and Mr. M. R. Jayakar, with Mr. K. Santanam another Barrister-at-law as Secretary. The Commissioners examined the statements of over 1700 witnesses and have elcted for publication 650 of them. The excluded statements, we are told, are mostly statements proving the same class of facts as those proved by the published statements. Every admitted statement was verified by one of the Commissioners and was accepted only after they were satisfied as to the *bonafides* of the witness. No statement was accepted without sufficient cross examination of the witnesses, many of whom are men of position and leaders in their own districts or villages. Some of the witnesses made very serious allegations against officials.]

[Hindi Punch, April, 1920]

AN URGENT APPEAL. -

CONGRESS-LEAGUE—(Jointly)—Peace, dear friend, stay with us for ever. If not even during war, thou wilt surely not desert us now.

[The agitation over the Khilafat question in India is assuming a serious aspect.]

[*Hindi Punch*, April, 1920.]

THE INDIAN PROMETHEUS

Bound hand and foot to the rock of British interests! Poor man!

[There is a great hue and cry raised against the new currency policy, which is considered to be highly ruinous to the interests of Indian trade and commerce]

[Hindi Punch, April, 1920]

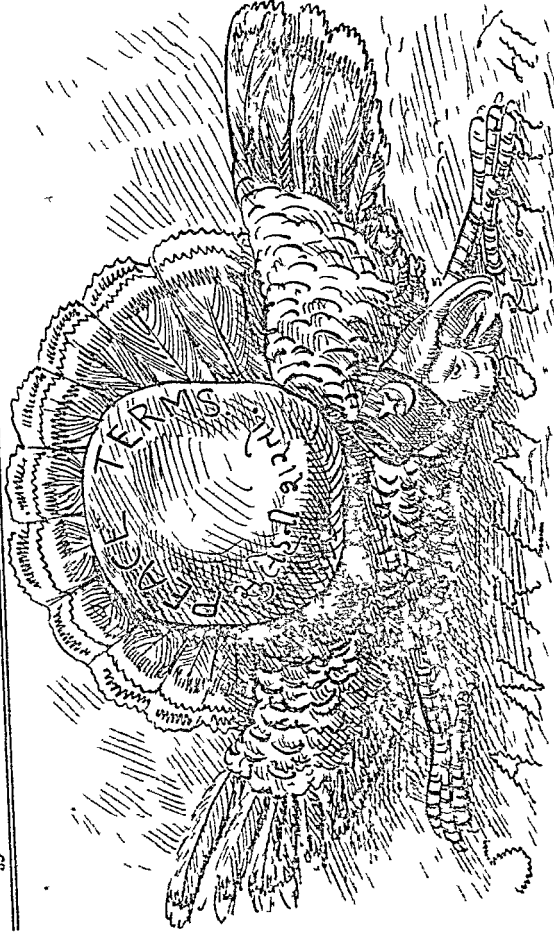
"WE THAT WERE FRIEND, AND YET ARE NOT SO?"

**THE CHOICEST FRUIT OF THE BOMBAY SEASON:—
A RICH CROP OF MANGOES.**

[A public meeting of the citizens of Bombay was held in the Town Hall yesterday (24th April), H. E. the Governor presiding, when a resolution to accord an enthusiastic and loyal welcome to H. R. H. the Prince of Wales when he arrives in the city in December next was passed and a large and influential committee was appointed for the purpose.]

OVERWHELMED

[The Peace Terms for Turkey have been settled They are very stringent, leaving Turkey very much crippled]
 [Hindi Punch, May, 1920]

DISCONSOLATE!

(MOSLEM BEGUM SAHEDA IN GRIEF AND AGONY.)

Wanted a Lucknow Hakim to find out a healing balm to soothe her lacerated heart.

I On the eve of the publication of the Terms of Peace for Turkey, His Excellency the Viceroy issued a message to the Mohammedan people of India, in which he said that "they include terms which I fear must be painful to all Muslims." * * * Before the late disastrous war, Great Britain had always maintained the closest ties of friendship with Turkey, and I am confident that with the conclusion of this new Treaty that friendship will quickly take life again and a Turkey regenerate, full of hope and strength, will stand forth in the future, as in the past, a pillar of the Islamic faith. This thought will, I trust, strengthen you to accept the Peace terms with resignation, courage and fortitude and to keep your loyalty towards the Crown bright and unimpaired, as it has been for so many generations.]

[Hindi Punch, May, 1920]

(10)

(10)

THE AFGHAN SUGAR-COATED PILLS

"Went they enter the Indian market, I wonder?"

[His Majesty Amir Amanullah has issued a proclamation forbidding cow-killing and has announced the enlistment of Hindus in his army and abolished various restrictions as to special dress, etc. The Amir says that all these "may not be altogether without a motive." They "suggest to us the existence of a deliberate preconceived plan in Kabul." "We must ask our countrymen not to mix themselves up with affairs which need no much explanation. And we must also warn the masses against the kind of pills which they are issuing for Indian consumption on that we are no fools."]

[Hindi Punch, May, 1920]

"When the fox hath eaten got in his nose,
He'll soon find means to make th' body follow."

But the taste is not in this bait, but in the new counsels' elections!

[The Extremists are fighting shy of the non-co operation revolution of the Moderates, as they do not feel inclined to leave the whole field of the new Congress elections to the Moderates, when Extremism is at its compromises.]

A BIRTHDAY CELEBRATION.

"Peace is the happy natural state of man,
War is corruption,—its disgrace"

His c—Abid in my hour for all time to come, and sing
me your songs of peace, rest, contentment and conciliation for
ever, driving away all unrest and discontent from me and mine!

[His Majesty the King Emperor's Birthday Celebration
in India Saturday, 5th June 1920]

[Hindi Punch, June, 1920]

GOV'T. OF INDIA
PRESERVE.
NO PROVINCIAL
GOV'T.
SHOULD TRESPASS HERE.

THE PELICAN OUT-PELICANED.

PELICAN—Is this Income or outgoing tax ?

[Great injustice has been done to Bombay by the Meston Financial Relations Committee by arbitrarily classifying Income Tax as Imperial.]

[Hindi Punch, June, 1920.]

A DRY LEVON.

LEVON—If you wanted so much juice out of me, you should have let me grow a bit

[Germany herself of her colonies, her merchant shipping, ten per cent of her territory, one third of her coal and three quarters of her iron, is still considered capable by the Supreme Council of paying a colossal sum as war indemnity]

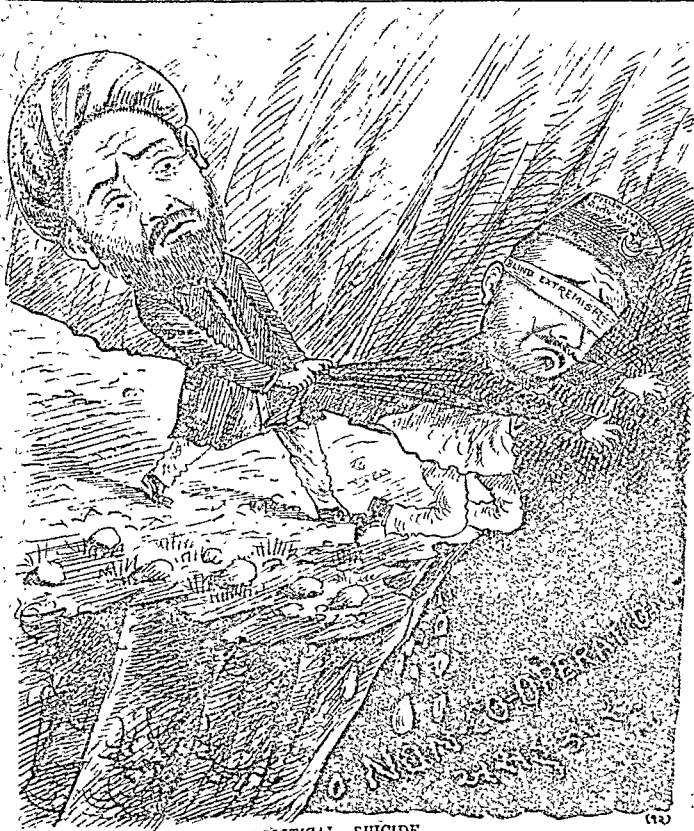
[Hindi Punch, June, 1920]

A THREATENED CUTTING UP.

[The majority of Hindus are dead against non-co-operation, and with all their sympathy for the Khilafat question they do not see their way to join those Moslems who want to go in for it. This will lead, it is feared, to the rupture of the good relations existing between the Hindus and the Moslems.]

[Hindi Punch, June, 1920.]

POLITICAL SUICIDE.

[The Moderate Muslim tries his best to restrain the Extremist Muslim in his extremism.]

[*Hindi Punch*, June 1920.]

BLACK AND WHITE

[While the European Associations in India have fully sympathised with O Dwyerism and Dyerism as practised in the Punjab last year, the Indian Associations and Leagues have strongly inveighed against them. Both have wared their opinions to the authorities in England in view of the coming debate in Parliament on the Hunter Committee's Report and the case of General Dyer]

[Hindi Punch, June, 1920]

REVERSES—FOR WHOM?

BLOATED BANKER—Ha! ha! What a benevolent Government to enrich us at its own expense!

[The sale of Reverse Council by the Government of India has resulted a loss of eight crores of rupees to the Indian Exchequer. No sooner did Government raise Exchange by five pence a day and then by eight pence to compensate for the fall in the American cross rate, than a panic in the Exchange set in. The Banks and big moneyed interests converted their funds to gambles in Exchange. "The Times of India" calls it the "systematic plundering of the Indian exchequer".]

[H. P. 1, June, 1920]

THE CRY OF THE COCKATOOS:-

"JUSTICE! JUSTICE! JUSTICE!!!"

MICHAEL O'DWYER—A plague on your screaming! I wish you had come to me for justice when I was in power!

[Strong resolutions have been passed and wired by different Indian political bodies to the Secretary of State and the Houses of Parliament about the Hunter Committee's Report, some asking for the impeachment of Sir Michael O'Dwyer and General Dyer, and others for justice being done to the feelings of Indians and praying Parliament will be pleased to take definite steps to carry an assurance to the wounded mind and bleeding heart of India due to deplorable Punjab incidents.]

[Hindi Punch, July, 1920.]

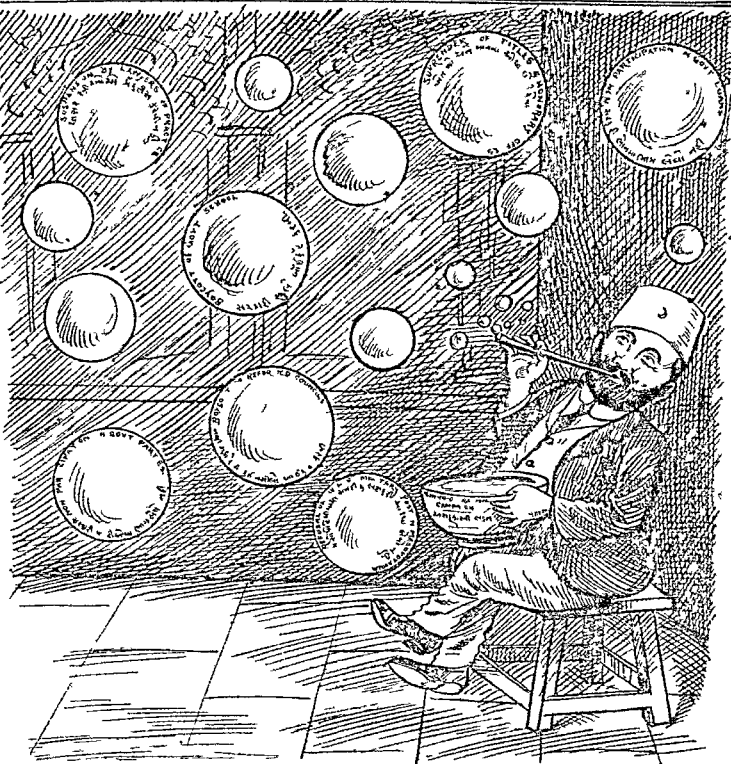

(13)

THE ELEPHANT TEASERS.

[Ultimatums have been submitted to the Viceroy by Mr. Gandhi and Mr. Chankai Ali and others that the non-co-operation campaign will be launched on the 1st August, if the Khalifat question and the terms of the Turkish Peace Treaty are not settled in accordance with the Moslem demands.]

English Press, July, 1920.

BUBBLES.

THE PASTIME OF MIAN SHAUKAT ALI, THE APOSTLE OF NON-CO-OPERATION.

[Mr Shaukat Ali has issued to the Press a statement in the name of the Non-co-operation Committee, in which he says the committee has decided upon the following as part of the first stage:—(1) surrender of titles and honorary offices, (2) non participation in Government Loan, (3) suspension of practice by lawyers, (4) boycott of Government schools, (5) boycott of reformed councils, (6) non participation in Government parties, (7) refusal to accept any civil or military post in Mesopotamia, (8) vigorous prosecution of Swadeshi.]

[Hindi Punch, July, 1920]

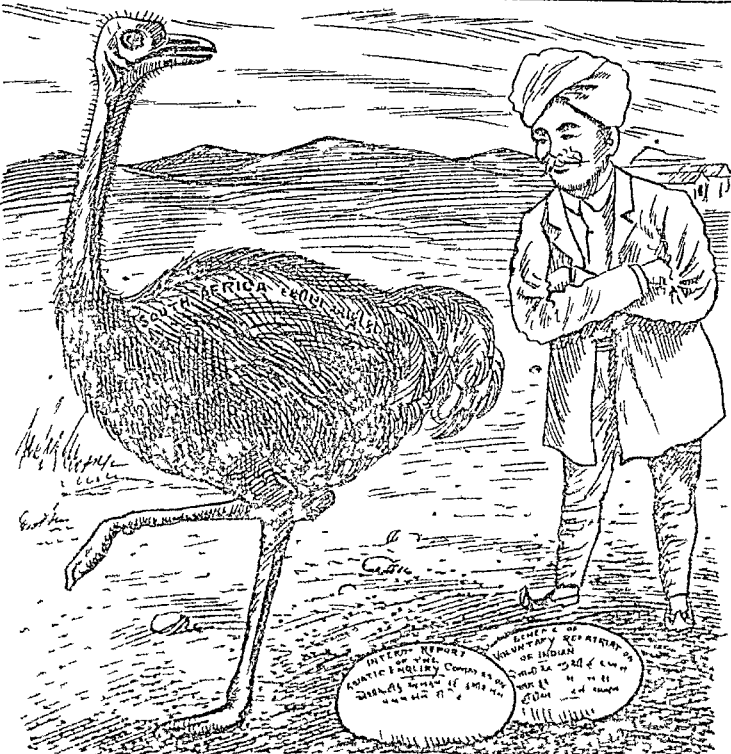

PUNCH—You are welcome, right royally welcome, Your Royal Highness. Debeve not those who say otherwise

H. R. H.—I never had any doubts, PUNCH

[Attempts are being made by the enemies of India to get the promised visit of H. R. H. the Prince of Wales to India next December either postponed or abandoned and gross misrepresentations about the attitude of the leaders and people of India are being circulated with a view to prejudice the British public and to cast aspersions against India's fervent loyalty and devotion to the British Throne and the Royal Family.]

[Hindi Punch, July, 1920.]

THE TEMPTING LEGGS

OSTRICH—Well, these are for you

SOUTH AFRICAN INDIAN—I think I like their look

[The Government of India have received information regarding the scheme of voluntary repatriation of Indians from South Africa recommended in the interim report of the Asiatic Enquiry Commission. The Indian Government can provide free passage only to Indians who ask for it in a written and who are a member of the grant of the passage a statement that they enter on behalf of themselves their wife and their minor children (if any) all the rights to enter and reside in the Union to enter with all tax is incidental to their domicile there. The scheme is favorably received by the Indians residing in South Africa.]

[Hindi Punch, July, 1920]

INFLATING —A FRUITLESS TASK.

"Leakage somewhere"

[Lala Lajpatral has declared that he would adopt a policy of non-co-operation or boycott towards the reforms, Mr Gandhi has expressed his entire accord with the declaration. But Pandit Ramabhai Dutt Chowdhari and a large number of educated Indians as well as the Extremist Press, have expressed their strong aversion to the proposal]

[Hindi Punch, Jan., 1920.]

"As long as there is motion in my body
And life to give me words I'll cry for justice!"

[The much looked for Punjab debate took place in the House of Commons on Thursday, 18th July.]

[Hindi Punch, July, 1920.]

**INCENDIARISM RAMPANT I—
"DON'T PLAY WITH FIRE!"**

[Messrs. Gandhi, Shaukat Ali and Company have asked I dare to observe hartals on the 1st August, with a view to make their Non Co-operation Campaign familiar to as large a number of people as possible. Messrs. Gandhi and Shaukat Ali are now on a tour in the country for propaganda work.]

[Hindi Punch, July, 1920]

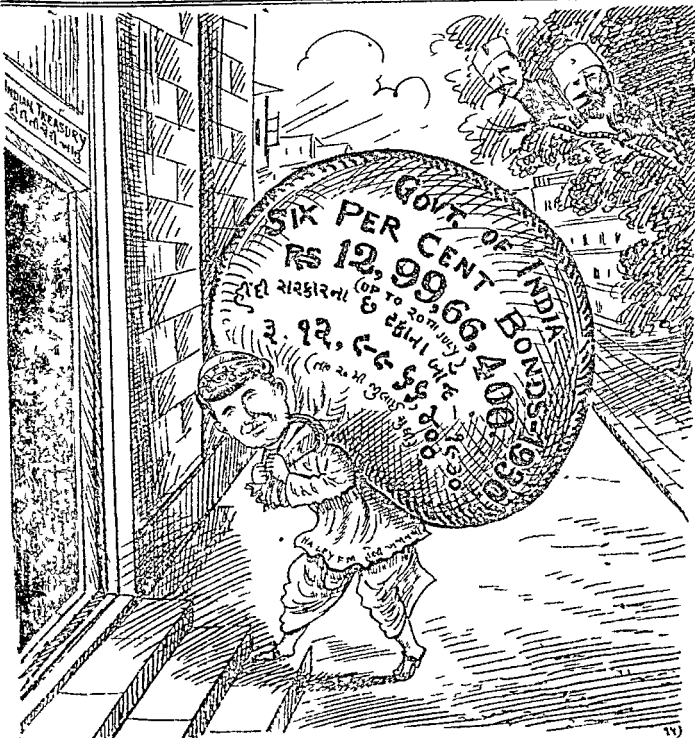

A BED OF BAYONETS.

"So I must lie as others lay my bed! Is this post-war justice?"

[No important changes have been made by the Allied Supreme Council in the Turkish Peace Terms after the reply of the Turkish Delegates. They have asked Turkey to sign the Treaty by Tuesday (27th July). In case of refusal to sign they have threatened to expel the Turks from Europe.]

[Hindi Punch, July, 1920.]

THE DISCOMFITED CROWS.

(A new version of an old Fable.)

GANDHI AND BHAKTAT—The fox has at all charmed this out of our brethren in spite of our efforts to the contrary.

[Notwithstanding the Khilafat Committee's exhortation to the public not to participate in the Government Loans new or old, the new Six Per Cent Government of India Bonds issued only on the 5th July, have proved a huge success, the sum subscribed within a fortnight amounting to nearly thirteen crores of rupees.]

[Hindi Punch, July, 1920]

THE PARLIAMENTARY SCALES OF BRITISH JUSTICE.

[The Dyer-bards in the Lords have triumphed. They have succeeded in widening the gaping wounds in the heart of poor Punjab.]

[Hindi Punch, July, 1920.]

Jalandhar Nath.

JALANDHAR NATH—as Rao Bahadur Anand Rao Ramkrishna Talcherkar took pride in calling himself in the immortal pages of *Hindi Punch* and as he was known to a large circle of friends and admirers of Mr PUNCH—has left us. We shall know him no

his pen whenever called upon to wield it against all social and political humbugs, and he never shirked work but cheerfully attended to the labour of love to which his natural gifts and heat of mind always turned him. He took pleasure and delight in working for PUNCH, as he used to call me and as his dearest and nearest ones always delighted to honour me. For the last nine months he was in very in-

YOGIRAJ JALANDHAR NATH IN SAMADHI

"The loved and revered friend who has passed to the reward of a noble life"

more to enliven the pages of *Hindi Punch* by his genial humour, his sparkling wit, his innocent earth and merriment, satire and sarcasm. But we shall always thank of him to the end as the vivacious writer and jovial friend and companion who, for nearly thirty six years, wielded his pen in exposing cant and hypocrisy, who suggested ideas for cartoons and skits, political and social, with a facility and fertile imagination all his own. He was ready with

different health. At the time of the Divali holidays last year he was unable to sit up and work out his "Divali Musings," as he was down with rheumatism. I saw him frequently during his illness and came away every time with the pleasant thought that my jovial friend and genial companion of a life-time would not be his old bright twinkling self. Yet in November last when I saw him at the Cobble Station going to Indore and wished him god-speed, I

had hoped that the change to the capital of the Holkars would do him good and that he would return hale and hearty, a giant refreshed in mind and body. But the reports that I had from him were not at all cheering. I knew early that he was very ill and last month the beginning of the end set in. He was down with diarrhoea along with other ailments, and although I had not with any thoroughness foreseen my sad loss, I had hoped that my revered and esteemed friend would overcome the terrible ordeal through which he was passing, as he had passed others, through sheer will power, and his wonderful vitality and his great tenacity. But now I know that Jalandhar is dead and *Hindi Punch* can never see the like of him again! He passed away at Indore on Monday afternoon (26th July), surrounded by his dearest and nearest ones, full of years and honours.

I feel desolate with his loss. In December 1913, I lost my esteemed friend Hirji Khambatta, the facetious Corporator Faineant of *Hindi Punch*, who wielded his facile pen for twenty-five years in these pages and cultivated them with his choice English, genial humour and sparkling wit. Then, again, in August 1917, I had to mourn the death of my oldest artist Bajrno, who worked for *Paras Punch* and *Hindi Punch* for close upon fifty years. And now Anandram—Jalandhar Nath—leaves me after a life-long friendship and close companionship, whom I and mine honoured and loved as one of ourselves and who was always welcome as the trusted guide, adviser and friend, who took such a great delight and keen interest in the welfare of *Hindi Punch* and who, while he was never slow to praise where praise was due, never missed an opportunity to point out its failings and foibles in very plain, blunt language. Of the four oldest friends and co-workers, who did the labour of love for *Hindi Punch* jointly for years, I am the only one now left. For nearly half a century I am in harness. During all this time, amidst the ups and downs of a journalistic life, I was always cheered and comforted and solaced with the thought, and I considered myself fortunate, that I had such friends who looked eye to eye with me on all public questions and were always ready with their pen and pencil, whenever I stood in need of them, to work on chalked out lines, and thus helped me in steering the barque of a unique paper clear of all shoals and rocks. The last of those friends has, alas! departed to the haven from which no mortal returns, and naturally I feel desolate.

"The loved and revered friend had passed to the reward of a noble life." So I said in December 1913 about my esteemed friend Hirji Khambatta. So I say again about friend Jalandhar Nath. His was a life devoted to work, work and work. While he worked in the Royal Indian Marine Dock-yard he devoted his leisure hours to the evening for a number of years for the good of the people of Bandra—in looking to their health and comfort and their sanitary needs; and he performed his civic duties in a manner that won the esteem of friends

and opponents alike. Bandra owes not a little to the energy and devotion to duty showed by Jalandhar Nath as a Municipal Councillor for a number of years. Some of the improvements were introduced in this fishermen's village, now turned into a health suburb and reckoned as the Brighton of Bombay, through his energetic fight at the municipal meetings. His entry into the civic arena gave fresh life and vigour to the Bandra municipal board, and the files of the Bombay Gujarati dailies bear witness to the efforts he made to improve the insanitary lot of the Bandraites. I wish there were more Talcherkars now in the Bandra Municipality than some of the present-day Rajarams and Rainsagars—members who fight like Kilkeny cats and create more noise and do less work.

Jalandhar Nath's was a vivid fancy. His was a creative eye. His mind was a vast store of information. His reading was extensive, and as a talker he was very vivid. If once he began to talk among friends of either sex, he would absorb their attention for hours and his listeners forgot for a time their other avocation. He was a creature of drollery, like the late Sammy (Lanley Sambourne) at *Punch* Table, and like him was a most admirable laughster. He would make a joke himself and also enjoy a joke against himself. After my week's arduous task was over and I enjoyed a little bit of rest in my sanatorium, it was usual for me on Monday to receive a note from him, and my lands would tremble to open it, as I feared that it might be full of his sarcastic jabs and critical blows for something that might have appeared in the previous Sunday issue of *Hindi Punch*, which might have displeased his too critical eyes and his keen faculty of mind. He was lavish in giving hard knocks where they were necessary and in giving soft praise and applying balm where it was due. He was generous and kind. He would come to the help of my artists and would devote hours explaining to them as idea of a cartoon which he would have them work out according to his fancy. And we be to the artist who failed in bringing out the idea according to his instructions. He would come down heavily on him, no sooner the idea was published, in a long note to me full of caustic remarks and his ruffled temper.

For all this I loved and honoured him more. He was most endeared to me for his utter frankness, for his generosity of spirit and for his kindest help which was always forthcoming at any moment—at any time of the day or night. Tears trickled down my eyes when I received the sad news of his death, and the eyes of the members of my family were all wet—members who had known him all their life and who had loved and revered him as one of their own kith and kin. Never again will any of us see his benign face. But we will always cherish his memory with respect and reverence, remembering the happy moments we have passed in his company either in my sanatorium or in his. Peace to his soul!

B. N. A.

[*Hindi Punch*, August, 1920.]

(16)

A WORD OF SOUND ADVICE.

Wiseo—Let me be your guide, philosopher and friend, Begun League.

[The Council of the All India Muslim League met at Lucknow on the 18th July and resolved to hold a special session at Calcutta on the 6th and 7th September, to consider what action should now be taken by Indian Muslims in view of the serious situation arising out of the Turkish Peace Terms, the Hunter Committee's Report, &c.]

[Hindi Punch, August, 1920.]

WHICH?—OR, DEVI CONGRESS AT THE PARTING OF THE WAYS!

"Which way shall I turn?"

[The Special Congress session meets in Calcutta on the 4th, 5th, 6th and 7th September.]

[Hindi Punch, August, 1920.]

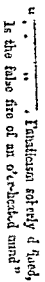

MR. DAL GANGADHAR TILAK, THE SUN OF MAHARASHTRA.

Born, 23rd July, 1856.

Died, 31st July, 1920.

[Hindi Punch, August, 1920.]

[A number of officers, headed by Sir Nareyan Chandrawar, have issued a manifesto condemning the Non co operation movement]
[Western India National Labour Association has also, under the lead of its Presidents Sir Datta Warde, in]
[*Mandi 1 an, August, 1920*]

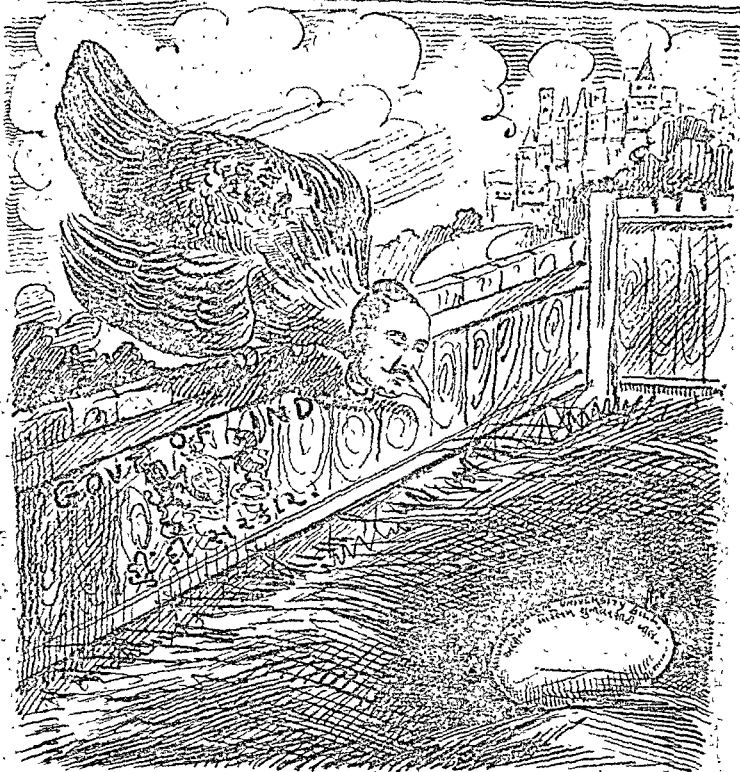
(17)

(18)

ON GIDDY HEIGHTS !
OR, PEACE IN A PERILOUS POSITION.

[While England has tried its best to be away from the war with Soviet Russia on the question of Poland, France has decided on war with the Bolsheviks alone]

[*Hindi Punch*, August, 1920.]

CLUCK ! CLUCK ! CLUCK !

MIAN SHAFI FOWL.—Will the Non-co-operationist brood approve of this egg, I wonder ?

[Through the exertions of the Hon'ble Mian Mahomed Shafi, the scheme of the Muslim University, which has been hanging fire all these years, is now on the fair way of being accomplished. A Bill has been prepared and will be introduced in the Simla session of the Imperial Council by the Hon. Mr. Shafi. The new University will be called the Aligarh Muslim University and it will be of the teaching and residential type in accordance with the recommendations of the Calcutta University Commission.]

[Hindi Punch, August, 1920.]

THE BOMBAY MILCH-COW.

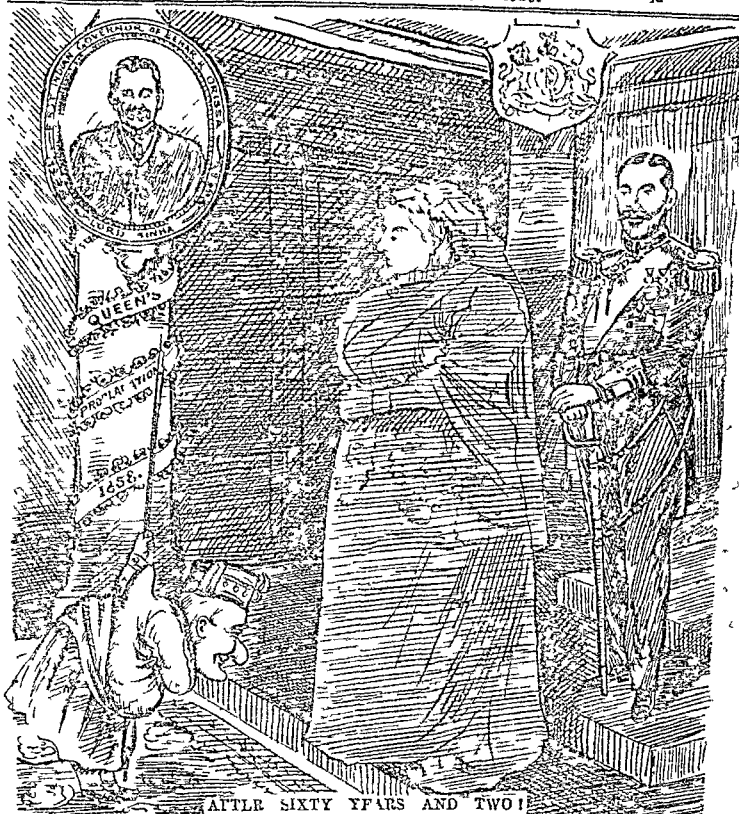

PANDIT OF BENARES—You have been very good and very kind to me, and have supplied my most urgent want. I hope next time I come to you, you won't fail me.

Cow—Don't milk me dry, Tanhū. You must try elsewhere too.

[The Hon'ble Pandit Madan Mohan Malaviya has been fortunate in securing twenty seven lakhs of rupees from Bombay city for the Benares Hindu University. Will have Calcutta and Madras do so? Will Pandit give out the figures?]]

[*Hindī P-r-āh, August, 1920.*]

ATTLR SIXTY YFARS AND TWO!

HINDI PUNCH (To the Shade of Victoria the Good)—At last Your Majesty, after sixty-two years! Your Majesty's promise to the people of India has been fulfilled and one of the great offices of State has been opened to Indians of eminence. Your Majesty's Proclamation does not remain an impossible charter after all, and I and my *Hindi Punch* prays are grateful to Your Majesty's Grandson for making it a living monument of India's hopes and aspirations! God bless Him!

[Lord Sinha is the first Indian to be appointed the Governor of an Indian province. He has been made Governor of Behar and Orissa.]

[*Hindi Punch*, August, 1920.]

HOPES DEFERRED!

HIND MATA—What a disappointment Punchobhai!

PUNCH—Let us pray, Mata, that the Prince may soon be hale and hearty, and visit us next year in full vigour.

[Owing to the condition of health of His Royal Highness the Prince of Wales his visit to India has been postponed to next year, and His Royal Highness the Duke of Cornwall, H. M. the King's uncle, will come instead to India to inaugurate the New Councils.]

[Hindi Punch, August, 1922]

ALADIN AND THE WONDERFUL LAMP.

(A NEW VERSION.)

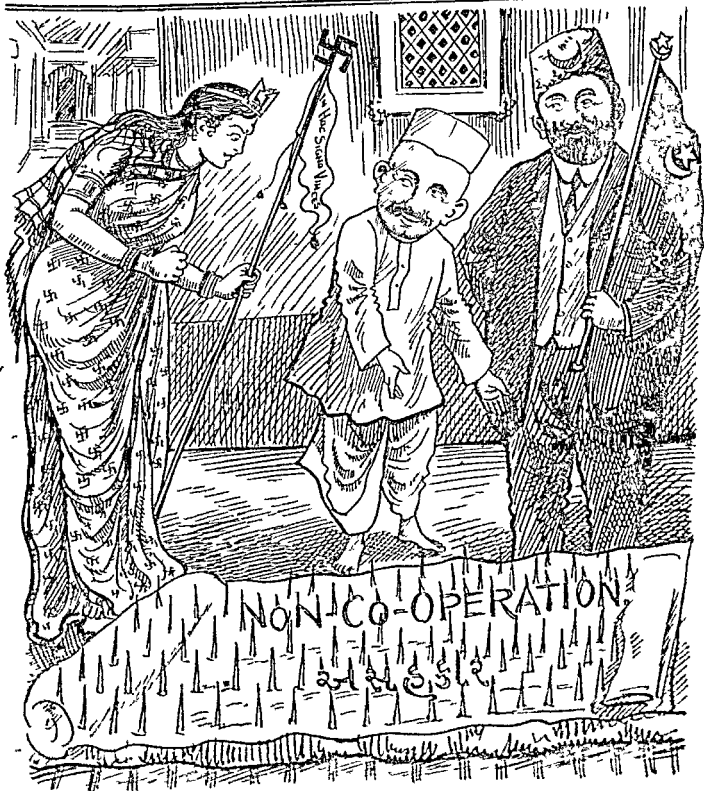

BOY CHIEFS—Clean altar for dirty uncles!

NON-CO-OPERATIONISTS—No, thanks, we have nothing more to write

[Commencing the work of the autumn session of the Imperial Legislative Council at Simla on the 29th August. If the Viceroy said—"Much will depend on the manner in which the new Councils and the new Government grapple with the task to be laid upon them. Are we to enter the new era in a spirit charged with the earnestness of things that are before? I am confident that, so far as we can, we shall leave those things that are behind and press forward to the things that are before."]

[Hindi Punch, August, 1920.]

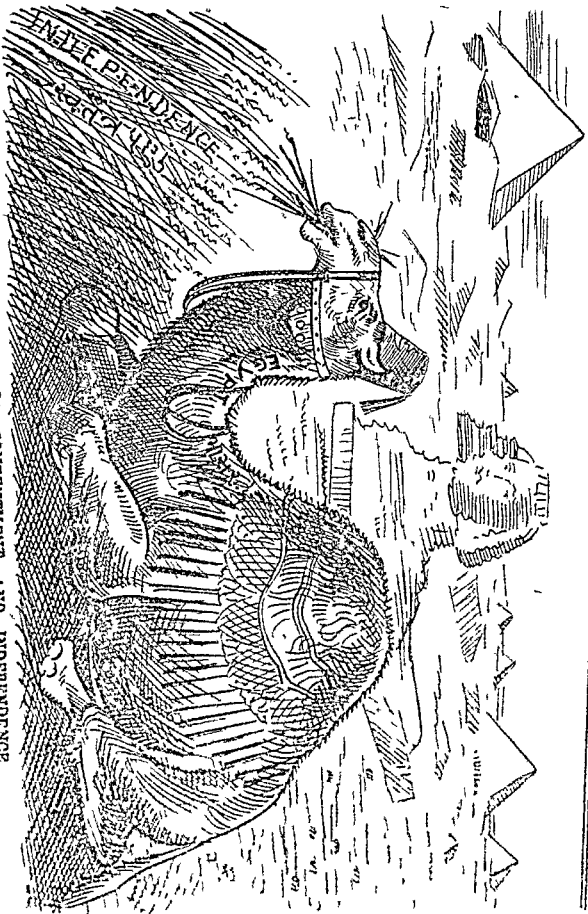

SADHU OR STATESMAN?

ERHINT ANAHAKARJIT—As I make the bed so must you lie, Devi Congress

[The Special Congress session meets on the 4th, 5th, 6th and 7th September at Calcutta to discuss the non-co-operation question. If the Congress does not go over wholly, many members will secede from it]

[Hindi Punch, August, 1920]

CHEWING THE CUD OF CONTENTMENT AND-INDEPENDENCE

[London, Aug. 23.—The "Times" today publishes a summary of the agreement in London between the Kharat Mission and the Egyptian Mission headed by Zaghal Pasha, whereby Britain recognizes the independence of Egypt's integrity against outside aggression and Egypt's right to a privileged position in the valley of the Nile and agrees, in case of war, to give Britain every facility for access to Egypt's territory.]

[Hindi Punch, August, 1920]

MADARI LALAJI'S INEXHAUSTIBLE TAPE

[The inaugural address of Lala Lajpat Rai the President of the Special Session of the I N Congress, was for the most part devoted to an indictment of the policy of the Government in regard to the Punjab disorders. It was a scathing condemnation of Sir Michael O'Dwyer and his lieutenants and satellites]

[*Inside French, September, 1920*]

["The old Congress is dead and buried at the special session. How the new Congress, which has risen like Phoenix from the ashes of the old, will fare in its career, will be anxiously watched by all interested in the political advancement of the country."—"The Longdoses"]

[*Alfred Russel, September, 1890.*]

[Hussey & Purdy, September, 1912.]

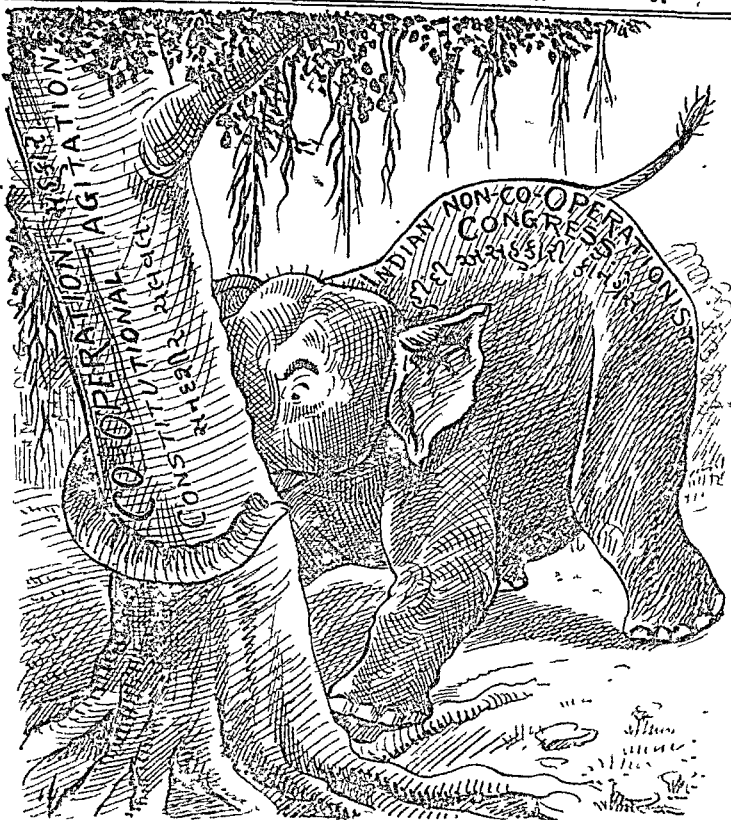

THE PREACHING AND ITS RESULT.

[The non co operational propagandists forbade the participation in Government loans. The public have replied by subscribing the large sum of Rs. 27,66,09,500 in the Government of India Six Per Cent Bonds]

[*Hindi Punch, September, 1920.*]

THE MUSTH ELEPHANT.

TRYING TO UPOOT THE FLOURISHING BANYAN TREE

[A musth elephant did great havoc in Ceylon lately. The Non-co-operation Resolution of the Special I. N. Congress aims at uprooting co-operation and constitutional agitation]

[Hindi Punch, September, 1920]

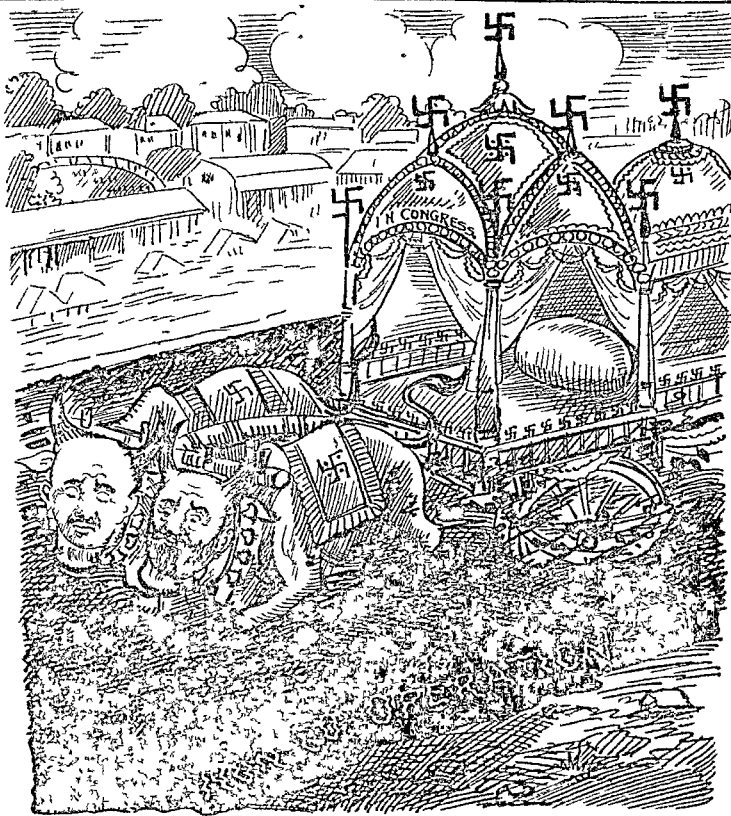

THE CHANGE OF NOMENCLATURE

(20) DEVI CONGRESS—What? Is this to be my future name, I wonder? My parents never dreamt of it.
 BOY LAJAPATRAI—Nor did I, Devi.

[Lala Lajpatrai: In his concluding remarks at the Special Session of the Congress said—He was a little sorry that Mr. Gandhi in his wisdom should have considered it necessary and proper in a way to tackle the Indian National Congress to the Central Khilafat Committee. The Central Khilafat Committee represented seven crores of Mohammedans in India but the Indian National Congress represented 315 millions. They recognised them both for their co-operation and for supporting them but the main body which ought to keep its national character and which represented every Indian in this country, was the Indian National Congress.]

in Punch, September, 1920.]

IN THE MIRE.

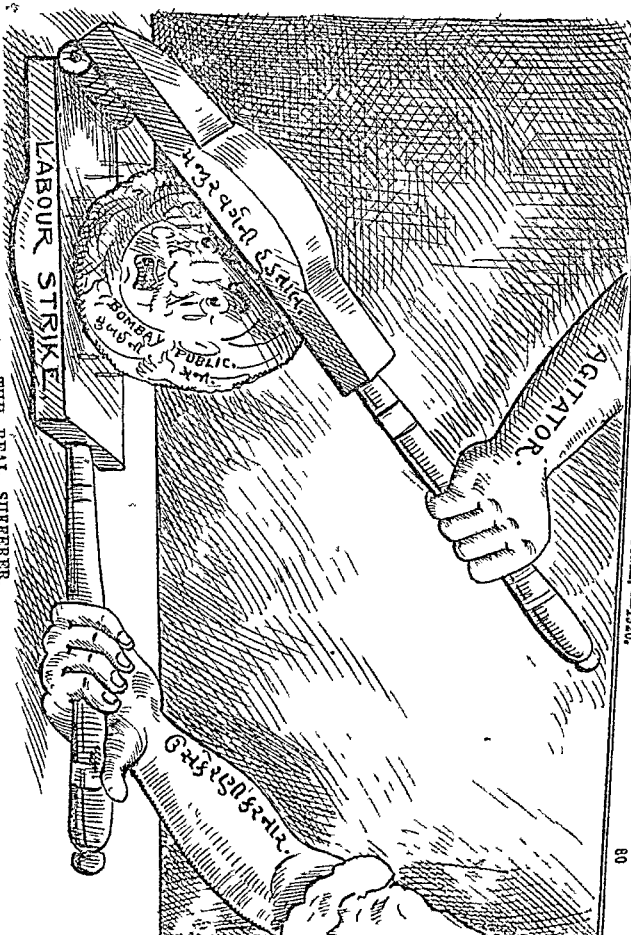
The National Congress tar has stuck deep in the mire and herculean efforts will have to be made to drag it out. Oh! for a powerful Land to bring it out of the parlous state, and to carry it to the road of constitutional agitation and co-operation!

[Hindi Punch September, 1920]

RUSHING DOWN THE UNWILLING THROAT.

[Writes "A Delegate"—The programme of the Central Khilafat Committee had to be rushed down the unwilling throats of the National Congress in order to put upon it the authoritative seal of 'that great national assembly', to borrow Mr Bonar Law's expression, and there they were to perform that task. But will the National Congress remain the national body that it was up till now supposed to be, if a section of the community and sectional organizations attempt to swamp it and dominate its deliberations as they did this time? Will its decisions command the same respect if such coups are possible?]

THE REAL SUFFERER.

[The Bombay public is sorely tried with the strikes of workmen in different departments, private and public, and cries loudly for their suppression and for the punishment of the agitators who foment them.]

[Hindi Punch, October, 1920.]

(21)

GANDHALISM

(29)

The vandal has done his work with the Congress idol. He is now at the All India Home Rule idol. [Mr. M. A. Jinnah, Mr. M. R. Jayaker and some eighteen others have resigned their memberships of the All India Home Rule League, or the *Swaraaj Sabha* as it is now called, (its President being Mr. Gandhi) as a protest against the revolutionary change in the constitution of the League and the deliberate omission of any reference to British connection in the clause which lays down as the goal of the League to be the attainment of self government.]

[Hindi Punch, October, 1920]

THE INDIAN SINBAD'S BURDEN

SINBAD—You are pressing heavily on me. I cannot carry you any further.

MILITARY GOVERNMENT—Not at all. You will get stronger the more you have to carry. And I'll like you out for an airing as often as I can.

[The Escher Committee's Report on the Indian Military Re-organization is out. Its proposals amount to this—The military expenditure of the Indian army, already very heavy, is still further to be increased and the army is to be freely employed outside India.]

[Hindi Punch, October, 1920]

SIO TRANSIT GLORIA MUNDI ?

THE STRAYWARS OF THE CONGRESS (Shades of W O Bonner) Dadabhai Naoroji, Photozashah Mehta, Ajodhya Nath, Manmohan Ghose, Anand Chaitu and G K Gokhale)—How triumphantly they are waving the r hideous black flags! But we are confident that the country at large will ere long re tore the Nat onal banner to its place of honour

[The sul committee consisting of Mr M K Gandhi Pandit Motilal Nel ru and Mr V J Patel, appointed by the All India Congress Committee at the meeting held at Calcutta after the Special Sessions of the Congress, have issued their report on draft instructions for Congress organisations regarding non-co-operation]

[*Hind, Punch, October, 1920*]

A FIGHT IN THE AIR.

[The Moderates of Bombay have resolved to take active measures against the Non-co-operation movement and have formed a committee to carry on a strong propaganda against it.]

[Hindi Punch, October, 1920]

FROM THE LAND OF THE DEAD.

FRANK OF THE LATE NAWAB MOHSEN-UL-MULK (Late Secretary Aligarh College).—Your life-work is being undone, Sir Eyed Ahmad! Some alien vandal is striking at the very foundation of the Aligarh College!

SHADW OF BIR EYED AHMAD.—I wonder what the "old boys" of the College are doing? Haven't they courage and grit enough to restrain the vandal's hand?

[Mr. Qasbi and the Ali Brothers have preached non-co-operation to the students of the Aligarh College, founded by the late Sir Eyed Ahmad. The students have gone on strike, and not a single student has attended the classes from the 12th October.]

[Hindi Punch, October, 1920.]

(23)

THE NEW HOPEFUL'S PLAY.

WHAT HE HOPES TO ACHIEVE WITHIN A TWELVEMONTH.

THE DIVALI (THE HINDU LIT. YEAR SAMVAT 1917 : THURSDAY, 11TH NOVEMBER, 1912.)

[Hindi Paper, November, 1920.]

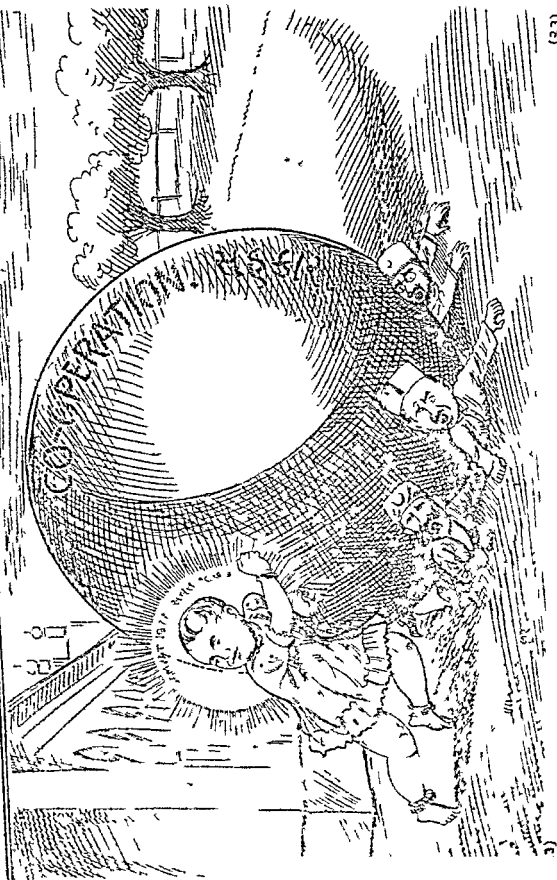
MAHOMEDAN A.T.O. COLLEGE

MAHOMEDAN A.T.O. COLLEGE

MAHOMEDAN A.T.O. COLLEGE

At the meeting of the trustees of the Aligarh College held on the 27th October, 1919, six trustees were present, including the Raja of Mahmudabad, Prince Hamidullah of Bhopal, Sardar Sir Abdul Qayyum Khan, Mr. Mohamed Ali, Jetham Agrawal Khan and Dr. Ansari. Eight resolutions were passed, 48 voting for and 11 against. Among the resolutions were Mr. Mohamed Ali's resolution approving the first resolution rejected the proposal to give up the Government grant and discontinue the College. The second resolution approved the action of Mr. Shaukat Ali and others in obtaining direct access to the students in defiance of the Principal. The third resolution confirmed the action of the Syndicate, Principal and staff and expressed approval.

[Hindi Punch, October, 1920.]

THE NEW HOPEFUL'S PLAY.

WHAT HE HOPES TO ACHIEVE WITHIN A TWELVEMONTH.

THE DIVALLI (THE HINDU NEW YEAR, SANVAT 1917 : THURSDAY, 11TH NOVEMBER, 1920.)

[Hindi Punch, November, 1920.]

A DIVALI AND NEW YEAR PRESENT.

SIR WILLIAM VINCENT—Well, here you are. Take it as a Diwali gaudan or as a rope to hang yourselves with.

[The non-co-operationists are urgently wishing that Government might take repressive measures against them, so that they might become martyrs. Their wish will remain unfructified for a long time, as Government have, in a long communique issued from the Home Department, in charge of Sir William Vincent, declared that "it is to enlightened public opinion that they must chiefly trust for a dissipation of the danger that now envelops India, as it is on that same public opinion that India's political future must depend." It is in this trust that they have refrained in the past, so far as is consistent with the public safety, from repressive action, for they consider that such action should only be employed in the last resort when indeed failure to adopt it would be a criminal betrayal of the people."] [Hindi Punch, November, 1920.]

TO BE OR NOT TO BE—AN ARAB KING.

JOE BULL—It is tempting by way of novelty, but I am sure I could not be comfortable in it for long. I'll have none of it.

[Before establishment of a permanent Arab administration in Mesopotamia, which will take some time, Sir Percy Cox, the British High Commissioner, has entrusted the forming of a provisional Government to His Highness the Naib of Baghdad, the guardian of the shrine of the Reverend and Famous Saint Abd-ol-Cadir Jilani. This means that England has resolved to withdraw from Mesopotamia at the earliest opportunity.]

[Hindi Punch, December, 1920.]

SOUR GRAPES?

AFGHAN FOX—Should I make a bid for it? Should I take a big jump at it?

[CONSTANTINOPLE, November 22.—In the course of a recent Congress at Baku the question of the separation of the Sultanate and Khilafat was discussed. Ulama and various influential personages of a number of Mohammedan countries were present and it was decided to offer the Khilafat to the Amir of Afghanistan. It is understood that a delegation has already left to inform the Amir of the decision.]

[Hindi Punch, November, 1920.]

PAGES.

Afghan sugar-coated pills	37
After sixty years and two!	68
Aladin and the wonderful lamp... ..	70
Angel of Peace	10
As long as there is motion in my body, do	51
Bed of bayonets, A	56
Between two extremes	6
Birthday Celebration A	10
Black and White	46
Bombay mulch cow, The	67
Bubbles	3
Change of negotiators, The	77
Glewing the end of contentment and	72
in independence	31
Choicest fruit of the Bombay season	66
Cluck! Cluck! Cluck!	74
Congress Gandhi vivra	48
Cry of the cockatoos, The	11
Dawn of a new era	51
Discomfited crows, The	26
Disconsolate!	90
Daval and New Year Present, A	43
Dry linnen, A	23
East and West	

PAGES.

Earier Egg, An	10
Elephant terrors	10
Fanatism soberly defined, do	61
Flight in the air, A	85
Florest Lucknow ledge!	20
Friend of the Khalifa, The	21
From the Land of the Dead	86
Fruitless Task, A	26
Gandhian	81
Hercules Lloyd and the bull	18
His first Lesson	7
Hopes deferred!	14
In the British Parliament Workshop	3
In the Imperial Circus, Delhi	25
In the mire	78
Incongruous rampant!	57
Indra Elephant in high jinks, The	1
Indian Prometheus, The	33
Indian Simbad's burden	82
Inflating	33
It never rains, but it pours—blessings	11
J'y ants, j'y rats	28
Jalandhar Dath	59
Love-knot, The	13

	PAGES.
Love me, love my cow	15
Madari Lalaji's inexhaustible tape	73
Madmen, spare the tree !	88
Mouth elephant !	76
New Hopeful's play	89
New Turkish Delight, The	23
".....O Beautiful Peace ! "	2
On giddy heights	67
Overwhelmed !	35
Parliamentary scales of British Justice ..	38
Pelican out-pelicaned, The	41
People's love, a people's hearts are thru, A	12
Political suicide	15
Press lung and its result, ..	77
Proud motto of the Poona nationalist ! ..	21
Ready to meet an insidious foe !	19
Real easterer, The... ..	89
Reverses—for whom ?	17
Royal Amas Pro out	8
Rushing down the unwilling throat	79
Sadavi Bai Chelmsford always begging ...	22
Sadhu or statesman ?	71

	PAGES.
Sig transit gloria mundi ?	83-b1
Smelt (Lion) of the season	17
Soar grapes	92
Spider and the Fly, The... ..	4
Sixty-man, yet friend to truth !	16
Sunset	63
Tompting eggs	52
Thorough Examination, A	5
Threatened cutting up, A	11
'Tis false !	31
To be or not to be—an Arab King	91
Two-thirds of a loaf is better than none.	27
Unseasonable white-washing !	33
Urgent appeal, An	31
We that were friends, and yet are not now.	23
When the fox hath once got in his nose.	38
Which ?	62
Will-O'-the-wisp... ..	87
Word to the wise, A	13
Word of sound advice, A	61
Amas Joy-bells	9
Index	93
Gujarati letter-press	95

૧૯૨૦ ના “હોદી પંચ” માંના કારતુન્સની ગુજરાતી સમજ.

હોદી હાથી ખુશાલીમાં ગરક !

[લુઓ ચીત, પાનું ૧ હું.]

(નવદીકના ભગીપતુ એક સ્વપતુ, જે વેળા તે પોતાની સાંકળ તોડી નાખશે.)

[તાં ૫ મી હોદીખર ૧૯૧૬ ને દીને ઉમલ્ડની આમની સમાજે પસાર કરેલાં હોદી સુધારાને લગતાં બીજામાં કરવામાં આવેલી ગોઠવણ પ્રમાણે પેલેલવડેથી માંડી ધારા સભા ૧૯૨૧ ના જાનેવારીમાં મળશે, અને એવી આદા રાખવામાં આવે છે કે નામદાર પ્રોત્સ આદિ વેલસ દીવ મેં ખાતે તેનું વાસપુરત કરશે.]

["હોદી પંચ," હોદીખર, ૧૯૧૬.]

“.....એ સુદર સુનેહ !”

[લુઓ ચીત, પાનું ૨ હું.]

હોદીમાં સુલેહની ઉલ્લસણી : યાની, રાની, સોમ અને મંગળ, તાં ૧૩, ૧૪, ૧૫ અને ૧૬ મી હોદીખર, ૧૯૧૬.

["હોદી પંચ," હોદીખર, ૧૯૧૬.]

ખીટીશ વર્કસાપમાં :—ફોરર ઠોકવાતું આખાદ કામ.

[લુઓ ચીત, પાનું ૩ હું.]

[હોદી સુધારાઓને લગતું બીજા આમની સમાજે ત્રીજી વારનાં વાંચનમાંથી પસાર કીધું છે અને ઉમરાળાની સમાજે તે પેલેલીવાર વાંચ્યું છે.]

["હોદી પંચ," હોદીખર, ૧૯૧૬.]

કરોળ્યો અને માખી.

[લુઓ ચીત, પાનું ૪ હું.]

નેશનેવીસ્ટ—કેમ, સાહેબ, અંદર આવેલી? જગ્યા ઘણીજ સગવડ ભરેલી છે.

માર્કેટ—નહી, બાપુ, માફ કરો. અને તો ખુશી હવાજ પસંદ છે.

[અમદીતસર ખાતે મળનારી કોન્વેસના પ્રમુખ પંડીત પોતાવાચ નહેરો માર્કેટને કોન્વેસની બેઠક વેળાએ પધારવાનું આમંત્રણ રીધું હતું. તેઓએ તે નાકબુલ્યું છે, કેમકે હોદી સુધારાની નવી યોજના અમલમાં મેલવાના સંબંધમાં માર્કેટ અને નેશનેવીસ્ટો વચ્ચે મુજબ પાંચેના મતબેદ છે.]

["હોદી પંચ," હોદીખર, ૧૯૧૬.]

એક સંપુરણ તપાસ.

[લુઓ ચીત, પાનું ૫ હું.]

રોકડર પંચ—મણી પુખ્ત અને તંત્રરેખત ખાધી છે. જેમ જેમ વખત જશે તેમ તેમ તે કલવતમાં વધતોજ જશે.

[હોદીના સમજ અને વીચારવંત વગર ધારે છે કે હોદી સુધારાને લગતું બીજા પસાર થયેલી હોદીને જેમખદાર હકુમતના રમતાપર મેલવાની માંડી મુરખાત થઈ જશે છે.]

["હોદી પંચ," હોદીખર, ૧૯૧૬.]

એ છેડેના વીચારોની વચ્ચે !

[લુઓ ચીત, પાનું ૬ હું.]

[આરે સુબંધમાં મળેલી ખાસ કોન્વેસના પ્રમુખ મીંડ સન ઈમામ અને જોનારેન વ મીંડ હાહાદ જાણે છે કે હોદી સુધારાને લગતું બીજા નાપસંદ કરવાએ નથી, સારે જોનારેન વ મીંડ પટેલ, જોનારેન વ મીંડ ખાપરરે અને મીંડ દોરનીમેને ઈંગલંડમાં એક મીનીફેરેન્સ બાહર પાસી તેને તદ્દન નાપસંદ કરવાએ જાણાયું છે.]

["હોદી પંચ," હોદીખર, ૧૯૧૬.]

પનોતા પુતનો પેલેલી પાક.

[લુઓ ચીત, પાનું ૭ હું.]

મીંડ પંચ—(ધરમ પીતા, ધરમ માતાઓ તરફથી)—લે, બેટા, તારી પેલેલી યાદી લખ—“કોઓપરેશન એન્ડ કમની લીએશન”—“સાથે મળીને કામ અને સુલેહ ને યાંતી.”

["હોદી પંચ," હોદીખર, ૧૯૧૬.]

કીસમસની એક બાદશાહી પરજેટ.

(હોદ માતાનાં વચ્ચેઓ માટે.)

[લુઓ ચીત, પાનું ૮ હું.]

[નામદાર રોહનથાહે એક બાદશાહી દંડેરા બાહર પાસીને હોદી સુધારાના કપદાને પોતાની બાદશાહી બહાલી આપી છે, એ દંડેરા આદા અને સુનેહશાંતીના સંદેશ સમાન છે. તેમાં સદગ્યા રાજદવારી અપરાધીઓને સંપુરણ પ્રમાણમાં બાદશાહી મારી બખગવાને ફરમાવવામાં આવ્યું છે અને નામદાર રોહન થાહની એવી ધારણ બાહર કરવામાં આવી છે કે, “મારા વહાલા હીરા પ્રોત્સ આદિ વેલસને આવતા મીઆજામાં હું હોદી ખાતે મારી તરફથી નવી દેખી રાજ્વંશીઓની ચેમખર અને નવી ધારા સમાજો ખોત્રી મેલવાનું સુદરત કરવાને માંડવી આપીશ.”]

["હોદી પંચ," હોદીખર, ૧૯૧૬.]

કીસમસના ખુશાલીના ઘંટનાઠ.

[લુઓ ચીત, પાનું ૯ હું.]

સુલેહનો ફરેતો—નામદાર રોહનથાહની નવો લેખારા.

[લુઓ ચીત, પાનું ૧૦ હું.]

[“ખાખાલી” પત્ર લખે છે કે :—બાદશાહી દંડેરામાં જે નવલક્ષી બાહર કરવામાં આવી છે તેથી પ્રવળના મન ઉપર ઉડી શાંતીબરી અસર થશે. તેમાં સરવત્ર ભલી લાગણી અને સ નો પના તથા સગકાર અને પ્રજા વચેના તેમજ સજાના વરજો વચેના સહકારીપણાના નવા સંનેનો આરભ કરવાની ખાસ મનની અને નીખાલસ દીવની કાજટ દેખાડવામાં આવી છે.]

["હોદી પંચ," જાનેવારી, ૧૯૨૦.]

[૫૩ પાઠે લુઓ ચીત ૬૩.]

BY APPOINTMENT TO H. E. THE GOVERNOR OF BOMBAY.

ESTABLISHED

Telephone No. 3774,

1865

ટલિફોન નંબર ૩૭૭૪.

NOORMAHOMED RATONSEY.

SADDLER AND HARNESS MAKER AND MOTOR ACCESSORIES DEALER
AND LEATHER MERCHANT.

Head Office—Post No. 9, Bhendi Bazar, BOMBAY.

Supplier to the Government House Stable and Raja
Princes, well-known Native Chiefs, almost all Regi-
ments and Civilians throughout India,

Bombay Horse Show Silver Medal 1398.

Bombay Horse Show Gold Medal 1898

Bombay Horse Show Silver Medal 1899.

Silver Medal International Exhibition, 1904

First Glass Certificate Diploma of Merit Bombay
Horse Show, 1899.

Riding, Polo and Hunting Saddles of best make made to order under the superintendence
A thoroughly experienced and skilled West Indian Foreman Cutter,

નુર મહમદ રતન સી

સેડલર, હારનેસ મેકર અને મોટરને લગતા સરવે જાતના
સામનના વેપારી અને લેધર મરચંદ.

પોસ્ટ નંબર ૯, ભંડી બઝાર, મુંબઈ.

(२५ अर्धे शुद्ध। १६३० व.व.)

THE EMPIRE TOBACCO CO.,

41, Esplanade Road, Fort, BOMBAY.

Insist on

Smoking

Hartley's

No. 19

Smoking

Mixture

Supplied in 3 Grades of Strength,
MILD, MED. STRENGTH, FULL
YELLOW LABEL, BLUE, CRISP CUT

The best South

African Tobaccos.

Prices to suit

all Pockets.

WE STOCK ALL BRANDS OF HOLLAND, MANILLA AND INDIAN
CIGARS, EGYPTIAN AND AMERICAN-CIGARETTES
AND TOBACCOS.

Price List gratis on Application. Special terms to Traders.

Telegraphic Address "Rubbertyre," Bombay

C. C. PATEL & SONS.

General Merchants and Com-
mission Agents.

Saddlers, Harness Makers, Coach Iron Mongers.

407, Bhendy Bazar, Bombay No. 2.

Dealers in good
quality Rubber
Tyres, Axles, Spr-
ing, Bolts and Nuts,
Shafts, Wooden and
Steel Wheels and
Rubber Tyred Steel
Chairs.

And all sorts of Motor Accessories &c.
Harness Furniture, Carriage
Lamps, Saddlery Harness,
Whips &c.

THE BOMBAY,

UMBRELLA MART,

ESTABLISHED 1898.

5, Hornby Row, Fort.

HIGH CLASS

AND CHEAPEST.

SUNSHADES, PARASOLE AND
WALKING STICKS.

K. N. KOKAM.

Proprietor.

ચાલુ જમાનામાં દાગીનો દરરોજની જરૂરીયાત છે.

આધા વીના ચાલે પણ આખરના પ્રમાણમાં દાગીનો તો જોઈએજ.

-- હવે --

સોના, ચાંદી તેમજ અવેરાતની પરીક્ષા દરેક માણસને હોતી
નથી એટલે ખરીદતાં પહેલાં છેતરાવાના ભય રહે છે તેથી
જુની અને જાણીતી દુકાન તમે શોધો છો.

નરોતમદાસ ભાઉ અવેરી

તમારી આ સગવડ પુરી પાડે છે,

જ્યાં ગીની તેમજ હવે ના દરેક દોમને વાપરવા લાયક દાગીના મોટા
જથ્થામાં તથાપર રહે છે.

ગ્રાહસ્થાને

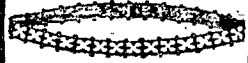
માટે હીરા, ગોતી, માણેકે જેવાં કીમતી અવેરાતના તથા પ્રેઝન્ટ કરવા લાયક
ચાંદીના અનેક નમુનાઓ દાખલ છે.

બહારગામના ગ્રાહકોને વીંધી પીંધી મોકલીએ છીએ.

કાં કઈ વસ્તુ કે જાતે પધારો.

બાવમાં કંઈ ફેરફાર પરતોજ નથી.

કેન્ડેલ જોમન સીટ. મુંબઈ, ર.

બાબુ સુરેન્દ્રનાથ બેનરજીના હાથે ખુલ્લો મુકાયલો
**ધી હિંદ કોઓપરેટીવ
 સ્ટોર્સ લીં.**

ફક્ત સ્વદેશી માલના વેપારી.

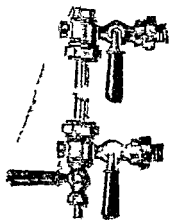
નં ૨૫૦, કાલબાદેવી રોડ, દ્વારકાનાથજીની છાયામાં.

**એમ. એ. રોગાનવાલાની
 કંપની**

નં ૩૭૪, અબ્દુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ-મુંબઈ.

સ્ટીમ જેનરેટર્સ અને કાળી લોખંડની પાઈપો અને ફીટીંગ્સ,
 એસજોના બાણીતા મેકેજીન્ટ ઘાઈ ક્વાસ મનમેટલ ગ્રાન્ડ
 ક્રાફ્ટ ટેન્કવાલ્વ અને હર કીસમનું ફીટીંગ્સ, જે વેનાઈઝ
 અને લોખંડની બળીઓ
 એક્ષપાન્ડેડ મેટલ શીટ્સ અને પ્લેમ્બરને લગતો સરવે સામાન

રોટરી અને સેમી રોટરી પમ્પ.
 એકવાર ભાવતાલ પુછવાથી
 ખાત્રી થશે.

[૧૦૧ માં પાનાનું આશુ.]

આ જમાનાનો હાંદી મોનીટરીયુસ.

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૩૨ યુ.]

‘બીલીય લાભોના ખડક સાથે તેના હાથ પગ બધા બાંધી લીધા છે!’ ગરીબ બીચારો!

[નવી ચલણને લગતી રાજનીતી સાથે હાંદીમાં બારે શેર ખેડાર ઉપવર્ગમાં આવેલા છે. તે હાંદીના વેપારી લાભોને બારે નુકસાન કરનારી સમજાવામાં આવે છે.]

[“હાંદી પંચ,” એપ્રિલ, ૧૯૨૦.]

“આગેલા મીત્રો, હું પાછા મીન થયા નથી.”

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૩૩ યુ.]

અડગાન ૧૩—તમા સાથે બે બોલ વાત કરવા માંડું છું, સાહેબ.

હાંદી હાથી—સુખી; બે નહીં, બે લાખ બોલ બોલો, પાણુ; પણ એકવાર આપણે ને તે નીકળ વાળી નાખે તો પીધા પતે.

[કાપુલના અમીરે કેટલીક ગેરમબલુતીઓ દુર કરી હાંદી ચરકર સાથે જલકના મીનાચારીના કોલકર થઈ થકે તે માટે અરસપરસ વાતચીત કરવાની આજેઘ દેખાડવાથી હાંદી ચરકરે મચુરી ખાતે એક અડગાન એકબી ખાતાંને આપકાર આપેલા છે. ત્યાં અમીરના અને હાંદી ચરકરના પ્રતીનીતીઓ વચ્ચે મીનાચારીભરી વાતચીત શરૂ થઈ ચુકી છે.]

[“હાંદી પંચ,” એપ્રિલ, ૧૯૨૦.]

મુંબઈની મોસમની સંકેતી ઉત્તમ કૃષ્ટ:—કેરીના ઉત્તમ પાક.

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૩૪ યુ.]

[ગઈ કાલે (તા. ૨૪ મી એપ્રિલ) નામદાર ગવરનરના પ્રજ્ઞપ્રપન્ના હેજ મુંબઈના મેઈદીઓની એક જાહેર સભા ટાંકેલ હોવામાં ભરવામાં આવી હતી, જે વેળા નામદાર પ્રીન્સ ઓફ વેલ્સ આવતા ડીસેમ્બર માસમાં મુંબઈ પહોંચે તે વેળા તે નામ દારને બારે ઉત્તમજાહેરો અને વજાદાર આપકાર આપવાનો દ્રશ્ય કરવામાં આવેલા હતા અને તે માટે એક વગવાળી કમીડી નેમવામાં આવી હતી.]

[“હાંદી પંચ,” એપ્રિલ, ૧૯૨૦.]

કગરવાળાં!

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૩૫ યુ.]

[ટકરી માટેની સુવેદની યરસે નહીં કરવામાં આવી છે, તે અતી સખત છે અને તે ટકરીને ધુજી દુરખાઈ આ નાખશે.]

[“હાંદી પંચ,” મે, ૧૯૨૦.]

દુ:ખ અને દુઃખગીરીમાં ગરક!

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૩૬ યુ.]

(મોસ્ટેસ બેગમ સાદેમને સંતાપ અને લગાટ.)

મેહરુ છે એક હુકમાન હાંદીમ, મેગમ સાદેમના ચીરા થઈ જાયને રૂઝવા માટે કંઈ મમમ થોપી કહાડવા આ.

[ટકરી માટેની સુવેદની યરસે જાહેર કરવામાં આવી છે સાથે નામદાર વહમરાણે હાંદીના મેહરુદેમને જોઈ એક સંદેશ બારે પાંચે દત્તે, જેમાં તે નામદારે અપવાપ દત્તું છે, અને

પાસતી છે કે, સધળા મુસલમાનોને દુ:ખકરતા થઈ પડે એવી કેટલીક ચારતો તેમાં છે. * * * છેલ્લી આફતભરી લગાડ અગાઉ, મેટ બ્રીટને તુરકસ્તાન સાથે મીનાચારીના અર્થ નીકટ સંબંધ હમેશ જળવી રાખ્યા હતા, અને મને બરસે છે કે આ નવા કોલકર સંચરણ થયેથી એ મીનતા ફરીથી જલદીજ સંઘવન થશે; અને ફરીથી તાણ થયજી તથા આશા અને સામ રથપથી ભરેજી. ટુરકસ્તાન જુલકાળની માફક બનીશમાં પણ ધરવાળી ધરનાતા અર્થ તરીકે ખડું રહેશે. મને બરસે છે કે, આ વીચાર તમને સુવેદના કોલકરસર સમુદી, હાંમત અને ધીર જથી સ્વીકારવાની થકતી આપશે, અને મેહરુદેમ પ્રત્યેની ત મારી રાખનીવટા આટલી બધી પેરીઓ સુધી ભેવી જલવચ અને નીકટક રહી છે તેવીજ રાખવાનું બળ પણ તે આપશે.]

[“હાંદી પંચ,” મે, ૧૯૨૦.]

શાકરનાં પડવાળી અડગાન ગોળીઓ.

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૩૭ યુ.]

“જોશીની, યું હાંદી ખજારમાં એનો મુમયીકાર ખપ નહીં બગશે વાર?”

[નામદાર અમીર અમાનઉલ્લાએ એક જાહેરનામું કહાડી અડગાનીસ્તાનમાં ગાયની કુરવાની નહીં કરવાનું ફરમાન કહા યુ. છે, અને પોતાનાં લશકરમાં હાંદી સેપાહેને ફાજિત કરવા અને ખાસ ઘોડાકને લગતી તથા બીજી બંધીઓ કહાડી નાખવાનું જાહેર ઠીપું છે. “બંગાલી” પત્ર લખે છે કે, “કાંઈ પણ મતલબ વગર તો આ સઘળું કરવામાં આવતું નહીં હોયું જાહેર.” તે ઉપરથી તો “આપણને એવીજ સુચના મળે છે કે કાપુલમાં કાંઈ પાઠી આગમજથી તપાસી રીયેલી મુકતી હસ્તી ધરાવે છે. * * * અમે આમાદ દેખાડીએ જાણવે છીએ કે જે કામોમાં સંબંધમાં ઘણાક ખોખાસાની જરૂર છે, તે કામોમાં તેઓએ સંધિપાડું નહીં, અને વળી નેએએ આ સા નાના દોલ ચલેલેથી ગોળીઓ હાંદીમાં ખવાવવા માટે આજેર પાડી છે તેઓને અજોએ ગોળાવા જાહેર કે તેઓ પાંચે છે તેવા અરો સુરખાઓ નહીં.”]

[“હાંદી પંચ,” મે, ૧૯૨૦.]

અંદર નાક એસુ કે નહીં એસુ?

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૩૮ યુ.]

“શીઓએ એકવાર અંદર નાક એસુ, કે તેની પછવાડે તેવું આજુ ઘીર અંદર મુસી જવાનો તેને રસ્તા મલમ પ થશે.” પણ આ લાપચમાં તે નાક એસવાને પાડે નહીં કાંઈને સીનાની યુદ્ધોમાં તે તો નાક એસવા માંગે છે.

[મોસ્ટેસના અસહકારના દરાવથી એકમીમીસ્ટો દુર રહેવા માંગે છે, કેમકે તેઓ પત્ની કાંઈનેશીની યુદ્ધોથી આજુ મોદાન એખવા ગોરડો માટે છેડી દેવાને રાજી નથી. બા, એકમી મીઝમેનેની સમજાવ પડાવટ કરવાની જરૂર પડે છે હો!]

[“હાંદી પંચ,” મે, ૧૯૨૦.]

કવચતના સુના ધોળાને!

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૩૯ યુ.]

“જેમો આપણી ધુળીએ જાળવા દેવ તેઓ આમજ અપણા દોરત તરસી રહુરી કે દુગમ તરસે કપડા મોડાજ વાપ છે.”

[કનટર કમીડીના રીપોર્ટ લીના મીઝ મેનરેમુએ પાઈ સરોપ ઉપર મોડવેના ડીમખવાથી ઉતારા:—(૧) સા માઈકલ

[૬૪ માટે જુઓ પાનું ૧૦૧ યુ.]

HORMUSJEE ADERJEE,

No. 120, Abdul Rahiman Street, Bombay.

IMPORTER OF HIGH CLASS

AMERICAN AND ENGLISH
CIGARETTES AND TOBACCOS,

CIGARETTES

SCISSORS.

This well known Brand is smoked in
all Regiments

WILL'S TOBACCO & CIGARETTES,

Turkish Cigarettes kept in stock.

Try Scissors Cigarettes Special
Army Quality

सिस्सर्स सिगारेट्स

Of all well known Manufacturers
Prices very moderate.

ALSO TEA AND COFFEE.

OUR EXPERIENCE IN THIS LINE

EXTENDS TO 20 YEARS.

The well known and delicious Teas from
the Glendale estate can be had wholesale or
tail in tins from 1 lb tins and upwards at
moderate prices. Ceylon Java Brand tea
packets. Trial solicited

J. V. NAVLAKHI & CO

KALBADEVI ROAD,
BOMBAY.

Cheapest Dealers in Stati

nery, Drawing and

Printing Materials

FOR

ARTISTS, ENGINEERS, ART-
STUDENTS, ETC.

Engraving and Surveying Instruments

Kindergarten Materials

Requisites for Making

RUBBER STAMPS.

RUBBER STAMPS MAKERS,

ENGRAVERS, ETC.

PRICE LIST

Free on Application.

[૧૦૩ માં પાનાનું સાધન.]

ઓઝાવાયર માટે સરટીફિકેટ :—“અપવાદ એવા મુશકેલ વખત માં સર, માઈકલ ઓઝાવાયરે જે બાહેલી, દરમ અને હીમતપી કિનાની કરજ બનતી હતી, તેની નામદાર રહેનદાહની સરકાર પીઝન કરે છે, અને તેની સેવાઓની કદર લુકે છે.” (૨) લેઈ ચેમ્સફર્ટ માટે સરટીફિકેટ :—“નામદાર રહેનદાહની સરકાર ઉપર છે કે તેમના નામદારના સમ્પત્તી ૧૨માં તેને ચાલુ સંપુરણ સીધા છે એમ જાણી તેમને મજબુતી મળશે, અને તે ચોક્કસ રીતે માને છે કે, જે વોડોપર અમળ કરવાઈ તેમને સોંપવામાં આવ્યું છે તેઓનું બધું કરવાની એકજ નેમથી તેમણે તે ઉમેર્યા ચલાવ્યા છે.”]

[“હાંદી પંચ,” જુન, ૧૯૨૦.]

વરસગાંડની ઉજવણી.

[જુઓ ચીન, પાનું ૪૦ મું.]

“સુવેલ્યાંતી એ માણસની સુખી, કુદરતી સ્થિતી છે: પાંચ પાંચીપણું છે—નામોર છે.”

હાંદ—મારા ઘરમાં મદાકાળ અખખ થઈ રહેલે, અને મારી આગલ સુવેડ, યાંત્રી, મંતેલ અને સમાધાનીનાં ગીત બાપા કઢીને બધી અથાંતી અને અસંતોષને મારાં ઘરમાંથી સદાકાળ નાસુદ કરને!

[નામદાર રહેનદાહની વરસગાંડની હાંદમાં ઉજવણી :— યાંત્રી, તા. ૫ મી જુન, ૧૯૨૦.]

[“હાંદી પંચ,” જુન, ૧૯૨૦.]

ગરીબ ખીચારો પેલીકન જુઓ રહી ગયા!

[જુઓ ચીન, પાનું ૪૧ મું.]

પેલીકન—એ શું? મારાં મોઢાંમાંના નવાળો ચાસે? ઇનકમ ટેકમ ખાઈથી હું મળી જ્યાં મોંગેલો હશે તેને ખરેખર એ તો આ તવાવમાંજ રહી ગઈ?

[લોડ મેલ્ટનપાની કાંઈનાનાગીઅવ રીવેચન્સ કમીટીએ બધું આપસુદીથી કામ લઈને ઇનકમ ટેકમની આવકને રહેનદાહી આવકના પરગમાં મેલી ૬૫ મુંબને બારે ગેઈનસાફ કીધા છે.]

[“હાંદી પંચ,” જુન, ૧૯૨૦.]

દાનેશમંદને એક સખુન.

[જુઓ ચીન, પાનું ૪૨ મું.]

પંચ—નહી, ખીરાદર, નહી, એમ આગ સાથ ચેઈ ના કહાડ. એથી તારા પાનાનાંજ ઝાંઝામાં ઘાડી જશે.

[અપહવાદ માટે ભેગા મળેલા મેનત્રય ખીવાકત કમીટીના ત્રીસ મોરેમ ખીરાદરોએ બેહદ મતફેરી વચ્ચે દરાવ કીધા છે કે નામદાર વાઈલ્ડરોએ એક માસની નોટીસ આપવા પછી અમલકારવું કામ શરૂ કર્યું.]

[“હાંદી પંચ,” જુન, ૧૯૨૦.]

રુકુટ્ટ લીંમુ.

[જુઓ ચીન, પાનું ૪૨ મું.]

લોંમુ—અરે બા, જો તેમને યેણી મણે રસ મારામાંથી નીચેલી કહાણાનોજ હશે તે મને જરા વધારે ઉમી નીકળવા ની વડે આપતી હતી.

[જરમનીમાં બધા સંસ્થાને લઈ લેવામાં આવ્યાં છે, તેની બધી વેપારી સ્ટીમરો તેના હાથમાંથી ગઈ છે, તેના મુશકેલો દસ

ટકા જટલો ભાગ, તેના કોપમાંના બીજો ભાગ અને વાણ કને પાણી ભાગ તેણે સુમાર્યો છે, અને તે છતાં મીત્ર રાજ્યોની સુપ્રીમ કાઉન્સીલ ધારે છે કે તે એક જબરી મોટી રકમનો ફંડ આપવાને યત્નીવાન છે.]

[“હાંદી પંચ,” જુન, ૧૯૨૦.]

બંધાયેલો ગાંડ કપાઈ જવાના બચમાં!

[જુઓ ચીન, પાનું ૪૪ મું.]

[હાંદીઓને મોટો ભાગ અસહકારની લીજ છે, અને ખી નાસ્તના સવાપ તરફની તેઓની સઘળી દીલસોઈ છતાં જે મોરેમ ખીરાદરો અસહકાર કરવા માંગે છે તેઓ સાથ જોડાવાને તેઓ મારજ બેઈ થકા નથી. આથી હાંદીઓ અને મોરેમો વચ્ચે જે સારો એખવાસ છે તે હુદી જવાનો બધે રાખવામાં આવે છે.]

[“હાંદી પંચ,” જુન, ૧૯૨૦.]

રાજદવારી આપંધાત.

[જુઓ ચીન, પાનું ૪૫ મું.]

[ક્રીસ્ટીમીસ મોરેમને તદનજ પવારે જતો અટકાવવાને મોરેમ મોરેમ પોતાથી બનવું કરે છે.]

કાડું અને ધાડું.

[જુઓ ચીન, પાનું ૪૬ મું.]

[આરે હાંદીમાંની યુરોપીઅન એમાસીએગોએ ઓઝાવાયર અને ડાયરે પંજબમાં ગયે વારસે કીધાં કાગો તરફ દીલસોઈ બલાવી છે, ત્યારે હાંદી એસોસીએશનો અને લીગેએ તે કામો સખત રીતે વખોડી કહાડ્યાં છે. પારલામેન્ટમાં હંટર કમીટીના રીપોર્ટ અને જનરલ ડાયરના કેસ ઉપર તકરાર ચાખનાર છે તે તકરો લાખ લઈને બનેએ પોતાનાં મત ઈંગલેન્ડના સત્તાવાળા એને તાર મારફતે જણાવ્યાં છે.]

[“હાંદી પંચ,” જુન, ૧૯૨૦.]

“રીવરસીસ” (ઉચલપાથક)—કેણને માટે?

[જુઓ ચીન, પાનું ૪૭ મું.]

કુમેશ બેન્કવાળો—હ-હ-હ-હ! કેવી પરજણ સરકાર છે કે પોતાને પક્ષે અમેને તોવેજત બનાવે છે!

[રીવરસ કાઉન્સીલની હુડીઓમાં હાંદી મરકાર કરેલાં વે ચાણી હાંદી નીચેની આડ કાંડાં રૂપાની પોટ ગઈ છે. એકજ તરફ સરકારે હુડીઆમળના બાવમાં પાચ પેન્સને વધારો કીધો અને તે પછી અમેરીકન પ્રેસ રેટો બદલો મેળવવાને આડ પેન્સ વધારી દીધી, કે તરતજ હુડીને બારે જવરો સરો જાણ્યો. બેંકોએ અને બીજા પક્ષસાવાળાએ હુડીને જુગાર ખેલવાને પોતાનાં નાણાં સંગ્રહવા માંડ્યા. “ટાઇમસ એફ ઈન્ડિયા” આ જુગારને “હાંદી નીચેની નીચપીટ હુડ”ને નામે જાણવાય છે.]

[“હાંદી પંચ,” જુન, ૧૯૨૦.]

કાકાઉઆગોની ચીસાચીસ :—“ઇનસાફ!

ઇનસાફ! ઇનસાફ!”

[જુઓ ચીન, પાનું ૪૮ મું.]

માઈકલ ઓઝાવાયર—નખાદ જાણે તમે કાકારોડ કરતા

[૫ મું માટે જુઓ પાનું ૧૦૦ મું.]

FOR THE BEST QUALITY OF SILKS
AND
High Class Embroidery in various designs,
AHMED E. ESA ALI'S
SILK EMPORIUM

STANDS UNRIVALLED ALL OVER INDIA.

PATRONISED BY THE ELITE AND GENTRY OF THE COUNTRY.

EMPIRE BUILDING, Hornby Road, Fort,

AND

ESA ALI BUILDING, Jamli Street, Baberkote, BOMBAY.

PALEKAR & CO.,
IMPORTERS OF

Garden Seeds,

Tools

and

ALL

Garden

Sundries,

Sitaram Building,
near Crawford Market,
BOMBAY.

[૧૦૫ માં પાનાનું ચાલુ.]

આનું! હું ઇચ્છું છું કે આરે હું મતાપર વતો તે વખતે તમે મારી પાસે ઇનસાફ માંગવા આવવા હોતે!

[હંટર કમીટીના રીપોર્ટના સંબંધમાં જુહાપુરમાં હોદી રાજદવારી મંડળોએ મળ્યું હતું કથાએ પસાર કરીને તે તાર માર કરે હોદી પ્રધાન ઉપર અને ઇંગ્લેન્ડની પારલામેન્ટની આમની ને. ઉમરાવોની સભાએ ઉપર મોકલી આપવા છે, જેમાં કેટલાકે આરે સર માઇકલ ગ્રાન્ડાવેર અને જનરલ ડાયર તેમજ બીજા એ સામે ફોજદારી કામ ચલાવવાની માંગણી કરી છે, સારે બીજા મંડળોએ હોદીઓની લાગણીને ઇનકાર આપવાની માંગણી કરતાં અરજી સુધારી છે કે, “પૂર્ણપણા અફેસીસ ઉપલબ્ધ નાના બનાવોથી હોદીનાં જખમી થયેલાં મન અને લોકી વેહેતાં હજારને આતરી આપવા માટે ચોક્કસ પગલાં લેવાની પારલામેન્ટ મેહેરબાની કરવી.”]

[“હોદી પંચ,” જુલાઈ, ૧૯૨૦.]

હાથીને ખીજવનારી માખીઓ.

[જુઓ ગીત, પાનું ૪૮ મું.]

[મીઠા ગાંધીએ અને મીઠા શરૂકનઅલીએ નામદાર વાઈસ રોય ઉપર મેવડેના પેગામ મોકલી જણાવ્યું છે કે, મેવડેશીમાંની માગણી અનુસાર ખીજાવના સવાય અને ટરકી સારની સુનેહની ધરતેનો કુદસી કરવામાં નહીં આવે તો તા. ૧ લી ઓગસ્ટ થી અસહકારની લડત શરૂ કરવામાં આવશે.]

[“હોદી પંચ,” જુલાઈ, ૧૯૨૦.]

પરપોટા.

[જુઓ ગીત, પાનું ૫૦ મું.]

અસહકારની વાચ્ચ કરનાર ઔધો શરૂકનઅલીની રમતગમત.

[અસહકાર કમીટીના નામે મીઠા શરૂકનઅલીએ છાપાએગી એક પાત્રી મોકલી છે, જેમાં તે જણાવે છે કે પહેલા તખ્તકા ત રીફે કમીટીએ નીચલી ખાતત નહી કરી છે:—(૧) અત્યાચારના બેલાખ અને ખાનના આપા હોદી દેવા; (૨) સરકારી વોત વેવી નહી; (૩) વગીય મેરીસ્ટરોએ પ્રેસીડન્ટ કરવાની છાડી દેવી; (૪) સરકારી સુનેહને બેલકોટ કરવી, (૫) નવી સુધારેલી કાઉન્સિલ બેલકોટ કરવી; (૬) નરસારી પાર્ટીઓમાં જવું નહી; (૭) મેસિપોટોનીઆમાં ફોફણ સનરી કે લગકરી આપા વેવા નહી, અને (૮) રપરેશીની નેરશી બાવપ ચલાવવી.]

[“હોદી પંચ,” જુલાઈ, ૧૯૨૦.]

“જુકું! હંડહંડતું જુકું! કયા કંગાળે એવી મીઠાર પાન વાત પોતાની જેરી જીભમાંથી ઉઠી કરી છે? મારો તો દમ તેથી જુઝગાઈ જાય છે.”

[જુઓ ગીત, પાનું ૫૧ મું.]

પંચ—નમદાર પ્રીતમ, પંદરમ્, હોદ માલાના કરે અને વખાળે તમને દેશાનુભવી આપકાર આપવા પાલાનપર નીચે. એમો દેશી કેળવેલ પાત કરે તો તે અનુભવ ન.

નામદાર પ્રીતમ—મને તે જણા ૧૫ ઇ. ઇ. ૧૯૧૯ નહી, મીઠા પંચ.
[હોદના ફેલાવા કદમને ટરકી એવી મેહેરો રવરમાં અને તે કે અનુષ્ઠા રીફેપરમાં નામદાર પ્રીતમ આરે મેવડેની હોદ આલેવી કુચાઈ કુચાઈ રખાતી અવધાં મીઠા અવધાં.]

અને તે માટે હોદના આંગેવનો અને હોદી પ્રજાની વગાણ વીવે હંડહંડતી ખોદી વાતો ફેલાવવામાં આવે છે, કે તેથી હોદ સામે ખોદી પ્રજાના કાન બંધેરી થકાય અને ખોદીય તખત અને ખાદશાહી કુદરૂપ ટરકીની હોદની દીવાળનની વફાદારી અને જાન ફેલાની સામે કચકે જવાણવાને બની આવે.]

[“હોદી પંચ,” જુલાઈ, ૧૯૨૦.]

ધણાં લલચાવનારાં ઈંદાં.

[જુઓ ગીત, પાનું ૫૨ મું.]

શાહમુજર—વે બાપુ, આ તારે માટે છે.
દક્ષીણ આખીકાને હોદી—હું પાર છું કે એને દેખાવ તો કીક ગમે તેવો છે.

[એથીઆટીકે અનકવાપરી કમીટીને પોતાના વચગાળેના રીપોર્ટમાં દક્ષીણ આખીકામાંના હોદીઓ રાજપુત્રીથી પોતાને દેશ પાછા કરવા માંગતા હોય તેઓના સંબંધમાં ને મેવડેનાની સુચના કરી છે, તેના સંબંધમાં હોદી સરકારને કેટલીક વધુ ખચ મળી છે. ને હોદીઓ મુક્ત સુધારી કરવા માટેની ટીકેટ માટે નેખીત અરજ કરે તેઓને સુનીચ્ચન સરકાર તે મુક્ત સુધી ૫૫ ડો, ૫૫૫ તેઓને એવી મુક્તની ટીકેટ લેતી વેળા એવી ધરતપર સારી કરવી પડશે કે, તેઓ પોતાની અને પોતાની બીજા અને નાનાં બચ્ચાંઓ ટરકી દક્ષીણ આખીકામાં દાખલ થવા અને વખવાના સમયા હક છોડી દેવ છે. આ મેવડેના દક્ષીણ આખીકાના હોદીઓ ટરકી પસંદ કરવામાં આવેલી જણાવવામાં આવે છે.]

[“હોદી પંચ,” જુલાઈ, ૧૯૨૦.]

કુકડે કુગવવાના ફેકટના પછાડા.

[જુઓ ગીત, પાનું ૫૩ મું.]

બા, કેકે બીક છે ને તેમાંથી દુધા બધી નીકળી જાય છે.
[હોદી સુધારાઓના સંબંધમાં મેવડેની રાજનીતી અંગેની કાર કરવાને અને નવી પારા સમાઓને બનીકાર કરવાને પાવા લખપતરવે મેહેર કરવું છે. મીઠા ગાંધીએ તેની સાથ મળવાપણું બનાવ્યું છે. ૫૫૫ પ્રીત સમજાવેલ ગાંધી અને બીજા સંબંધમાં ફેલાવવા હોદીઓએ તેમજ આખીકાના છાપાના મોટા ભાગે તેની સામે પોતાને મળ્યું અજુગશી જ રેર પ્રીત છે.]

[“હોદી પંચ,” જુલાઈ, ૧૯૨૦.]

બ્યાંસુધી મારા તનમાં જાન છે ત્યાંસુધી હું ઇનસાફ માટે પોકાર કરીશ!”

[જુઓ ગીત, પાનું ૫૪ મું.]

[સુધાર તા. ૮ થી આનસુને રને આપની સજામાં પંચવને લગતાં પ્રોસ્યુન નામદાર નીકળી હતી, જે પેશ મીઠા મેવડેનું અને મીઠા નરસીને મેવડેનું અને રવાની ને કમીટી આવી આખીકાની જાન અને કીકને કાઢી દેવા પાસે છે, ને મેવડેની કાઢાઈ દેવા.]

[“હોદી પંચ,” જુલાઈ, ૧૯૨૦.]

[૫૩ માટે જુઓ...]

મુંબઈની પ્રજામાં જાણીતા અને માનીતા

જુનામાં જુના

ઝવેરી

ગરીબ પાલીશ
તથા ડાઘ વડેની
શોધ કરનારા

આ ધંધાને એક
દેશનેબલ ધંધા
ની અપારીપગ
લાવનાર.

કાન જ માલ જ

એકજ ઠેકાણે પચાસ વરસથી બેઠેલા ગાલેડરમીથનું
જાતે ૩૦ વરસ કામ કરનારા એકજ જુના

દરેક કોમને પહે
રવા લાયક સુન
પર ૨૧૭ અ
જોલિત સાના
માંદી અને ઝવે
રાતના દેશનેબ
લ દાગીનાનું
સંગ્રહસ્થાન

બહારગામથી
આવતા અમા
રા જુના ગોહડો
અમાના જવા ઠા
કમાકમાં રમી ર
હેલા બીજાઓ
ની દુકાન જોઈ
ને બુલથો કહે છે
કે આ દુકાન
કાનજની છે મ,
ટે પાત્રી કરવા
અમારા નામનું
પાટીક વાંચવું

એક વખત અમારી દુકાનની મુલાકાત લીધા પછી

ખીજે જવું તમોને ગમશેજ નહીં.

દેવ--અખાદુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ, મુંબઈ.

[૧૦૭ માં પાનાતુ ચાલુ]

આગ લગાડવાની ઉદ્દતાર્થ—“આતશ સાથે
રમત કરો ના !”

[જુઓ ચીત્ર, પાનુ ૫૫ સુ.]

[મેસરમ ગાંધી ગઈકત્વની અને કપનીએ હોદીઓને તાંબાની વાગસ્ટને દીવસે હાથ પડવાને જણાવ્યું છે, કે જેથી અસહકારની લગતને બને તેવી લોકોની મોટી મજબૂતી બાજુમાં તાબી રાખી મેસરમ ગાંધી અને રાઈમનની હાંતી ના જુદાજુદા ભાગોમાં હાથ પાતાની ચળવળ ચલાવવા માટે કરના નીકળ્યા છે.]

[હોરી પત્ર જુદાઈ ૧૮૨૦]

બાગનેટનું બીછાનું.

[જુઓ ચીત્ર, પાનુ ૫૬ સુ.]

સારે બાગનેટ માટે માટે જ જાતનું બીછાનું તૃપ્તિયાર કરે તેવા બીછાના પરજી માર સુવાંડ કે! અરે એ લઈ પછીના કપો ધનસાદ?

[ટરડીના રૂડીંગએ સુનેહની સરતોમાં સબધમાં પોતાના વાધાઓ મોગ રાજ્યોની સુગ્રીમ કાઉન્સીલને જણાવ્યા પછી એ સરતોમાં કશા પશુ નગતના ફરકાગ કરવામાં આપ્યા નથી સુગ્રીમ કાઉન્સીલે ટરડીને જણાવ્યું છે કે આવતા મગજવાર તાંબા ૨૭ મી જુદાઈની અદર તેણે સુનેહના કરારનામાં ઉપર સહી કરવી, નહીં તો તેઓ ટરકાને કુરાપમાંથી પશુ હાડી કઢાશે.]

[હોરી પત્ર, જુદાઈ, ૧૮૨૦]

નાઉમેદ અને આશા ભગ ચયલા કાઆન્કાઆ

કરનારા કાધડાઓ

[જુઓ ચીત્ર, પાનુ ૫૭ સુ.]

(ઇસપનીતીની એક જુની કનાડ નડું કયન.)

ગાંધી અને રાઈકેત—અરે, આપણી બધી ગમ્મા-ગમ્મા છતાં આજે શીઆળે તો નામણા બાઈબી થો પાસેથી આ બધો ગોસિયે ને ગોસડ કહાવી લીધો!

[ખીનાંત કમીટીએ જાહેર પ્રશ્નને સરકાર ગાંધના અસહકારના સબધમાં એવા આગ્રહ દીધો કે કે, તેને નવી કે જુની કોઈપણ સરકારી લેખમાં ભાગ લેવો નહીં તે છતાં હોરી સરકારે બધું તાંબા ૫ મી જુદાઈએ કહાવા છ ટકાના મોન્ડની બારે મોટી ફોલ થઈ છે માત્ર એકજ પખવા ધારા લગભ. તેર કરાન જેટલી રકમના થો દીઠ માગણીઆ તાંબા તરફથી કરવામાં આવી છે અને વધુ માગણીઆ હજી આનંતી જાય છે.]

[હોરી પત્ર જુદાઈ ૧૮૨૦]

બ્રીટીશ ન્યાયતુ પાગમાન્ડની નાજ્યુ.

[જુઓ ચીત્ર પાનુ ૫૮ સુ.]

[ઉમરાઓની ભાએ ૧૦૮ લીપ ૧૦ મતે બ્રીટીશ જન માટે અને જનસાથ ઉપર કોનો ૧૫ રૂપા નાણાસંઘી માગના કાગા કામને સુનો બાજુના મમ બળ હ છે.]

[હોરી પત્ર જુદાઈ ૧૯૨૦]

ચોગીરાજ જાલનવજ નાથ મમાધીમા

(સાત બાહુર આન દરાવ રામકીંબા તાન્ચેરકર, જેન્ પીન્)

[જુઓ ચીત્ર, પાનુ ૫-૬૦ સુ.]

વહાનો અને માનવ તો મીન પોતાની બહી જીદગીતુ

ધનામ મેળવવા ચા થો ગયો છે!

જ મ, ૧૮૪૮ મરણ ઉદેશ પાતે તાંબા ૨૬ મી જુદાઈ ૧૮૨૦.

[હોરી પત્ર આગમત ૧૮૨૦]

સ ગીન તનાનનો એક તપુન

[જુઓ ચીત્ર પાનુ ૧ સુ.]

દાનેશમ તન્—બેગમ લીગ, અને તારી ગ જાર, શીલસુર ને તની થવા દે

[આલ-હોદીઆ મોન્ડેમ લીગની કાઉન્સીલની એક સભા તાંબા ૧૮ મી જુદાઈને દને લખનો ખાતે મળી હતી, જે વેળા એવો દરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે ટરડી સાથે સુનેહના કરારો અને નંદર કમીટીના રીપોર્ટ વગેરે બનાવોમાંથી ઉઠી થયેલી ગભીર સ્વીટીના સબધમાં હોરી સુસરમાનેએ કપે રસ્તે કામ ગેતુ તે ચીત્ર વીચાર કરવાને તાંબા ૬ મી અને ૭ મી સપટે મપરને દને કક્કતા ખાતે લીગની એક ખાસ બેઠક બપરવી]

[હોરી પત્ર આગમત, ૧૯૨૦]

કથો રસ્તો લેવો? અથવા, દેની કોન્સેસ બે જુદા
પડતા રસ્તાઓ ના મગમપર

[જુઓ ચીત્ર, પાનુ ૬૨ સુ.]

“હું કથો રસ્તો લેઉ?”

[ખાસ કોન્સેસની બેઠક કક્કતા ખાતે તાંબા ૪ મી, ૫ મી, ૬ મી અને ૭ મી સપટેમપરને દને મળશે]

[હોરી પત્ર, આગમત, ૧૯૨૦]

મહારાષ્ટ્રનો મુર્થ અસ્ત!

[જુઓ ચીત્ર, પાનુ ૬૩ સુ.]

મીન્ બાજ ગંગાધર તીલક, મહારાષ્ટ્રનો મુર્થ

જનમ તાંબા ૨૩ મી જુદાઈ, ૧૮૧૬

મરણ તાંબા ૩૧ મી જુદાઈ ૧૮૨૦

[હોરી પત્ર આગમત ૧૯૨૦]

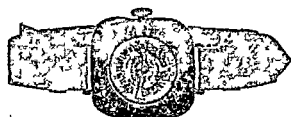
જીવનનો બગતો આતશ નંદબાહરે ગરમ થયપુ
લેખનો ખોટો ભલુકો.

[જુઓ ચીત્ર પાનુ ૬૪ સુ.]

[નર નારાયણ ચંદ્રાવરમાની વપત્ર ૧૦૬ થાક જાણીતો ટેરેડીઆએ એક મેનિફેસ્ટો બહુ પાગીને અસહકારની લીડવા અને વખાણે કાઢી છે વડી વેરેટરન ઉઠીઆ નયનપ નીચરબ એસેસીઆઇને ૧૫૫૫ રૂપાન કર દીનદા ૧૦૦ ની સપાટી દેખ એક દરાવ બાહર પાગી એ લીડવા અને લેખ નામ ૬ કરી છે]

[હોરી પત્ર, આગમત ૧૯૨૦]

૩૫ વર્ષની જુની જગપ્રસીદ્ધ: અને અનુભવી દુકાન.

અમારે ત્યા નીકળ સીનરનાં, ચાદીના તથા સોનાના
વેસ્ટન વોચ કું તથા દરેક મેકરના ખીસામા રાખવાના તથા
હાથે બાધવાના જુદી જુદી જાતનાં હડકા તથા અમેરીકા, જાપાન
વીગેરે કારખાનાના મોઝા કલોક, ગર્ધમખીસ વીગેરે કીક્રાયત ભાવ
થી મળશે

એનગોનીઆ કનેક કંપનીનું આઠ હીવસની ચાવીનું કનાક તથા અરવો કલાક વાગતું ટેબલ
ઉપર રહી શકે તથા હીવાવ ઉપર ટાંગી શકાય તેવું

કલોક.

ખાહારગામના ચોરડર ઉપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવે છે
નાનાં ઘડીઆળો વીં ૦ થી ૦ પારસલથી મોકલવામાં આવશે, તેમજ રીપેરીંગ કામ ધણા બાહોશ કરીગશે
રાખી અમારી ખુદ દેખરેખ હેઠળ કરી આપવામાં આવે છે

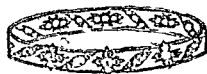
મોહનદાસ કમળસી ઘડીઆળી,

કેકાણું—નંબર ૧૩-૧૪, મુંબાદેવી પોસ્ટ
આફીસની બાજુમાં, મુંબઈ

સુશોભીત દાગીના ક્યાંથી લેશો ?

જુના અને જાણીતા ઝવેરીઓ

શા. રાયચંદ મોતીચંદ

ને ત્યાંથી કે બ્યાં તરેહવાર મનપમદ
દાગીનાઓનો ગંજાવર સ્ટોક
હમેશાં તરફવાર રહે છે અને ચોગરથી વાપદામર
સુદર ગીતે બનાવી આપવામાં આવે છે

કે-ઝવેરી બજાર, મુંબઈ.

[૧૦૬ માં પાનાનું ચાલુ]

તમ્મર આવે એવી ઉંચાઈની છેક અનીપર !

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૬૫ ડું.]

સુને બારે બેપખમી સ્થિતિમાં છેક અનીપર આવી
નેમી છે. રંધે તેને તમ્મર આવે અને હુદી પડે ![પિતૃનંદના મળ્યા ઉપર સોશિયલ રીઝીઆ સાથે લગાડ કર
વાળી દર રહેવાને આરે હિમલેટ ખનડું કર્યું છે, સારે ડાનમે
પોપચીવડી સાથે એકને હાથે લગાડના નીમણ કરીને લાગે છે.]

[“હાલિ પંચ,” આગસ્ટ, ૧૯૨૦.]

કલક ! કલક ! કલક !

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૬૬ ડું.]

મીમાં ભાડી સુરખી—પેલા અસહકારીઓનું ટોળું આ ઉ
ધને પકડે કરશે કે પાડે ?[આનંદેશ પચીમ મુદમદ શાશીની નેદેખનથી, મુખથી
મુનીવરસીદીની મોઢાના, જે વાસી વધા અધર લાકડી પરી હતી,
તે આખરે પાર પડવાને રસ્તે પરી ચુરી છે. તેને લગતે કાપ
દાનો ખરડે તરફાર કરવામાં આવે છે અને તે સીમયા ખા
તેની વડી યાસ સખાની પેઠામાં આનંદેશ પચીમ મુદમદ
કરશે. નવી મુનીવરસીદી અપીગડ સુરખી મુનીવરસીદીનાં તમે
આગખાતે અને કપડા મુનીવરસીદી સ્થિતિની બતાવણ અનુ
સાર તે એકે દીવાંગ અને રેસોડેનથીઅપ મુનીવરસીદીની ધપ
પર ચપાવવામાં આવશે.]

[“હાલિ પંચ,” આગસ્ટ, ૧૯૨૦.]

મુખ્યની દુધાલી ગાય.

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૬૭ ડું.]

ખનારસના પંડીતજી—હું તો માદી તારકે ધણીજ બધી
ને માદીપર ધણીજ મેદેરખાન છે, અને તારકે બહુજ તારીદની
હાગત તે પરી પામી છે. હું આઘા રાણું છું કે બીજ વખત
હું તારી આગળ આવીયા સારે પછુ છું અને નાસીપાસ તો ન
હોજ કરશે.ગાય—પંડીતજી, બહુ દુધ કઢાવી જઈ તમે અને સુરી
ખનારી દેશી ના. તમારે માદીપરજ આધાર નહી રાખતો બીજ
તરફ જાય અનમપદ્ય લેવી જોઈશે.[ખનારસ હાંફ મુનીવરસીદી માટે જોઈતા બીજ એકે કરીડ
રૂપમાં મુંબઈ શહેર તરફથી રૂપયા સતાવીસ સામની ગંભવર
રૂકમ મેળવી જવાને આનંદેશ પચીત મદનપાણુ માવવયા
ભાગધરાની નીવડા છે. કલકતા અને મદરાસે એ ખાખતમાં
મુંબઈ છે ? તેઓ માટેના આંદોલ પંડીતજી મેદેરખાની કરીને
નહરે કરશે ?]

[“હાલિ પંચ,” આગસ્ટ, ૧૯૨૦.]

સાક ને બે બાસક વરસે !

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૬૮ ડું.]

હાલિ પંચ—(મરુમ મહારાણી વીકેટરીયા સદરખીના
મરો રહેને)—આખરે, નામદાર મહારાણી, આખરે બાસક વરસે
કામ પાર પડ્યું ! તમે નામદારે હોના લોકોને આપેલી કમુ
લાત આખરે પાળવામાં આવી છે, અને સારના સહીષ મોટા
આપણોખાને એકે હાંફના બોલારો મેલોઆ માટે આલવા થયા
છે. આખરે તમે નામદારને ડંડેશ એક અથક સનહ જવા
ગણીને ઠાંડી રાખવામાં આવશે નથી, અને હું અને માદીહાલિ પંચ—પ્રજ્ઞે તમે નામદારના પડેના બાદી આબાદી વધો
છીએ કે તે નામદારે તે ડંડેશને હાંફની આશાએ અને અબી
લાપાઓના એકે જીવોભગતો સ્તંભ બનાવશે છે ! પછર તે
નામદારનું કપપણ કરે ![હાંફના એકે શાંતના ગવરનર તરીકે લોડ રીંહની સહીષ
પટેવવદયા હાંફી તરીકે મેમણક કરવામાં આવી છે. તેઓને
ખીહાર અને આદીસાના ગવરનર બનાવવામાં આવવા છે.]

[“હાલિ પંચ,” આગસ્ટ, ૧૯૨૦.]

આશા હીસમાં !

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૬૯ ડું.]

હાંફ માળા—કેવી નાસીપાસી, પંચોળા ! શ્રીનસલું આવ
વાતું તો રીંખમાં પડ્યું !પંચ—માતા, આપણે પ્રાર્થના કરીશું કે, નામદાર શ્રીનસ
લવણીજ આગતાજ ને રાંતામાતા બની જાય, અને આવતે
વરસ પુર તનદરોમ્તીમાં આપણને આવીને મળે.[નામદાર શ્રીનસ એકે લેવણી તનદરોમ્તીની સ્થિતિને
હાથે તે નામદારની હાંફની મુશાકાત આવતા વરસ ઉપર મુખતવી
રાખવામાં આવી છે, અને તેને બરે નામદાર શેદનવાહના કાકા
રુકુ એકે કોનેટ હાંફ ખાતે નવી કાંડનસીયાનું મુકુરત કર
વાને આવશે.]

[“હાલિ પંચ,” આગસ્ટ, ૧૯૨૦.]

અસાહીન અને જાદુઈ કાનસ.

(એક જુની વારતાનું નવું રૂપાંતર.)

[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૭૦ ડું.]

બોય એન્સાઈડ—જેઓરે લેઓ, આ સાક રેકેટ લેઓ !
મિલીને બરે સાક રેકેટ !અસહકારીઓ—નહી, બા, માફ કર, નથી જોઈતી; અ
મેને કાંઈપણ વધારે લખવાનું નથી.[વધી ધારા સખાની વરસાદની રેવની પેઠાનું કામ સીમવા
ખાતે તા. ૨૦ મી આગસ્ટે છુડે કરતાં નામદાર લાઈમરોય
જાણવણું હવું કે :—નવી કાંડનસીયા અને નવી સરકાર પેતા
આગળ રણ થવાં કામને કેવી રીતે ઉપાધી લેય છે તેની ઉપર
ધણી આધાર રહેશે. આગળ બધા લીરોમિને અનમાં રાખીને
આખે નવા મુગમાં દાખલ થવું, કે એ બધી સીમિને પાછળ
મેલીને જે સીમે આપણી આગળ પડેલી છે તે લેવાને આગળ
જવું ? માદી ખાતરી છે કે, આ કાંડનસીયા આનંદેશ પચીમ
રોની મરજ તો સાક રેકેટ ઉપરજ લખાણનું મંડાણ કરવાની
અને આગલીપાછળી ભૂલી જવાનીજ છે.]

[“હાલિ પંચ,” આગસ્ટ, ૧૯૨૦.]

સાધુ કે “સ્ટેસમેન” (રાજદવારી) ?

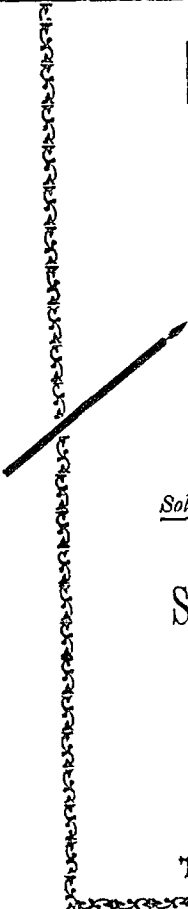
[જુઓ ચીત્ર, પાનું ૭૧ ડું.]

શ્રીયુત અસહકારીજ—હું જેવું ખીહારું કરું. તેવાપર
તમારે વોટનું પડશે, જેની કો-ગ્રેસ.[ખાસ કોનવેસની-લેક કલકતા ખાતે તા. ૪ થી, ૫ થી,
૬ થી અને ૭ થીને દિવસે અસહકારના સવાય ઉપર વાંદનીજ
કરવા મરજ. જો કોનગ્રેસ એ સવાય સાથે થવુંજ મળતી નથી
વશે તો તેમાથી કમુ મેમબરો નીકળી જશે.]

[“હાલિ પંચ,” આગસ્ટ, ૧૯૨૦.]

[૫૫ માટે જુઓ પાનું ૧૧૩ ડું.]

MYSORE TOILET SOAPS

Gulab	.	.	.	.
Jasmin	.	.	.	.
Sandal	.	.	.	.
Lavender	.	.	.	.
Brown Windsor	.	.	.	.

Sole Sub-Agents :

THE
SHRI KRISHNA STORES

Company, Limited,
KRISHNA BUILDING,
Hornby Road, Fort,

BOMBAY.

THE PROGRESSIVE HOUSE,

SPECIAL RATES FOR THE TRADE,

[૧૧૨ માં પાનાતું ચાલુ.]

સંતોષ અને સ્વતંત્રતાનું ધાસ ચાવતું બેઠેલું
મીસરી ઉંટ.

[ભુચ્ચો ચીત્ર, પાનું ૭૨ મું.]

[મંડન, તા. ૨૩ મી આગસ્ટ—આજે “મી રાઇમસે” મીસનર મીથન અને અગ્રણ્ય પાણાની સરદારી હેઠળના ઇજ્જત મીથન મીથન વચે લંડનમાં થયેલા કરારનામાને સાર પ્રગટ કર્યો છે. તેની રૂપે ઇંગલંડે ઇજ્જતના સ્વતંત્રપણાની સ્વીકાર મેળી છે અને ઇજ્જત ઉપર બાહરી કોઈ હુમલા લાગે તો તેના અખંડિતપણાને બચાવ કરવાની જામીનગીરી આપી છે. ઇજ્જતને નાઈપની ખીચીમાં ઇંગલંડને સરવેપરી હક સ્વીકાર્યા છે અને લગાઈ હતે તો ઇંગલંડને ઇજ્જતના મુશ્કેલીમાં લગાડ વગેરે પ સાર કરવાની દરેક સેહેવાઈ ને સગવડ કરી આપવાની કબુલાત આપી છે.]

[“હાંદી પંચ,” આગસ્ટ, ૧૯૨૦.]

મદારી લાલાજીની અપાર લાંબી ફીત.

[ભુચ્ચો ચીત્ર, પાનું ૭૩ મું.]

[આસ કોનગ્રેસના પચ્ચ લાજા જનપતરાયનું ભાષણ મોટે ભાગે પંજાબનાં રમખાણના સંબંધની સરકારની રાજનીતી સા મેના આરોપોથી ભરેલું હતું. તેમા સર માઇકલ ઓડવાયર અને તેના હાથ નીચેના અમલદારોની વરતણુંકને સખત રીતે વખોડી કાઢવામાં આવી હતી.]

[“હાંદી પંચ,” સપ્ટેમ્બર, ૧૯૨૦.]

ગાંધીશાહી કોનગ્રેસકી જય!—અથવા, બળતી ચેલ
માં બળી મુવલું હાંદી-પ્રજાકીય-કોનગ્રેસ ફીનીક્સ
પત્રી અને તેની રાખમાંથી ઉઠી ઉભું થયલું
ગાંધીશાહી કોનગ્રેસ પત્રી.

[ભુચ્ચો ચીત્ર, પાનું ૭૪ મું.]

[“જુલું” કોનગ્રેસ મરણ પામ્યું છે અને તેને આસ ચેથ નમાં દાલવામાં આવ્યું છે. એ નડું કોનગ્રેસ, જે જુલું કોનગ્રેસની રાખમાંથી ફીનીક્સ પક્ષીની માફક ઉભી નીકળ્યું છે, તે પોતાની કારકીરરી કેમી રીતે ચલાવે છે તે દેશના રાજદવારી વધારામાં લાભ ધરાવનારાઓ સરવે ઉવેળગીથી નપસતા ર હેશે.”—“બંગાલી.”]

[“હાંદી પંચ,” સપ્ટેમ્બર, ૧૯૨૦.]

લાંબી લાંબી વાચેજ કરવા પહોંતું પરીજ્ઞામ.

[ભુચ્ચો ચીત્ર, પાનું ૭૫ મું.]

[અસહકારીઓએ સરકારી લેનોમાં ભાગ નહી લેવાનો લોકોને આમ્રહ ક્રીપી હતો. લોકોએ તેના જવાબ છ ટકાના બેન્ક માટે રૂ ૨૭,૬૬,૦૦૦ ની રકમ નવમ્બર હાંદી સર મારને કહાડી આપીને વાળેલા છે.]

[“હાંદી પંચ,” સપ્ટેમ્બર, ૧૯૨૦.]

મરત થયેલો હાપી.

જનમાં મોટાં વડાં આજને ઉજેરી કહાડવાની તેની કોષેથ.

[ભુચ્ચો ચીત્ર, પાનું ૭૬ મું.]

[ચેલું ક ઉપર સીમનમાં એક મરત થયેલો હાપીએ બારે લુકસાન કીધું હતું. આસ હાંદી કોનગ્રેસે જસાર કીધેલા અસહકારના કારવાની નેમ સહકાર અને સનદશીર ચળવળને ઉજેરી નાખવાની છે.]

[“હાંદી પંચ,” સપ્ટેમ્બર, ૧૯૨૦.]

નામનો ફેરફાર.

[ભુચ્ચો ચીત્ર, પાનું ૭૭ મું.]

દેરી કોનગ્રેસ—શું? જલવીમાં હું આ નામે ઓળખાવાની? મારાં માથાપે તો તેનો સળવને પણ ખપાણ કીધી નહી હતો. છોકરો લજ્જતરાય—અને મેં પણ નહી, દેવી.

[કોનગ્રેસની ખાસ બેઠકમાં પોતાના સેવતાની ટીકા કરતાં લાખા જનપતરાયે જણાવ્યું હતું કે :—હું લગ્નાર દમગીર છું કે મીંઝ ગાંધીએ હાંદી નેશનલ કોનગ્રેસને સેનત્રપ ખીલાત કમીટી સાથે એક રીતે નેડવાણું પોતાના કહાવણમાં જરૂરનું અને વાજબી વીચાર્યું છે. સેનત્રપ ખીલાત કમીટી હાંદીમાં સાલ કહેડા ગેઠામેદનોનું પ્રતીનીધી મંડળ છે. બારે હાંદી નેશનલ કોનગ્રેસ તો સાહીચકનીસ કહેડા લોકોનું પ્રતીનીધી મંડળ છે. આ બંને મંડળો સાથે મળી કામ કરે અને એકબીજાને ટેકો આપે તેની આપણે પીછાણ કરવે છીએ; પણ સુખ્ય મંડળ—ખરૂં પ્રજાકીય મંડળ—જેણે પોતાનું પ્રજાકીય આચરણ જળવી રાખ્યું નહિએ અને જે આ દેશના એકેએક હાંદીનું પ્રતીનીધી મંડળ છે,—તે મંડળ તો હાંદી નેશનલ કોનગ્રેસ જ છે.]

[“હાંદી પંચ,” સપ્ટેમ્બર, ૧૯૨૦.]

કાદવ કીચલમાં ચીટકી બેઠેલું ગાડું.

[ભુચ્ચો ચીત્ર, પાનું ૭૮ મું.]

નેશનલ કોનગ્રેસનું ગાડું કાદવમાં ઉડું ચીટકી બેઠું છે, અને તેને તેમાંથી બાહર કહાડવાને જનવી બળતવારીથી મેદનત કરવી નહિએ. આ! કોઈ એવો બળવાન હાથ મળી જાઓ જે તેને તેની હાથની કુખેખરી રમીટીમાંથી બાહર કહાડે અને તેને સનદશીર ચરયા અને સહકારના રસ્તાપર લઈ જાય.

[“હાંદી પંચ,” સપ્ટેમ્બર, ૧૯૨૦.]

જોરજબરીથી ગળે ઉતારવામાં આવતી દવા.

[ભુચ્ચો ચીત્ર, પાનું ૭૯ મું.]

[“એક રેડીશન” લખે છે કે :—સેનત્રપ ખીલાત કમીટીની પ્રીમામ નેશનલ કોનગ્રેસને શળે તેને નહી ગયે તે છતાં ઉતારવાનું હતું, કે જેથી, મીંઝ બેનાર લેના યાદમાં કહ્યે તો, એ મહાન પ્રજાકીય મંડળની સલાવાર મોદેર તે ઉપર માદી ચાકમ, અને તેનું કામ બળતવાને તેઓ હાવર હતા. પણ જે એક કોષનો એક ભાગ અને એક કોમી સંકેશ તેના વાવવીવાર ઉપર સરવેપરીપણે જોળવા તોમાં પોતાના રેડીશનની સંખ્યા મોકલવાની કોશિસ કરે, તો નેશનલ કોનગ્રેસ, જેને અતારકમ્પી પ્રજાકીય મંડળ તરીકે ધારવામાં આવે છે, તે હું નહુવાર તેનું મંડળ રહી ચકેશે?]

[“હાંદી પંચ,” સપ્ટેમ્બર, ૧૯૨૦.]

[૧૫ મારે ભુચ્ચો ચીત્ર ૧૧૧.]

એશીયા ખંડના

પુરવથી પશ્ચીમ અને ઉત્તરથી દક્ષીણ સુધીના મુલકોમાં

સુર્ય ઉદય થતાં

હજારો સ્ત્રીઓ—સુદર વાળને સારી હાલતમાં રાખવા માટે—ખરી-પડતા વાળ અટકાવવા માટે—કાળા ભરમ જેવા ખુબસુરત વાળ કરવા માટે—અને કંઠાળેલા મગજને ઠંડું રાખવા માટે

કામીનીઆ ઑઇલ વાપરે છે.

૬૦ આર૦ નારાયણ યંગર—

૬-૨૪ સલીવાલ સીટ-કોઇમટુરથી લઈ છે કે-કામીનીઆ ઑઇલ કુનીયા માં તેલોના સરદાર છે, એવી સરદારી કેટ આપતી અને આનંદ થાય છે. એ વરસ ઉપર મારા ઘરની એક સ્ત્રી મારાની ખુબલીથી પીડાતી હતી, અને આ ૫ દે તેણીના વાળો થળે ભાગે ખરી ગયા. તેણીએ કામીનીઆ ઑઇલ વાપરું અને વાળો વધુ આગળ ખાંકે પાછું થવા લાગું. એના સોડમ ખરેખર સુગંધી છે અને એના વેદક શુભો શુભ કારક છે મહેરબાની કરીને કામીનીઆ તેજની ત્રણ બોટલી વીં ૫૦ થી માફ થી આપો.

સી૦ યુ૦ આર૦ કારવેલો—

મદદનીશ સરખાનું પરીચ આધેન્ડ-બહામણ કરે છે કે-મને કામીનીઆ તેજ મેધક સાથે અને સંવેષકારક માધ્યમ પડ્યું છે. મુખ્યત્વે કરીને માથાના થવા એકા ઉપર રાખવાથી છે. હું મારા આલોકને તે વાપરવાની બધામલે કરતો રહ્યું છું. મહેરબાની કરીને ૬ બોટલી કામીનીઆ ઑઇલની વીં ૫૦ થી માફ થી આપો.

આ તેજ વીધાર્થી, મગજ સંબંધી કામ કરનારાઓ અને જેઓ માથું હથેલ તપેલું રહેલ હોય તેઓને પણ થણેજ કાયદારક છે.

કામીનીઆ ઑઇલ

આ થણેજ કીમતી વધાણ નાખી બનાવ્યું છે અને મગજને તાજગી બક્ષનારી મધુર અને મોહક પ્રુથળો તેમા રહેલી છે, તેમા જરૂર વાપરી શુભો. પછી હથેલ વાપરો.

કી૦ બાટલી ૧ નો ૩ ૧. વીં ૫૦ થી૦ આના ૪ | કી૦ બાટલી ૨ નો ૩ ૨-૧૦ વીં ૫૦ થી૦ આના ૭ તા૦ ૩૦—કેમલ નેપાલીઓ દક્ષીણ ભાગમાં સારો નદી મગજની આધારે હજારો વંદન તેમ સાથે અને સરવૃં છે એમ કહી આપ નાને કોષેલ કરે છે, તે તેમા નેપાલીની દુકાન તરત છેડી જાને અને બીજી દુકાનેથી કામીનીઆ ઑઇલની સ્ત્રીમય બાટલી લેજ,

ધી એંગ્લો ઇંડયન ડ્રગ એન્ડ કેમીકલ કંપની,

નંબર ૧૫૫, જ્ઞાના મસીદ, મુંબઈ.

સપટ કંપનીની જગપ્રસિદ્ધ દવાઓ.

૦૦--મુંબઈ, કાલ્યાદેવી રોડ.

સુરત, મુંબઈ અને બનારસના પ્રદરશનામાં ચાંદ તથા સરટીફિકેટ મળ્યાં છે.

વાજકરણ.

આ દવા ધાતુપ્રુષ્ટી માટે એક ઉત્તમ ઉપાય છે. આ દવાના ઉપયોગથી નબળાઈના લક્ષિ ઉત્પન્ન થયતા દરદીનો નાશ કરી શરીર પ્રુષ્ટ બનાવે છે. વાજકરણ સેવનથી લાંબુ આયુષ્ય, સ્મરણશક્તી અને આરોગ્ય મેળવાય છે. ધાતુની નબળાઈના તમામ રોગો આરા થાય છે.

કીં ૦ એક શીશીના રૂ. દોઢ.

ઇંડીઅન પામ.

માથાનો દુખારો, શરદીથી સંધાઓનો દુખારો, વીંછીનો ડંખ એ માટે આ પામ ઉત્તમ ઉપાય છે, દમ આસમાં છાતી ઉપર ચોળવાથી ધણે આરામ થાય છે.

કીં ૦ આઠ આના.

જગપ્રસિદ્ધ

સપટ લોશન.

દરાજ કે દાદર માટે આ સપટ લોશનની ખરોખરી કરે તેવી એક પણ દવા નથી. કપડાં બગડતાં નથી અને ત્રણ દીવસમાં ફાયદો કરે છે.

કીં ૦ છ આના.

પ્રમેહની દવા.

આ દવાના એક જ ટીપાંથી પ્રમેહની સખત બળતરા તુરત નરમ પડે છે. રસી પડેને અટકાવે છે અને પેમાળ સાફ લાવે છે. ગમે તેવા નવા કે જુના મરમીના રોગોને જડમુળથી કાઢે છે. આ દવાના સેવનથી પીચકારીની દવાની જરૂર રહેતી નથી

કીં ૦ રૂ. સવા.

હરસની ગોળીઓ.

હરસમાં લોહી પડતું હોય ત્યારે આ ગોળીઓ ક્રમે ત્રણ દીવસ લેવાથી તુરત લોહી બંધ થાય છે. ચેટ સાફ આવે છે અને સફારામાં થતી વેદના બંધ થાય છે.

કીં ૦ રૂ. એક.

ખરજવાનો મલમ.

સૂકું કે લીલું ગમે તે બતવું ખરજલુ હોય તેને માટે આ રામ ખાલુ દવા છે.

ત્રણ દીવસમાં ફાયદો કરે છે.

કીં ૦ આઠ આના.

કરં સીરપ

મરરી અને ઇન્ફલુએન્સાની બીમારીમાં જે ખાંખી થાય છે તેને માટે આ ઉત્તમ ઉપાય છે. ગમે તેવો દમ હાંફાળુ આસ ઉપર ક્રમે એક જ ભાગ લેવાથી તુરત અસર થાય છે.

કફને પાતલો કરી ખરાબર કાઢે છે અને રાતના મીઠી ઉંઘ આવે છે.

કીં ૦ એક સીસીના રૂ. એક.

ચીઓ માટે

ચંદ્રબાલા ગુટીકા

ચીઓના પ્રદર (પુપ્પણી) ના રોગ માટે આ દવા અકસીર છે. કળતર અશક્તી મટાડે છે અને દાહતું શમન કરે છે. ગમે તે બતની પુપ્પણી ઉપર આ એક એક મીર ઉપાય છે.

કીં ૦ બાર આના.

કોલેરા મીકસચર

કોલેરાની મખત ઉત્પત્તી આડા ને એકદમ દવાવે છે. કોલેરાનો ખુરો રોગ ચાલતા હોય ત્યારે દરેક કુટુંબમાં એક ખાટવી રાખવી જોઈએ.

કીં ૦ બાર આના.